

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

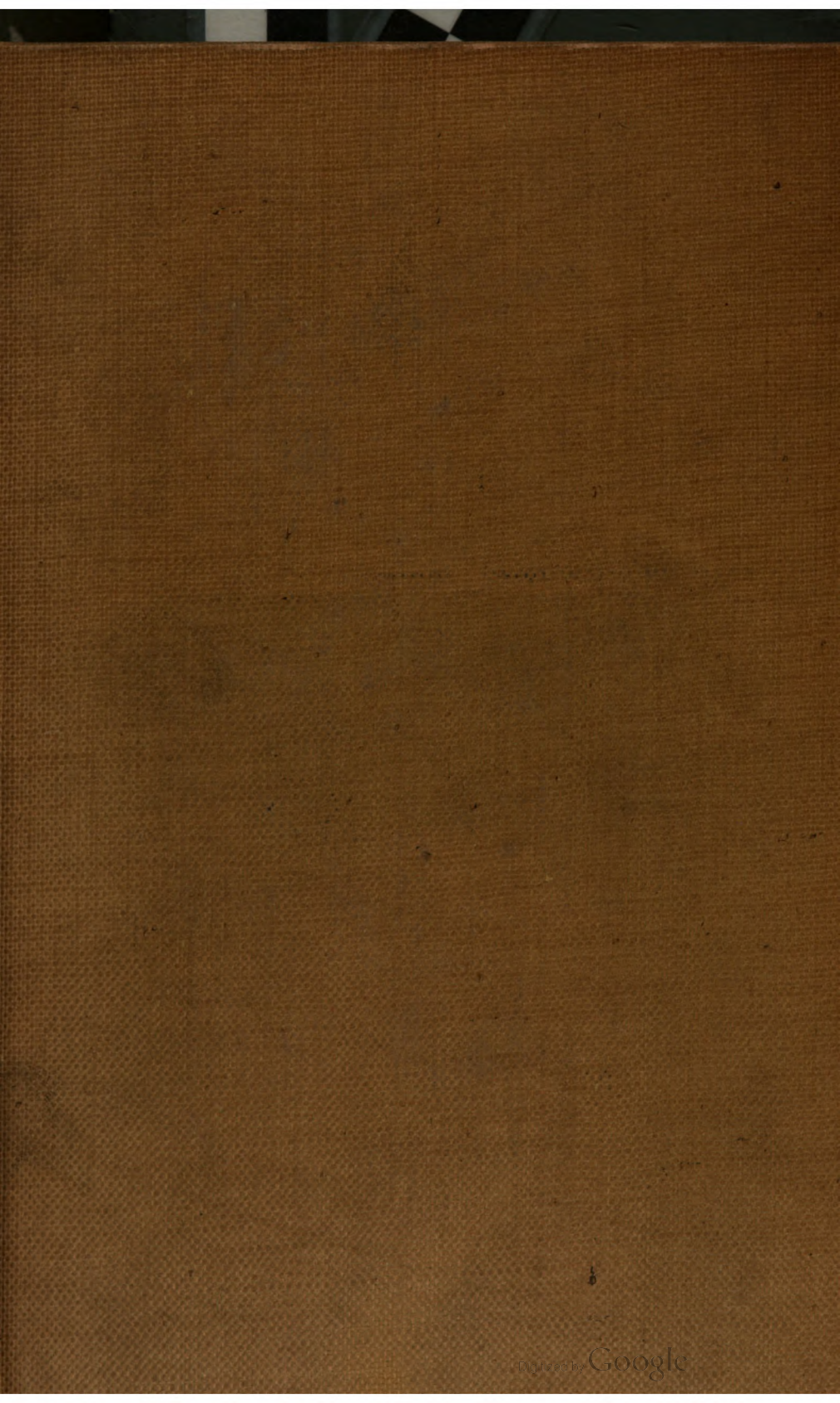
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

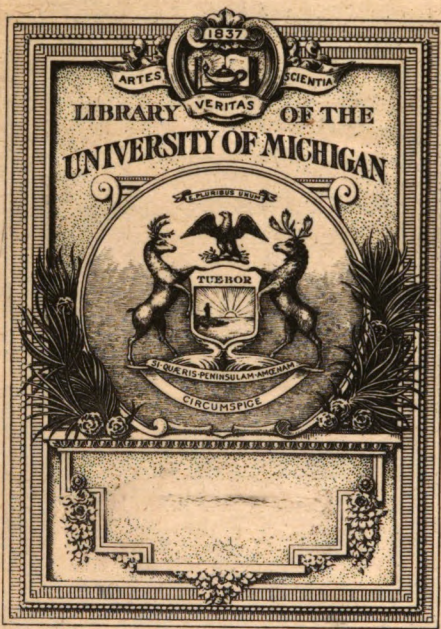
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

839.352
Z. 63v

VERHANDELING
over de
S P E L L I N G
der
NEDERDUITSCH E TAALE.

AMERICAN
MILITARY
RECORDS

AMERICAN
MILITARY
RECORDS
SERIALS

VERHANDELING
over de
S P E L L I N G
der

NEDERDUITSCH E TAALE,

Ter bevordering van regelmatigheid en
éénpaarigheid in dezelve;

DOOR

ERNST ZEYDELAAR.

Met bescheidene Aanmerkingen

op de

VERHANDELING

van

MATTHYS SIEGENBEEK,

Hoogleeraar in de Nederduitse Letterkunde
te Leyden.

UITGEGEEVEN IN NAAM EN OP LAST VAN HET

S T A A T S - B E W I N D

DER BATAAFSCHE REPUBLIEK.

—————

te Amsterdam, bij

W I L L E M V A N V L I E T.

1805.

Voor Rekening van den Auteur.

STATE OF TEXAS

COUNTY OF DALLAS

PF
143
Z

Know all men by these presents that

JOHN A. SMITH

of the County of Dallas

State of Texas

do hereby certify

that the within and foregoing

is a true and correct copy

of the original

as the same appears from the

records of the County of Dallas

State of Texas

on this 14th day of

February 1901

JOHN A. SMITH

County Clerk

DALLAS, TEXAS

lit. Com.
17585

I N L E I D I N G

tot de volgende

VERHANDELING,

over de

REGELMAATIGE SPELLING

der

NEDERDUITSCH E TAALE.

Voor en alëer ik, in den aanvang van het negen- en-zestigste Jaar der voorige Eeuw, ondernam te schrijven en in openbaaren druk uit te geeven, een Werk over de *regelmaatige en* (zoo mogelijk) *ëenpaarige spelling der NEDERDUITSCH E TAALE*, als het voornaamste deel van dezelve, waarop de gantsche Taalkunde berust, — (volgens het getuigenis van den Hoogleeräar A: KLUIT, in de VOORREDEN voor de GESLACHTLIJST van ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN van HOOGSTRATEN, bladz. 10.) had ik, in de AENSpraek, van den laatstgenoemden, op pagina 69, geleezen: „ *dat hij zig niet moeiën wilde met het schik- ken van de spelling, die de Schrijvers bijkans zoo*

„ *mo-*

82/19/12
v

„menig als 'er zijn, in zekere punten, van elkander
„gescheiden houdt.”

Ook was mij liet gezegde niet ontfnapt van den wel-
spreekenden FRANCIVS, in deszelfs VOORREDEN
VOOR GREGORIUS NAZIANZENUS over de ME-
DEDELZAAMHEID, naamelijk: „dat geen twee van
„onze Schrijvers het hiervan met elkander eens zijn, ja
„niemant bijna met zigzelve.”

Voeg hierbij nog de woorden van den reeds genoem-
den Profesfor KLUITZELVÈ, in de VOORREDEN voor
HOOGSTRATEN, bl. II. waarin hij niets minder
zegt, dan het volgende: „zoo weinig 'er twee gras-
„scheutkeni elkander gelijk zijn, zoo weinig vindt men
„'er thans twee, wier spelling met den anderen over-
„eenkomt.”

En eindelijk het getuigenis van Wijlen Profesfor
PETRUS HOFSTEDÈ, te ROTTERDAM, in de
VOORREDEN voor deszelfs BIJZONDERHEDEN over de
HEILIGE SCHRIJF, pagina 25: „dat het stuk der
„spellinge nog althit een twistappel blijft onder de
„Spraakkundigen.”

Door alle deeze veelbeduidende uitdrukkingen van
zoo veele beroemde Mannen, niet vervaard gemaakt
of afschrikt, (welk eene vermetelheid!...) had ik
integendeel moeds genoeg, om die gewigtige taak te
ondernemen; — door eenen taallievenden ijver zoo-
danig aangevuurd, dat ik reeds op het einde van den
Jaare 1769 (zijnde het 27^e. Jaar mijnes levens) uit
den Boekwinkel van S: VAN ESVELDT, te AM-
STERDAM, in het openbaar mogt zien uitgeeven eene
REGELMAATIGE NEDERDUITSCHÈ SPELKNOST, of
VERHANDELING OVER DE ZES-EN-TWINTIG LET-
TEREN VAN HET ALPHABETH, *gegronds op het ge-
zag der beste SCHRIJVEREN en der berqemdste DICHTER-
REN*, in 4°. door ERNST ZEYDELAAR.

Onder het bearbeiden en saamenstellen van dat Let-
terwerk, heb ik nooit op mijn eigen kragten willett
steunen, noch aan mijne verrigtingen eenige de minste
onfeilbaarheid toegeschreeven; (anders zoo eigen aan
vee-

veele voorwerpen van mijn toenmaälîg beroep van Fransche Kostschoolhouder!..—) Ik had integendeel, van tijd tot tijd, en regts en links, over mijnen arbeid geraadpleegd met kundige Liedén, en mijne opstellen in derzélver handen gesteld, ter inwinning hunner vrijmoedige en onbewimpelde aanmerkingen; welken men mij niet onthouden noch geweigerd heeft; — in zoo verre zelfs dat één der Taal- en Dichtlievende Schrijvers van dien tijd, bekend en beroemd, inzonderheid door deszelfs uitgegeeven voortreffelijke Dichtwerken, het VERBOND DER GENADE en het LIED VAN SION, en door andere Zedekundige Schriften, het niet beneden zijnen roem gerekend heeft, op het werk van éenen Taal- of Leerméester te maaken en vrijheid te geeven om daarvoor te plaatsén, het volgende Gedicht:

*Welspreekendheid, gewoon langs rots en berg te rennen,
Zal, door geweld van drift ontfloken en verhit,
Nooit, wen ze luist'ren wil naar 't gouden mondgebít
Der Taalkunde, aan een' loop, 't spoor bijster, zig gewinnen.*

*Wie kost haar beten, wie, dan HUYDEGOER menuen,
Wiens veder keurig prijst en even keurig vit?
En wie, ó ZEYDELAAR! schijnt ze volmaakt het wit
Voor haaren leestertooi, als uw vernuft te kennen?*

*Gij steekt haar in den dosf en dien gewijden tooi
Ontbreekt geen kieschheid in den allermínsten plooi:
Voer, voer die Bruid ten Hoov', zij moet den Koning sprækens*

*Dat ootmoed zelf de deur des Tempels haar ontsluit;
De Kristen-Radenaar verliefd worde op de Bruid,
En haar den palmtak gunne in 't Schrijven en in 't Preekén!*

Niettagenstaande ik, met onvermoeide naerftigheid, — met schroommächtige oplettenheid en met onafgebroken zorgvuldigheid, aan deeze mijne SPELKONST gewerkt en gearbeidt had, zoo was en bleef dezelve, (als een

menfchelijk gewrogt) nogtans onvolmaakt en voorzien van leemten en gebreken; die ik nimmer heb ontkend, noch gepoogd heb te verniften of te *coloreeren*. — Integendeel, alle de aanmerkingen, zoo wel der openbaare Boekbeoordeelaars van dien tijd, als van bijzondere Liederen, mij in gefchifte meêgedeeld en toegezonden, heb ik met een blijkbaar genoeg ontvangen en gepoogd van weezenlijk nut en voordeel te doen trekken voor mijzelve; ter aankweeking en vermeerdering mijner kundigheden in de fchoone taale van mijn Vaderland, zoo wel als tot aanmoediging van ernfziger onderzoek en gezetter nadenken, over de aange-toonde gebreken en onregelmatigheden in mijn Werk. —

Hoe fcherp, hoe bits en hoe fnerpende, eenige der gefchreevene aanmerkingen destijds ook mogten zijn, dezelve bragten mij, in het allermint niet buiten mijne gewoone kalnte van gemoed; maar ik nam dezelve aan met welvoeglijke dankbaarheid; dezelve befchouwende als zoovele Giften, die mij een beteren weg, nader wilden leeren kennen en bewandelen; — en drie Jaaren agteréén, werkte ik aan de hervorming en befchaaving van mijne Lettervrugt; — na verloop van welken tijd, dat is den Jaare 1772, ik het genoeg had, om bij denzelfden Boekverkoper, een **VERVOLG** in het licht te brengen op mijne **SPELKONST**, met alle de verbeteringen en vermeerderingen, door de *Recenfenten* mij aangewezen, en van veele anderen, die ik zelve had ontdekt, en alzo den *Critieken* ont-naapt waren! Eene bemoeiënis, die mij destijds de goedkeuring verworven heeft, van onderscheiden openbaare en mij onbekende Schrijvers; eene goedkeuring die mijner eigenliefde gantsch niet onverschillig was, maar dezelve zagkens ftreelde.

Onder dezelve was 'er één, die mij het volgende Dichtfukje toegezonden heeft, met vergunning, om 'er gebruik van te mogen maaken:

Scha-

*Schaft thans uw pen der leerzucht nieuwe stof,
Zij oogst voor u, den welverdienden lof,
Die nijverheid geduurig zal verzellen.
De nijd moge u begrimmén van ter zij,
Geen nood! ga voort en vel de Bastaardij:
De Rede zal den nijd wel voor u vellen.*

W: H: L: TAAK.

Bijna te gelijker tijd had zig, in de Taalkundige nederlandsche Waereld, bekend gemaakt, eenen Heer **K: VAN DER PALM** door het uitgeeven eener Nederduitsche **SRAEKKONST**, en daardoor, even als ik, zijn naam met lof doen vermelden.

De toenmaalgige en voor korten tijd pas overleeden Profesfor **P: HOFSTEDÉ** te **ROTTERDAM**, in de **VOORREDEN** voor de Verhandeling van **J: J: ZIMMERMAN**, over de **VOORTREFFELIJKHEID** van den **CHRISTELIJKEN GODSDIENST**, vergeleeken met de **PHILOSOPHIE VAN SOCRATES**, pag. 46 en 47, gelegenheid gevonden hebbende om iets over de nederduitsche Taal te zeggen, liet zig aldaar, in deezer voege uit,
 „ De laatste die over de Nederduitsche spraak en spelling
 „ geschreeven hebben, zijn de uitmuntende Leermeesters
 „ **K: VAN DER PALM** en **E: ZEYDELAAR**.
 „ Het werk van den eersten, hetwelk algemeener is, en
 „ daarom maar een enkel Hoofdstuk over de Spelling be-
 „ helst, is voornaamelijk voor de Jeugd opgesteld, en,
 „ zoo niet het voortreffelijkste, ten minste een der beste
 „ in die soort. Het Boek van den anderen bepaalt zig
 „ meer tot de **REGELMAATIGE NEDERDUITSCHÉ SPEL-**
 „ **KONST**. — De Schrijver gaat dieper, en dringt door
 „ tot in het oorspronkelijke en fijnste der taal. Men vindt
 „ bij hem veele nieuwe waarneemingen, die men te ver-
 „ geefs elders zoeken zal. — Zoo ras men hem of eenen
 „ anderen, tot een gids in de spelling verkiest, wil ik
 „ de eerste zijn, die de stem van 't Algemeen gehoorzaa-
 „ men zal.”

Nimmer moede en nooit verzadigd van de beëffe-

ning

ning mijner schoone Moedertaale, zoo vol van verwonderenswaardige rijkheid; — van korte, eigenaartige, zinrijke en welklinkende woorden; — zoo overvloedige van eene menigte van allerhande sierlijke spreekmanieren, die hij dezelve bijzonder te huis hooren; — zoo voorzien van eene rollende, gemakkelijke en natuurlijke schikking in de taaldeelen, en in de saamenstelling en aaneenschakeling der zinfneedden; — eene Taal, waarvan SLICHTENHORST, in de GESCHIEDENIS VAN GELDERLAND getuigd heeft: „ dat ze is „ eene Zelfstandige en Moederlijke Taal, en, naast de „ Hebreuwfche, die God. zelve heeft willen fpreeken „ de oudfte van alle Taalen; ” — Nimmer moede (zeg ik) van de beoeffening eener Taale (die zig niet bepaalt tot ons kleine hoekje Lands in *Europa*, maar die zig, door de luifterrijke overwinningen onzer Voorvaderen, door onze buitenlandsche Bezittingen en door onzen koophandel, door alle de Deelen der Waereld heeft verfpreadt en bekend gemaakt!) ondernam ik vervolgens, ter volbrenging mijner belofte, eene volledige SPRAAKKONST uit te werken, aan welke ik ongeveer den tijd van tien Jaaren heb befteed, en die in den Jaare 1781 in groot 8o. is gedrukt en uitgegeeven te UTRECHT bij WILDEN ALTHEER, met eene OPDRAGT aan de Magiftraat van THIEL, de Stad mijner geboorte, waarin ik toen ter tijd den post van Fransche Kostfchoolhouder bekleedde. — Dan in den Jaare 1791 is dezelve overgegaan aan den Boekhandelaar W: VAN VLIET te AMSTERDAM, die 'er een nieuwen tijtel, met zijn naam, heeft vóórgedrukt en die thans zeer weinig Exëmplaaren meêr daarvan bezit.

Bijaldien men nu, over de goedkeuring mijner taalkundige voortbrengfelen, oordeelen zal, gelijk men doorgaans gewoon is over gedrukte Boeken te oordeelen, uit den verkoop, of uit het vertier van dezelve, dan heb ik althans geen grond of reden om mij daarover te beklagen; terwijl dezelve bijna allen zijn uitverkogt, en alsnog, bij openbaare boekverkoopingen, som.

somwijlen voor meer dan den eerstgestelden prijs, aan den man geraaken. Wel is wáár, en dat kan ik ook niet ontkennen, dat een genoegzaamen tijd, tot dat vertier, verloop en is, naamelijk, (het ééne jaat gerekend dóór het andere) een verloop van ruks *dezig. Jaaren*: — even gelijk het wáár en zeker is, dat ik mij nóg hoeden verblijden kan en verblijden mag, zalks ze hebben mogen beleeven en te boek te stellen... Eene omstandigheid, waaróver sommigen zigt te méér zullen verwonderen, die met de verloop en jaaren en met den tegenswoordigen tijd bekend zijn en zig herinneren kunnen, dat men mij, reeds voor tien Jaaren, onder de *dooden* heeft gefangschikt en waar de onderaardsche *Grondvergadering* verzonden! — Zien de dat ik nog, na verloop van dien tijd, in de waereld of daarin terug gekomen ben, óm weder op het taalkundige tooneel te verschijnen, en daarop een kleine rol te spelen; — niettegenstaande mijn gevierden leeftijd, mijn tegenswoordige bezigheden en mijn lust, mij niet veróorlooven een aanteengeschaeld bericht te geeven, van alle de taalkundige voortbrangfelen, die rechts en links, sedert eenige Zónnenkringen, in het LICHT verscheenen zijn; — veelminder, om eenig oppermagtig oordeel te vellen, over den méér of minder gewigtigen inhoud van dezelve; — een gezag 't welk ik mij nimmer heb willen aanmaatigen, noch mij immer aanmaatigen zal, en de uitvoering van hetwelke een zeer uitgebreid veld bestaan en dus een Man van een langen adem zou veréischen, om hetzelfde te kunnen afloop en. —

Tot mijn tegenswoordig oogmerk, en tot mijn vernieuwd besluit om te schrijven, zeg ik maat alléén dat men, sedert veele Jaaren, verscheiden TAAL- en DICHTRUNDIGE GENOOTSCHAPPEN en MAATSCHAPPIJEN heeft opgericht in ons Vaderland, die onderscheiden PRIJSVRAAGEN, ook over de Taal, hebben uitgeschreeven en door den druk gemeen gemaakt,

met belooning en bekrooning van *gouden* Gedenkprentingen!.. — zonder dat men, ondanks alle die prijzenswaardige pögingen, eene regelmaatige en éénpaarige spelling heeft uitgevonden en, ter navolging aangepreezen, tot op het einde van het verloopen Jaar 1804.

Eindelijk (en dit is algemeen bekend) na dat 'er sedert negen Jaaren aan 's Lands Hoogeschool te LEYDEN, voorbedagtelijk is aangesteld een Professor voor de Hollandsche Letterkunde en Welsprekenheid, is men vooräl begonnen, aan de beschaaving van de nederlandsche Taal, met den meesten ernst, de hand te slaan. —

Van dezen Man nu heeft de Natie, onder het Jaargetal van 1804, in openbaaren druk zien verschijnen, een Werk, onder de benaaming eener VERHANDELING OVER DE NEDERDUITSCH E SPELLING, TER BEVORDERING VAN EENPARIGHEID IN DEZELVE, door MATTHIJS SIEGENBEEK, *Hoogleeraar in de Nederduitsche Letterkunde te LEYDEN*; uitgegeven in naam en op last van het STAATSBEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, te AMSTERDAM bij JOHANNES ALLART; — in het Voorbericht van welke VERHANDELING, men te boek geslagen vindt, alle de redenen en oorzaaken, die aanleiding gegeven hebben tot het opstellen van dat Werk en van het gebeurde daarömtrent, ter tijd toe dat hetzelfde, door het STAATSBEWIND, aan het WETGEEVEND LIGCHAAM is ingezonden, met een Besluit van hetzelfde, „ dat de Spelling, daarbij aangepreezen, zal worden aangenomen „ en gevolgd in alle gedrukte stukken, welke door de „ Kanselarij van het Staats-Bewind, en aan de Bureaux „ van alle Nationale Collegien, ondergeschikt aan het „ Staats-Bewind, mitsgaders op het Bureau van den „ Commisfaris van het Staats-Bewind, gecommiteerd „ tot de door de Fransche aan deze Republiek gege- „ deerde Landen, worden uitgegeven, met uitnoodi- „ ging tevens aan het Wetgevend Ligchaam, Natio- „ nale Rekenkamer, Nationaal Geregts Hof, Nationaal „ Syn.

„ Syndicaat en de respectieve Departementale Besturen,
 „ om de bij gemelde Verhandeling voorgestelde spel-
 „ ling in hunne Bureaux insgelijks te introduceeren en
 „ doen navolgen. —

„ Dat dezelve spelling zal worden gevolgd en in
 „ acht genomen in alle onderwijsboeken, welke van
 „ Landswege, ten dienste der Scholen, zullen worden
 „ uitgegeven, met aanschrijving aan alle Schoolopzie-
 „ ners, om hunne beste pogingen aan te wenden, ten
 „ einde deze spelling alom in de Scholen worde gea-
 „ dopteerd.” —

Onder dagtekening van den 27 December des voorlee-
 den Jaars 1804, wierd door het Staats-Bewind, bij
 het Wetgeevend Ligchaam van het Bataafsche Gemeen-
 ebest, ingezonden eene Misfivie ten geleide van een
 Exemplaar der VERHANDELING, door den Hoogleeraar
 SIEGENBEEK vervaardigd over de Spelling, en op Dings-
 dag den 8 Januarij 1805, *Commissoriaal* gemaakt in
 handen van de Burgers *Cuypers, Siderius, van Forest,*
Lublink de Jonge en den Secretaris *Couperus*, —
 en vervolgens, op het mondeling Rapport van den
 Burger *Cuypers*, den 12 Februarij 1805, gedaan, bij
 het Wetgeevend Ligchaam beslooten, den Secretaris
te verzoeken, om, *zooveel mogelijk*, de Spelling van den
 Hoogleeraar SIEGENBEEK, op de Cancellarije van het
 Wetgeevend Ligchaam te doen invoeren.

Zeer natuurlijk moest een Werk als dit den algemeene
 aandacht wekken van 't bataafsche Volk, en inzonder-
 heid die der openbaare *Recensenten*, waarönder voor-
 al de Schrijvers van de zoo zeer beroemde VADERLAND-
 SCHE LETTERÖEFFENINGEN, in welker IV Stukje,
 voor den Jaare 1805, bladzijde 174 en verder, de vol-
 gende aankondiging van hetzelfde te vinden is:

„ Al te lang bleef onze Moedertaal, die in rijkdom
 „ van geheel eigen woordenschat alle hedendaagsche
 „ talen van *Europa*, onbetwistbaar overtreft en voor
 „ geene derzelve in kracht en schoonheid onderdoet,
 „ verstoken van die eenparigheid in spelling, welke
 „ de beschaafde talen van EUROPA reeds voorlang
 „ had.

„ hadden aangenomen. Hare beminnaars gevoelden
 „ wel het onwelvoegelijke hiervan, maar waren niet
 „ in staat hetzelfde weg te nemen, niet slechts, omdat
 „ zij tegenstrijdige regelen voorfloegen, om die eenpa-
 „ righeid te bevorderen, maar ook, omdat deze eenpa-
 „ righeid, in vele opzigten, willekeurige bepalingen
 „ en onderscheidingen vorderde, welke een hooger ge-
 „ zag behoeften dan dat van bijzondere Schrijvers.
 „ Voortrefflijk was, voor weinige Jaaren, de poging
 „ der zeer verdienstelijke Maatschappij: TOT NUT VAN
 „ HET ALGEMEEN, om alle Letterkundige Genoot-
 „ schappen en keurige Nederduitsche Schrijvers uit te
 „ noodigen, niet slechts tot eene opgave van derzelve
 „ onderscheidene spelling omtrent de voornaamste pun-
 „ ten van verschil, maar tevens tot eene vrijwillige
 „ onderschikking naar die vaststellingen, welken een
 „ twaalfstal verzamelaars en beoordeelaars van al het
 „ ingezondene zoude opmaken. — Edelmoedig was
 „ de overgave van al het ingekomene, door die zelfde
 „ Maatschappij, aan de kort daarna opgerichte BA-
 „ TAAFSCHIE MAATSCHAPPIJ VAN TAAL- EN DICHT-
 „ KUNDE, als door haren aanteg bijzonderlijk geroe-
 „ pen tot die taak, wier eerste ontginning altijd tot
 „ roem der Maatschappij TOT NUT VAN HET ALGE-
 „ MEEN zal verstreken. — Gelukkig bevond zich
 „ ten dien zelfden tijde een AGENTSCHAP VAN OP-
 „ VOEDING in de Republiek, belast met de invoering
 „ eener algemeene Spelling en gaarne verenigde zich
 „ de Heer VAN DER PALM, in dat Agentschap ge-
 „ plaatst, met de gelastigden der Maatschappij tot
 „ overleg der beste wijze, om zijnen last te vervullen en
 „ haar oogmerk te bereiken. — Eene NEDERDUITSCHIE
 „ SPRAAKKONST, door den Heer P: WEILAND, reeds
 „ door zijn *Taalkundig Woordenboek* en zijne Inleiding
 „ tot hetzelfde vermaard, en eene *Verhandeling over de*
 „ *Nederduitsche Spelling*, door den Heer M: SIEGEN-
 „ BEEK, door zijn Hoogleeraarschap in de Nederduit-
 „ sche Letterkunde daartoe alzins bevoegd, waren de
 „ middelen, welken bij dat overleg, op voordragt van
 „ den

den *Agent*, werden gekozen. — Dit *Agentschap* zelf werd wel vernietigd, maar gelukkig leed daarbij de genomen maatregel niets; beide de Schrijvers vervolgden de aangenomene taak, en nu reeds ziet de VERHANDELING OVER DE SPELLING het licht, goedgekeurd door de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, goedgekeurd tevens door de, als herlevende, Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leyden, en door beiden, nog steeds met overleg en medewerking van den Heer VAN DER PALM, na het vernietigd *Agentschap*, in den Raad van Binnenlandsche Zaken gezeten, aangeboden aan dezen Raad, die dezelve aan her Staatsbewind heeft voorgedragen. — De uitgave dezer Verhandeling in naam en op last van dat Bewind, — het besluit tot aanneeming der Spelling, in dezelve bepaald, in alle gedrukte stukken door deszelfs onderhorige Collegiën uit te geven, — de uitnodiging van het Wetgevende Ligchaam, de Nationale Rekenkamer, het Nationale Gerechtshof, het Syndicaat en van de Departementale Bestuuren tot gelijke besluiten, — en het voorschift dier Spelling voor alle onderwijsboeken, van 'sLands wege voor de Scholen uit te geven, met derzelver aanbeveling aan alle Schoolöpzieners, maken het veelvermogendé Zegel uit des openbaren gezags, door het Staatsbewind aan dit gantsche Werk gehecht. — Alzo verschijnt dan eindelijk, het geen zoo lang gewenscht is, en wel op eene wijze, welke men zig nooit volkomener had kunnen voorstellen, nadat, namelijk, alle Letterkundige Genootschappen en keurige Schrijvers derzelver spelling met de gronden daarvoor hebben opgegeven, nadat aan eenen bevoegden Man het opmaken der slotzom uit alle bedenkingen, gronden en gewoonten is aanbevolen, — nadat twee Taalkundige Maatschappijën zich volkomen met deze slotzom verëenigd hebben, — nadat het Hoogstgezag die spelling tot eenen regel gesteld heeft, voor zoo verder.

„ derzelve invoering afhangt van het Burgerlijk Be-
 „ wind. — Over deze verschijning moet zich elk ver-
 „ blijden, wien de eer zijner Moedertaale aan het
 „ harte ligt, of die zich, schoon met minderen ijver
 „ voor hare zuiverheid, zelfs bij gebrek aan alle lief-
 „ hebberij voor eigenlijke letterkunde, gaarne echter
 „ eenen vasten voet gesteld ziet, op welken hij kan
 „ afgaan in het spellen. — Onwaarschijnlijk is 't wel,
 „ dat de gronden, bij deze spelling aangenomen, aan al-
 „ len zullen behagen, niet slechts, omdat schier ieder
 „ zich op dezelve zal verwezen vinden, om van zijne
 „ aangenome spelling in een of ander opzigt af te wij-
 „ ken, maar ook, omdat alle gronden zelve aan allen
 „ niet even beslissende zullen voorkomen: maar wen-
 „ schelijk is het tog, dat elk nu zijne eigene spelling
 „ met hare gronden onderfchikke naar deze; zich daar-
 „ bij het ongemak der veranderingen en het offer van
 „ eigen begrip, ten algemeenen beste der Moedertale,
 „ getroostende. — In plaats van alle de aangevoerde
 „ gronden voor deze spelling naauwziftend te onder-
 „ zoeken, acht *Recensent* het ten minste raadzamer,
 „ de bepalingen der spelling zelve uit deze Verhande-
 „ ling op te geven, zonder daardoor te willen gehou-
 „ den worden, als achtende hij derzelve gronden on-
 „ bestand voor zulk een onderzoek,” enz. —

Met dit Werk van bovengenoemden Hoogleerär
 SIEGENBEEK, (die zelve in het VOORBERICHT, bl: 18,
 betuigt, „ *er verre van af te zijn van aan zijnen arbeid*
 „ *eene volkomenheid toe te kennen, welke alle verbeterin-*
 „ *gen zou buiten sluiten*”) zou ik mij bijna, over het
 algemeen, kunnen verëenigen, ware het niet dat ik
 met dien taalkundigen en taallievenden Schrijver aan-
 merkelyk verschildte, in één der voornaamste deelen
 van de spelling, naamelyk in de verdubbeling der *Vo-*
caalen of klinkletteren, door den Profesfor zelve een
der moeiÿlijkste en belangrijkste onderwerpen genaamd,
 waartegen de Heer SIEGENBEEK zig ten kragtigste ver-
 zet, en de verënkeling der *Vocaalen* poogt aangenaam te
 maaken, in een vertoog van veertig bladzijden letterdruks.

In

In dit zoo gewigtig stuk onzer spellinge (waaröver ik reeds, voor zes-en-dertig Jaaren heb geschreeven) van opgemelden Schrijver verchillende, konde ik nu ook, als openbaar AUTEUR, daarömtrent niet onverschillig blijven; en niemant zal het mij ten kwaade kunnen duiden, dat ik mij (door eene edele *jalouffe* gedreeven,) in een tijd dat de *Taalkunde aan de orde van den dag* is (*) bediene van mijn *aangeboren groot burgerrecht* op mijne Vaderlandsche taal, die het eigendom der Natie is, en waarin ik derhalven een *Hoofdparticipant* genoemd mag worden; — waaruit vanzelve volgt, dat ik mijne gedagten en gevoelens daaröver in het openbaar, aan de Natie, als aan wettige Deelgenooten vermag meê te deelen en vóór te draagen, en aan derzever goed- of afkeuring te onderwerpen, — onder die bepaaing nogtans, dat ik door *de Natie* versta en begeere door dezelve verstaan te hebben, de openbaare en onpartijdige Beoordeelaars der uitkomende Boeken en Geschriften, — met de openbaare Schrijvers, die zig, tot de beoordeeling van mijn Werk, zullen gelieven te verledigen, en hetzelfde alzoo hunner aanmerkingen waerdig keuren.

De Hoogleeraar ~~SIEGENBEEK~~, ten einde deszelfs gevoelens te staaven, en ter navolging aan te prijzen, beroept zig op veele getuigen van gewigt, die niemant roekeloos vermag te wraaken; — op Mannen van beproefde kunde en erkende geleerdheid; — op Taal- en Dichtkundige Genootschappen en geheele Maatschappijën, op wier veréénigde getuigenissen hij de verënkeling der *Vocaalen* doet steunen en zijn gebouw poogt te gronden en te vestigen. — In dit mijn Werk heb ik dezelfde weg betreden en bewandeld. — Mannen van kunde en geleerdheid heb ik tegenöver de zijnen gesteld. — Genootschappen tegen Genootschappen! en aan het hoofd van die allen is door mij geplaatst een Man, die bij Profesfor SIEGENBEEK, even zoo hoog

ge-

(*) Zie de algemeene *Vaderlandsche Letteroefeningen* voor 1804, N°. 6: Mengelw. 246.

geächt is als bij mij, (naamelijk de onsterflijke Historiefchrijver JAN WAGENAAR,) die in alle twijfelagtige gevallen, door den Profefor geraadpleegd, en als zoodanig door hem aangepreezen wordt, — wiens gevoelen ik alzoo volkomen in mijn voordeel heb, als een voorftander van de verdubbeling der klinkeren, gelijk die door mij voorgedraagen en terneder is gefield.

Deeze voortreffelijke Schrijver nu, waaröp het Vaderland den hoogften roem mag draagen, zal de flagördening van mijne zijde, tegen die van Profefor SIEGENBEEK aanvoeren, en de geleerde Schrijvers, van welken ik hierboven gefproken heb, zullen oordeelen over den uitflag van den ftrijd, welke ik vermeene, naar de orde der krijgswetten, bij alle befchaafde Schrijveren geëerbiedigd, met alle befcheidenheid gevoerd te hebben, niet als *offenfif*, maar als *defenfif*, dat is niet aanvallender, maar verdedigender wijze! Niet om den Heer SIEGENBEEK, voor wiens kunde ik betuig alle achting te hebben, dezelfs welverdienden roem te betwiften, noch het gezag te beledigen of te beknibelen, waarmede zijnen arbeid is verëerd en bekleed; maar enkel en alléén om mijne gevoelens over de Vaderlandsche Taal, vrijmoedig aan Neêrlandsch Volk, bij vernieuwing, vóór te draagen, en dezelfs gedagten daaröver te verneemen, zoo als ik die reeds vooraf ingewonnen en vernomen heb van onderfcheiden kundige Mannen, die mijne Verhandeling in fchrift gelezen en mij hunne aanmerkingen daaröp hebben gelieven mede te deelen. —

Wanneer ik mij nu, na een onpartijdig onderzoek (en dat wagt ik billijk van bevoegde en geleerde Schrijvers) in het ongelijk gefield zal vinden, en men van oordeel weezen zal, dat de *Spelling* van den Heer SIEGENBEEK de voorkeur verdient boven de mijne, met betrekking tot het gebruik der *Vocaaalen*, — waaruit dan vanzelve volgen zal, dat ik de nederlaag bekomen heb, dan zal ik, met alle gelaatenheid, den ftrijd dienen gewonnen te geeven, — eene eerlijke *Capitulatie* of een eerevol verdrag met hem fluiten en alzoo met zijne taal- en spelling inftemmen, voor zoo verre ik van mijne

Land-

Landstaal mij zal moeten bedienen, *in naam en op last*; — eenvoudig mij vergenogende dat *mijn taalkundig Leraar* met het *eminent* HOORD, behouden zijn gebleeven; en alzoo mijn voorgenomen taak, met alle gemaatigdheid afgewerkt hebbende, mijzelve poogen te troosten met de overtuiging, dat ik het goede gewild heb, terwijl het gebleeken is, buiten mijn vermogen te zijn geweest hetzelfde dáár te stellen, — (*) even gelijk ik vertrouwde dat die Man zig getroost en te vrede gesteld zal hebben, wegens de bewustheid van zijne belangeloze poogingen, ten beste van de Natie en van zijn Vaderland, waarvan men, in het *Negende Hoofdstuk* van den PREDIKER, vers 14 en 15 het volgende leest: „ *Daar was een kleine Stad en weinig Lieden waren daar in. En een groot Koning kwam tegen haar, ende hij omcingelde ze, ende hij bouwde groote vastigheden tegen haar. Ende men vond daar eenen ARMEN, OUDEN, wijzen Man, die de Stad verlost door zijne wijsheid; — maar geene mensche gedagt deszelve ARMEN Mans.* ”

Mogelijk is deeze Grijsaart (met den welken ik, in het derde geval, dat is in *wijsheid*, niet gelijk gesteld wil zijn) wel een *Schoolleerling* of *Taalmeester* geweest, voor welke soort van menschen men eertijds (zelfs ook onder ons, maar thans, eere zij de Natie! in een veel minderen graad) niet veel achting pleeg te hebben, — en die anders vermoedelijk voor zijnen raad en vaderlandlievende poogingen, beter belooning zou hebben ontvangen, ware hij *gemijterd* ofte *getabberd* geweest!.

Onder het affchrijven van deeze Geschiedenis, bevangt mij een kleine huivering, en eene soort van beschroomdheid schijnt mijn gemoed te overrompelen, op de verbeelding dat men aan het oogmerk van deeze mijne aanhaaling, welligt een *averechts denkbeeld*, tot mijn nadeel, zou kunnen hegten, en hetzelfde beschouwen.

(*) Het is waarlijk iets treffelijks en eener edele Ziele waardig, met andere om de eer en den prijs der overwinning te twisten; vermits men in die gevechten, zonder schande, overwonnen kan worden. LONGINUS *over de verbevenheid*, pag. 45.

wen als eene voorloopige gevoeligheid, over de te dugtene en verönderfelde veröordeeling van mijn geliefkoosden letterärbeid! — Dan, ik betuig (in gemoede en in alle oprechtheid!) dat zoodanig eene gedagte niet in mijn hoofd is opgesteegen, — en ik wil dus hoopen dat deeze inval, alléén zal mogen beschouwd worden als een overtuigend bewijs, dat ik geen den minsten slag van *Schriiftuur-verklaaren*, veelmin van *toepassen* heb.

Zoo mij intusfchen het tegengefelde te beurt mogt vallen, en mijne VERHANDELING eenige goedkeuring, of flegts eene gelijkftelling en alzoo eenige aanmoediging mogt waardig gekeurd worden, — dan zal ik dezelve (die zig nu flegts bepaalt tot de zes *Vocaaalen*, met de *Diph-* en *Thriph-tongen*, die daarvan faamengesteld worden) vervolgens verder uitbreiden over de *Confonanten*, en eindelijk eene volledige en eenpaarige SPELCONST poogen faamen te ftellen. — Een Letterveld, waaröp vrij wat te zaaiën, te wieden en te maaiën zal vallen; voornaamelijk over het gebruik van iedere letter afzonderlijk, zoo in de Eigen woorden onzer taale, als in *over-geloopene*, *overgenomene*, *geëmigreerde*, *geresugieerde*, *heel- of half-genaturalifeerde*, *confitutioneele* of *revolutionaire* en andere woorden, en wat dies meerder is; in-gevolge het geene, in het slot deezer VERHANDELING, daarvan nog nader gezeld en beloofd is. — Alléénlijk nog, ten besluite deezer Inleiding, aan den Leezer en Beöordelaar berichtende, dat ik, door nader onderzoek, terug gekomen en veränderd ben, in het gebruik der *s* in nederduitsche woorden tusfchen twee *Vocaaalen*, naar de wijze der Franschen, in *huis*, *huifen*, *onuis*, *muisen*. — en dat ik ook de *v* niet meer gebruik als een fluitletter, in *briev*, *diev*, om te maaken *brieven*, *dieven*; terwijl ik de *s* en *z*, de *f* en *v*, nader heb leeren beschouwen als Wisfelletters, en uit dien hoofde schrijve *huis*, *huizen*, — *brief*, *brieven*; enz. — waaröver ik alsdan mijne verbeterde gronden zal opgeeven.

Heil!..

VER

VERHANDELING,
over de
S P E L L I N G
der
NEDERDUITSCH E TAALE.

Ter bevordering van regelmaatigheid in dezelve.

De *Spelling of Spelkunst* bestaat in eene geregelde en regelmatige keuze van zoodanige Letteren, waarmede de taalkundigste nederlandsche Schrijvers en de beroemdste Dichters, gewoon zijn, de woorden onzer Taale te spellen en te schrijven.

Ter regeling van zoodanig eene *Spelling* behoort allereerst, een naauwkeurig onderzoek der Letteren, waaruit de woorden saamgesteld behooren te worden, met aanwijzing van derzelver uitgestrekt en verschillend gebruik, en dit is alsdan de *regte Spelling*.

Vervolgens vloeit daaruit voort het onderzoek van de zogenaamde Lettergreepen of *Syllabes*, waaruit de woorden bestaan; 't welk men gewoon is de *Uitspraak* te noemen.

Een *Letter* is een ondeelbaar deel van een woord, of van eene rede, een bijzonder geluid hebbende.

De *Letters* zijn uitgevonden, om het geluid of den klank eener taale te bewaaren, en om den Leezer getrouwelijk

A

voor

voor oogen te stellen den zin en de betekenis der zaaken. Ingevolge hiervan bestaat de juiste en regelmaatige Spelling daarin, dat elke letter, op derzelver regte plaats gesteld en uitgesproken, en dat ieder woord, met deszelfs eigene boekstaaven uitgedrukt en voorgesteld worde; zonder die te veel of te weinig te hebben. — Weshalven letters, die den woorden, in de uitspraak, geen hulp toebrengen, als overtollig weggelâaten en niet geschreeven moeten worden. — Immers, zoo schrijft men *ik* en *dik*, met twee en drie letters, en niet met drie en vier *ick* en *dick*; om dat de *c* daarin overtollig is, en de bovenstaande bepaaing rust op de getuigenissen van MOONEN en TEN KATE, twee zeer beroemde taalkundige Schrijvers.

Tot het behoortlijk schrijven der nederduitsche Taale, worden gebruikt, Zes-en-twintig Letters, welken men het *Alphabeth* of de *Letterlijst* noemt, en bestaan uit de navolgenden, met bepaaing van derzelver klank, *A, Bè, Cè, Dè, E, eF, Gè, Ha, I, Jè, Ka, eL, eM, eN, O, Pè, Q (of ku) eR, eS, Tè, U, Vè, Wè, X (of ics) Y, Zed* of *Zed*; — ook *Ze*.

Gemelde Zes-en-twintig Letters worden verdeeld en onderscheiden in twee soorten, *namelyc* *Es* den naam draagen van *Vocaaen*, of alléenklinkers, die geen andere letter bij zig noodig hebben, ter saamenstelling van hunnen klank, als *A, E, I, O, U* en *IJ*; en in twintig *Consonanten* of *Medeklinkers*, die van de andere overfchieten en dus gemakkelijc te erkennen zijn.

Daar is 'er onder onze Landgenooten, die zig den naam van taalkenners aanmaatigen en beweeren, dat wij niet meer dan vijf *Vocaaen* hebben en gebruiken moeten, naamelijc *A, E, I, O, U*, terwijl zij de zesde, naamelijc de *IJ*, daarvan uksluiten en verwerpen. — Des niettegenstaande zal ik, op zijn tijd en plaats, beweeren en overtuigend poogen aan te toonen, dat de lautsgenoemde Letter, wel en te recht, voor een *Vocaaal* behoort te worden aangenomen en erkend; — en dat zij dus, als een stemgerechtigde alléenklinker, in die betrekking, in ons taalkundig register behoort te worden opgenomen, ten einde alle de daarmede verbonden voorrechten te genieten; terwijl zij toch, gelijk de andere Vijf haarer stemmende medeburgers, het vermogen heeft, (of de *faculteit* bezit) en dat vermogen daadelijc uitoeffent, om op zigzelve, zonder hulp of bijstand van eene andere letter, een klank te geeven, niet-

niet-alléén, maar ook éen *Syllabe* of Lettergreep te maaken; gelijk in *Ader, Edet, Ida, Oder, Uriäs, Ijdel*. — Een vermogen, dat den *Consonanten* is ontzegd, en die daarom ook den naam van Medeklinkers draagen. — Van dit een en ander zal, in 't vervolg, nader en breeder gehandeld worden.

Eene *Syllabe* of Lettergreep is eene verzameling van Letteren, die allen te-gelijk niet meer dan éénen klank uitdrukken en ééngalms uitgesproken worden. — Zoo zijn 'er vijf *Syllabes* in het woord *ver-aan-ge-naa-men*, welken men onderscheiden en duidelijk verneemen kan, door zoo veele openingen van den mond, of toonveranderingen van de stem.

Ten einde nu deeze VERHANDELING over de *Spelling der nederduitsche Taale*, op een' geregelde voet interichten, ben ik voorneemens, (in vertrouwen dat het mijner Leezers niet ongevallig weezen zal) om iedere Letter afzonderlijk te beschouwen en van derzelver uitgestrekt gebruik alles te zeggen, wat daarvan, met schik, gezeid kan worden.

Ter bereiking van dit einde, zal ik beginnen met de behandeling van de Vocaalen A, E, I, O; U en Y en dus alleréerst met

~~De Vocaal A~~

Als zijnde de *eerste* Letter van het *Alphabet*, of van de Letterlijst in alle Taalen, behalven in de *Ethiöpsche*, waarin zij de *derdiende* is. — In de Heilige Schrift betekent de A, (gelijkeniswijze) den *aanvang* van alle dingen; — Want zoo zegt God: *ik ben de Alpha en Omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde*. — De oude Christenen deden een *Alpha* en *Omega*, (bij ons in rang zoo veel als A en Z) door malkander gestrengeld, op hunne grafzerken stellen, om zig van de *ARIËANEN*, die de Godheid van Christus lochenden, te onderscheiden. — Op de Romeinsche Opschriften en op andere overblijfselen der Oudheid, — in de Schriften der Geleerden, en in veele andere gevallen, heeft de *a* zeer veele en zeer verschillende beteekenissen; — gelijk men in de Woordenboeken van *HOOGSTRATEN, LUISCIUS, HUBNER, BUIS* en anderen, vinden kan.

In onze nederlandsche, — nederduitsche — of holland-
sche Taale is deeze letter ook de eerste in rang, en aan het
hoofd van het *Alphabeth* geplaatst. — Zij voert den naam
van *Vocaal* of *Klinker*, omdat zij van zigzelve en zonder
eenige hulp van andere letteren, haar eigen en volkomen
klank geeven en eene *Syllabe* of *Lettergreep* maaken kan,
als in *a-dam*, *a-der*, *a-larm*, *a-del*, enz. —

Zij geeft van zigzelve een' klank, zonder medehulp eener
andere *Vocaaal*, in de volgende *Lettergreepen* en *Woorden*,
Ab, *Abt*, *Abdis*, *Abtdije*, *ach*, *acht*, *agt*, *ad*, *af*, *al*,
agter, *am*, *an*, *ampt*, *arm*, *as*, *af*, *angst*; *Bad*, *bag*,
bak, *bal*, *ban*, *bars*, *bas*, *band*, *bang*, *barst*, *bast*,
blank, *brand*, *balk*, *blad*; *Dag*, *dak*, *dal*, *dam*, *damp*,
dans, *das*, *darm*, *dat*, *drang*, *dwang*, *dwarl*, *dvars*;
Gal, *garst*, *gat*, *gast*, *galm*, *gang*, *gans*, *gard*, *garf*,
gram, *grap*, *gras*; *Hal*, *ham*, *hand*, *half*, *hals*, *had*,
halm, *hap*, *harp*, *harst*; *Kam*, *kan*, *kap*, *kar*, *kast*,
kant, *kat*, *klad*, *klap*, *knap*, *knars*, *kwast*, *kwak*; *Lach*,
laf, *lag*, *lak*, *lam*, *lamp*, *land*, *lap*, *last*, *lat*; *Mak*,
mal, *man*, *mand*, *mars*, *mast*, *mat*; *Nap*, *nar*, *nat*;
Pad, *pak*, *pal*, *pan*, *pars*, *pas*, *plank*, *plas*, *plat*, *pragt*,
prat; *Rad*, *ram*, *rand*, *rap*, *ras*, *rat*; *Sap*, *sas*, *schaus*,
schram, *stram*, *schat*, *slap*, *smak*, *snak*, *spat*, *stad*, *staf*,
steg, *stak*, *stal*, *stam*, *stram*, *strand*; *Tak*, *tal*, *tam*,
tand, *taf*, *tang*, *tarw*, *tast*; *Wal*, *wan*, *wangst*, *vast*,
vat, *valk*, *vlak*, *vlas*; *Wak*, *wal*, *wand*, *wang*, *want*,
wals, *walm*, *warm*, *wat*, *war*, *was*, *wasch*, *wars*, *wrat*;
Zak, *zag*, *zal*, *zalm*, *zalf*, *zand*, *zang*, *zat*, *zark*,
zwalp, *zwak*, *zwang*, *zwart*. —

In alle de bovenstaande woorden, heeft de *a* een kort en
helder geluid, uithoofde dat zij daarin tuschen twee mede-
klinkeren gevonden wordt, en daarmede éénsgalms uitge-
sprooken wordt.

Wanneer deeze *Vocaal* daarentegen, in twee en meêre-
dige woorden, eene *Syllabe* of *Lettergreep* sluit, dan wordt
zij lang uitgesprooken, even als ware zij verdubbeld, —
zonder dat zij daarom, verdubbeld behoort te worden, in
de volgende woorden, het geen volmaakt strijdig zoude
zijn met den aart der Taale en met de eigenschap van die
woorden zelve, *Babel*, *babok*, *balie*, *bladen*, *bladeren*,
dadel, *dagen*, *fabel*, *falie*, *gade*, *garen*, *genade*, *hagel*,
hamer, *have*, *haver*, *havik*, *inlage*, *kabel*, *kamer*, *kake-
len*, *karel*, *kaler*, *klaver*, *laken*, *mager*, *nagel*, *neve*,
no.

*navel, paden, pater, spatel, ratelen, snater, spatel, Sa-
bel, schade, schalie, schaduw, spade, spatel, tafel, takel,
talie, tralie, vadem, vader, vaten, wafel, wagen, wa-
pen, water, zadel, zalg, zwager, zwaiuw, zwavel, &c.*

Uit de twee hierboven aangevoerde woordenlijsten, waarin de korte en lange A gevonden worden, is de volgende stelling gegrondt en opgefloten, naamelijk dat de A, in éénledige en enkelvoudige woorden kort zijnde, in het meêrvoud van die woorden, verandert in een *lange A*; — 't welk uit de volgende woorden, overtuigend, blijken zal:

De <i>a</i> , die kort is in <i>Dag</i> . . .	wordt lang in <i>Dagen</i> .
. . . . . <i>Blad</i>	<i>Bladen</i> .
. . . . . <i>Pad</i>	<i>Paden</i> .
. . . . . <i>Rad</i>	<i>Raderen</i> .
. . . . . <i>Ik at</i>	<i>Wij of Zij aten</i> .
. . . . . <i>Ik bad</i>	<i>Wij baden</i> .
. . . . . <i>Ik lag</i>	<i>Wij lagen</i> .
. . . . . <i>Ik sprak</i>	<i>Wij of Zij spraken</i> .
. . . . . <i>Ik zat</i>	<i>Wij zaten</i> .
. . . . . <i>Kanon, geschut</i>	<i>Kanon</i> , beteke- nende een regel of rigtsnoer, en wordende meest geno- men voor den Geloofsregel.

Vervolgens ~~maakt eene~~ *Vocaal a*, op zigzelve alléén eene Lettergreep of *Syllabe*, aan het begin van eenigé woorden, waarin zij tevens een zwaaren of verlengden klank heeft, gelijk eene verdubbelde *aa*; zonder dat zij daaróm daarin verdubbeld behoeft te worden. — Men kan dit verneemen uit de volgende woorden. *Abel, abraham, adel, adelaar, adalborst, adeldom, adelijk, adem, adem-
haaling, ademtogt, ader, aderen, aken, aken (de Stad) aker, afrika, aziä, alöt, avegaar, averechts, avond, avondmaal, &c.* —

Integendeel heeft dezelve *Vocaal*, een korten klank aan het begin van andere woorden, terwijl zij daarin, zoo wel als in de bovenstaanden, op zigzelve eene Lettergreep uitmaakt; gelijk in de volgenden: *abe, het Abe, aberdaan, abeel, abimelech, abrikoos, abijds, acasiä, academie, afuit, ajutn, aconit, aluin, amandel, amaril, ametist, aniü, anijs, apocriph, apostel, apostil, apotheek, averuit, averije, avontuur, azijn, &c.*

Het is opmerkenswaardig en verdient inzonderheid hier aangetekend te worden, dat de *a*, die, aan het begin van

eenige woorden, *lang is*, in de afleiding van die zelfde woorden, verwandelt in een *korte a*; zo als duidelijk te hooren is uit de volgende.

Zij is *lang* in *Afā* . . . . . maar *kort* in *Afiātisch*.
 . . . . . *Amalek* . . . . . *Amalekieten*.
 . . . . . *Afrika* . . . . . *Afrikaanen*. —

Van onheuglijke tijden af, heeft een aanmerkelijk verschil bestaan onder de nederlandsche Taalgeleerden, over het gebruik der verlengde of verdubbelde *aa* of dat van *ae*. —

De Heeren MOONEN, FRANS BURMAN, K: VAN DER PALM en anderen, hebben sterk geijverd en gestreeden, voor dat van *AE* en *aan* die twee letteren een zuiveren en ongemengden klank toegekend; terwijl NILOÉ dezelve, alzoo veréénigd, een *twee*klank noemt, en van de *AA* getuigt, datze, als snaaren van denzelfden toon, een zuiverer geluid geeven. Men kan dit zien in zijne SPRAAKKONST pag. 36 en 37.

Ik heb mijn leeven lang geschreeven en ik blijf nog schrijven, omdat ik, op goede gronden, vermeen te moeten schrijven, met *aa* en niet met *ae*, de volgende woorden: *Aak*, *aalmoes*, *aalmoesfentier*, *aaloud*, *aam*, *aambeeld*, *aamtogt*, *aanbod*, *aandagt*, *aanloop*, *aangaapen*, *aannemelijk*, *aanrifen*, *aantijgen*, *aanklagt*, *aankomst*, *aanspraak*, *aanvat*, *aanvang*, *aanzoek*, *aardkloot*, *aartig*, *Aartsbisshop*, *Aarts-Engel*, *Aartskanselaar*, *aarzelen*, *aanmaanen*, *aanblinken*, *aanpraaten*, *aankijken*, *aanlagchen*, *aanknikken*, *aanvliegen*, *aanblikken*, *aanbidden*, *aanjuichen*, *aankwispelen*, *aanschreien*, *aanleunen*, *aankrijgen*, *aanhijgen*, *aanpiepen*, *aangrimmen*, *aanloeten*, *aanlonken*, *aanblaffen*, *aanbrullen*, *aanbranden*, *aanlichten*, *aantellen*, &c. —

„ Het Woordje *AAN* (zegt HUIJDECOPER, in de PROEVE VAN TAAL- en- DICHTKUNDE, oude druk, pag: 546 en 547) wordt keurig gevoegd voor de woorden *aanjuichen*, *aanknikken*, *aangaapen*, *aanbrullen*, *aanlonken*, &c. in plaats van *toejuichen*, *toeknikken*, *toegaapen*,” — en hij geeft daarvan de volgende voorbeelden:

*En schoon de Satan, met zijn helschen sloet,
 De dierbre waarheid aan durft brullen.*

P: BODDAERT.

De

De Tabbaart noch de Kroon en lonkt mij-zoo niet aan.

BAREND FONTEIJN.

Zoo Schrijf ik ook, en ik oordeel dat men, op goede gronden, schrijven moet, met *aa* en niet met *ae*, *gaan*, *staan*, *gedaan*, *laaden*, *laaten*, *maat*, *staat*, *voorwaarts*, *agterwaarts*, &c. —

„ Terwijl we (zegt HUIJDECOOPER, in opgemaakte PROEVE, pagina 154) gelegenheid hebben om van deeze Spelling te spreken, moet ik zeggen, dat ik verwonderd ben, dat VONDEL, op het voorbeeld van den grooten HOOFD, zig niet verbeterd hebbe, toen zijn oordeel op het scherpste was, en hij zoo yeele misfallen der Ouden ontdekte, en door zijn voorbeeld geheel en al uitbande. Ik wenschte wel dat hij het gedaan hadde, en ben verzekerd dat veel, die naderhand voor *ae* gepleit hebben, het mede gedaan zouden hebben. Maar nog meer ben ik verwonderd, dat de schranderere TEN KATE, die het onderscheid van den klank der Letteren, op een haire breed na, heeft weeten uit te meten, (dat zekerlijk allemans werk niet was) en die zelfs ergens bekent, gelijk iemand die bekwaam is om hier over te spreken, bekennen moet, dat de klank van *aa* zuiverder is, dan die van *ae*, 't welk een gemengden klank is; dat, zeg ik, die schranderere Man echter, in zijn nooit volpreezen Werk, de Schrijfwijze van *ae* voor *aa* gebruikt hebbe. — Hij houde het mij ten goede, maar ik zie deeze Spelling in zijn Werk aan, als een klein vlekje in een schoon aangezicht.”

De taalkundige Heer TUINMAN, in zijn Werk, genaamd *Oude en Nieuwe SPREEKWIJZEN*, pag. 72 en 73, zegt „ dat het spellen met *aa* gemeen was bij onze aaloude Schrijvers, doch dat men die naderhand verwisfeld heeft voor *ae*, en dat dus de *aa* aan de nakomelingen te danken heeft, dat zij weder in 't aaloude bezit geraakt is, schoon niet zonder betwisting.” —

De niet minder taalgeleerde Heer A. KLUIT, (thans vermoedelijk de bejaardste Hoogleeraar aan 's Lands Hooge Schoole te Leijden) toonde in de *NIEUWE BIJDRAGEN*, 1e. Deel. pag. 317-319, dat de Ouden doorgaans de *Vocaalen* verlangden met een *e*, en schreeven *ae*, *oe* en *ue*, voor *aa*, *oo* en *uu*; maar dat men deeze wijze van verdubbeling naderhand, bij ons verworpen en de *a* met *a*, —

de *e* met *e*, — de *i* met *i*, — de *o* met *o*, — en de *u* met *u* vermeerderd en verlengd heeft. — Welke overéénstemming en steekhoudende regelmaat, (door onze taalöeffenaaren nimmer begreepen) niet noodig heeft met veele rede-neeringen te worden opgehelderd. —

Vervolgens toont zijn Hooggeleerde aan, welk een noodeloos tijdverkwisten 't zij, om lang over de voorkeur van *ae* voor *aa* te harrewarren, daar 't toch vast gaat dat, zodra iemand de *Vocalen* in 't gemeen, als *e*, *i*, *o* en *u* met dezelfde *Vocaal* verlengt, dan ook de verlenging van *a* met *a*, door den algemeenen taalgrond (*dialectus communis*) verëischt wordt, in wien toch de waare natuur der taale moet gezogt worden. —

PONTUS DE HEUITER VAN DELFT, die reeds in den Jaare 1581. over de nederduitsche Taal geschreeven heeft, verklaarde zig destijds reeds voor het gebruik van *aa*, boven dat van *ae*, en noemde de laatste een *tweeklank* of *Diphthong*; zeggende in zijne ORTHOGRAPHIA, bladzijde 41: „ de *a* is een van de starckste vocalen, ende wil in veel „ woorden (lanc zijnde) gedoubelt zijn, daar men qualic „ die diphthonge *ae* schrijft; als *baat*, *laat*, *graat*, *faat*.”

De Drost Hooft, die in het eerst voor de Spelling van *aa* was, heeft dezelve naderhand verwisfeld voor die van *ae*; — en niettegenstaande de Heer TEN KATE de Spelling van *ae* gebruikte, was hij echter meer gezind voor die van *aa*, in zijn onderzoek over de Letterklanken, 1e. Deel, pag. 116, 118 en 119, in welke Verhandeling men de woorden doorgaans meer met *aa* dan met *ae* geschreeven vindt; — om. dat *aa* (gelijk hij zelf zegt,) *Criticè* beter is.

Ik zou mij met de behandeling van dit geschil, zoo lang niet opgehouden en mischien het geduld van den Leezer gepijnigd hebben, ware het niet dat 'ernog Schrijvers gevonden wierden, die zig sterk beijverd hebben, om aan de Spelling van *ae*, boven die van *aa*, den voorrang te doen geeven; wier naamen ik zoo even heb genoemd.

Ik vertrouw ondertuschen, dat mijne daartegen aangevoerde bewijzen, en het gezag der veelvuldige getuigen, voldoende zullen bevonden worden, ten betooge dat het gebruik van *aa*, in allen opzigte, te verkiezen is, om een zuiveren klank uit te brengen, boven den gemengden klank van *ae*; — en ik durf, in dit geval, gelijk in alle andere gevallen, die ik mij voorstelle nog te verhandelen, alle *taalkundige* en dus in deezen *Stemgerechtigde Burgers* van het

het batasfich Gemeenebest op te roepen, om derzelver gevoelens hieróver uit te brengen.

Maar veelen zullen mogelijk vraagen, (en die vraag vloeit van zelve, uit het reeds ter neêrgefelde voort) of dan de *ae* ten eenemaal uit onze taal moet verworpen worden, als onbruikbaar en van geene de minfte nuttigheid zijnde? en deeze opgeworpen vraag leidt mij van zelve tot het volgende antwoord: — de *ae* kan men en moet men gebruiken, in zoodanige woorden, waarin die beide letters, met een vermengden klank, als een *diphthong* uitgesproken worden, — een geluid of klank, volkomen gelijk aan-en evenaarende met dat van de *ai*, in de franfche woorden *chair* (vleesch), *vrai* (waar), *braire* (balken) *se taira* (zwygen):

De nederruifche woorden, waarin ik van gevoelen ben, dat men de *ae* gebruiken en gevolglik met bovengemelden klank uifpreeken moet, zijn de volgenden: *paerel*, *rechtvaerdig*, *hovaerdig*, *waereld*, *zwaerd*, *naerftig*, *vaerdig*, *waerdig* en de daar van afgeleide of daaruit faamengeftelden, *boervaerdig*, *dohnwaerdig*, *eerwaerdig*, *ftrafwaerdig*; — ook *blaeten* (als de Schaapen) *ftaert*, *paerdgaerne*, *kaers*, *vaers*, enz. —

Het zal 'er nu maar op áánkomen, of ik ook deezemijne ftelling en ftelling, met getuigenifen van taalkundige Mannen en van voornaame Dichteren, zat kunnen ftaven en bevestigen; — eene verpligtig die men mij, met alle billijkheid op kan leggen, en waaráan ik dus, op de volgende wijze, zal poogen te voldoen.

1. De Heer TUIJNMAN, in zijne *Oude en Nieuwe SPREEKWIJZEN*, pag. 74, zegt: „ dat de Ouden de *e*; gevoegd „ bij eene andere Vocaale, aanmerkten als den klank ver- „ anderende en verzagtende, blijkt, om dat ze *ae* vormden „ tot *a*. Zoo wierd van *rechtvaerdige*, *regtveerdige*; van „ *waerde*, *weerde*; van *maegden*, *meegden*.” — De ftelling van *aa* kan dit tot haare verdediging bijbrengen.” —

2. In de Voorreden van Q: HORATIUS FLACCUS DICHTKUNDE, op onze tijden en zeden gepast, leest men het volgende: „ om dat de dubbele *aa* nu bij de meeste en beste „ Schrijvers in gebrukt is, zet ik *ae*, wanneer ik het geluid van de griekfche *η* wil afbeelden; alzoó wij denzelfden klank in onze Taal en daartoe geen teiken „ hebben.” —

3. Hoezeer ook SAMUEL AMPZING, tot dit onderscheidend

dend gebruik van *aa* en *ae* gezind was en overhelde, kan men nazien in deszelfs TAALBERICHT, van pagina 24 tot 29, gedrukt in 1649.

4. Agter de Voorreden van de TWESPRAAK der KAMER in liefde bloetende, vindt men de vershillende Spelling van *aa* en *ae*, aldus opgegeeven:

Aa, haar, waar, paar, blaar, schaad, maar.
Ae, haert, waerd, paerd, blaeten, schaets, maert.

5. Allerkrachtigst wordt dit mijn gevoelen bevestigd, in den GRONDSLAG van geregelde AFLEIDING, in het voortreffelijk Werk van L: TEN KATE, pag. 23 en 24. — Zoo mede in SÉWELS SPRAAKKONST, pag. 6 en 7.

Terwijl nu in 't stuk van Rechten, de bevestiging van twee of drie onwraakbaare getuigen, alle waarheid beslischt, zoo mag ik billijk vertrouwen, dat aan de Zes bovengenoemde Getuigen, geen geloof zal geweigerd worden.

Dan, (en om nog een stap nader te komen) daar ook de Dichtkonst zoo naauw met de Taalkennis verbonden is, en daarmede vermaagtschap behoort te zijn, zal men niet ongaerne zien, dat voornaame en beroemde Dichters, die anders en doorgaans ook de Spelling van *aa* gebruiken, het bovengenoemde onderscheid naauwkeurig in acht neemen.

Voorbeelden.

Onnozele Isaïc! 't geldt-U, 't geldt-u, mijn Zoon!
O appel van mijn oog! ó PAEREL van mijn Kroon!

HOOGVLIET, in ABRAHAM den AARDSVADER.

Daar hem de Vrouw ONGAERNE 't water schonk.

SELS. Verbond der Genade, pag. 105.

Geef, dat mijn levenslamp haar zuiv're liefdesraalen,
Zoo hoog en wijd versprei, dat in mijn trek geen eer
Noch goed, een aas gewigt, bij 's hemels PAERLE haale.

DEZELFDE, bladzijde 51.

De

De ruime WAERELD zelfs, de kreits die wij bewoonen,
Moet, als een enkle stip, zich in zijn oog vertoonen.
Bij duizend WAERELDEN.

L: W: VAN MERKEN, 't Nut der Tegenspoeden. pag. 2.

Jefus! zult gij 't WAERDIG keuren.

J: E: VOET, voor de Gezangen van SCHUTTE.

Jammerlijk en schreiënsWAERDIG
Was mijn staat, al schreide ik niet,
Word ik ijvrig en boesWAERDIG;

SCHUTTE's Gezangen, 1^e. Deel, pag. 9.

Komt WAERELDWIJZEN! werpt u neder aan zijn voeten.

DE BOSCH, Dichtlievende Verlustigingen, pagina. 2.

Och! wat is van al het slaaven,
Dat men in de WAERELD doet.

TAAL- EN DICHTKUNDIGE BIJDAGEN, 1^e. Deel, pag. 55.

Zie ook de Psalmen van LAUS DEO, 22 vs. 14 en 33. vers 3. &c.

Hierbij zou ik nog veele andere voorbeelden kunnen voegen, uit de Werken van beroemde nederlandsche Dichteren, zoo wel als uit die van bijzondere Schrijveren; — bijaldien ik niet vreesde al te veel te bewijzen.

Ik zal 'er enkel nog maar bijvoegen, dat in veele woorden van de Hoogduitsche Taale, aan de Vocaal *e*, het blaetend geluid van mijne voorgestelde *ae* gehoord en uitgesproken moet worden, even als bij ons *paerel*, *paerd*, *waereld*, in *Feder*, *Leder*, *Rede*, *Legen*, *Regen*, *Wegen*; zoo ook aan de dubbele *ee* in de Hoogduitsche woorden *Beer*, *Heer*, *Meer*, *Heerd*, *Heerde*, welke woorden klinken moeten, als ofze geschreven waren, *Baer*, *Haer*, *Maer*, *Haerd*, *Haerde*, enz. Men zie dit in den HOOGDUITSCHEN SRAAKMEESTER van Prof. J: C: GOTTSCHED, met het Nederduitsch verrijkt, door E: ZEYDELAAR.

en

en vermeerderd , door A: A: VAN MOERBEEK ,
pag. 6 en 7.

Men zal zig intusfchen , met mij , moeten verwonderen , dat de Schrijvers der opgenoemde BIJDRAGEN (niettegenstaande het spreekend voorbeeld , uit hun Werk aangehaald) in het 2e. Deel , pag. 34 , deeze onderscheiden spelling bestempelen met den kinderagtigen naam van *verkiezingtjes* , en dus daarmede schijnen te spotten! .— Ben bewijs , hoe moeiëlijk het is , zigzelve gelijk te blijven! — Dan , wij stappen hiervan af , en gaan over tot een ander en veel gewigtiger stuk van onze nederlandsche Taale , het geen men , met recat , het gewigtigste noemen mag ; naamelijk :

Onder de nederlandsche taalbeoëffenaarsen , vindt men de zoodanigen , die de SPAARZAAMHEID ook in onze taal willen invoeren , welke anders beter in de verteering en in de keuken te passe komt. — Ter bevordering van die spaarzaamheid , *verkiezen* zij en willen zij die *verkiezing* ook aan anderen smaakelijk maaken , om in veele Woorden , die in het enkel- of éénvoud , met twee *Vocaaalen* (en hier met de dubbele *aa*) geschreeven worden , in het meêrvoud slegts met ééne *Vocaaal* uit te drukken en de tweede weg te werpen. — Zij zijn (bij voorbeeld) overtuigd , en zij erkennen ook , dat men in het éénvoud Schrijven moet (gelijk zij zelve Schrijven) *daad* , *haan* , *laan* , *taal* , *ik haat* , *ik laat* , *ik maak* , &c. maar in het meêrvoud van die woorden , verwerpen zij de eene *a* ; schrijvende en begeerende dat men schrijven zal *daden* , *hanen* , *lanen* , *ta- len* , *wij haten* , *zij laten* , *wij maken* , zonder in aanmerking te neemen , dat deeze *economische* Spelling , in het schrijven zeer veel aanleiding kan geeven tot het stellen van verkeerde woorden , en tot menigvuldige doórschrapingen met de punt van het pennemes , of met een zoogenaamd *gratoir* ; maar ook tot misvorming van den zin , en tot een hemelsbreed onderscheid in de betekenis van veele woorden ; — waardoor niet alléén een Vreemdeling , maar zelfs een geboren Nederlander , zou kunnen verbijsterd en de zoo hooggeroemde regelmaat weggenomen worden.

Ik voor mij , — ik *was* , ik *ben* en ik *blijf* als nog van gevoelen , dat men de dubbele *Vocaaalen* , en alzoo ook hier de *aa* , in de bovenaangevoerde en in andere enkelvoudige woorden voorkomende , in het meêrvoud van de-
zel-

zelve behouden moet; zoowel in derzelver afleidingen en verbuigingen, als in de tijdvoeging der Werkwoorden; terwijl ik deeze stelling gronde op het gezag van die geenen; welken beweerd hebben: „ dat de Spelling der woorden, den voornaamelijk afhangt van derzelver oorsprong, en „ dat in de afgeleide en saamengestelde woorden, die zelf- „ de Letters moeten plaats vinden, welken in de oorsprong- „ kelijke en enkelvoudige woorden voorkomen.” Eene stelling die men vergelijken kan bij den wortel van eenen Boom, die deszelfs fappen mededeelt aan en door den stam, aan alle de takken en bladeren, zonder onderscheid.— Eene stelling, herhaal ik nogmaals, die ik reeds voor *Zesden-dertig Jaaren*, en dus voor meer dan een *derde deel van eene Eeuw* heb voorgedraagen en verdedigd, in mijne **REGELMAATIGE NEDERDUITSCH E SPEL KONST**, in den Jaare 1769, in 4o. uitgegeeven, en in een **VERVOLG** op dezelve, 1772; met het schrijven van *daaden, haanen, laanen, taalen, wij haaten, wij laaten, wij maaken*, &c.— zonder te vermoeden dat ik, na verloop van zulk een aanzienlijk tijdsbestek, mij in de noodzaakelijkheid zou bevinden, om deezen zoo *regelmaatigen taalregel nader te moeten straven en verdedigen!*..

In den **WEGWIJZER** van **J: VAN BELLE**, die in 1748 gedrukt en uitgegeeven is, leest men op bladzijde 18.

- „ De dubb'le AA dient om te spellen zaken;
- „ Opdat men niet van zaken, zak zou maaken.
- „ Tot haalen, vaale (om niet van halen, hal
- „ Te doen verstaan, noch ook van vale, val.”)

De Heer **SÉWEL**, die bij ons bekend staat voor een der kundigste Spraakkonstschrijveren, heeft daarmedtrent het navolgende te boek gesteld, op bladzijde 9.

- „ Ik kan geensints goedkeuren dat men schrijve *maken*,
- „ *zaken, vanen*, &c. Want schoon men zegge, dat daardoor een Letter uitgewonnen en niemand van de betekenis des woords versteeken wordt, nogthans gaat dit niet altijd vast; vermits 'er, door dusdanig eene spelling, gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelijk verstaan zoude. — En al ware dat zoo niet, behoort men niet iets ten gevalle der Vreemdelingen te doen?... Genomen dat zulk een,
- „ die

„ die zoo ver gekomen is, dat hij een weinig duitſch
 „ begint te verſtaan, in een Boek deeze woorden aantreft:
 „ *de zaken zijn vervuld*, en, niet wetende wat het woord
 „ *zaken* betekent, in zijn Woordenboek zoekt naar het
 „ woord *Zak*, (want anders kan hij niet doen, omdat het
 „ woord niet, volgens dezelfs eigenſchap, *zaken* ge-
 „ ſpeld is); zoo zal hij daar uit welligt beſluiten, dat de
 „ betekenis dier woorden is: *de zakken zijn gevuld*; daar
 „ hij anders, indien het woord geſpeld ware, gelijk het
 „ behoorde, ten eerſte de regte meening daarvan vatten
 „ zou.” —

Bijaldien nu een Vreemdeling, (voorál een Franchman,
 die wij hier het meest behooren te bedoelen, als hedendaags
 de meeste betrekking op ons en op onze taal hebbende (a))
 Indien nu een Vreemdeling, zeg-ik, volgens de *economi-*
ſche behandeling eener ſpaarzaame ſpelling, geſchreeven
 vindt, zoo als hij dan immers natuurlijk geſchreeven moet
 vinden, de volgende uitdrukkingen:

Wij zagen *hen hout zagen*.

Ik wil dat laken geenſints laken.

Zoudt gij u met dien wagen op de reis durven wagen?

De ſtaken ſtaken in den grond.

De Graven rusten in de graven.

Een kaper ſtal haar kaper.

Hij kwam in agt dagen niet weer op - dagen.

Daar lagen eenige lagen ſteenen.

Gij zult niet al die ſlagen in uwe meening nimmer ſlagen.

• *Wij bekwamen bevel om ons tot de reis te bekwamen*.

Dan

(a) Ten gevalle immers van de *noordſche* VOLKEN, behoeven
 wij onze taal en ſpelling niet te vormen, terwijl onze Werken zeld-
 zamen daar gelezen worden. — De BRIT vervloekt vrij algemeen
 den Nederlander en zijn taal. In *Spanjen*, *Portugal* en elders
 wordt 'er ook al weinig werks van gemaakt. — Derhalven behoort
 de regelmaat onzer Taale en Spelling voornaamelijk ingericht te
 worden, ten gemakke onzer franſche Bondgenooten, — en dit heb ik
 in den Jaare 1781 gedaan, in eene GRAMMAIRE GÉNÉRALE *rai-*
ſonnée HOLLANDAISE, een Werk dat zelfs in de Parijſche Dag-
 papieren is *gémommeerd*, en waarover ik, van verſcheide franſche
 Officieren zeer veel loflijke getuigeniſten heb ontvangen.

Dan vraag ik, (en ik laat het antwoord aan deskundigen over) was zal een Vreemdeling?... Wat zal menig Nederlander zelfs, van alle die uitdrukkingen maaken? en wat moeite zal het kosten om hem te overtuigen van die zoo-gesaaide spaarzaamheid, waardoor de woorden zoo zichtbaar van derzelver eigenlijke betekenis beroofd worden. — Terwijl intusschen al die zwaarigheid en al die duisterheid wordt weggenomen, en alzoo zigt- en hoorbaar opgeklaard, door de volgende voorstelling der spreekwijzen.

Wij zagen hen hout zaagen.

Ik wil dat Laken geensints laaken.

Zoudt gij het durven waagen met dien wagen?

De staaken staken in den grond.

De Graaven rusten in de graven.

Een kaaper ontstal haar kaper.

Hij kwam in agt dagen niet weer opdaagen.

Daar lagen eenige langen steenen.

Gij zult met al die slagen in uwe meening nimmer slaagen.

Wij daalen in de dalen. —

Wij bekwamen bevel om ons tot de reis te bekwamen.

De Franschen en Engelschen slooten wel onderling veele verdragen (verbonden) maar zij konden elkander nimmer verdraagen of dulden.

In de GEZANGEN EN LIEDEREN, ten dienste der Doopgezinde Gemeente te Haarlem opgesteld, lees ik in het 4^e. GEZANG, vers 4.

't ontelbaar tal van vrugtbre daalen daalde.

Dan, dat het eerste woord *daalen* eene misstelling is en *dalen* moet weezen, als komende van het enkelvoudige *dal*, blijkt uit vers 7, (en elders) daar men vindt.

En vrugbaarheid doet zweeyen in de dalen.

Om nu evenwel geen schijn te geeven, als of ik vermetel genoeg wilde zijn, om mijn bovenstaande gevoeten omtrent de verdubbeling der *Vokaalen*, op niet meerder gezags, dóór te dringen en aannemelijk te maaken, zal ik nog wat nader komen, en een wolk van getuigenissen aanvoeren, ter bevestiging en staaving der zoo geregelde als op reden steunen.

nende spelling en verdubbeling, — en voorteerst beginnen met het voorbeeld en gezag van een *negental* der beroemdste nederlandsche taalkundige en dichtlievende Mannen, die, in den Jaare 1773, op last van de HOOGMOGENDE HEEREN STAATEN GENERAAL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, het BOEK DER PSALMEN, benevens de GEZANGEN, bij de HERVORMDE KERK VAN NEDERLAND in gebruik, hebben overzien, en, uit drie voorgaande berijmingen, een nieuw PSALMBOEK in het licht hebben gebragt, met de noodige daarin gemaakte veranderingen, in *taal* en *spelling*.

Dit zoo gewigtig Werk, ruim vier Jaaren na de uitgave mijner SPELKONST en één Jaar na de verschijning van het VERVOLG op dezelve, in het licht verscheenen zijnde, kon het niet anders dan tot mijn genoegen strekken, dat ik mijn gevoelen over de verdubbeling der *Vocaaalen* daarin volkomen bevestigd vond, en dus daarin versterkt wierd; waarvan het mij vergund zij om aan te voeren de volgende

Voorbeelden.

*Want hij zal zijn gelijk een frische Boom,
In vetten grond geplant, bij eenen stroom:
Die op zijn tijd met vruchten is beladen
En sierlijk pronkt met onverwelkte bladen.*

PSALM 1. vers 2.

*Sta op, verlos mij Heer!
Gij hebt, o God! welker
Getoond voor mij te waaken.
Mijn haaters onderdrukt
En mij 't gevaar ontruikt.
Gij soegt hen op de haaken.*

PSALM 3. vers 4.

*Mijn ziel, gantsch neergeboogen,
Schrikt voor uw heilig' oogen,
In deezen jammerstaat.
Hoelang zal ik nog klaagen?
Hoelang uw gramschap draagen?
o Heer! mijn toeverlaat!..*

PSALM 6. vers 3.

Dit

Dit nu zijn immers drie spreekende getuigenisfen, uit de pen van negen onwraakbare getuigen. — Zoo de gunstige Leezer zig de moeite wil getroosten, om zijne oogen verder door die PSALMEN te laten wandelen, zal hij daarin, op iedere bladzijde vinden de verdubbeling der Vocaalen, in alle de meêrvoudige woorden, in welker enkelvoud dezelve geschreeven worden, in den uitgebreidsten zin, zoo als ik die opgegeven heb, met de woorden tevens waarin de Vocaalen niet verdubbeld moeten worden. — Met betrekking tot de A, die wij thans onderhanden hebben, zal men 'er vinden *slaapen, wapen, geschapen, klaagen, draagen, dagen, plaagen, staaten, laten, verhaalen, afmaalen, wagen, geslagen, jaaren, waaren, snaaren, paalen, straalen, praalen, verzaaken, raaken, daaden, beraaden, baaren, waren, faalen, stradaalen, blaaken, maaken, zaalen, dalen, pilaren, oijevaaren, dwaalest, kaalen, baaren, heuwaaren, vermaaken, swaaken, paalen, taalen, laaiven, gaaven, plaagen, slaagen, baaten, aflagten, &c.* —

Bijaldien het nu waar en zeker zij, dat „*waar andere gronden te kort schieten, het gezag van eenen algemeeren gelezen en hooggeschatten Schrijver zal kunnen ingeroepen en behooren geëerbiedigd te worden,*” dan zal immers het vereénigd gezag van negen zoodanige Mannen wel geloof verdienen en niet bekeloos verworpen worden; — van mannen, die in deeze hunne regelmaatige Spel- en Schrijfwijze, niet op zigzelve staan, maar door anderen daarin zijn voorgegaan en naargevolgd geworden.

Mét het eerste gezegde heb ik het oog op het GENOOTSCHAP van LAUS DEO, SALUS POPULO, saamgesteld uit zoodanige Mannen die zoo kiesch te werk gingen in alles wat de Taal- en Dichtkunde betrof, dat niets uit hunne handen kwam, of het was naauwkeurig gewikt en gewoogen. — Mannen derhalven van beproefde kennis, die reeds in den Jaare 1761, eene nieuwe berijming der PSALMEN hebben aan het licht gebracht, waarin ook doorgaands mijne hierboven verdedigde spelling gevonden wordt, waardoor ik aldus te meer in mijne gevoelens daaromtrent worde versterkt en bevestigd. — Immers die Maanen schrijven:

B

Bij

Bij voorbeeld.

*Men spot en lacht en schudt het hoofd en slaat
Dees schimpstaal uit: was God zijn toeverlaat
Die help hem nu, indien hij inderdaad
God kan behaagen.*

*Gij deed, o God! de zom mijns levens draagen.
Gij bragt m' in 't licht, tot blijdschap mijner maagen.
U heb ik mijn vertrouwen opgedraagen.
Met Zietgenoug'.*

PSALM 22. vers 4. en vers 7.

Met het laatste gezegde bedoel ik de Schrijvers en Opstellers der uitmuntende LIEDEREN en GEZANGEN, die onlangs in het licht verscheenen zijn en gebruikt worden, bij de openbaare Godsdienst-oeffeningen der vereénigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem en bij de Remonstrantsche Kerk in den HAAG, — Gezangen en Liederen, waarin ook volkomen dezelfde spelling en de regelmaatige verdubbeling der *Vocalen* wordt gebruikt, — met dezelfde nasauwkeurige uitzondering van zoodanige woorden, waarin de enkele *Vocaal* gebruikt moet worden, even zoo alsze hiervooren opgegeeven zijn.

Men vindt, onder anderen, daarin het volgende:

*'t Voegt ons, dat wij van uwen roem gewaagen,
Zoo lang deez' aard dit aardsche lijf zal draagen;
't Voegt ons uw naam voor alle Volk en Taalen
Ten heldren licht des klaaren dags te haalen.*

GEZANG 17. vers 1.

*Een rein-geweeten, vrij van kwaagen,
Kan tegen alle harde slagen.*

GEZANG 30 vs. 5.

—Eene menigte voorbeelden van denzelfden aart, zou ik 'er nog kunnen bijvoegen, zoo ik niet vertrouwde dat de bovenstaanden voldoende zijn om den taalkundigen Lezer te overtuigen, dat de Schrijvers en Dichters van de drie aangehaalde Werken, de door mij voorgestelde spelling

ling en verdubbeling der *Vocaaalen*, standvastig en zonder eenige uitzondering, hebben aangekeefd, en even daardoor eene regelmatigheid in de Taale ingevoerd, die tot hanne eer en tot cieraad en luister van dezelve strekt. — Zij allen toch, die aan deeze uitmuntende voortbrengfels van Taal- en Dichtkunde de handen geflagen hebben, toonen zonneklaar dat zij, tot eenen algemeenen regel, aangenomen hadden, dat de verdubbelde klinkers *AA*, *EE*, *OO* en *UU* die in enkelvoudige zelfstandige en bijvoeglijke naamen gevonden worden, in het meervoud van alle die woorden, en in alle de daarvan afgeleide woorden, zoo wel als in de tijdvoeginge der Werkwoorden, ter bewaaring der regelmaat in de spelling, behouden moeten worden; en om die reden schrijven zij *daad*, *daaden*, *daader*, *daadelijk*, *werkdaadig*, *kragtdaadig*, *lefsdaadig*, *welddadig*; — *Zaak*, *zaaken*, *verzaaken*, *verzaaker*, *zaakelijk*; — *Maaken*, *vermaaken*, *in de maak doen*, &c. en dit was mijn gevoelen reeds voor zes-en-dertig Jaaren, 't welk ik toen heb stande gehouden en waarvan ik tot nogtoe niet ben afgeweeken.

De Hoogduitschers, wier Taal zoo veels verwantschap heeft met onze Nederduitsche, weeten wel van geene verdubbeling der *Vocaaalen*, maar in zoodanige hunner woorden, waarin de *Vocaaalen* als verdubbeld uitgesproken moeten worden, laaten zij de *h* op den klinker volgen, welke alsdan ter verlenging strekt van den voorgien klinker, even als ware die daarin verdubbeld geschreeven. Zoo schrijven zij *Fahren*, *Fahren*, en zeggen *Faaren*, *Jaaren*; — *Drohen*, *Fühlen*, *Führen*, *gehen*, *sehen*, spreken zij uit als *Droohen*, *fuulen*, *fuuren*, *geen*, *steen*, &c. Zie GOTTSCHEID. pag. 8. en vooral bladzijde 17, daar van de verlenging der klinkeren gesproken wordt.

Het woord *Makelaar*, schrijf ik intuschen met een enkele *a*, om dat dit woord aan geene verbuigingen onderworpen, en herkomstig is van *Makelen*; (tuschenbeide komen om den koop van eenige goederen te bepalen en te sluiten) en niet van *klaarmaaken*, waarvan eenigen het zelfstandige naamwoord vormen tot *Maaklaar*, of *Klaarmaaker*, 't welk ik voor eene belachelijke uitvinding houde. —

Zij die in de verschillende Gewesten en zelfs in onderscheiden Steden van ons Vaderland hebben verkeerd of gewoond, zullen bij ondervinding weeten, dat de nederduitsche Taal

aan veelerei *diälecten* of tongvallen onderhevig is, en menschen aangeroffen hebben, die in hunne dagelijksche spraak, de verdubbelde *aa* verwisfelen voor *ee*, en in de plaats van *gedaan*, *gestaan*, enz. zeggen *eeden*, *efteen*; — eene zeer ongepaste manier van spreken, enkel in den mond van 't gemeen, die nergens in openbaare Schriften gevonden wordt en alzoo geene de minste navolging waerdig is. —

Er worden nogtans woorden in onze Taal gevonden, in welken de *a*, door de afleiding, verwisfeld wordt in eene *e*; eene verwisfeling die in den aart der woorden is gegrondt, en in de volgende voorbeelden aangewezen wordt:

Van <i>Wand</i> wordt <i>Wenden</i> .	Van <i>Land</i> . . .	<i>belenden</i> .
Van <i>tam</i> . . .	Van <i>krank</i> . . .	<i>krenken</i> .
Van <i>kam</i> . . .	Van <i>hand</i> . . .	<i>behendig</i> .
Van <i>schand</i> . . .	Van <i>drank</i> . . .	<i>drenken</i> .
Van <i>lang</i> . . .	Van <i>angel</i> . . .	<i>hengelen</i> .
<i>verlengen</i> .	Van <i>stand</i> . . .	<i>bestendig</i> .
Van <i>vast</i> . . .		<i>vesten</i> .

Ter bevestiging van het voorgedraagene, en om mijn Leezer te overtuigen, dat ik geene harsenschimmige gevoelens voordraage, vind ik mij verpligt om het volgende aan te voeren.

„Een Werkwoord, afstammende van eenig Naamwoord, is altijd gelijkvloeiend.” Zie HUYDECOPERS Proeve, pag. 63. Zoo komt gevolglijk het gelijkvloeiend Werkwoord *Pikken*, van het Naamwoord *Pik*. Zie BIJDAGEN, 2e. Deel, pag. 226. —

Maar een ongelijkvloeiend Werkwoord integendeel is de voortbrenger van het Naamwoord; terwijl van het Werkwoord *Binden* het Naamwoord *Band* word voortgebracht. Zie *ibid*, pag. idem. —

Nu blijkt, bij naauwkeurig onderzoek, dat de bovengenoemde Werkwoorden gelijkvloeiend zijn, en alzoo van derzelve Naamwoorden afstammen; — want

Van <i>WAND</i> . . .	<i>koms</i>	<i>Wenden</i> , <i>wendde</i> , <i>gewendt</i> .
... <i>SCHAND</i> . . .		<i>Schenden</i> , <i>schendde</i> , <i>geschendt</i> .
... <i>TAM</i> . . .		<i>Temmen</i> , <i>temde</i> . . . <i>getemd</i> .

LANG

... LANG	komt	Lengen	.. lengde	.. gelengd, ver-
				lengd. —
... VAST	..	Vesten	.. vestte	.. gevest. —
... LAND	..	Belenden	.. belendde	.. belend.
Van KAM	..	Kemmen	.. kemde	.. gekemd.
... DRANK	..	Drenken	.. drenkte	.. gedrenkt.
... KRANK	..	Krenken	.. krenkte	.. gekrenkt.
... ANGEL	..	Hengelen	.. hengelde	.. gehengeld.

Een oplettend Leezer zal uit de bovenstaande voorbeelden gezien hebben, dat deeze stelling ook kan worden toegepast op sommige bijvoeglijke woorden, als *ram*, *lang*, *vast*, *krank*, &c. —

Niettegenstaande deeze voorbeelden ontleend zijn van HUYDECOPER, pag. 643, en bevestigd worden, door TUINMAN, in zijne *oude* en *nieuwe* SPREEKWIJZEN, pag. 37; 200 heeft zulks nogtans tegenpraak gevonden, en men heeft gepoogd mij te overtuigen, dat *schand* komt van *schenden* en dus niet *schenden* van *schand*, &c. dan men heeft, bij die gelegenheid vergeeten op te merken, dat het Werkwoord *schenden* ook ongelijkvloeiend is, en alsdan maakt *schond*, *geschonden*, 't welk toepasfelijk is op het bederven van goederen, gelijk *porcelijn* of iets anders, dat door het *breeken* van het een of ander stuk *geschonden* en *bedorven* wordt; — terwijl intègendeel *schendde*, *geschendt* betrekkelijk gemaakt moet worden, tot het *benadeelen* van zijn evenmensch, in deszelfs *eer* en *goeden naam*.

JESAIË 13 vs. 6. leest men: *haare huizen zullen geplunderd en haare Wijven geschendt worden.*

HUYDECOPER heeft zig sterk beijverd om alléén de verbuiging van *schendde*, *geschend* te wettigen en die van *schond* en *geschonden* te verwerpen, — geevende van het eerste verscheiden voorbeelden op; onder anderen het volgende:

*Hier onder leyt den bitteren Aretijn,
Noyt menschen tong zoo bitter dan de zijn;
Die Hoog, die Laag, die Dood en Leevend schendde
Behalven God, omdat hij HEM niet kende.*

Uit welk voorbeeld, en uit meer anderen van dien zelfden stem-

stempel, bij hem aangevoerd en in mijne SPRAAKKONST. pag. 235 en 236 te vinden, overtuigend blijkt den zin en de betekenis, welke ik 'er, hierhoven aan heb toegeschreeven.

Dan, om geen noodloozen tijd hieröver te verkwisten, zal ik mijne stelling bevestigen met een afdoenend getuigenis, ontleend uit de TAAL- en DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN, 1°. Deel, bladzijde 427 en 428, daar men leest:

„ *Schende*, *geschend* is ook al door den meergenoemden HUYDECOPER, bl. 71 en 632, met grooten ijver verheven boven *Schond*, *geschonden*; — maar wij meenen, dat het beide goed te keuren is, mits men het ongelijkvloeiënd, (naamelijk *Schand*, *geschonden*) voor een lichamelijk *breeken*, *havenen* houde, en 't gelijkvloeiënd (*Schende*, *geschend*) voor een ander beleedigen in *eer*, *goeden naam*, &c.”

Ten slotte van deezzen uitstap, voeg ik 'er nog bij, dat de ongelijkvloeiënde Werkwoorden, derzelve Naamwoorden voortbrengen, want

Van Binden,	bond,	gebonden,	komt	BAND.
... Graaven,	groef,	gegraaven,	. . .	GRAF.
... Treeden,	trad,	getreeden,	. . .	TRED.
... Slaan,	sloeg,	geslagen,	. . .	SLAG.
... Vatten,	vattede,	gevat,	. . .	VAT.
... Spitten,	spittede,	gespit,	. . .	SPIT.
... Zuigen,	zoog,	gezoogen,	. . .	ZOG.

Men moet eerst *Graaven* en *Treeden* zegt HUYDECOPER, eer men zien kan wat een *Graf* en een *Tred* is; daar men eerst een *kam* en een *angel* hebben moet, eer men *kemen* en *hengelen* kan.

De *a* en *e* worden verwisseld en onverschillig geschreeven in de woorden *hart* en *hert*; — *smart* en *smert*; — *star* en *ster*; — *stark* en *sterk*; — *vlak* en *vlek*; — intusschen verkies ik de twee eersten, naamelijk *hart* en *hert* te onderscheiden en te schrijven:

HART, om te betekenen den Zetel van het dierlijk leeven.
HERT, om aan te duiden een snelloopend viervoetig Dier.

Voor.

Voorbeelden.

't *Hijgend* hert de *jagt* ontkomen,
*Schreeuw*t niet *sterker* naar 't *genot*
 Van de *fris*sche *Water*stroomen,
 Dan mijn *ziel* verlangt naar *God*.

PSALM 42. vers 1.

Genées *mij*, heel *mijn* smartel
 De *vrees* beklemt *mij* 't *harte*!

LAUS DEO, Psalm 6. vs. 3.

Gij zijt in *alle* smarte
 De *sterkte* van *mijn* harte.

Idem, PSALM 31 vs. 3.

Ons hart, dat zo veel *goeds* geniet,
 O *God*! zingt u een *ere*lied.
 Uw *goedertieren*heid en magt
 Zij *dankbaar* door ons hart *gedagt*.

GEZANGEN EN LIEDEREN, N°. 20. vs. 1. —

Er worden veels naamen en woorden gevonden, in welken den nadruk valt op de *a*, en die ik dus met een *accent* zal tekenen, ten einde het daaruit blijke hoedanig men dezelve uitspreken moet, en hoe zij in de Dichtkunst gebruikt moeten worden. — Dezelve zijn de volgende: *Agriáspers*, *arzames*, *Archeldus*, *Baktriáne*, *Betháraba*, *Decápolis*, *Eledzar*, *Cidzares*, *Házazel*, *Epipháxius*, *Gedáliás*, *Kánon*, *Cájaphas*, *Houanná*, *Mustaphá*, *Nicoláus*, *Páneás*, *Parti*, *Pilátus*, *Pishágoras*, *Ptolomáts*, *Samáriá*, *Vátabius*, *Pátrocles*, *Zabulon*, &c. welke woorden men, alzoó getekend en geschreeven vindt, in de VOORRÉDEN, voorde Vertaaling des Nieuwen Testaments, door BEAUSOBRE en l'ENFANT.

In andere voortgelijke eigen naamen, in welken de nadruk nog zwaarer valt op de *a*, teken ik dezelve met een kapje of *circumflex*, terwijl men dezelve, in den Bijbel geschreeven vindt met eene *h* daarágtter, welke letter da

daar dient ter verzwaaring of verlenging van den klank der *a*, — als in : *Jehovdh*, *Hosédh*, *Jesaldh*, *Jeremiáh*, *Elkanáh*, *Juddh*, *Meledh*, *Terdh*, *Seldh*, *Meibujaldh*, &c. —

Door dit zoogenaamde kapje op deeze *Vocaal*, zijn wij gewoon, om eenige woorden onzer Taale, die in de Dichtkunde te lang zouden zijn, eene lettergreep te verkorten; ter bevordering van een geregelden Voetmaat in de poëzije; — en alzoó maakt men daardoor van *adem*, *adm*; — van *ader*, *adr*; — van *baaden*, *badn*; — van *bladen*, *bladn*; — van *daaden*, *daadn*; — van *bladeren*, *blad-en*; — van *Gade*, *gd*; — van *genade*, *gend*; — van *laaden*, *laadn*; — van *paden*, *paadn*; — van *raaden*, *raadn*; — van *spade*, *spá*; — van *schade*, *schí*; — van *vaanen*, *vaadn*; — van *vader*, *vaadr*; — van *vergaderen*, *vergadren*, &c. —

Daar is 'er onder de taalkundigen, die de bovenstaande woorden liever verkorten met eene *é* en schrijven *patn*, *schaé*, *vaér*, &c. Dan hiertegen oordeel ik niets beter te kunnen aanvoeren, dan het geene door den Heer A: KLUIT is te boek gesteld, in de NIEUWE BIJDAGEN, 1e. Deel, pag. 333 en 339; daar men leest:

„ Wij kunnen dit nog nader ophelderen, door onze ge-
 „ woone wijze van inkrimping der lange Vocalen, waar
 „ een *sfaert* op volgt, met de letter *d*; in *tre-den*, *be-den*;
 „ *da-den*, *ra-den*; *bo-dem*, *doo-den*, *zo-den*; *sfa-dig*:
 „ in deezen wordt de *d* weggeworpen, en de *Staert-Con-*
 „ *sonant* (*) smelt in de voorige Sylb, en maakt alhier
 „ eene verdubbeling der *e*, *a* en *o*, in *tre-en*, *da-an*,
 „ *sfa-ag*; dienende om door het schrijven der enkele *Vo-*
 „ *caal*, den klank die 'er was in de lange *Vocaal*, van
tre-

(*) In de bovenstaande aanhaaling van den Hoogleeraar KLUIT, vindt men de woorden STAERT en STAERT-CONSONANT, met *ae* gespeld, 't welk des te meer opmerking verdient, omdat deeze zoo beroemde taalkenner anders doorgaans de *aa* gebráikt, en alzoó mij in mijn gevoelen (op bladzijde 9 hiervoor) ter nedergefeld, nog des te meer bevestigd en versterkt; — niettegenstaande die onderscheiden Spelling, in de Verhandeling van Professor SIROSNAREK, pag. 89 ena. wordt afgekeurd.

6, *stre* —, *da* —, *bo* —, *zo* —, *sta* —, niet te doen over-
 „ gaan in een korten, *tron*, *dan*, *slag*, *bom*. — Dus dan
 „ ziet men dat niet slegts de *d*, maar ook de volgende *é*
 „ en *i*, in *daven*, *stavig* verlooren gaan, en 'er niets an-
 „ ders overblijft dan *stre-n*, *be-n*, *da-n*, *ra-n*, *bo-n*,
 „ *doo-n*, *zo-n*, *sta-g*; — en hoe belachlijk derhalven zij
 „ zijn, die, hoewel zij anders *aa* schrijven, hier de *ae*
 „ behouden, in *dá-en*, *rá-en*; dewijl, dit doorgaande,
 „ men dan ook *bó-em*, *zó-en*, *stá-ig* zou moeten schrij-
 „ ven, alzoo de analogie dezelfde is."

Wijders kan men hierover ook nazien die van **NIL VO-**
LENTIBUS ARDUUM, die met den bovengenoemden Pro-
 fessor volmaakt éénstemmig denken, — en waarbij ik nog,
 veele andere getuigenissen zou kunnen voegen, uit de Wer-
 ken onzer meest beroemde Dichteren, bijaldien ik dit Werk
 nutteloos wilde vergrooten. — Zij, die gewoon zijn dezel-
 ven te leezen of zig daartoe verledigen willen, zullen dit
 bijna op iedere bladzijde aantreffen.

Er is nog eene bijzonderheid in het gebruik onzer *a*,
 welke men behoort in acht te neemen, als men nauwkeu-
 rig schrijven wil. — Deeze bijzonderheid bestaat in het
 stellen van twee stippen op dezelve (naamelijk het deelteken
 of *tréma*) (*â*) wanneer zij in een woord, niet aan de on-
 middelijk voorafgaande, maar aan de volgende lettergreep
 verbonden is, of op zigzelve, in 't midden van een woord,
 eene *Syllabe* vormt, gelijk in de volgende woorden: *Izâac*,
verâangenaamen, *verââdelen*, *welâan*, *oceâan*, *beâmpfen*,
verâchten, *onâanneemlijk*, *heelâl*, *voorâan*, *priesterâmpf*,
waarâan, *daarâan*, *bovenâl*, *voorâl*, *overâl*, *ontâarden*,
ontâarten, *lokâas*, *lijkâsch*, &c. — De woorden *Mantua*,
Urtas en *Anantas* heb ik uitgelaaten, als niet behoevende
 gestipt te worden op de *a*, uithoofde dat de verschillende
 Vocaalen daarin vanzelve onderscheiden worden, en niet
 in malkander kunnen smelten, gelijk in meer anderen &c.

Dit alles zou ik alweder met menigvuldige voorbeelden
 uit onze voornaamste Dichters kunnen staaven en bevesti-
 gen; maar ik zal mij vergenoegen met de volgenden uit den
 Vertaalden **HENDRIK den IV**, door **FEITAMA**, waarin
 men vindt: *dankâltaaren*, pag. 92. *Floekâltaar*, pag. 96.
Oceâan, 125, *onâfmeebre*, 126. *ontâarte*, 129. *Lijkâsch*,
 199. *lokâas*, 206. — In den **AARDSVADER van HOOGVLIET**,
 treft men dergelijke voorbeelden ook aan op bijna iedere
 bladzijde.

Somtijds vordert ook den aard der Spreekwijze, zoo wel als de welluidendheid der Poëzije, dat men, in sommige woorden, den nadruk doe vallen op de dubbele *aa*, en dezelve met twee accenten tekene en alzoo met de stem daarop drukke. — Intusschen verkies ik dit alléén te doen, in die woorden, waarvan het voorzetsel *aan* kan afgescheiden worden van het Werkwoord en tot in het slot der spreekwijze verchooven; gelijk, onder anderen, in de volgende voorbeelden:

*Ik hield sterk bij hem aan.
Men viel geweldig op hem aan.
Hij zag mij aan voor eigenzinnig.
Waar ziet gij mij voor aan?*

Ook in zoodanige woorden, die een plaatselijk geval aanduiden, en bij de Franschen, door het woordje *où*, met een aanwijzenden *accent* worden voorgesteld; — als in:

*Dáár was 't dat ik struikelde.
Laatenwe die zaak dáár laten.
Ik zal, binnen een uur, dáár wezen.*

Onder een aantal voorbeelden, die ik hiervan zou kunnen aanvoeren, zal ik mij slegts bepalen, tot de volgende:

*Bij 's werelds aanvang sprak uw mond:
Het licht zij dáár! en 't was terstond.*

GEZANGEN EN LIEDEREN, N°. 2. vs. 2. en 6. —

*Hier zoeken wij; 't wordt dáár gevonden;
Dáár zullen wij in 't Hemelsch licht
Al 't godlijk schoon der deugd doorgronden,
Waarvoor all' andre schoonheid zwicht;
Als wij den God der liefde zien
En eeuwig liefd' en hulde bién.
Dáár zullen wij in 't licht aanschouwen,
Wat hier op aarde donker schein;
Dáár 't wonderbaare zien ontfouwen,
't Geen niemand doorzag hier beneén.
Dáár zien w' in vollen ommegang
Gods schikking en haar Zamenhang.*

GEZANG 105. vs. 5 en 6.

In

In deeze en andere voorbeelden is de klanktekening der dubbele lange *aa* volstrekt noodzaakelijk en navolgenswaerdig. — In andere woorden kan men de dubbele *korte en lange aa*, in de uitspraak duidelijk en onderscheidend hooren. Immers in de woorden *waarüchtig* en *waardereen*, worden de letters *aa* kort uitgesproken, en ze zouden wanluident zijn, wanneer men ze daarin lang wilde uitspreken; — maar in de woorden *waardigheid*, *baarensnood*, &c. hoort men duidelijk den zeer verlengden klank. — In de spreekwijs: waar *ziet ge mij voor aan?* zijn de beide *aa*, in het woordje *waar*, kort, — maar in: *dat het wáár is, is zeker*, zijn ze lang. — Een Liefhebber onzer schoone Moedertaale, zal hieruit gelegenheid kunnen nemen, om nader onderzoek te doen naar dit aangelegen stuk, waarvan onder de volgende *Vocaalen* nog iets meer gezeld zal worden.

Voor de *ae* of *a*, in naamen die uit andere Taelen ontleend zijn, heeft men sedert lang, in onze Spraak, de enkele *e* gebruikt en geschreeven *Cesar*, *Enéas*, *Crésus*, *Edipus*, &c. —

De *ai* gebruiken wij in de woorden *hairen*, *koornairen* en in *ai* of *ei* mij! Er zijn nogtans taalkundigen die in deeze woorden de dubbele *aa* verkiezen te gebruiken en schrijven *haaren*, *koornaairen*. — De *ai* vindt men intuschen gebruikt bij onze beroemdste Dichters; als *koornairen* bij HOOGVLIET, pag. 3. In PSALM 4. vers 4. van LAUS DEO, en men vindt de uitdrukking:

*K zou 't hair mijns hoofds eer tellen.

In *idem*, PSALM 40 vs. 6. —

In de behandeling over het zoo uitgebreid gebruik van de Letter *a*, heb ik mijne gevoelens gegrondt op de zuiverste en meest beschaafde uitspraak, welke men immers zoeken moet bij de meest beschaafde en geöeffende classe des Volks, die de beste lessen, op de Scholen der Geleerdheid bijgewoond en zig ten nutte gemaakt hebben. — Deeze verëischtens nu behoort men te verönderstellen, en zal niemant durven betwisten, in Mannen die zig verëenigd hebben tot GENOOTSCHAPPEN VAN TAAL- en DICHTKUNDE; Mannen, die zig een plan of ontwerp van *Spelling* en uitspraak hebben gevormd, op zoodanige gronden, als zij

onderling hebben vastgesteld, en die, op elke bladzijde, hunner gedrukte werken, te bespeuren zijn. — Op de taal en op de spelling nu van zoodanige Mannen zig te beroepen, zoo als ik gedaan heb, kan immers niet bestempeld worden, met den naam eener *oppermagtige Uitspraak van deezen of geenen Taalmeeſter*; — wanneer het gebleeken is dat die *Taalmeeſter*, nederig genoeg is geweest, zig te beroepen op de meerderheid der *ſpreekenden en ſchrijvenden*, waaraan alléén de beſliſſing toekomt.

Het is intuſſchen moeiëlijk te bepaalen, wie de Hoog-leerár MATTHIJS SIEGENBERK, in deſzelfs VERHANDELING over de *Nederduitſche Spelling*, bladzijde 24, heeft bedoelt, met deezen of geenen *Taalmeeſter*, en deſzelfs *oppermagtige uitspraak* (*); — en nog moeiëliker valt het te beſliſſen of hij daar één van de twee op het oog heeft, waarvan wijle de Profefor P: HOFSTEDÉ, (een Man die vrij wat geſpeld en geſchreeven heeft) in de VOORREDEN voor de VERHANDELING van J: J: ZIMMERMAN, over de VOORTREFFELIJKHEID DES CHRISTELIJKEN GODSDIENSTS, vergeleeken met de PHILOSOPHIE VAN SOCRATES, pag. 46 en 47. te boek heeft geſteld, het geen ik, in mijne INLEIDING, voor dit Werk, onder het oog van den Leezer heb gebragt.

Verónderſtel nu, waarde Leezers! dat het GENOOTSCHAP van LAUS DEO, SALUS POPULO, ſlegts uit zien leden heeft beſtaan, en ſaamengeſteld is geweest uit Mannen van beproefde taal- en dichtkunde, die niets in de waereld bragten, dan hetgeene beſchaaft, gekuiſd, beproeft, gewikt en gewoogen, en gelikt was, (om welke reden de Boekwinkel van P: MEYER te AMSTERDAM, deſtijds het *Likkérsveem* genaamd wierd); — vermeerderd dan daarmede een *negental* der béroemdſte Leeráren van de GEREFORMEERDE KERK, die eenige Jaaren daarna, op LAST VAN DE HOOMOGENDE HEEREN, STAATEN GENEBAAL DER VERÉENIGDE NEDERLANDEN, een nieuw PSALMBOEK heb.

(*) Vermoedelijk heeft de Recenſent in de ALGEMEENE VADERLANDSCHE LETTERÓEFFENINGEN, 1805. N°. 4. pag. 176, hieróp gedoeld, wanneer hij, na het uitbrengen zijner gevoelens over des Profefors Spelling, ten ſlotte, deeze betuiging doet, dat hij den ſoon van den Heer SIEGENBEEK, hier en daar, een weinig laager had begoerd omtrent andersdenkenden.

hebben opgesteld, 't welk reeds meer dan dertig Jaaren in de Kerken is gebruikt, — waardoor ik dan reeds *negentien* onwraakbare *Getuigen* in mijn voordeel heb, die allen dezelfde Spelling hebben gebruikt, — en men verbeelde zig dan daarbij, dat de voortreffelijke *GEZANGEN EN LIEDEREN*, die ook in de *REMONSTRANTSCH*E *GEMEENTE* in den *HAAG* gezongen worden, door niet meer dan *Zes Mannen*, van denzelfden taal- en -dichtkundigen stempel, zijn ontworpen; dan zal een gewezen *Taalmeester*, van geen *oppermagtige grootspraak* beschuttdigd kunnen worden, als hij zegt dat hij *Vijf-en-twintig getuigen* in zijn voordeel heeft, voor de regelde en regelmaatige Spelling en verdubbeling der *Kocaaalen* in de *Nederdutchsche Taal*, — waarbij hij in staat zou zijn om nog *Vijf-en-twintig* anderen te voegen, bijaldien hij zig niet overreed durfde houden, dat de eerstgemelden genoegzaam zijn, om te kunnen opweegen tegen die van anderen, welken het mischien beneden zig zouden achten, het voetspoor van zoo veele Mannen te volgen, ten einde voor een *OORSPRONKELIJK HERVORMER (orgineel Reformateur)* en niet slechts voor een *Compiler* of *SAAMENFLANSSER* gehouden te worden. —

Intuschen komt het mij niet ongepast vóór, om hier nog bij te voegen en als een óverwigt te beschouwen, het geen ik aangetekend vinds, in het Werk van eenen *H. PIETERSON*, genaamd *RHAPSODIA VAN NEDERDUTSCH*E *TAALKUNDE*, pag 2, en aldus geleezen wordt: „ *Sommigen* „ *hebben voorgedraagen, dat men in de buiging der woor-* „ *den, de verdubbeling van de klinkeren AA, EE, OO en UU* „ *niet noodig hadde, dewijl een enkele klinker, in 't sluiten* „ *van eene lettergreep, toch zo lang is, als de lange klink-* „ *er. Bij voorbeeld: men meende te moeten schrijven* „ *Alen, Beken, Doden, Buren, in stede van Aalen, Bee-* „ *ken, Dooden, Buuren, — en Slapen. Leren, Poten,* „ *Verduren, in plaats van Slaapen, Leeren, Pooten,* „ *Verduuren. — En deeze Spelling kreeg bij veelen voet,* „ *door het gezag van den Haagschen Guldemond: den Wyd-* „ *beroemden Dichter J: Vollenhove, welke deeze Spelling* „ *eenpaarig in zijne Schriften heeft gebezigd. Maar met* „ *reden hebben anderen zig hiertegen gekant; onder welken* „ *men MOONEN, SEWEL en POERAET telt, die in* „ *dit geval niet kan verzwegen worden. En het is zo-* „ *danig met die Spelling vergaan, dat men die heden-* „ *daagsch*

„*laagsch* (in 1776) *bijna van niemant, die zigzelven*
 „*zoekt gelijk te zijn, gebruikt ziet.*” —

2 Bij alle de gezagvoerende getuigenissen, die ik reeds voor de Spelling en voor het gebruik van de eerste letter onzer Taale heb aangevoerd, zal ik nog alléénlijk maar aan het hoofd stellen, het *uitsteekend gezag van onzen doortuchtigen Geschiedschrijver JAN WAGENAAR*, — een gezag, door den Hoogleraar SIEGENBEEK, (a) als ten hoogsten bevoegd, erkend, ten einde alzoo de Schaal, waarop het gewigt der gronden voor mijne verdubbeling der *Vocalen*, tegen dat van andersdenkenden gelegd is, naar mijne zijde te doen overgaan; — terwijl genoemde Profésor (b) van dien doortuchtigen Man getuigt, dat hij, (die als taalkundige en Historiefchrijver de grootste achting verdient) de verdubbeling der *Vocalen*, in naarvolging van HUYDECOPER, door zijn voorbeeld bekragtigd en algemeener gemaakt heeft! ...

Hadden wij nu alle die *Mannen*, wier *Spel- en Schrijf*-wijze wij in handen hebben, in het openbaar hooren spreken, dan zouden wij denkelijk overstuigd zijn geworden, dat zij *geschreeven* hebben, gelijk zij *spraken*, — naamelijk een *zuivere Nederduitsche Taal*. — Gaat men nog heden ten dage, de uitmuntende voorstellen hooren, van de Leeräaren der onderscheidene Kerkgenootschappen in ons Vaderland, — onder anderen ook die van eenen STUART te *Amsterdam*, — van eenen VAN DER BEEGGEN PAUW, in den *Haag*, (op wiens kansel zelfs Profésor SIEGENBEEK deszelfs talenten heeft doen hooren) en van anderen meer, met eene naauwkeurige oplettendheid op derzelver taal en uitspraak, dan zal men noodwendig bekennen moeten, dat alle die taalkundige *Mannen spreken*, zoo als de opgemelde Schrijvers *geschreeven* hebben, en zoo als ik schrijve in dit Werk; — terwijl ik mijn grijzen kop te pande zet, dat iemand (hoe fijn ook zijn tong op de *diälekunde* gesleepen moge zijn) in derzelver uitspraak, het beslissend onderscheid van de enkele en verdubbelde klinkers ontdekken zal.

De

(a) Zie deszelfs VERHANDELING, pagina 10.

(b) Idem, pag. 101.

De taal is het eigendom der Natie, zegt Professor SIEGENBEEK, en dat gezegde lijdt gaen tegenpraak. — Een naauwlettend taal-onderzoeker derhalven, die zig, met de blijkbaarste en meest gegronde redenen en bewijzen, op de groote meerderheid der *Schrijvenden* en *Lezenden* (dat is op de eigenlijke Natie) beroept, kan immers niet gehouden worden, zig een *oppermagtig gezag* aan te maatigen, 't welk hem in geen deele toebehoort. — Hij grondt zijn gezag op het gezag van veelen, 't welk niet dan willekeurig kan betwist worden. —

Is de taal het eigendom der Natie, dan is de aanmerking niet zonder grond van den burger M: RORLOFSWAERT in zijne *Aanmerkingen* op des Hoogleräars VERHANDELING over de Spelling van de taal, — naamelijk: „ dat „ men gaarne zou gezien hebben, dat de VERHANDELING „ van den Heer SIEGENBEEK, der Natie ware voorgesteld; — dat men daarop had ingewonnen de aanmerkingen van alle zodanigen, als zig tot het maken „ van dazelve bevoegd zouden oordeelen; — dat men deze „ aanmerkingen aan de gezonde reden en de grondheginselen der taal had getoest, en daarvan, voor zo „ ver dezelve verdienen zouden, dat 'er eenig acht op „ wierd geslagen, zodanig gebruik had gemaakt, als men „ zoude begrepen hebben te behoren. — De hervorming „ der nederduitsche Taal (voegt hij 'er bij) had immers „ zulk een overgrootte haast niet, en is niet geschikt, om „ zo als men zegt, als door EEN REVOLUTIONAIREN SCHOK, „ te worden doorgedrongen.”

Het geene nu, bij deze beschouwing van het gebruik der Vocaale *a*, mogt overgeslagen of vergeeten zijn, zal onder de volgende klinkers nader opgenomen en aangewezen worden. — Met de opgaave van eenige gelijk-luidende woorden, en aantooning van derzelver geslachten, zal ik deze Verhandeling besluiten, 't welk ik vertrouwde dat den Leezer niet ongevallig weezen zal.

AAGT.

Agatha, eener vrouwen naam.

AAGT. M.

Een appel of boomvrugt, aldus genaamd.

AAL. V.

Eene foort van bier, volgens TUINMANS

FAKKEL der Nederduitsche Taal.

AAL. M.

Een bekende langwerpige Visch.

AAL.

Betekent de laatste. Zie KILIAN.

AALS-

AALSMEER. O.	Een Dorp in Zuidholland.
AALSMEER. O.	Vet of smeer van Aal. —
AALTJE. O.	Een kleine Aal.
AALTJE. O.	Eene verkleining van <i>Alids</i> .
AAM. O.	Een Wijnvat van vier oxhoofden.
AAM. M.	Eene verkorting of inkrimping van <i>adem</i> .
AAMĒGTIG.	Kortademig, uit zwaare vermoeijing.
AAMĒGTIG.	Betekent zooveel als zwaaren dorst.
AAMBORSTIG.	Eene belemmering in de ademhaaling.
AANBRANDEN.	Doet het eeter in een pan of ketel.
AANBRANDEN.	Vuur vatten, vlam vatten.
AANBRENGEN.	Toevoeren van kalk en steen.
AANBRENGEN.	Verdoorzaaken; winst aanbrengen.
AANBRENGEN.	Verhaslen, berichten; nieuws aanbrengen.
AANBRENGEN.	Verklikken. Aanbrenger, <i>verklikker</i> .
AAN DOEN.	Aantrekken. Zijn kleeren aan doen.
AANDOEN.	Verdoorzaaken. Iemant spijt aandoen.
AANDOEN.	Doortrekken. Eene Stad aandoen.
AANDOEN.	Aanranden. Iemant op straat aandoen. —
AAN GAAN.	Aanstappen, zijne treden verdubbelen.
AANGAAN.	Een bezoek geeven aan iemants huis.
AANGAAN.	Een aanvang neemen, beginnen.
AANGAAN.	Vaststellen. Een verbond <i>aangaan</i> of <i>suf-</i> <i>ten</i> .
AAN GAAN.	Vuurvatten, beginnen te branden.
AANGAAN.	Raazen, tieren; geweld maaken. —
AANGAAN.	Betreffen, raaken, aangelegen zijn. Zou hem die zaak ook aan gaan?
AANHOUDING. V.	Gestadig, onafgebroken verzoek.
AANHOUDING. V.	Herberging, verberging van Dieven.
AANHOUDING. V.	Prijismaaking van geslooken Waaren; <i>Con-</i> <i>fiscatie</i> .
AANSPRAAK. V.	Bezoek, vriendelijk en troostelijk gesprek.
AANSPRAAK. V.	Redenvoering tot eene vergaderde menigte.
AANSPRAAK. V.	Eisch in rechten op eenige goederen, &c. —
AAP. M.	Een bekend dier. —
AAP. M.	Werktuig van eenen Schilder.
AAP. M.	Een verachtelijke scheldnaam onder de menschen.

Ik erken, met den Heer SIEGENBEEK (in zijne *VER-*
HANDELING, pag. 53 en 54.) dat 'er geen mogelijkheid is
om deeze laatste en diergelijke woorden, door de Spelling
VAN

van elkander te onderscheiden, en dat het onderscheid alléén moet worden opgemaakt, door den zin der uitdrukkingen, waarin dezelve voorkomen. — Wanneer men leest: „de „Schilder zat voor zijn' aap te schilderen,” zal men toch daaruit niet opmaken dat hij voor een dier, maar wel voor zijn *Werktuig* zat te arbeiden. — Dan, deeze en andere gelijkkluidende woorden zijn van een geheel anderen aart, dan die van *lagen* en *laagen*; — van *wagen* en *waagen*; — van *zeven* en *zeeven*, — van *wegen* en *weegen*, — die zig itimers zeer gemakkelijk, door de spelling laten onderscheiden, en daardoor ook alléén onderscheiden moeten worden. —

- AAR. M. Eene verkorting van *Ader*, bloed-ader.
 AAR. V. Koornalr., bij SIEGENBEEK *korenaar*.
 AARDE. V. Den aardkloot, waarop wij wonen. —
 AARDE. V. Aardagtige stof, den grond waarin den Landman zaait.
 AART. M. Natuur, soort, geslacht, in den zin van Dieren en Planten, Boomen en Vrugten, enz. —
 AART. M. Inborst, aangeboren netging of hoedanigheid.

*Wat is de naam van Vader zoet
 Voor hem die met een sijn gemaed,
 Wil op uw wonken lesten;
 Die U, als 't recht gearte kind
 Uit liefde vreest.*

GEZANG. 25. vers 2. —

- AART. M. De Franfchen zijn vrolijk van *aart*.
 't Is den *aart* der Engelfchen alle andere Volkereu te verachten.
 AARDEN. Van aarde. Een *aarden* pot.
 AARTEN. Gelijken, hellen, neigen, zweemen, zoo in gestalte als in gemoedsneigingen.
 AARTEN. Tier hebben, leeven, groeiën, in opzigte van Boomen en Planten. — Ook van menschen die ergens niet kunnen *aarten*, geen schik hebben in de verkeerung. —
Ontaarden, uit den grond delven.
Ontaarten. Verbasteren. Van zijner Onderdeugden *ontaarten*.

C

AL

Alle de woorden die hun oorsprong ontleenen van de *Aarde*, behooren met *a* geschreeven te worden; als *aard-meeting*, *aardkloot*, *aardmuis*, *aardpeer*, *aardappel*, *aardgezind*, *aardveit*, *aardvrugten*, *aardgewassen*, *aardworm*, &c. — Maar met *t* schrijf ik *Aartsbisdom*, *Aartsbisshop*, *Aarts-Canclier*, *Aartsdiäken*, *Aarts-Engel*, *Aartshertog*, *Aartsketser*, *Aartspriester*, *Aartscheim*, *Aarts-Vader*, *Aarts-Vijand*, &c. — in de veronderstelling dat *Aarts* zoo veel berekent als *eerst*, — en dus *Aartsvader* zooveel als *eerst-Vader*, het hoofd van een geslacht. —

AAS. O.	Het voedsel der Roofdieren.
AAS. O.	Lok-aar om visch te vangen.
AAS. O.	Een klein gewigt, het twintigste deel van een Engels goud. —
AAS. O.	Een kaartenblad met een enkel merk. Hij speelt harten- <i>aas</i> .
AAS. O.	Een stout en ondeugend kind. —
AAZEN.	Een Engels heeft twintig <i>aazen</i> .
AAZEN.	Den Viskchen voedsel-toewerpen.
AAZEN.	De Roofvogels <i>aazen</i> op doode kringen.
ACCENT. M.	Klankteken. De <i>a</i> met eenen <i>accent</i> tekenen.
ACCENT. O.	Uitspraak, spraaktoon, spraakgeluid, tongval. Hij heeft een slegt <i>accent</i> .
ACCENT. O.	In de Muziek, is een zekere leiding in de klanken.
ACHTEN.	Echten; de beschuldigten ter vierfchaar daagen.
ACHTEN.	Schatten, waardeeren. Hoe veel zoudt gij dat wel waardig <i>achten</i> ?
ACHTEN.	Zorgen, zorg draagen, achtgeeven.
ACHTEN.	Eerbiedigen, in waarde houden, achting betoonen. Zie KILIAAN. —
AFGAAN.	Afkomen, naar beneden komen. De trappea <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Afwijken; Van den rechten weg <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Verzaaken; onttaarten. Van zijner ouderen deugden <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Verbreeken; Van zijne gelofte <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Vertrekken. De post zal haast <i>afgaan</i> .
AFGAAN.	Uit de bedisting treden. Die Burgemeester moet dit Jaar <i>afgaan</i> .
AFGAAN. O.	Afneming, vermindering. De koorts is aan 't <i>afgaan</i> .

A

AF-

- AFGAAN.** Buskloozen, afgang hebben. Die pillen zullen u doen *afgaan*.
- AFGAAN.** Uitvoeren, vloeiënd gedaan worden. Dagt gij dat het hem zoo wel zou *afgaan*?
- ALTOOS.** (*Saltum*) geduurig, onophoudelijk, komende van 't taaloude *alliz*. Ook *ten minste* of *althans*.
- ALTIJD.** (*Semper*) ten allentijde, bij alle gelegenheden.
- AMBAGT. O.** Handwerk, beroep, handteering.
- AMBAGT. O.** Eene Heerlijkheid van twee, drie of meer Dorpen, onder éenen Ambagtsheer staande.
- AMBT. O.** en AMPT worden veelal onverschillig met *b* en *p* geschreeven. — Met SIEGENBEEK verklaar ik mij voor 't laatste.
- ANKER. O.** Muur-ijzer, kram om de Gebindten vast te houden.
- ANKER. O.** Een wijvat van 32 mengelen. Een anker wijn heeft 44 vlesfen.
- ANKER. O.** Een bekend sloopstuijg, om het Schip, intijd van nood, te behouden.

*Geen ijdele Waereld kan mijn ziel vernoeging geeven.
Het ANKER van mijn hoop ligt in 't onzindig leeven.
Van Gods genade Zee, aan Zijn belofte vast.*

HOOGVLIET, in ABRAHAM, loc. Boek.

- ARM.** Behoeftig, ontbloot van tijdelijke middelen.
- ARM. M.** Een Lid des ligchaams. Zijn *arm* is gebroken.
- ARM. M.** Een ruk of bogt van een Rivier. —
- AS en ASCH.** Zie onder de letter C. —
- ATLAS. M.** Waerelddrager, waereldtorsiër, staande op den agtergevel van 't Stadhuis te Amsterdam.
- ATLAS. M.** Een verzameling van Land- en Zeekaarten.
- ATLAS. M.** Een voornaam gebergte in Africa.
- ATLAS. O.** Zeker sterk indiëansch stof. —

2. DE VOCAAL E.

Bij de Verhandeling over dezen tweeden *Allénklinker*; behooren wij voornaamelijk acht te geeven op de zeer verschillende klanken die zij heeft in onderscheiden woorden; — Klanken, die ik ook door verschillende tekens zal aanwijzen; — zonder daarom voorneemens te zijn, die tekens in de taal in te voeren, en mij zelve daardoor de snerpende berispingen van den eenen of anderen, of van veelen, op den hals te haalen; — gelijk mij zulks reeds voor zes- en -dertig Jaaren is te beurt gevallen.

Ik heb dit, in dien tijd, en naderhand bij vernieuwing, met geen ander oogmerk gedaan dan ten gevalle van Nreemdelingen, voornaamelijk ten gevalle van onze fransche Broeders en Bondgenooten, in mijne GRAMMAIRE GÉNÉRALE *raisonnée* HOLLANDAISE, ten einde dezelve, bij het beoeffenen onzer taal, door het plaatsen van accenten op onze *Vocablen*, aan derzelver klanken, zigt en hoorbaar te gewennen; waarvan ik dan, ook de beste uitwerkingen heb mogen verneemen; — terwijl de welbespraakte en wel opgevoedde Inwooners onzes Lands, van der jeugd af aan, bijna werktuiglijk, aan den klank der Letteren, gewoon worden, en dezelve, ongetekend, behoorelijk leeren uitspreken. — Voor de aankomende vaderlandsche Jeugd nogtans kan het niet geheel ondienstig geoordeeld worden, alzoó dezelve, door het aanleeren van de fransche taal, in de nuttigheid der klanktekens onderweezen wordt, en zulks op onze elgett taal kan toepassen. —

Niettegenstaande het KUNSTGENOOTSCHAR, bekend onder de Spreuk van NIL VOLENTIBUS ARDUUM (t welk de accenten in onze taal heeft gebruikt) daarover door ANTONIDES VAN DER GOR, in een LIJKDICHT op JOOST VAN DEN VONDEL, in de volgende regels, is beschimpt;

*Hij heeft zijn letters met geen spiesfen te verweren;
Zij zijn gehardt; niets kan zijn Regementen deeren.*

Zoo zal ik het nogtans waagen, om te stellen en te bewijzen, dat onze Zelfklinker *e*, zeer verschillende klanken heeft, en welke klanken men, op de volgende wijze, onderscheiden kan:

De

- De *e* is
1. *Zagt* of vrouwelijk, zonder klankteken.
  2. *Scherp* of manlijk, met een' accent. (*é*)
  3. *Open*, met een' zwaaren accent. (*è*)
  4. *Zwaar*, met een kapje of *circumflex*. (*ê*.)

En dit zullenwe nu, stuk voor stuk, poogen aan te toonen.

1. De zachte of vrouwelijke *e*, bij de franschen *e muet* of de stomme genaamd, heeft een zeer zagt geluid, en wordt nooit met een *accent* getekend. Men vindt dezelve in de woorden *aarde*, *albedil*, *amber*, *angel*, *anker*, *gebak*, *gebouw*, *begin*, *dezelve*, &c. — Ze wordt gevonden in de woorden *bier*, *bies*, *biet*, *dier*, *gier*, *lier*, *miet*, *nier*, *niet*, *piet*, *riet*, enz. In *boer*, *boenen*, *doen*, *goed*, *hoed*, *moed*, *moet*, *roet*, *zoet*. In *beul*, *beurt*, *deun*, *geur*, *fleur*, *keur*, *leus*, *heup*, *heuvel*, *neus*, *peul*, *reus*, *scheut*, *zeug*, *vleugel*, *zeug*, enz. —

Maar eene fraaië bijzonderheid omtrent deeze stomme of vrouwelijke *e*, is de volgende, naamelijk: dat de meeste woorden onzer Taale, welken met dezelve eindigen, ook het vrouwelijk geslacht aanneemen; — waarvan de volgenden ten voorbeelde kunnen strekken: *Aarde*, *asché*, *armoede*; *Bagge*, *béde*, *behoefte*, *bende*, *benne*, *beróerte*, *blinde*, *boete*, *breedte*, *breuke*; *Duurte*, *droogte*, *duive*; *Ebbe*, *eere*, *elle*, *ellende*, *endivie*, *erve*; *Fontanje*, *franje*, *fierte*; *Gaave*, *gade*, *groove*, *groonte*, *groove*, *graogte*; *Haage*, *have*, *hoede*, *helle*, *heide*, *hitte*, *hoogte*, *horde*, *hoeve*, *holte*, *hoope*, *hulde*, *hutte*; *Kade*, *kleinte*, *kalmte*, *klagte*, *koude*, *kampernoelje*, *karavaane*, *kastanje*, *ka-woerde*, *kerwe*, *keuze*, *kladde*, *kogge*, *koorde*, *krebbe*, *kudde*, *kunde*, *kunne*; *Laage*, *leere*, *legende*, *laagte*, *lengte*, *linze*; *Maare*, *maaze*, *maale*, *malie*, *meeze*, *misfe*; *Naalde*, *naave*, *niere*; *Once*, *orde*; *Proeve*, *poorte*; *reede*, *rente*, *roede*, *rogge*, *rondé*, *rondte*, *roove*, *ruimte*; *Schaamte*, *schande*, *scharre*, *schede*, *schrede*, *slabbe*, *smarte*, *spade*, *spelte*, *sexe* of *kunne*, *spte*, *sponde*, *stede*, *steekade*, *steekte*, *sterste*, *stoffs*, *straffe*; *Talie*, *tarwe*, *tenne*, *tinne*, *tobbe*, *tonne*, *torre*, *trahe*, *trede*, *tronie*; *Velge*, *viöle*, *vodde*, *voege*, *vonte*, *voogdijs*, *voore*, *vijze*; (een Schroef) *Waake*, *watte*, *warande*, *wante*, *weelde*, *waete*, *weite*, *woede*, *wonde*, *warmte*, *wijde*, *wraake*; *Zeeve*, *zonde*, *zietke*, *zwaade*, *zwakte*, *zoode*, *zijde*, &c. —

Niet-alléén deeze, maar ook alle de daarvan afstamende en saamengestelde woorden, volgen denzelfden

regel, — als *bedfede, bergfaffe, bladafjide, bloedschande, diergaarde, haardfede, &c.* — maakende te faamen alzoo, eene niet onbeduidende Lijst van zelfftandige naamwoorden des vrouwelijken geflachts, — van dewelken men nogtaus moet uitzonderen, de naamwoorden die met het voorzfel *Ge* beginnen en (fchoon ook den uitgang op een vrouwelijke *e* hebbende) het onzijdige geflacht aanneemen; — als *geboefte, geboomte, gehemelte, enz.* — Men kan hierover nazien de **GESLACHTLIJSTEN VAN ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN BIJ HOOGSTRAATEN, SÉWEL EN PIRTERSON; alsmeede de WAARNAEMINGEN VAN HOOPF, te vinden bij TEN KATE, 1e. Deel, pag. 742. —**

2. De manlijke of mannelijke *e*, die ik, ter zichtbare onderscheiding van haar geluid, met een' scherpen *accent, é*, (*acutus*) zal tekenen, heeft denzelfden klank van die der franfche taale, in de woorden *bonté, fanté, vérité, enz.* en wordt gevonden in de volgende nederduifche woorden: *Béde, bédedag, bédefand, bédewaart, bédelen, béker, békeren, béter, béteren, bézem, bézie, bézigen; Céder, céderboom, cédel; Dégen, dégelijk, déken, déluwen; Fémelen, frévelen; Gével, géluwen, gléde, grémelen, gréniken; Héden, hékel, hékelen, hémel, hémelén, hémelrijk, héve, hével, hévig; Jégens, jémeni, jéntver, jézus; Kégel, képer, kótel, kónen, kéver, klépel, knével, knévelén, krégel, krégelig, krévelen; Lédemaat, léden, léder, lédig, ledigen, légar, légeren, lépel, lépelaar, léver, léveren; Mède, méluwen, ménigte; Négen, wégentien, négentig, néger, négarin, nétel, nételdook, nételig, nével, névens, néder, néderig; Pégel, pékel, péper, péperen, péperkoek, pétrus, prédiken, prévelen; Réden, régel, régelen, redelijk, régen, rékel, rékenen, rékening, rémelen, révelen, Schédel, schépen, féde, schémereu, schémoring, sméden, (Smitus) snévelen, spékelen, fédigen, fékel, fékelen, fékelig, féperen, fntéde, fntédig, féden, fével, févig, févigheid; Tégens, téken, tékenen, tégel, tépel, tével; Védel, véder, véluw, vézel, vézelig, véziken, vléder, vlégel, vézer, véteren, vróden; Wéder, wégen, wrével, wémelen, wépen, wrémelen; Zéden, zégel, zégen, zégenen, zéker, zémel, zénuw, zéttel, zéven, zéventien, zéventig, zóver, zópelen, zwégen, enz. — Ook alle deeze woorden, van dezelfde klanktéken voorzien, kan men vinden bij TEN KATE, 1e. Deel, pag. 233 tot 236.*

Deeze bovenftaande scherpe en manlijke *é*, maakt op zig-

zichzelve eene *Syllabe* of *Lettergreep*, aan het begin van de volgende woorden, welken, in de opgegeeven Lijst, uitgelaaten zijn, naamelijk:

			<i>Evenaaren.</i>	
<i>Edel.</i>	<i>Evenveel.</i>	<i>ekel.</i>	<i>Evenbeeld.</i>	<i>Eventing.</i>
<i>edik.</i>	<i>Evenredig.</i>	<i>eland.</i>	<i>Evenwigt.</i>	<i>Even gelijk.</i>
<i>égel.</i>	<i>évenmensch.</i>	<i>Evenaar.</i>	<i>ézel. &c.</i>	<i>éven goed.</i>
<i>éven.</i>	<i>évenwel.</i>	<i>évenéens.</i>	<i>Everwijn.</i>	

Maar de vrouwelijke of korte *e* zonder *accent*, wordt gevonden aan 't begin van de woorden:

<i>eclips,</i>	<i>element,</i>	<i>eridaan.</i>
<i>edit,</i>	<i>elixir.</i>	<i>evangelist, &c.</i>

Zijnde deeze laatsten *genaturaliſeerde* woorden. —

Om nu verder te bewijzen, dat het niet volstrekt nutteloos is, om in de aangevoerde woorden, de *e* alzoo met éenen *accent* te tekenen, kan ik hier, ter ſtaaving van mijn gevoelen, bijbrengen, het getuigenis van den taalkundigen Heere W. SEWEL, in wiens SPRAAKKONST men, op bladzijde 9, geſchreeven vindt: „ De *e* heeft tweeërlei klanken, als blijkt in *gével* en *bevel*, — in *tael* en *gezél*, — in *hémel* en *geméid*. — 't Zou derhalven voor uitheemschen, die genegen zijn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altijd met een klankteken aangeweezen ware; want hoewel men tot een algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweeledige woorden, den accent doorgaands op de eerste lettergreep hebben, als *knével*, *lépel*, enz. nogtans zijn verſcheiden daarvan uitgezonderd. Als daar zijn *belet*, *gebrek*, *gezet*, *beding*, *bedrijf*, *begin*, *cement*, *fragat*, *gezwel*, *gezin*, enz.” —

Dezelfde mannelijke *e* vindt men ook in de tweede lettergreep van de volgende drie- en vierledige woorden: *bejégenen*, *benávelen*, *gebéden*, *geléderen*, *gelégen*, *gelégenheid*, *gebréken*, *gehéven*, *gezéten*, *genégen*, *onwéder*, *onvréde*, *onédel*, *onéven*, *omwégen*, *ontzénuwen*, *ophémelen*, *verzékeren*, *vernédereen*, *vergéluwen*, *verlégen*, *verlégenheid*, *verdeluwen*, *verméluwen*, *verdédigen*; — woorden die meerendeels van de voorigen afgeleidt en herkomstig zijn. — Men vindt dezelve ook in alle de woorden, die

den uitgang hebben in *heden*, — als *bekefaheden*, *overheden*, enz. —

Nog ontmoet men deeze manlijke *e*, in de volgende eiggennaamen, waarin dezelve noodzaakelijk behoort getekend te worden, om daardoor zigbaar te toonen, hoedanig men die letter, in de dichtkunde moet gebruiken, ter bevordering der welluidenheid en den maatklank der poëzije:

Aifeus, Ameliã, Andréãs, Aréthas, Arête, Arimathéã, Athénes, Ashénéã, Bardézanés, Beréã, Batanéã, Bethfagé, Béersabé, Bèëlféub, Cefaréã, Césure, Chrêmes, Clodové, Cyãné, Cybelé, Dozithéërs, Doriléã, Dorothéã, Diöcesaréã, Dindimé, Eufébius, Ehdãs, Ephéfen, Eliféus, Eubéã, Filéus, Folóé, Galaté, Galiléã, Génefis, Genézareth, Gethfémané, Haggéus, Hecaté, Hélena, Hyménéus, Idaméã, Idamá, Ióké, Ivenéus, Judéã, Jannéus, Ituréã, Lalagé, Léã, Lilibéus, Mysénes, Meróé, Merobé, Melchizédek, Néöptolemus, Niöbé, Nicodémus, Niscalénius, Nicéã, Omphalé, Oréã, Phédra, Phédrus, Polydémon, Proloméus, Peloponéfus, Praxéãs, Rodopé, Séforis, Steropé, Stéphanus, Sálomé, Tibériãs, Thezéne, Tirrénius, Valérius, Zachéus, Zebedéus; enz.

Ik twijffel geen oogénblik, of veelen zullen mij, voor deeze mijne bemoeiënissen, dank zeggen, en ik leef in het vertrouwen, dat mijne poogingen eenig genoeg zullen geeven aan maatkundige Liefhebberén.

3. Vervolgens moet ik hier nog bijvoegen, dat wij nog een derde *e* hebben in onze Taale, aan welke ik den naam van *opene e* heb opgedraagen, als, in klank, overéénkomende met die der franfche taale, die dezelve *ouvert* noemen en ook met eenen *accent*, van de linkerzijde komende (*è*) tekenen, in de woorden *accés, procédés, &c.* welk geluid ik vermeen te hooren in onze nederduitsche woorden:

Aanlég, astrék, afwég, afleggen, afzéggen; Béd, belég, beleggen, belét, belétten, bengel, bréngen, bijwég; Dèk, dèkken, dèksel, dènken, drénken, doodbéd, dookwég, dwaalwég; ébbe, élfé, élst, élve, éffen, émmier; Fél; Gewèld, geftréng, gewèst, gezél, gezét, gewénnen, gedénken, grèp, pel, gezwél; Hégt, héffen, hél, hèld, hèllen, hèbben, hégge, hék, hélft, hèllebaard, hèlleveeg; Kèrk, kénnen, klèmmen, krenken, kwèllen, kwètsen, kèrting, krèbbe, kwèlling, kénnis; Lèbbe, lèkkaadje, lèst, lètten, lètter, lètsel; Mèlk, mèst, mèt; Nèst, nèt, nètten, nèstel; Omwég, omtrék,
ont-

ontzeggen, ontheffen, ontstellen, ophêf, opstel, overlêg, Penning, pelterije; Redden, rekken, rêppen, schellen, schelm, schenkel, schenken, schèppen, schèrmen, schètten, zen, snèbbe, stellen, strèng; Tèlgen, tèlkens, tèllen, rêm-
men, tèt, trèkken; Uitleggen, uitwèg; Verdèk, vertrèk, verzètten, vèst, verlètten, verzèngen; Webbe, wèdden, wèg, wèst, wèlk, wènk, wèkken, wèt; Zèngen, zètten, zwèlgen, zwèllen, zwènkèn, &c. —

Ik laat het aan toonkundige ooren over om te beproeven, of men niet den aangewezen klank deezer *e*, duidelijk be-
speuren kan, in de volgende

Voorbeelden.

Indien uw Vaers vertoest aan mij den zin t' *ontdèkken*,
Zal 't mijn ontspannen Geest welhaast tot afkeer *wèkken*.

Vertaalde DICTKUNDE VAN BOILEAU, pag. 7.

'k Wil, om uw heldenziel van 't dwaalspoor af t' *trèkken*,
Een Rijk van vasten duur aan uw gezicht *ontdèkken*.

FEITAMA in HENRIK de IV, pag. 124.

Behalven de reeds hiervooren opgegeeven woordenlijsten, waarin ik aan de *e* drieërlei klanken heb toegeëlgend, meen ik nog een vierden klank te bespeuren in deeze letter, naamelijk een zeer *helder*, *kort* en *schelklinkend* geluid, over éénkomstig met dat der fransche *e*, in de woorden *amen*, *examen*, *hijmen*, &c.

De woorden die ik bedoel, zal men vinden, in de volgende lijst, van dewelken eenigen zuiver nederduitsch, en anderen in onze Taal overgenomen en genoegzaam *genaturaliseerd* zijn; als: *Agamemnon*, *accès*, *adres*, *arrest*, *apel*, *accent*; *Bajonet*, *banket*, *beck*, *belhamel*, *berg*, *berkemeiër*, *befprek*, *belroos*, *bestek*, *bevel*, *besfus*, *ballet*, *basfet*, *bufet*, *bles*, *bres*, *befmetten*, *ben*, *bederf*, *blanketjel*; *Cement*, *civet*, *ciprés*, *cel*, *couplet*; *December*, *drempel*, *droget*, *denneboom*, *derde*, *dertig*, *deftig*, *dermaate*,
der-

erven, das, dwerg; Element, ende, ente, erf, erwt, echt,
 egt, erg, erven; Felp, flep, floret, fantauel, fondement;
 Geld, gerocht, gesprek, greppel, gek, geisp, gevegt, grens;
 Hemb, herberg, hersenen, herfst, herkomst, helpen, hem,
 hen, hendrik, hengst; Instrument, inwendig; Kabinet, kaes,
 kapel, karpel, kerven; kolder, kerspel, kersfen, kersdag,
 kersmis, klerk; Lampet, lancet, langet, lavendel, legende,
 Lindenen, lekker, lente, lel, les; Mex, mariquet, werk,
 mensch, metselaar, model, morel, musket, mandement,
 mezentius; Net, nek, noodwendig, november; Parlement,
 patent, pek, parkement, perk, pers, perzik, pest, plegt,
 plegtig, prebende, prent, prinses, proces, pen, pena,
 pistolet; Raket, recht, regt, regent, regiment, rennen,
 rente, rest, salet, sajat, scepter, scherf, scherps, schets,
 scherp, sek, sêrvet, sexe, signet, spel, speld, spelte, sperwer,
 stek, stempel, sterfte, spinet, succas, stelten, spek, september,
 schennen, student, stegt, stet; Tekst, (text) testament, ten,
 tent, ter, tergen, tempel; Uitwendig, uitwerpen; Vel,
 veld, vendel, venster, viölet, vignet, verw, vet, vlegt, vlak,
 vlerk, vles, voorrecht, vromd, ver, verder, verre, vegten,
 versch; Wel, weldaad, welvaart, wensch, werk, welvaart,
 werpspies, wensch, werk, wêrvel, werven, werf, wen,
 wentelen, werpen; Yzerwerk; Zelden, zeldzaam, zelfs,
 zendbrief, zenden, zwerk; zwerm, zwerven, zwetsen, &c.

Ik meen een aanmerkelijk onderscheid van geluid te ver-
 neemen, met betrekking tot de e in de woorden *aanwennen*
 en *aanwenden*, ingevolge daarvan ook in *aangewend* door
 gewoonte zig eigen gemaakt, en *aangewend*, poogingen
 ergens toe gedaan; — Zoo ook in *afgewend* en *afgewend*,
 als komende van *afwennen* en *afwenden*. — In *Held* en *Veld*, —
 in *dèkken* en *bevlèkken*, in *wèssen* en *trompetten* bespeurt
 mijn gehoor hetzelfde verschillend geluid, — even gelijk
 bij

bij de *e* in *wolk* en *valk*, &c. — Dan, het aangevoerde zal genoeg zijn, — vooral voor de liefhebbers der verschillende *dialecten* of tongvallen, die hun sijn gehémelte en hunne muziekkundige ooren hierop kunnen vergasten, en waarónder 'er mischien zullen gevonden worden, die (hun smaak en gehoor afgekipigd hebbende) mij beschimpen en bespotten zullen! —

Dit alles nu afgehandeld hebbende, zal men (en met reden) van mij eischen, dat ik mijn Leezér overjuige, met geene gevonden nieuwigheid voor den dag te komen; maar dat ik voorgangers heb in het plaatsen van *accents* op onze nederduitsche klinkletteren. En dit gedaan hebbende, zal mijnen voordragt, (zoo geen algemeene navolging,) ten minste eenige verchooning vinden.

Ten einde mij deeze gewenschte verchooning, bij mijne taallievende Landgenooten te verwerven, zal ik mijn pleit poogen te verdedigen, door het gezag van onderscheiden zeer beroemde Schrijveren in het vak der Taalkunde, en een aanvang maaken met:

L. TEN KATE, die een drievondig onderscheid maakt in den klank der *e* en van dezelve zegt, dat ze is;

1. Zagt, in *haspel*, *vader*.

2. Hard, in *kapel*, *bél*, *écht*, *kélk*, *kérk*.

3. Hard en Zagt, in *ebbe*, *effen*, *hélte*. — En dit getuigenis kan men alzoo leezen in de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor *July*, *Augustus* en *September* 1732. bladzijde 158.

Ik zal en wil niet onderzoeken, of de bovenstaande bepaaling van den Heer TEN KATE juist is. — 't Is voor mij genoeg, als ik, door de aanleiding die zulk een achtbaar Taalgeleerden, mij, ter naspeuring, gegeven heeft, mijne gedagten juist en doeltreffender heb kunnen voorsteller. Die Schrijver drukt verschillende klanken uit, door één en hetzelfde teken. — In dit stuk ben ik van hem afgeweeken, uithoofde, dat hijzelve, mij elders heeft geleerd dat onderscheid in klank ook onderscheid in letters vordert. — Ook die van het Kunstgenootschap NIL VOLONTIUS ARDUUM, hebben de onderscheiden klanken van de *e*, door hetzelfde teken uitgedrukt, gelijk in deszelfs uitgegeeven Werken gezien kan worden.

Niemant kan de nuttigheid der klankteken ontkennen,
te

ter zichtbare onderscheiding van het verschillend getuid der klinkletteren. — Ook in de fransche Taal zijnze niet altoos in gebruik geweest, maar langzaamerhand en trapswijze, dat is van lieverlee in dezelve ingevoerd en tot stand gebracht. — In een Werk, ten tijtel voerende: *SYNONIQUES FRANÇAIS par Olivet*, vindt men een *DISSERTATION SUR LA PROSODIE FRANÇAISE*. Op pag. 93 en 94; kan men deswegens leezen, hetgeene in de onderstaande Noot is aangetekend. (*).

„ Alles (zegt *Sæwel*, in zijne *SPRAAKKONST*, op pag. 372.)
 „ wat men tegen het gebruik van dezelveu zeggen kan,
 „ meen ik dat men ook tégen de tékens der zinscheidinge
 „ zou mogen inbrengen. Want men zou kunnen beweerē
 „ dat die, hoewel niet onnut, nogtans van geene volstrekte
 „ noodzaaklijkheid, voor veelen, zijn; omdat de minste
 „ Leezeta behoorlijk acht daarop geeven, en de meeste
 „ mogelijk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel
 „ zij evenwel nog zoo leezen, dat men hen taamelijk ver-
 staan

(*) Les accens n'ont été inventés & ensuite mis en usage, que pour faciliter la Prosodie, ou aux Enfants, ou aux Etrangers. — Nos plus anciens Monumens, tant Hébreux que Grecs & Latins n'en ont point. — L'Inscription de *figée*, qu'on dit être la plus ancienne de toutes, & qui va alternativement de la droite à la gauche & de la gauche à la droite, n'en a aucune trace. — Les marbres d'*Arundell*, maintenant à *Oxford*, si antérieures à notre Ere chrétienne, sont tous gravés en lettres capitales & je n'ai point remarqué qu'une main téméraire ait osé y en mettre. — Le fameux M S. d'*Alexandrie*, qui contient la Bible des *LXX*, le Nouveau Testament & les deux *Clementines* (les deux Lettres de *S. Clement*) le tout en lettres quarrées, n'a pas été à l'abri de cet attentat. — Un certain Bibliothécaire, dont je tairai le nom, s'avisā de les y ajouter en quelques endroits; mais heureusement on ne le laissa pas achever. — Nos vieux papiers de la Tour, tant Latins, qu'Anglois & François n'ont point d'accens. — Rien n'est plus curieux que les *Lois Normandes de Guillaume le conquerant*, pūphées par le *Dr. Wilkins*; elles n'en ont non plus que le reste. — Enfin, pour venir au tems des premieres Impressions Françaises. Les *cent Nouvelles*, imprimées in 4° à Paris et dédiés à *LOUIS XI.* ou à *LOUIS XII.* mais sans date et en lettres Gothiques, n'ont pas la moindre trace d'accens. J'en ai remarqué quelques uns dans les premieres Editions de *Maros* & de *Plutarque*, mais tous les participes & les adjectifs feminins, comme *donnée, amenée, empoisonnée*, n'en ont point; ce ne fut, comme je l'ai dit, que vers le milieu du XVI siècle, qu'on commença à distinguer sur le papier l'é fermé de l'e muet; & ce n'est que peu à peu qu'on est venu enfin à en admettre trois, l'*Aigu*, le *Grave*, & le *Circonflexe*.

„ staan kan. — Maar wat goed Schrijver zal daarom die
 „ tékens verwerpen? Immers vindt een naauwkeurig Leezer
 „ gemak daarbij, en kan, overluid lezende, zoo hij wel
 „ op die tékens let, ook des te beter van anderen verstaan
 „ worden. Even alzoo kunnen de klanktekens ook dienen,
 „ om voortekomen, dat de woorden, door eenen uitheem-
 „ schen, geraakt of met eenen verkeerden klank uitge-
 „ spproken worden.”

De vierde *e*, welke ik met een kapje of zoogenaamde *circumflex* (*ê*) teken, wordt alléén gevonden en gebruikt, in zoodanige woorden, in welken men, ter bevordering van den maatklank in de Poëzije, twee lettergreepen te saamen trekt, en daardoor tot maar ééne *Syllabe* doet inkrimpen; — door welke saamentrekking, inkrimping of *Crafsis*, men alsdan maakt:

<i>Van arêde</i>	arêd.	<i>Van nêder</i>	nêdr.
. . . benêden	benêdn.	. . . overrêden	overrêdn.
. . . bestêden	bestêdn.	. . . roêde	roê.
. . . êdel	êdl.	. . . voêden	voêdn.
. . . êdik	êdk.	. . . woêden	woêdn.
. . . dêede	dêê.	. . . têder	têdr.
. . . gebiêden	gebîdn.	. . . onwêder	onwêdr.
. . . hêden	hêdn.	. . . stêde	stê.
. . . kleêderen	kleêdrn.	. . . trêden	trêdn.
. . . biêden	bîdn.	. . . smêden	smêdn.
. . . lêden	lêdn.	. . . waarmêde	waarmê.
. . . liêden	liêdn.	. . . vernêderen	vernêdrn.
. . . ontvliêden	ontvîdn.	. . . vêder	vêdr.
. . . mêde	mê.	. . . wêder	wêdr.

VOORBEELDEN.

*Geef zachtheid aan mijn zang, en af de heftigheden
 Van Isrels zangren, die voor uwe bondkist trêen.*

HOOGVLIED, in ABRAHAM, pag. 4.

*Gij zult hun hart versterken naar uw woord;
 Verdrukten door uw godlijk recht behoên,
 En u, ter hulp van arme weezen, spoên.*

PSALMEN bij de HERVORMDE KERK, 10. vs. 9.

Hoo

*Hoe lang zal ik, door tegenheên,
Bij nachts vergeefs ontwerpen smeen?*

LAUS DEO, Psalm 13. vs. 2.

*o Heer! verhoor mijn beê!
Verlos mij! geef mij vree.*

Idem, Psalm 40. vers 6.

*De menstn neem kerk- en feestgebaar
Aandagtig en geregeld waar,
Ja, in het stof geboogen
Blink hij, volhij'rig in gebeên,
Bij uiterlijke plegtigheên.*

LIEDEREN EN GEZANGEN, N°. 37. vers 1.

Eindelijk, *wij behooren onse enkele e, gelijk de a met twee stippen te tekenen (ë), in zoodanige woorden, waarſta zij niet tot de onmiddelijk voerſtaande, maar tot de volgende lettergreep behoort, of daarſta op zigzelve eene Syllabe maakt; gelijk uit de volgende woorden te zien is.

Podzijs, Irdëllet, letterbijên, lekkernijên, kruideriên, waatên, israël, podes, verëeren, priël, maaiên, ontëeren, kulpertijên, valeiën, schreiën, Irahên, Iberiën, paaiên, getijên, zaaiên, verkeuwigen, rhiên; Traciër, Daniël, Uriël, Heiën, verscheiën, boeiën, foriën, bweiën, groeiën, gedijên; geëerde; geëerbiedigd, Sëberiën, Illiriën, Sildsiën, enz.

Om de voorbeelden, tot ſtaaving deezer Spelling, niet te vermenigvuldigen (waarvan ik anders een geheel Boek zou kunnen maaken) zal ik mij vergenoegen met het volgende.

Voorbeeld.

*Och help! nu raakt de kunst in lijên,
Dees Koning van de Letterdijên,
Zoug koning uit de Kruideriên
Der Wijsheid.*

KORTEBRANT, in een LYEDICHT op HOOGVLIEU.

Hes

Het woord *lijën*, door den Dichter gebruikt, is hier eene verkorting van *lijden*, en wordt, op die wijze, in de poëzije, om de zoetvloeiëndheid en welluidendheid, en ook veelal in de dagelijkse verkeerling gebezigt.

Hiermede zullenwe van de beschouwing der enkele *e* afstappen, en overgaan tot die van de verdubbelde *ee*, welke noodzaakelijk en zonder eenige tegenspraak geschreeven en gespeld moet worden, in de woorden *Eed*, *een*, *eend*, *eer*, *eauw*; *Feest*; *Geer*, *geesfel*; *Heel*, *heesch*, *heester*; *Keel*, *keep*, *keer*, *keest*, *kloed*, *keet*, *kleerkas*, *kreeft*, *kreet*; *Leed*, *leek*, *leem*, *leop*, *leer*, *leest*, *leuw*, *leevan*; *Meel*, *meeri*, *mees*, *meeuw*; *Neef*, *neen*, *neep*, *neet*; *Peen*, *peer*, *pees*, *peet*, *ponseet*; *Reef*, *reaks*, *reep*, *reads*, *raet*; *Scheer*, *smeer*, *sneeuw*, *skeeg*, *sleek*, *sleel*, *steen*; *Teels*, *teem*, *teems*, *teen*, *teer*; *Vaertien*, *veertig*; *Week*, *weer*; *Zweed*, *zweer*, *zweet*, &c.

Men moet hier voornaamelijk ook in het oog houden, (even zoo als onder de vocaal *a* is aangetoond) dat alle de woorden, in wier enkelvoud de verdubbelde *e* gevonden wordt, dezelve in het meervoud behouden moeten, zoowel in derzelver verbuigingen, als in alle de tijdvoegingen der werkwoorden, en dat men gevolglijk spellen en schrijven moet *beem*, *beenen*; — *steen*, *steenen*; — *ik leer*, *wij leeren*; — *beer*, *beeren*; — *heer*, *heeren*; — *ik begeer*, *wij begeeren*; — *ik neef*, *wij neeften*; — *neet*, *neeten*; — *peer*, *peeren*; — *ik weet*, *wij weeten*; — *pees*, *peeenen*; — *reep*, *reepen*; — *ik spreek*, *wij spraken*; — *ik slaak*, *wij slaeken*; — *weep*, *neepen*; — *reest*, *reeten*; — *goreepen*, *geweeten*, *geneepen*; — *week*, *weeken*; — *zweep*, *zweepen*, *inweepen*; *zwoep*, *zwoepen*, &c. —

Uit het hierboven terner gestelde, kan men duidelijk bemerken, dat in zoodanig eene schrijfwijze, de régelmaat der spelling, in de grootste zuiverheid wordt behouden en bewaard, — welke anders geheel den bodem ingeslagen wordt, door het schrijven van *ik spreek*, *wij of zij spraken*; — *ik eet*, *wij of zij eten*; — *naast*, *neten*; — *heer*, *heeren*, en dergelijke woorden meer; — daar het immers een bewezen en bestendigen grondregel is en behoort te blijven, dat de meeste woorden onzer Taale, van enkelvoudig in meervoudig veranderd worden, door het agteraanvoegen van het woordje *en*, in *peer*, *peeren*; — *ik leer*, *wij leeren*; — *heer*, *heeren*, &c. —

Bij de verhandeling over de Letter A, heb ik de noodzaaklijke en regelmaatige verdubbeling dier *Vocale* aangetoond en gepoogd te staaven, met gronden en bewijzen, uit de gedrukte taal- en dichtkundige Werken van zoodanige Mannen, die ieder op zigzelve van het hoogste gezag moeten erkend worden, aan wier hoofd ik (in dit aanmerkelijkste en meest betwistte stuk onzer spellinge) heb geplaatst onzen uitmuntendsten nederlandschen Historiefchrijver JAN WAGENAAR, een Man, op denwelken men zig, (volgens het getuigenis van den Hoogleeraar SIEGENBEEK,) in alle twijfelagtige gevallen, veilig kan en mag beroepen.

Ik zal hier, om die reden, weder alle de woorden laten volgen, welken ik in de aldaar opgenoemde Werken, op iedere bladzijde heb gevonden, zoo wel met de enkele als met de verdubbelde *Vocalen*, en alzoo volkomen overéénstemmende met mijne gevoelens, die ik reeds voor zes- en dertig Jaaren heb ter neer gesteld; — en dus in een tijd, dat dezulken misfchien nog het levenslicht niet aanschouwd hadden, die thans dat gevoelens, tegens het menigvuldige en achtbaare getuigenis gegrondt, ten ééne-maal poogen overhoop te smijten.

De woorden die ik uit de Werken der voormelde Schrijveren heb ontleend, en waarop ik, in dezen, mijne stelling gronde, Zijn de volgende: *Vrede*, *vreedzaam*, *vreeddelievend*, *vreezen*, *weezen*, *verlegen*, *neergezeegen*, *zreden*, *gebeden*, *ontgleeden*, *tegen*, *zagen*, *overweegen*, *pleegen*, *gegeeven*, *verheven*, *verkreegen*, *logensproeker*, *wetverbreeker*, *wrecker*, *wederkeeren*, *verteeren*, *leeren*, *weder*, *neder*, *gekreeten*, *uitgeboeten*, *aangegreepen*, *gesleepen*, *beneepen*, *alweetend*, *Leden*, *onzinnigheden*, *beneden*, *verkleeden*, *gezeten*, *weeten*, *leenen*, *weeren*, *verdreeven*, *begeeven*, *spreeken*, *oliebecken*, *gebreken*, *afgevecken*, *sreeken*, *smeeken*, *steeken*, *beweezen*, *gereezen*, *vergeeten*, *weeten*, *bedreeven*, *geeven*, *vergeeven*, *misdreeven*, *leeven*, *ontheven*, *sneeven*, *gegeeven*, *gedreeven*, *beeven*, *wegen*, *ontbreeken*, *spraakken*, *eeeren*, *deeren*, *leeren*, *spreelen*, *verveelen*, *teder*, *neder*, *zweeven*, *verdreeven*, *zweeren*, *trotsaeren*, enz.

VOORBEELDEN.

*Sla ieder zucht, mijn hart ontgleeden
Opmerkend na; schenk mij 't genot
Uw's heils; mijn Koning en mijn God!
Ik zal tot U, met mijn gebeden,
Eerbiedig treden.*

PSALM 5. vs. 2. van 1773.

*Gij Heer! verdelgt den Logenspreeker;
Hij die zijn hand met bloed bevekt,
En gruwlen met bedrog bedekt,
Tergt, als de snoodste Wetverbreeker
Den hoogsten Wreeker.*

LAUS DEO, Psalm 5. vs. 6. —

*Zij, die naar uw wetten leeven,
Volijvrig na volmaaktheid streeven
Zijn zalig, zelfs in regenspoed;
Zij, die hunnen pligt vergeeten
Knaagt wroeging 't hart; angst het geweten
Al dartlen zij in overvloed. —*

LIEDEREN EN GEZANGEN. N°. 21. vers 2.

Volgens de nieuw ingevoerde regelen der zoogenaamde *saalkundige spaarzaamheid*, zouden de bovenstaande woorden, gespeld en geschreeven moeten zijn: *ontgleeden, spreker, breker, wreker, leeven, streeven, vergeten, geweten.* — De Dichters der aangehaalde Gezangen en Liederen, zijn zelfs in deezen zoo naauwlettende, dat zij, om het enkelvoudige woord ZEE, in het meervoudige niet te verbasteren, in het 20. GEZANG, vers 5. schrijven ZEEËN!...

In het 132ste Gezang hunner voortreffelijke LIEDEREN, vindt men, vers 1. het volgende ternerder gespeld:

*De Schepper van 's Heelal, eerst' oorsprong van ons leeven,
 Die blijken van zijn Magt, en Liefd' alom verspreidt,
 Volgd' in al, wat Hij vraagt, de Wet, Hem voorgeschreeven,
 Door zijn volmaakt verstand, de WET DER SPAARZAAMHEID.
 Niets kreeg te weinig, niets te veel,
 Maar alles zijn bescheiden deel.*

Schoon dit nu niet op het onderhavig geval, regtstreeks kan toegepast worden, zoo kan men 'er nogtans, in zeker derde, een voorchrift ter navolging, in vinden. — Vooral, omdat men moet overreed zijn geworden, ofte nog tot overtuiging komen zal, dat mijne voorgestelde manier van *spellen* en schrijven, des te noodzaaklijker is, uit hoofde dat 'er een aanmerkelijk verschil en onderscheid ontstaat, in de betekenis van veele woorden, die met eene enkele *e* of met de verdubbelde *ee* geschreeven zijn; — een verschil, 't welk zonneklaar zal blijken, uit de volgende voorbeelden.

- WEDER, met ééne *e*, betekent *wederom*. Geef-mij dat *weder*.
 WEEDER, of *weer*, met twee *ee*, betekent de Luchtgesteldheid. Slegt *weeder*.
 ZEGEN, beduidt geluk en voorspoed. Hij geniet veel *zegen*.
 ZEEGEN, *ZEEGE*, betekent overwinning op eene vijand.
 WEGEN, is 't meeryoud van *weg*, langs welken men gaat.
 WEEGEN, is een werkwoord, en geschiedt met schaal en gewigt.

SÉWEL, zal dit bovenstaande, in de volgende spreekwijzen, nader ophelderen:

- „ Daar gebreeken aan hem geene gebreken.
- „ 't Is noodeloos te beveelen als men de bevelen niet nakomt.
- „ De kalftraak wegen zijn hard, en de beemen die 'er liggen weegen zwaar.
- „ Ik beken dat die beeken zuiver water hebben.

Zie zijne Spraakkunst pag. 11. en ik voeg 'er nog bij.

- „ In zeven dagen moet gij dat veel zeeven.
- „ De geenen die bedelen moet men bedeelelen.
- „ Hij houdt wel van bekeren maar niet van zig te bekeeren.
- „ Hij begint zig te béteren en zal mijn Schip beteeren. —
- „ Mijn

„ *Mijn Peeter heet Péter, (a)*
 „ *Men zal de krijgsmagt, op een aantal Schepen, inscheepen.* —

Laat ik dit alles nog met een paar vaersjes verangenaams

„ *De dubbele EE dient om te spellen zweemen,*

„ *Omdat men niet van zweemen, zweem zou neemen.*

„ *Tot heelen, heele (om niet door heelen, stel*

„ *Te doen verstaan) wock ook van hele, hel.*”

J. VAN BELLE WEGWIJZER, pag. 19.

„ *'s Woord Békeren en Bekeeren,*

„ *Hoeveel vershilt het inderdaad?*

„ *Een ieder wil het eerste leeren;*

„ *Maar 't laatste wordt van elk gehaat.*”

Bijaldien nu de twee laatste woorden, ingevolge de economie, beide met eene *e* geschreeven waren *bekeren* en *bekeren*, zonder onderscheiding met *accenten*, — wie zou alsdan onderscheid kunnen maaken tusschen *bekeren* en *bekeren*, buiten eene ophelderende omschrijving? — Men moet immers schrijven in den tegenswoordigen tijd: *ik béker*, — *ik bekeer*, — en in de gebiedende wijze *béker*, — *bekeer*, — in het deelwoord, *gebékerd*, *bekéerd*. — Zoo ook: *ik bédel*, — *ik bedeel*, — in 't Deelw. *bédel*, — *bedeel*; — *gebédeld*, *bedeeld*. — *Wij békeren*, *wij bekeeren*. — *Ik béter*, *ik beteer*; — *Wij bétieren*, *wij betieren*. &c.

Nog meer: men schrijve eens: *eene beving beving hem*, — en men vraage eenen Nederlander wat hij door die uitdrukking verstaat? — Mogelijk zal hij, daarop pijnlijk, zijne nagels half afbijten, eer hij den zin zal gevonden hebben. — Maar men schrijve vervolgens, zoo als men schrijven moet, *eene beëving beëving hem*, dan zal hij daadelijk ontdekken, dat *beëving* komt van *beeven*, en *beëving* van *bevangen*, en dat men dus, door die spreek-

(a) Dit geheele stuk is van mij ontleend en overgenomen in een Werk, ten tijtel voerende: de NEDERDUITSCHÉ TAALKUNDE gemakkelijk gemaakt, pag. 69 en 70.

spreekwijs, te kennen wil geeven, dat iemand *door eene beewing* bevangen, of *aangetast* wierd. —

Eindelijk, men schrijve eens: *in America zijn twee soorten van BEVERS*; — *de eenen woenen in de Steden*; — *de andere onthouden zig in de Moerasfen*. Op welk eene wijze zal men die twee *Beyers* onderscheiden? hoe anders dan alléén door eene verschillende spelling, naamelijk *Bévers*, zijnde *viervoetige Dieren*, zeer gewoon in dat *Waerelddeel*, — en *BEEVERS* of *Kwaakers*, zoodanige menschen, die zig, in derzelver *Godsdienstoeffeningen*, door een gemaakt en *gedwongen Beeven*, onderscheiden, en hierom, bij de *Franschen*, *Trembleurs* genaamd worden. —

Het is somtijds noodzaakelijk, dat men beide de *ee*, met *accenten* tékene, in zoodanige woorden die eene éénheid, eene *verééniging* of iets diergelijks te kennen geeven. Als daar zijn de volgende woorden of uitdrukkingen: *daar was 'er maar één, veréénigen, éénigheid, ontéénigheid, ééngezind, in één woord, &c. — aantén, bijéén, alléén, agteréén, iedertén.*

Dat men op die wijze schrijven moet, leeren ons onze eerste *Taalkenners*, als *HUYDECOPER, HOOFT, AMPZING, SEWEL* en anderen; téwijl men daarvan, in de *Werken* onzer beroemdste *Dichteren*, menigvuldige voorbeelden ontmoet, als onder anderen de volgende:

*Triumph! nu ben ik los, en tré met éénen flap
De waereld uit.*

HOOGVLIET in ABRAHAM, pag. 283. —

Men rukt met drommen aan, men zwenkt, sluit zig bijéén.

FEITAMA, in HENDRIK de IV. pag. 154.

*Gij groote God! zijt onze God alléén!
Verheven God! Gij zijt dat Eénig één,
Dat spreekt en 't is.*

GRZANGEN en LIEDEREN. N°. 12. vers 1.

Dan

*Dan, wie heeft u verzekering gegeven
Van nog één maand, één dag, één uur te leven?*

GEZANG 64. vs. 4.

*Waar zijt g' ; ó tijd, ó schoone tijd gebleeven ?
Zoo treffend sterk in 't Hethwoord ons beschreeven.
Die 't vreedzaam hart zoo wel geviel,
Toen Christus Kerk één hart was en één Ziel.*

GEZANG 74. vs. 4.

Niettegenstaande alle deeze zoo treffend sprekende voorbeelden, die aan Profesfor SIEGENBERG zoo wel bekend zijn als aan mij en anderen, zegt zijn hooggeleerde, in deszelfs Verhandeling, bladzijde 348. *Eene, een*; zoo wel lidwoord, als talwoord; — En daarmee is 't afgedaan!...

De Heer J: P: REITZ zegt, (in de voorreden voor zijne THEMATA) dat sommigen schrijven: *dóó, éér, éérst, féést, vermóórdé hóópen.* "Ja zelfs *tóónéél.* — Deeze manier van schrijven, keur ik, met denzelven, volkomen af, vooral in den dagelijkschen stijl; terwijl ik nogtans van gevoelen ben, dat men in een Werk over de Taale, een naauwkeurig onderzoek mag ternéderstellen, over de lange en korte klinkers en derzelver verdubbeling; waartoe de Heer TEN KATE, in zijn nooit-volpreezen Werk, 1e. Deel, van pagina 218 tot 265, overvloedige aanleiding gegeven heeft.

Op dien grondslag derhalven zal ik mij veroorlooven, om eene Lijst op te geeven van de woorden, waarin de lange en korte of zagte *ee* gevonden worden, en de lange, met twee accenten (*éé*) tekenen, zonder iemand onder de verplichting te brengen, om dezelve zoodanig van klanktekens te voorzien, — terwijl ik ze alléén zal ternéder stelle, ter bestiering van de uitspraak, en wel op de volgende wijze:

I. De harde of lange <i>éé</i> wordt gehoord in: BÉÉT, (<i>morsus</i>) <i>béét</i> met de tanden; <i>béét</i>water, bijtend water. Bléék, bestorven, ongedaan, vaal van kleur, droevig, treurig. Bléék, bleik, Linnen<i>bléék</i>.	De zagte lange <i>ee</i> verneemt men in: BEET, komende van <i>Bijten</i>, Hij <i>beet</i> mij in de hand. BLEEK van <i>Blijken</i>. Uit alle omstandigheden <i>bleek</i> dat hij schuldig was.

D 3

Déég

DÉEG (<i>masa</i>) klomp van meel, om brood te bakken.	DREG van Drijgen.
DREËF of <i>dreev</i> , een wandelweg.	DREEF of <i>dreev</i> , van Drijven.
DREËT (<i>crepitus ventris</i>) een buikwind.	DREET van Drijten.

Zoo wordt insgelijks de zachte lange EE geschreeven in de voorleedene tijden van alle de werkwoorden, op IJ den nadruk hebbende: als in *gleed* van *Glijden*; *green* van *Grijnen*; *greep* van *Grijpen*; *heeg* van *Hijgen*; *heesch* van *Hij-schen*; *keef* van *Kijven*; *keek* van *Kijken*; *kneep* van *Knijpen*; *kreeg* van *krijgen*, enz.

GRÉEP, handvatfel, gevest van eenen dégen.	GREEP van Grijpen. Ik greep hem bij den arm.
KRÉET (<i>clamor</i>) geschreeuw, wapenkreet.	KREET van Krijten, huilen, weenen, grijden.
LÉED (<i>dolor, molestia</i>) droefheid, moeilijkheid; ongelijk, overlast. <i>Léedwoezen</i> .	LEED van Lijden, verdragen, ondergaan. Ik leed zwaare pijn.

Alsméde in *gelek*, van *Gelijken*; in *meeg*, van *Mijgen*; in *neeg*, van *Nijgen*; in *neep*, van *Nijpen*; in *onderwee*, van *Onderwijzen*; in *ontbeet*, van *Ontbijten*; in *overleed*, van *Overlijden*; in *prees*, van *Prijzen*, enz.

REË, RHEË, (<i>cerva</i>) het wijfje van 't Hert.	REE, reed, van Rijden. Hij ree te paerd. In rees, van Rijzen.
REËT (<i>rima</i>) spleet, scheur.	REET, van Rijten.
SCHÉEN (<i>Tibia</i>) Schéén van 't been.	SCHEEN, van Schijnen. Schreed van Schrijden. Smeet, van Smijten. Sneed van Snijden.
SLÉËF (<i>tractus</i>) trekking. — Sléëf van een' mantel. Na-sléëf, gevolg, stoet.	SLEEF, van Slijpen. Slees van Slijten. Schreef, van Schrijven.
SPÉËG, spēëk (<i>spurum</i>) spel-fel, spēëksfel, spēëgsfel.	SPEEG, van Spijgen; Spijën. Speet, van Spijten.
SPLÉËT, scheur, opening.	SPLEET, van Splijten. Steef, van Stijven.

STÉEG,

Stree , een nauwe straat; een straatje.	STEEDE , van <i>stijgen</i> . — <i>streed</i> , van <i>strijden</i> .
Stree , (<i>stratus</i>) een lange rijsl —	STREEK , van <i>strijken</i> . <i>Teeg</i> , van <i>Tijgen</i> .
Véed , (<i>odium</i>) haat, vijandschap.	VEED , van <i>Vijden</i> , haatdraagen.
	VEEST , van <i>Vijsten</i> .
	<i>Verdween</i> , van <i>Verdwijnen</i> .
	<i>Verleed</i> , van <i>Vertijden</i> .
	<i>Verwees</i> , van <i>Verwijzen</i> .
	<i>Vreed</i> , van <i>Vrijen</i> .
	<i>Vrees</i> , van <i>Vrijen</i> .
Wéer , (<i>mollis</i>) zagt of vloeibaar.	WEER , van <i>Wijken</i> .
Wéer , (<i>anas mas</i>) een mannetjes Eendvogel. —	WEER , (<i>hebdomas</i>) een <i>Week</i> van zeven dagen.
	<i>Wees</i> , van <i>Wijden</i> .
	<i>Weet</i> , van <i>Wijden</i> . —
	<i>Zeeg</i> , van <i>Zijgen</i> .
	<i>Zweeg</i> , van <i>Zwijgen</i> .
Zwéem , (<i>finitudo</i>) gelijkheid, overéénkomst.	ZWEEEM , <i>bezweem</i> , van <i>Bezwijmen</i> , in slaauwte vallen, &c. —
Hij heeft een <i>zwéem</i> van zijn Vaders beeldtenis.	

Ik kan geen de minste reden zien of uitdenken, waarom men in de tijdvoeging der Werkwoorden, wad'n de verdubbelde zachte doch lange *ee* voorkomt, dezelve moet doen vervangen, door eene enkele *e*, en schrijven *gegriepen*, *verwezen*, *gezwegen*, enz. gelijk de *economische* taalherformers beweerden dat men schrijven moet, met verwerping van de eene *e*, die nogtans in *greep*, *wees*, *zweeg* van haare medehelper vergezeld gaat en alzoo hier van dezelve beroofd wordt. Even zoo min als ik begrijpen kan, dat men (volgens *Stagenbreek*) zou moeten schrijven.

Heelen (genezen) en *halen* (verbergen.)
Leenen (aan iemand) en *lenen* (op iemand.)
Hoopen (ophopen) en *hopen* (hoop hebben.)
Koolen (die men eet) en *kolen* (die men brandt.)

Men dient toch te schrijven: *ik heel* of *genees*, en *ik heel* of *verberg*. — *Ik leen* aan iemand en *ik leen* of *leun* op iemand. — *Ik hoop* of maak *hoopen* en *ik hoop* of *verlang*. — Een roode *kool* en een zwarte *steen-kool*. —

„ Ik weet wel (zegt ROELOFSWAERT, pag. 24.) dat men in staat is om, door eene opzettelijke verandering in de aanwending onzer Spraakdeelen, bij het uitspreken dezer woorden, een verschillend geluid te doen horen (hooren); maar de vraag is of dit onderscheid in de woorden zelve ligt; ik beweer van neen, en durf mij gerust op het gehoor van het algemeen beroepen.”

Om deze reden acht ik het ook ten eenemaal onregelmatig, dat men schrijve *namelijk, wekelijks, dodelijk*, slegts met ééne Vocaal, niettegenstaande die woorden afgeleidt worden van *naam, week, dood*. Ik behoude derhalven ook in deze en dergelijke woorden de dubbele Vocaalen, en houde de aanmerking voor ongegrond, zoo niet voor belachelijk, dat *doding* niet hetzelfde zou uitdrukken met *dood*, maar wel de daad van iemand ter dood te brengen; door welke daad van *dooding* immers den *dood* veroorzaakt wordt! — Ea hoe zal men de opgemelde woorden, in de Dichtkunde inkrimpen, wanneer ze met ééne Vocaal geschreeven worden? Dan zal men immers moeten maaken van *namelijk, nam'lijk*; — van *wekelijks, wek'lijks*; — en van *dodelijk, dod'lijk*!... Regel moet in alles regel blijven, als de *regelmaat* betragt zal worden. — En dit toont men als men schrijft *schooner* van *schoon* en *kwaader* van *kwaad*. — Liever schrijf ik *erger*. —

Gréep of *handvatset* schrijven zij met de *harde lange éé*, — en *Greep* van *Grijpen* met de *zachte lange ee*, en omdat de twee laatste Vocaalen zagt klinken, berooft men ze nog daarenboven van derzelver veréénigde zagtheid, en brengt ze dus alzoo tot de grootste zagtheid, dat is tot den klank der stomme of vrouwelijke *e*, in *begrepen, verdwenen, gestreken*, &c. —

Wanneer men verder in aanmerking gelieft te neemen, dat men de *Gréep* van eenen *Degen*, niet kan *grijpen*, zonder een *greep* met de hand te doen, en dat alzoo de eene *greep*, door de andere *greep*, gegreepen wordt, dan vraag ik aan deskundigen, waarom men dan een zoo zichtbaar verschil, in de afsleiding van die woorden, maaken moet, die zoo naauw verwantschap zijn; en eene willekeurige *reductie* invoeren in de Spelling van dezelve? eene *reductie* welke, mijns oordeels, niet dan verwarring kan te weeg brengen, en niet weinig zweemt naar de wetten van sommige Volkeren, volgens welken aan den oudsten Zoon al-

te de Goederen van de Ouders worden toegekend, terwijl de andere kinderen van alles beroofd worden.

Men toefse ook mijne voorige gezegdens, aan de woorden **BÉÉT** en **BERT**; — **DRÉÉF** en **DREEF**; **KRÉÉT** en **KREET**, **LÉÉD** en **LEED**, enz. en beslisse of daarin niet ook de zelfde verwantschap gevonden wordt, tusschen die zelfstandige Naam- en de daarvan voortspruitende Werkwoorden; waarna ik nogmaals vraage waaróm en om welke reden, men den wortel moet behouden en de takken wegwerpen; of van derzelver fappen berooven, en alzoo dezelve laten verdorren? — De spaarzaamheid toch kan in dit geval geen het minste voordéel aanbrengeu, zod min op de dagloonen van den Letterzetter, als op het papier van den Schrijver of Drukker, door het schuldeloos verbannen van eenige letteren, uit derzelver wettig verkreegen posten.

2. De harde lange *éé* wordt ook, (volgens **TEN KATE**, *ie. Deel, pag. 243.*) met de *accenten* getekend, in zulke woorden, waarin men, bijna zonder onderscheid, *ee*, *et* of ook, op zijn plat amsterdamsch, *ie* verneemen kan, als *alleen*, *allein*, *allien*. — Dan, daar de eerste spelling, naamelijk die van *ee*, in *alléén* en andere woorden, thans in openbare schriften, *alléén* gewettigd is, zal ik de bedoelde woorden hierónder laten volgen. — Dezelven zijuz: *Alléén*, *alléénlijk*, *béén*, *béést*, *bléék*, (*pallidus*) *brééd*, *déég*, *déél*, *déémster*, (*duifter*) *ééke*, *éélbot*, *één*, *éénzaam*, (*verléénigen*, *onééns*, *alééns*,) *evenééns*, *éést*, (*smiste*) *stuwéél*, *géén*; *géésfelen*, *géést*, *gehéél*, *geméén*, *gerééd*, *gewéér*, *héél*, *héémraad*, *héést*, *kandéél*; *kandéél*, *kéél*, (*overtrekfel*) *klééd*, *kléén*, *kréét*, *lééd*, *léém*, *léést*, (*formula*) *méést*, *néén*, *rééd*, *gerééd*, *réép*, *schééf*, *stéék*, (*planus*) *stéép*; *sméénte*, *stéén*, *tééms*, *téén*, *téér*, *véég*, *véém*, *véér*, *vléétsch*, *wééde*, (*zeker kruid*) *wéédasch*, *wéék* (*weik*) *wrééd*, *zéép*, *zwéém*, *zwéép*, *zwéét*. —

Intusschen is 't den opmerksaamen Leezer reeds gebleeken, dat de harde lange *ee* meest gevonden wordt in zelfstandige Naamwoorden. — *Meest*, zeg ik, omdat men hier en elders ook een toevoeglijk naamwoord ontmoet, waarin die letters voorkomen, en omdat men, onder anderen, ook weléens een werkwoord aantrest, waarin men dezelve verneemt. — Het getal van die laatste woorden is nogtans te gering, om daarvan eepe uitzondering te maaken; weshalven ik mij bepaale, met te zeggen, dat

verreweg, de meeste werkwoorden daarvan uitgeslooten zijn.

3. Deeze harde *é* komt voor in alle de woorden die op *éu* of *ééuw* den nadruk hebben, als in: *Brééuwen* (een Scheepswoord) *ééuw*, *géeéuwen*, *lééuw*, *lééuwwaarden*, *lééuwrik*, *méeéuw*, *méeéuwen* gelijk de katten, *préeéuwen* (*surripere*, onafsteelen) *réeéuwen* (*pollingere*) bezorgen (alles wat tot eene begraavenis behoort) *réeéuwfel*, (*pollinçura*, bezorging) *réeéuw* (*coitu acer*, geil, paarensgezind) *schréeéuw*, *stéeéuw*, (*attenuatus*, vervallen, afgenomen.) *snéeéuw*, *spréeéuw*, *téeéuwe*, (*homo vilis*, eenlegt. Mensch) *Zéeéuw* (een Zeelander).

4. Alle de woorden met den uitgang *EEL*, hebben de harde lange *é*, gelijk daar zijn de woorden: *Abéél*, *barbéél*, *bekkenéél*, *bordéél*, *brandereél*, (*tragula*, werpspies) *fakkéél* of *vakkéél* (*pars*, gedeelte) *fardéél*, *fascéél*, (saamgebonden bondel, *fascis*) *farnéél*, (tigchel) *flambéél*, (*fakkel*), *fluwéél*, *gardéél*, *gravéél*, *greméelen* (grijzen), *hafféél* (schop, spade), *houwéél*, *juwéél*, *kaméél*, *kandéél*, *kandéél*, *kantéél*, (*pinna*, slagvéder) *kapitéél* (hoofdstuk), *karavéél* (*karvéél*, *korvéél*, boeier) *karbéél*, *krabbéél*, (*signum*, bijk, bint, staak, lat, mast, dikke paal, blok) *karbéél*, (een steén die uit den muur steékt, en waarop een blok rust), *kardéél* (kabeltouw), *karéél*, (*koréél*; *karéél* *steen*, *baksteen*) *karéél*, (*quartzéél*, vierdepart) *kastéél*, *krakéél*, *kusféél*, (zadeltuig) *lámpréél* (konijn), *mákréél* (oorlogstuig), *martéél* (hamer), *navéél*, (steekraap) *pannéél*, *parcéél*, (gedeelte) *penséél*, *pijzéél* (pijen-rok) *plaszéél* (schotel) *préél*, *radzéél*, (zeil) *respéél* (verkwister), *rondéél*, *rosjéél*, (roodáchtig) *schandéél*, *stapéél*, *taféél*, *toonéél*, *tornéél* (tol, hoep, rad, *trochus*) *torriéél* (*torricula*, torentje) *torsféél*, *trouwéél*, (truweel, troffel) *zuréél*, (zuuráchtig), enz.

Hierbij nu voegt de Heer TEN KATE nog eene Lijst van woorden, waarin wij *EE* en *AA* of *AE* of *A* onverschillig gebruiken, en die, met *ZZ* geschreeven wordende, alsdan die

(*) Dit *Pollinçura* is, volgens een voornaam Letterkundige, zoo gemeen niet als: *Pollinçeres*, welk slag van Bezorgers bij de Romeinen gebruikt wierden, tot het bezorgen van de Lijken; gelijk ook bij de Jooden, zoo als blijkt uit *HANDL. V. vs. 6.*

die beide *Vocalen*, lang vereischte, als *geerne*, *gaerne*, *gaerne*. Doch, overmits die woorden, door *KILLIAN* reeds met *ae* geschreeven wierden, en wij dezelve tegenswoordig doorgaands met die letters schrijven, zoo acht ik het onnoodig om 'er hier langer bij te blijven staan.

Ten besluite zal ik nog eenige woorden aan de hand geven, waarin de lange harde *ae* gevonden en gehoord worden, naamelijk *Bee*, *Bee*, *Dreel*, (bijzit) *de* (wèt) *led*, *bir*, *gedwél*, *gél*, *heer*, *leek*, (lidmaat) *leep*, *mét*, *meekrap*, *mèer*, *mèerdar*, *peel*, *peiland*, *sleef*, (podèpel) *snets*, *vél*, *vèl*, *wél*, (wandt) *wèk*, *wèer*, (eet) *zèel*, *bindzèel*, *zèem*, (barbeel) *zèem* (reder) *zèer* (pijn) *zèer*, (ten hoogste) *zwèem*, enz.

Dus heb ik dit voornaame gedeelte onzer Spellinge, volgens den leidraad van *TEN KATZ*, ter mijner eigen oeffening, zoo wel als ten nutte en tot vermaak van mijde Leezers, zoo nauwkeurig mogelijk, afgehandeld. Ik heb de woorden, hier-en-daar wat meer opgehelderd en verstaanbaar gemaakt, als zijnde veelen reeds verstorven en buiten gebruik. — Mijn oogmerk is niet om deeze klanktekening, zoo min als om deeze woorden, in de Taal' in te voeren. — Treft men ze nu, hier of elders, in oude Boeken aan, men zal ze des te beter kunnen begrijpen; en uit derzelver toonen kan men leeren; hoe men ze in onrijm en in de Dichtkunde, volgens den Maatklank gebruiken moet. Over het gebruik van *ei*, zie onder *Lester IJ*.

Ik moet, alvorens van dit stuk af te stappen; nog aanmerken, dat deeze manier van spelling' en klanktekening', bij den Heer *TEN KATZ*, en bij anderen, rust op de gemeene *Dialectspelling*; schrijvende, in alle de woorden, waarin de *EE* en *OO* zagt, als *e* en *o* klinken, de vocaal maar enkel; anderen in tegendeel, die volgens de *Afleidinge* te werk gaan in de spelling', kunnen deeze bovenstreeping wel vermijden, en schrijven zoo wel *ik geeve*, *geeven*, *gegeeven*; *ik weeg*, *weegen*, *gewoogen*; *ik zweer*, *zweeren*, *gezworeen*; als *streele*, *ik streele*; *deelen*, *ik deel*; *kleele*, *ik kleele*; zoo ook *gebrooken*, *spooken*, *hoopen*; zoo wel als *loopen*, *stooten*, *doopen*, enz. Wanneer men op de *Afleidinge* let, en zig daarnaar gedraagt; dan kan men zig ras uit deezen doolhof redden. Men gronde zijne verënkeling of verdubbeling eens op den eersten persoon van 't enkelvoud der Aantoonende wijze, bij voorbeeld: *ik geef*, *ik weeg*, *ik zweer*, *ik leer*, *ik begeer*; of liever op den

den eersten persoon der Gebiedende wijze , waarin het wortelwoord gelegen is: als *geef*, — *weeg*, — *zweer*, — *leer*, — *begeer*. Hoe toch kunnen die komen van *geven*, *wegen*, *zweren*, *leren*, *begeren*? — Moeten nu die werkwoorden, volgens het voorschrift der *Diälektspelleren*, met ééne (e) geschreeven worden, dan zal men immers, in den tegenswoordigen tijd, ook moeten schrijven: *ik gef*, *ik weg*, *ik zwer*, *ik ler*, *ik beger*, en in de gebiedende wijze: *gef*, *weg*, *zwer*, *ler*, *beger*; agter welke uitdrukkingen, men als dan het woordje, *en*, voegende, de werkwoorden *wegen*, *zweren*, *leren*, *begeren*, weder volkomen in orde heeft; maar waar blijft men dan met *gef*, dat *gefen* en niet *geven* wordt? Om deeze zwaarigheid te ontwijken, zeggen zij, dat men schrijven moet: *ik geve*, *wege*, *zweve*, *lere*, *begere*, enz.

De begunstigers deezer spelling en schrijfwijze, beroepen zig, in dit geval, op de gewoonte der Briten of Engelschen, die, in hunne taal, de enkelvoudige woorden met twee lettergreepen schrijven en nogthans maar ééne *Syllabe* uitspreken, als *sale*, *face*, *grace*, *life*, *shore*, en dit noemen zij eene kragtige staaving van hun verkortend en inkrimpend gevoelen. — Ik intusfchen beschouw deeze overbrenging van dat Engelsche product, als een *constrabande* in onze taal, en als een zwakke rietstaf die de hand doorboort; — altans als een getuigenis van zeer geringe kragt, omdat hetzelfde ontleend is uit eene taal, die een mengelmoes is van bijna alle de talen van Europa; — zoodanig dat het voor eenen Nederlander, voor eenen Franschman en voor veele andere Natiën, even zoo gemakkelijk valt om de Engelsche spraak, uit een gedrukt werk te verstaan, als het voor dezelve bezwaarlijk en moeiëlijk is, om ze uit den mond van eenen Brit te begripen, en deszelfs uitspraak na te bootfen; waartoe men wel driemaal van den tongriem diende gesneden te zijn. — Intusfchen kan die vermenging der Engelsche taal geen verwondering wekken, wanneer men maar terug denkt aan de invallen van onderscheiden Volken van het vaste Land van Europa, in de britsche Eilanden; als *Romeinen*, *Deenen*, *Saxen*; sommigen, van welken zig een reeks van Jaaren aldaar staande gehouden, zig, door huwelijken, met de oorspronkelijke Inwooners vermaagfchapt, en alzoo aan dezelve hunne talen en tongvallen medegedeeld hebben; waarvan de tegenswoordige benaamingen van geheele Pro-

vintiën, als *Esfex*, *Middlesex* en *Sussex*, de oude herkomst van de *Saxen* schijnen aart te duiden.

De Engelsche Taal, aldus, reeds in de tiende Eeuw een mengelmoes geworden zijnde van veele andere Taalen, — ondervond naderhand ook de gevolgen der groote omwenteling van den Jaare 1066, door WILLEM DEN VERÖVERAAR, HERTOG VAN NORMANDIJËN, en sedert dat tijdstip heeft dezelve zig, bij voortduuring, dermaate in de fransche Taale ingelijfd, dat ze het voorkomen schijnt te hebben van maar een *diäleet* daarvan te zijn; — terwijl het te verwonderen is, dat die twee Volkeren, die zig *Peuple* en *People* ('t welk *Pipel* uitgesproken wordt) noemen, niettegenstaande dat, zulk een nationaalen haat tegen elkander blijven voeden!..

Men had menigvuldige voorbeelden van gelijken aart, uit de Fransche Taal ontleend, kunnen aanvoeren; want die schrijven immers ook *grace*, *preface*, *penitence*, &c. zonder de laatste *e* te laten hooren!..

Maar *Profesfor* SIEGENBEEK getuigt van de Engelsche Taal (Zie zijne Verhandeling, bladzijde 108) dat derzelver gemeenschap met onze oude Spraak, den taalkundigen överbekend is; nadat zijn Edele op *pagina* 70, van de Taal der Franschen had gezegd, dat dezelve uit een mengsel van verschillende Talen zamengesteld is, en een groot deel van hare woorden uit de Latijnsche, of, door tusschenkomst van deze, uit de Grieksche ontleend heeft! —

Zou 'er wel eene enkele Taal in Europa gesproken worden, die niet uit een mengsel van andere spraaken saamgesteld is? Allen hebben zij van elkander woorden ontleend of aan malkander meêgedeeld. — In de Engelsche Taal vindt men de woorden schier van alle de Taalen van dit Waerelddeel, zonder dat men die in de Fransche Taal ontdekken zal, welke (volgens den gemelden Hoogleeräar) uit de Latijnsche en Grieksche, dat is, uit de twee beroemdste Taalen heeft geput, en geene Taal van Europa is zoo eenpaarig en regelmatig in de Spelling, als de fransche; terwijl 'er (sedert onheughelijke tijden) geene andere verandering in dezelve is voorgevallen; dan alléén de verwiseling van *ai* voor *oi*, in *français*, *j'avais*, *il avait*, voor *françois*, *j'avois*; *il avoit*, en welke Voltairiaansche verandering thans algemeen gevolgd wordt.

Dul-

Duizenden met mij, hebben in derzelver Jeugd gelezen en geleerd, de volgende beschrijving der Taalen:

Het *Hoogduitsch* is zinrijk, maar ruw.

Het *Italiëansch* is streelend, maar laf.

Het *Spaansch* is deftig, maar al te ongepronkt.

Het *Nederduitsch* is woordenrijk, maar al te onregelmatig, — en eindelijk

De **FRANSCH**E TAAL heeft alle de Schoonheden van deezē, zonder eenige hunner gebreken te hebben.

Dan, het zij zoo het zij, wij schrijven over onze eigen Taal, en de eer en den luister van dezelve behoort ons het meest ter harte te gaan; — althans de Engelsche woorden behooren daaruit verboden te blijven, ten einde dezelve niet te bezoedelen!...

Gelijk het hier is met de **EE**, even zoo is 't ook met de **AA**, in *ik maak* en *wij maaken*, omdat de dubbele **ae** de worttelletter is in de gebiedende wijs, *maak*; — zoo ook met de **OO** in *ik rook*, *wij rooken*; — *ik hoop*, *wij hoopen*. Volgens **MOONEN** (Kapittel 28) moet men schrijven *ik neem*, (*niet neme*) van *Naemen*, en *wij neemen* en *gevoomen*, omdat de **oo** van de verlengde worttelletter *ee* schijnt te kunnen afgeleidt worden. — Voor den langklinker **IJ**, in *zwijgen* en dergelijke werkwoorden, moet men schrijven *zwaeg*, *gezweegen*. — Met de verdubbele **UU** moet men schrijven: *ik bemuur*, van *bemuuren* en *wij en zij bemuuren*, altijd acht geevende op het wortelwoord der gebiedende wijze. — De tweeklanken, die uit den aart lang zijn, worden ook, in de tijdvoeging door **ee** en **oo** vervangen, schrijvende *bieden*, *hoed*, *gebooden*; — *genieten*, *genoot*, *genooten*; enz. Schoon men nu schrijve en schrijven moet: *ik geef*, *ik steek*; *geeven*, *steeken*; *gegeeven*, *gestooken*. — zoo moet men daarom niet schrijven *wij gaaven*, *wij staaken*, maar *gaven*, *staken*, als komende van het enkelvoud *ik gaf*, *ik stak*, waarna het meervoud altijd ingericht moet worden. Volgens de afleiding moet men schrijven: *ik lig*, *ik zit*, *ik bid*, — *gelegen*, *gezeten*, *gebeden*. *Ik bêter*, *wij bêteren*, *gebêterd*. *Ik beteer*, *wij beteeren*, *beteerd*. — *Ik bêker*, *wij bêkeren*, *gebêkerd*; — *Ik bekeer*, *wij bekeeren*, *bekeerd*; — 't welk vanzelve uit malkander vloeit en ten duidelijken bewijze strekt

strekt dat mijne spelling bij afleiding, verreweg te verkiezen is boven de *diätetische* spelling, volgens welke men, in de vier hoeken eener Stad, eene vierderlei spelling zou dienen te gebruiken, om zig verstaanbaar uit te drukken.

Men volge derhalven, zoo wel in de zelfstandige Naamwoorden, als in de Werk- en Deelwoorden, de verdubbeling of verënkeling der *Vocaaalen* van het wortel- of grondwoord, waardoor men altijd in staat zal zijn om zigzelve volkomen gelijk te blijven, zoo als ik hierboven getoond heb; terwijl zij, die eenige kennis hebben aan onze schoone Moedertaale, daardoor genoegzaam overreed zullen zijn van mijne aangevoerde gronden. — Min-ervarenen kunnen de gerégelde *AFLEIDINGS-PROEVEN*, bij *TEN KATE*, IIe. Deel, daaróver nazien, wanneer zij bevinden zullen, dat alles met mijne stelling overéén te brengen is, en dat men, aldus schrijvende en spellende, de bovenstreeping van *éé* en *óó* wel missen kan, en dat de tong ons vanzelve daarin ten rigtstoer strekken zal.

Uit al het terneder gestelde, wegens de verdubbeling van desze en van de voorige Vocaal, vermeen ik dus overtuigende gestaafd te hebben, dat de zoo ijverig verdedigde *spraaknaamheid* in de taal en spelling, meer tot verduistering dan tot opheldering verstrekt, terwijl ik, ten besluite, den raad van *QUINTILIANUS*, op dit stuk, niet ongepast oordeele, als hij zegt: „*dat men met meer woorden (en dus ook met meer letteren) dient op te hielderen, 't geen met één woord, (en dus ook alweder met eene letter) niet klaar genoeg kan gezeld worden.*” — Men zie dit bij *HUYDECOOPER*, pagina 434, — en men voege 'er bij het getuigenis van *LEUFENIUS*, die in zijne *AANMERKINGEN* op de *NEEDERDUITSCHE TAAL*, gedrukt in 1633, bladzijde 25, zegt: „*dat men, om wel te spellen, zorgvuldig acht moet geeven op de wortelletteren en daarvan, in de verënkeringen van een woord, zek veel mogelijk is, behouden.* Zoo schrijft hij *Leezen*, omdat *ee* de wortelletter is in *Lees*. — *Oogen*, omdat *ee* de wortelletter is in *oog*.”

De *ee* wordt in sommige woorden verwisseld, met *ei*, in de woorden *Meer* of *Meir*, *Heer* of *Heir*, terwijl

Proq

Profesfor SIEGENBEEK, ter wettiging van *Meer* voor *Meir*, aanvoert de woorden *Meerkat* en *Meermin*, en zegt dat men nog in de dagelijksche uitspraak hoort spreken van het *Haarlemmer-Meer*. Zie zijne VERHANDELING pag. 88. Met dit gevoelen kan ik mij beter veréénigen dan met dat van *Heer* voor *Heir*; daar men immers ook in de dagelijksche uitspraak zegt: *Heirleger*, *Heirschaaren*, en niet. *Heerleger*, *Heerschaaren*!... Zoo lees ik:

God! groot in 't grondeloze meir!

God! groot in 't bloemrijk plantenheir.

GEZANGEN EN LIEDEREN, N°. 3. vers 7. — en 4 vs. 13.

't Zou ook, mijns bedunkens, zeer ongevallig en met den tegenswoordigen kieschen tongval, niet overéén te brengen zijn, om te schrijven *Beir* voor *Beer*; — *Deil* voor *Deel*, en *allein* voor *alleen*, enz. — Aldus schrijvende en sprekende (buiten dichterlijke vrijheid in enkele gevallen) zou men, van lieverlee, de taal van PETRUS DATHENUS weder invoeren, en zoo zoetjes en zagkens tot het oude terug keeren!

Voordeezzen schreef men *deilen*, *heilen*, *spein*, *veig*, — waarvoor men heden schrijft *deelen*, *heelen*, *speen*, *veeg*, zijnde veel welluidender en zoetvloeiënder. —

Eertijds schreef men *weenig*, *dreegen*, *verbreeden*, *leeden*, — waarvoor men nu gewoon is te schrijven: *weinig*, *dreigen*, *verbreiden*, *leiden*. —

Kleen en *klein*, — *vleesch* en *vleisch*, — *seeken* en *seiken*, worden in de dagelijksche uitspraak verwisfeld. Zie de VERHANDELING van SIEGENBEEK, pag. 127 en 128. — Ik schrijf bij voorkeur *klein* en *vleesch*, en het woord *seken* met ééne *e*.

Het laatste dat wij omtrent de *e* hebben aan te merken, is, dat die letter dikwils uitgelaaten wordt, om een woord, in de *Poëzije* te verkorten en eene Syllabe in te krimpen; — ook wel in *Prosa*, om der welluidenheidswille; maakende alzoo:

van	wakkere	wakk're	van	wapenen	waap'nen
van	zuivere	zuiv're	van	zégenen	zég'nen
van	schilderen	schild'ren	van	rédenen	réd'nen.
van	tafereel	taf'reel	van	édelen	éd'len
van	vriendelijk	vriend'lijk	van	sneuvelen	sneuv'len
van	treffelijk	treff'lijk	van	ouderen	oud'ren
van	tédere	téd're	van	ridderen	ridd'ren
van	lófelijk	lóf'lijk	van	purperen	purp'ren
van	oeffening	oeff'ning	van	schuldeloos	schuld'loos
van	ijverig	ijv'rig	van	overig	ov'rig
van	goddelijk	godd'lijk	van	wisfelen	wisf'len
van	dichteren	dicht'ren	van	ijdele	ijd'le
van	wandelaar	wand'laar	van	toomeloos	toom'loos
van	zalige	zaal'gè	van	wreevelig	wreev'lig
van	schranderen	schrand'ren	van	schaamele	schaam'le
van	zilveren	zilveren	van	gruwelen	gruw'len
van	fóltering	fólt'ring	van	andere	and're
van	dappere	dapp're	van	wandelen	wand'len enz.

Om de uitlating of afsnijding van die *Vocaal* aan te toonen, zet men een *apostrophe* in derzelver plaats, gelijk in de bovenstaande woorden, — en dit is volstrekt noodzaakelijk, omdat men 'er zig anders geen denkbeeld van zou kunnen vormen; en men nu, door het invoegen van die uitgeworpen *e*, aan het woord, deszelfs volkomene gedaante en Spelling wedergeeft. Om die reden kour ik de gewoonte af van de geen en die schrijven *dappre*, *zoomloos*, *schaamele* en anderen, zonder uitlatingsteken.

In mijn gevoelen, hierboven ternedergesteld, word ik krachtig ondersteund door den Heer TUINMAN, in deszelfs RIJMPROEVE, waarin men op bladzijde 257 geschreeven vindt *schapp'lijk*, *rapp'lijk*, *stapp'lijk*, *knapp'lijk*, *kapp'lijk*, *lapp'lijk*, *overstapp'lijk*, *be-rapp'lijk*, *happ'lijk*, *rapp'lijk*, *papp'lijk*, *opfnapp'lijk*; — op pagina 288 *onbevatt'lijk*, *befpost'lijk*, *schaat'lijk*, *zatt'lijk*, *zott'lijk*, en op bladzijde 325 *onverbid'lijk*, *onmidd'lijk*, enz. —

De zachte, *stomme* of vrouwelijke *e* wordt somtijds geheel weggeworpen, in zoodanige woorden, waarin zij de *ij* vangt; en men voor *mij*, *gij*, schrijft *me* en *ge* of *m'*, *g'*. —

Voorbeeld:

*Rechtvaardig! God! schoon uw voorzienigheid
Elk oogenblik den sterfeling geleidt,
Schoon G' in elk's hart, schoon G' op elk's wandel ziet,
Vergeldt G' op aard de deugd en d'ondtugd niet.*

GBZANG 104. vs. 1. —

*Hoe lang, hoe lang, mijn Dieverlaat!
Vergeet gij M' in mijn Jammerhaat?*

LAUS DEO, Psalm 13. vs. 1. —

D' is eene verkorting van de en Z', eene verkorting van zij of dezelve. — Intuschen worden deeze afwijdingen meest gebruikt, in zoodanige Dichtwerken, die voor de Muziek en Zangkunde geschikt zijn, en dienen om den gemeenen Man ter hulp te komen, die andersints verwarring in den Zang zou kunnen veroorzaken. In andere Dichtwerken worden die woorden doorgaans voluit geschreeven, omdat de e in de volgende Vocaal wegsmelt en alzoo niet gehoord wordt. —

*Kom, kom, beschaau Gods wijze wagen!
Was is zijn werking hoog geducht!
Al d'aard bespeurt z' en wordt verlegen;
Het menschedom ondervindt z' en zucht.*

Laus Deo, Psalm 66.

Indien nu de twee laatste regels geschreeven waren

*Al de aard bespeurt ze en wordt verlegen,
Het menschedom, ondervindt ze en zucht.*

Dan zou men ze nogtans volkomen gelijk de eersten afspreken; omdat de eene e in de andere smelt. —

Ten besluite der Verhandeling over de Letter E, zal ik hier, gelijk agter die van de A, eenige gelijktijdende woorden laten volgen, met de opheldering van derzelve onderscheiden betekenissen; als:

EEK.

EEN. M.	Edik, azijn. Doe wat eek op de salade of sla,
EER. M.	Run of bast van Eikenhout.
EEN.	Een Lidwoord. — Een Man, een Vrouw, een Kind.
EEN.	Een tal- en telwoord. Daar was 'er maar <i>één</i> .
EÉNS.	Eénmaal. Zij deed het maar <i>ééns</i> .
EÉNS.	Eensgezind. Wij zijn het volkomen <i>ééns</i> .
EEN'S.	Eenes of van eenen. De hoed <i>een's</i> Mans.
EENS.	Eertijds, voordeezen. Ik heb 't <i>eens</i> gezien.
EER.	Eerder, vroeger. Hij kan niet <i>eer</i> komen.
EER.	Alvoorens. Eet gij <i>eer</i> gij bidt?
EER.	Liever. Ik zou <i>eer</i> willen sterven.
EER. V.	Eerbewijs, achting. Men bewees hem veel <i>eer</i> .
EER. W.	Deugd, braafheid. Een Man van <i>eer</i> .
EERST.	Vooraf, alvoorens. Doet dat <i>eerst</i> en dan dat.
EERST.	Zoo even, aanstonds. Ik ben <i>eerst</i> opgestaan.
EERST.	De eerste. Zij is <i>eerst</i> ingekomen.
EERST.	Niet eerder, niet vroeger. Hij zal <i>eerst</i> over acht dagen komen.
EETEN.	Spijs gebruiken. Zullen we haast <i>eeeten</i> ?
EETEN. O.	De spijs, de kost. Het <i>eeeten</i> is op de tafel. —
EETER. M.	Iemant die eet. Gij zijt een goed <i>eeter</i> .
EETER. M.	Iemant die het koor voor een duuren tijd be- waart, en door Salomon beschreeven wordt als een Vloek des Volks.
EFFEN.	Glad, niet hobbelig. Een <i>effen</i> vloer of weg.
EFFEN.	Wel uitkomende. De rekening is <i>effen</i> .
EFFEN.	Staatig, ernstig. Een <i>effen</i> gelaat of ironie.
EGGE.	Een Egbalie, vanönder met ijzeren punten voorzien, waarmee de Boeren het geploegde Land effen sleepen.
Eest.	Zelfkant of rand van 't Laken. — De <i>Negge</i> van 't Linnen, zeggen de Vrouwen. —
EIGEN.	Dat iemant toekomt. Mijn <i>eigen</i> boek.
EIGEN.	Natuurlijk, aangeboren. De zugt tot het lee- ven is den mensch <i>eigen</i> .
ENGELS. O.	Een twintigste deel van een ounce goud.
ENGELSCH.	Dat tot Engeland behoort. Een Engelsch Schip, &c.
ENKEL.	Eenvoudig, niet dubbel. —
ENKEL. M.	De Enklaauw van den voet. —
ENKEL.	Alkemaal. 't Is enkel goud dat 'er blinkt.

ENKEL.	Eenvoudig , alléén , om geen andere reden. Ik heb 't <i>enkel</i> daarom gedaan.
ERFLOOS.	Erveloos , van de Erfenis beroofd.
ERFLOOS.	Zonder Erfgenaamen. —
ERG.	Doortrapt , loos , schalks , olik. 't Is een <i>erg</i> knaapje. <i>Erger</i> , loozer , doortrapper.
ERG.	Ziek , ongesteld , zeer krank. De zieken is <i>erg</i> . <i>Erger</i> , zieker , gevaarlijker.
ERG. M.	Argwaan , vermoeden. Hij heeft 'er geen <i>erg</i> in.
ERNSTIG.	STEMMIG , staatig. Een <i>ernstig</i> gelaat.
ERNSTIG.	Welmeenend , nadruklijk. Hij vermaande hem <i>ernstig</i> .
ERNSTIG.	Vlijtig , naerftig. Hij studeert <i>ernstig</i> .
EUVEL. O.	Kwaad , ziekte , kwaal. Hij is aan dat <i>euvel</i> ziek. <i>EUVEL</i> , is ook eene kwaade neiging.
EUVEL.	Kwelijk , gramftoorig. Hij nam dat zeer <i>euvel</i> op.
EUVEL. O.	Evel , euveldaad ; beschuldiging , mishandeling.
EUVEL. O.	Boosheid , kwaadaartigheid. — De Heer TUINMAN wil van dit <i>Euvel</i> , <i>Duivel</i> maken , dat is <i>euvele</i> , <i>deuvele</i> of <i>booze Geest</i> ; — omdat de <i>Duivel</i> inderdaad de oorzaak is van alle <i>euvel</i> . Zie ook de BIJDRAGEN , 1e. Deel , pag. 247.
EUVEL. O.	Evel , vallende ziekte , <i>Sint Jans Euvel</i> . — <i>Voet- Euvel</i> of Podagra.
EVEN.	Deelbaar , in gelijke deelen. Agt is een <i>even</i> getal.
EVAN.	Gelijkeljk , van gelijke. Die kinderen zijn <i>even</i> groot.
EVEN.	Weinig voor of na. <i>Even</i> voor zijn' dood.
EVEN.	Pas , naauwelijks , ternauwernood. Hij was <i>even</i> gestorven , of de Erfgenaamen vielen in zijn goed.
EZEL. M.	Een bekend Lastdier.
EZEL. M.	Een's Schilderstuig , waarop het stuk rust , 't welk geschilderd wordt. —
EZEL. M.	Een zekere slaapplaats , waarvan men zig in warme Landen bedient , om de luchtigheid.

3. DE VOCAAL I of i.

Deeze Alléenklinker, de derde in rang onzer *Vocaalen*, klinkt op zichzelf; zonder medehulp van eene andere Vocaal, in de volgende lettergreepen en woorden: *ib, id, if, ig, ik, il, im, in, ip, ir, is, it, bid, big, bin, bits; dik, dit; gist, git, ging, gints, grim; kind, kim, kip, kir, kist, kit; lint, lid, list; mik, mild, milt, min, mist; pik, pil, pin, pis, pit; tik, til, tim, tin, tip; vilt, ving, vink; wik, wil, wigt, wilt, wind, wis, wit, wist; zilt, zin, zitten, &c.* —

In alle die woorden maakt zij een helder geluid, en wordt in dezelve kort uitgesproken, — even gelijk in alle andere woorden die met *in* beginnen, als: *indrang, indruk, ingang, ingewand, inham, inhoud, inkeer, inkoop, inkt, inloop, integt*, en onéindig veel woorden meer.

Er zijn eenige woorden in onze Taale, die den uitgang hebben op *in* en die aan sommigen zonderling zullen voorkomen. Dezelve zijn de volgende: *Heilandin, Tirannin, Burgerin*, (voor *Burgeres*) *Herautin, Schenkerin, Vaderin, Mannin, Gemaalin, Gezelnin, Strijderin, Richzerin, Verleiderin, Apostelnin, Minnaarin*, (voor *Minnares*) *Godin, Toyerin, Propheetin, &c.* — **MEERMAN** maakt geen *Meermannin*, maar *Meermin*.

Deeze laatste manier of wijze om die woorden te spelen en te schrijven, stelde ik, in den Jaare 1769 ter neder en ik poogde die te staaven, door het gezag van voornaame Dichteren; — als vooréerst door dat van HUYDECOPER, in wiens **PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE** men, bladzijde 336 leest:

*Die mij in Poëzij tot Vaderin wil maken,
Daar ik de naam van kind nog kwalijk waardig ben.*

Juffr. PERINA VAN LIMBURG. —

En ik voegde daarbij het volgende *couplet*:

*'k Zwig van Profetin, Vorstin;
Krijgsheldin;
Zie wat prijs de hartvriendinnen
Van Gods Zoon, zijn kruis getroost
West en Oost
Met zift gunst en rijkroon winnen.*

VOLLENHOVE, in de WERZANGEN, pag. 379.

Deeze alzoo bevestigde stelling heeft mij des niet te
min, eene vrij hevige *recensie* op den hals gekraaid, en
hij voor een uitvinder van nieuwigheden doen aanzien;
waarom ik naderhand (in 1772, in het VERVOLG op mijn
SPELKONST) tèt verdere staaving, 'er nog bijgevoegd heb,

Elk wascht de zilvere Jaegerin.

VONDELS HERSCHEFFINGEN, Boek III. vs. 214.

*Hier zweeg de Paëtes en Waterprofetin,
Waer vlugtge, riep het Y, waer vlugtge, o Wichlarin!*

ANTONIDES YSTROOM, pag. 117.

*Naan kook de Dagboden van Saure's eerste Jengd
Uit haare Nachtspeelk.*

C. VLEED, in de Bijdragen, Ite. Deel, pag. 273.

De Boschwaarzeggetin vat eindelijk dus het woord:

Juffr. VAN MERKEN, in DATEN, pag. 354.

*Die vondrijke Aartsbeulka, hoe zwanger van gupfimen,
Werkte echer, door gemante eanvoudighaid, te ontveinken.*

FRIJAMA, in HENDRIK de IV, pag. 71.

Gints zwerft de Moorderin.

SALS, VERBOND DER GENADE, pag. 25.

Ein.

Eindelijk leest men *Genesij 2. vs. 23. dat Adam, zijne Vrouw ziende, zelde; men zalze Manninne heeten;* waarvoor de Vertaalers van den Bijbel, wel het woord *vrouw* of *wijf* zouden gebruikt hebben, zoo de Hebreusche taal het eerstgenoemde niet gewaand hadde.

Schoon men nu deezse en andere soortgelijke woorden, van mannelijk in vrouwelijk veranderen kan, door den uitgang *in*, zoo wordt 'er nogtans ook in andere gevallen geschreeven voor *Bodin, Bode*; voor *Gemaalin, Gemaal*; — voor *Gezellan, Gezelle*; voor *Slaavin, Slaaf*; — voor *Boelin, Boel*; voor *Burgerin* of *Burgeres, Burger*; — voor *Beulin, Beul*; voor *Romainin, Romain*, enz. Zie *Huyden-COED, pag. 568.* — Tot deezse opgenoemde woorden, die men, uit dien hoofde, wel tweeflachtigen zou kunnen noemen (*) kan men nog vele anderen voegen, die van denzelfden aart zijn, onder anderen, die den uitgang in *ing* hebben, en beide manlijk en vrouwlijk zijn, en hetwelk onder Letter G zal worden gantekoond, — Men schrijft *Afgadinne* en *Afgodesse*. — *Jesaja 12 vs. 6.* vindt men *Inwoonderesse*. — *Ezechiël 16 vs. 38.* *Overspeelstersen, Bloodvergietersen.* — In het *Woordenboek van Kiliaan* vindt men *Dausfersse, Deetersse, Dihtarsse, Dienersse, Dingersse, Dronkersse, Droomersse, Eischersse.* Hieruit ziet men, dat onze manlijke zelfstandige Naamwoorden, op zeer verschillende wijzen, tot het vrouwlijke gedaacht overgaan, en alzoo niet slechts door de bijvoeging van *in* of *es*; als *God, Godin, Codes*, enz. — waartoe ik, bij deezse gelegenheid, nog het volgende kan voegen: — Van *Naaier, Braaiër, Bedelaar, Gaaper, Vrijër*, word gemaakt *Naaister, Braaiister, Bedelaarster, Gaapster, Vrijster*. — Van *Hoester, Taster, Mester*, vormt men *Hoestster, Tastster, Mestster*. — *Waschscher*, maakt *Waschter* of *Waschvrouw*.

DIEF

(*) Zoo zeggen de Latijnen *Dux*, voor een *Gefelder* of *Gefeldster*; — *Judix*, voor een *man* of *vrouw* die recht spreekt; *Horis*, voor een *Vijand* of *Vijandin*; — *Augur*, voor een *Waarzegger* of *Waarzeggerin*; *Sacerdos*, voor een *Priester* of *Priesteres*; — *Civis*, voor een *Burger* of *Burgeres*; — *Comes*, voor een *Gezel* of *Gezellan* en *Miles*, voor een *Krijgsmán* of *Krijgsvrouw*; welke aantekening ik verschuldigd ben aan een' zeer kundig Man en beminnaar van onse Taal. —

DIEF maakt <i>Dievegge</i> .	— MAN maakt <i>Wijf, Vrouw,</i>
JONGEN .. <i>Meisje.</i>	<i>Mannin. —</i>
ZOON .. <i>Dogter.</i>	OOM maakt <i>Moet.</i>
NEEF .. <i>Nigt.</i>	KNEGT .. <i>Meid.</i>
ZWAGER .. <i>Schoonauster.</i>	<i>Snaar, Zwagerin.</i>
HENGST .. <i>Merrie.</i>	REU. . . . <i>Teef.</i>
KATER .. <i>Kat.</i>	HERT .. <i>Hinde.</i>
RAMMELAAR. <i>Voedster.</i>	HAAN .. <i>Hen of Henne.</i>
STIER OF BUL. <i>Koe.</i>	BREK OF <i>Varken. Zeug, zog.</i>
RAM . . . . . <i>Ooi.</i>	DOFFER . . . . <i>Duif.</i>

De zelfstandige Naamen *Slang, Adder, Olifant, Otter, Adelaar of Arend, Rot, Muis, &c.* hebben geen vrouwelijk; DWERG ook niet. —

Na deezzen kleinen doch belangrijken uitslap, keer ik tot de *i* terug; en zegge dat het zeer moeiëlijk is, om den juistten klank van deeze *Vocaal* te bepaalen. — HUYDECOPER zegt: „*dat de i, die in gedaante en klank, de „sterkste onzer klinkers is, geen geluid dan dat zeer scherp „is, kan nabootsen.* SÉWEL ondertusfchen verklaart, datze in de hiervoren opgegeeven woorden *dof* is. — Voor de S en voor de T, zegt HUYDECOPER, heeftze een *sisfend geluid.* —

De *i* maakt een *Syllabe* of Lettergreep op zigzelve, in de woorden *Ipe, ibar, ida, ipecras, ipenboom, iriäs, izabel, italiën, ivoor, ila, ibaniss, &c.* terwijl zij, in die woorden, een verlengden klank heeft. —

De *e*, die anders doorgaands gebruikt wordt, en ook wezenlijk dient om den klank der andere *Vocaaen* te verzagten, (gelijk de *a* in *waereld*; — de *o* in *doen*, en de *u* in *deur*) brengt, in dit geval, bij de *i* niets te wege, terwijl men immers geen onderscheid van geluid bespeuren kan tusfchen de woorden *iberus* en *zien*; — *ila* en *bier*, — *ida* en *brief*; — *ipen* en *dier*. Veelëer dient de *e* alhier om den klank der *i* te verlengen of te verzwaaeren; — om welke reden men ook eertijds pleeg te schrijven *biir, diir*, enz. Dan, deeze laatste spelling, naderhand verworpen zijnde, zoo is ook, door de beste en beroemdste Taal-opbouwers, die bediening en plaatsvervangng aan de *e* opgedraagen.

Men kan en men behoort de *i*, met eenen *accent* te tekenen, ter zigthbare aantooning dat de klemtoon op dezelve valt, en de stem, met kracht daaröp gedrukt moet wor-

worden, in de volgende woorden: *Alcinoüs, Algine, Antipater, Antigonus, Auranthis, Anantiäs, Akiba, Alcimedon, Antiochus, Berentce, Callhöpe, Camitkus, Cineäs, Diämre, Eunice, Euristenes, Epiphanes, Eptren, Fabricius, Phentciën, Gabniüs, Gaulanitis, Hippokite, Leonide, Laviniä, Malco, Miniäs, Nehemäs, Origenes, Ptali, Prlämus, Semtramis, Sibirtiüs, Trachonitis, Tiberinus, Virgliüs, Zachariäs, Zedekiäs*, enz. — Ik wil mij in tuschen niet vermeeten om te vorderen, dat men deeze woorden (die tog zelden in onze hedendaagsche Schriften voorkomen) alzoo met de *accenten* zal tekenen, terwijl ik ze alléénlijk hier terneder heb gesteld, om te toonen hoedanig men dezelve uitspreken moet, wanneer men ze, hier of daar, mogt aantreffen. Men leeze, als of ze geschreeven waren *ALCINOÜS*, enz.

Vervolgens moet men de *i* met twee stippen tekenen, wanneer dezelve in twee- of meerledige woorden, agter eene andere *Vocaal* of *consonant*, eene Lettergreep begint, of op zigzelve, eene *Syllabe* maakt, gelijk in de volgenden: *agterin, voorin, waarin, daarin, hierin, herinneren, vooringenomen, Bethsaida, Ephraim, Ibraim, Ivica, Misraim, Talmai, oninneembaar*, enz. —

Daar is 'er die eene afscheiding in eenige van die woorden maaken, en dezelve schrijven *voor in, agter in, daar in*. — Dit is geener navolging waardig; terwijl men zelfs het voorbeeld behoort te volgen van dezulken die schrijven (onder anderen van *SÉWEL*) *hiervandaan, daarvandaan, opstaandevoet, &c.* —

Wanneer, in sommige woorden, agter de *i* eene stomme of vrouwelijke *e* volgt, die men, ter bevordering van den maatklank of van de voetmaat der Dichtkunde, moet weglaaten en alzoo het woord eene *Syllabe* inkrimpen of verkorten, alsdan wordt de *i* met een teken van afsnijding geschreeven, ten einde die verkorting zichtbaar te doen blijken, — en dan schrijft men:

1e. In den tegenswoordigen tijd der Bijvoegende wijze, van de werkwoorden *Boeiën, Bloeiën, Stoeiën, Paaiën, Zaaïën, Maaiën*.

Opdat ik boei', voor *boeië*. | *Op dat ik stoei'*, voor *stoeië*.
Opdat ik paai', voor *paaië*. | *Op dat ik zaaï'*, voor *zaaië*.
Opdat ik maai', voor *maaië*. | *Op dat ik roei'*, voor *roeië*. &c.

Voorbeelden.

Het zij de hondslar gibel'.

POOTS GEDICHTEN, 2e. Deel, pag. 83. —

Opdat de regen de aerd besproel'.
En alles groeie en bloei'.

ELZEVIERS DICHTPROEVEN, pag. 15.

Getrouwe hartvriendin, o Deugd!
Help ons het spoor ter Hemelvreugd'
Door 's werelds distelen baanen;
En dat hoe listig d'ondeugd vlei',
Haar toverstem ons niet vertei'.

GEZANGEN EN LIEDEREN. N°. 29. vs. 5.

se, Geschiedt zulks, in den tweeden, derden en zesden
Naamval van eenige zelfstandige Naamwoorden, op de
volgende wijze:

Met de Schalmel'.
Op de Galel'.
In de kooi'.
Met één gooi'.
Deur den groei'.

Van zijn Moel'.
In den bloei'. —
Voor de baai'.
Van dien zwaaf'.
Van dien paai'.

Voorbeelden.

Dat Alexander, in vergoeding van zijn Moel',
Mijn broeders bedgenoot en dierbaar pand vervoerde.

VONDELS PALAMEDES, pag. 33.

Mag 's Heeren teder kindje graazen.
In 's Hemels rijke klaverwei'.

TIJDWINST, IN LEDIGE UUREN, 1e. Deel, pag. 134.

Ein-

Eindelijk, om de Verhandeling over de Letter L te sluiten, zal ik nog eenige gelijkkluidende woorden laten volgen, met derzelve ophelderingen.

- INDIEN.** Is eené voorwaardelijke veronderstelling. *Indien of bijaldien gij dat durft doen.*
- INDIËN.** Een uitgebreekt Eand in *Afrika*, de *Oost-Indiën* getaamd, ter onderscheiding van de *West-Indiën*, in Amerika. In het laatste woord moet de *e* met twee stippen getekend worden.
- INGEWANDEN.** De inwendige deelen des Ligchaams.
- INGEWANDEN.** In een' overdragtigen zin, zijn kinderen.

SLICHTENHORST in zijne *Geschiedenis van GELDERLAND*, verhaalt dat op de plaats daar *Fredrik van Isenburg* geraakt is, een steen zulf werd gevonden, verbeelende *Fredriks Moeder*, met het volgende Opschrift:

Dit zijn mijne Ingewanden, die de Ravens zullen openen.

Ingewanden worden ook overdragtelijk aan het Opperwezen toegeschreeven: in den zin van *Barmhertigheid*.

En **HOEVLIE**, doet **ABRAHAM VAN IZAC** zeggen,

*Mide ik 's Hartje van mijn hart
Doorbooren met het staal, en, met verwoede handen,
Onmenschlijk wroeten in mijn eigen Ingewanden!*

- INLAATEN.** Binnen of in huis laten komen, *Wilt gij dien Heer eens inlaaten.*
- INLAATEN.** Zich bemoeiën. *Ik wil mij met die zaak niet inlaaten.*
- IN LAATEN.** Niet uitwerpen. *Ik zou 'er dat woord in laaten.*
- INLEGGEN.** Twisten. *Ik wil niet tegen u inleggen.*
- INLEGGEN.** Behaalen. *Gij zult 'er geen eer bij inleggen.*
- INLEGGEN.** Voor den winter bewaaren. — *Kool of Snijbaonen inleggen.*
- INLEGGEN.** Pooten, planten. — *Palm inleggen.*

IN-

INLEGGEN.	Bergen, plaatsen. <i>Ik zal 'er alle die goederen inleggen.</i>
INLEGGEN.	Waagen. <i>Wilt gij nog eens inleggen in de Loterije?</i>
INTREKKEN.	Invallen, inrukken. <i>Alvoorens wij ter Staat intrekken.</i>
INTREKKEN.	Herroepen. <i>Een verbod intrekken.</i>
INVAL. M.	Intogt, inrukking. <i>De vijand heeft een inval in het Land gedaan.</i>
INVAL. M.	Vlugtig denkbeeld. <i>Dat was een geestigen inval.</i>

4. DE VOCAAL O.

Deze Alléénklinker, de vierde in rang van onze *Vocaa-ten*, geeft, even gelijk van de drie voorgaande bewezen is, van zigzelve en zonder den bijstand van eene andere *Vocaaal*, een volkomen klank, en zij maakt tevens, op zigzelve, een *Syllabe* of Lettergreep uit, in de volgende woorden: *Oder, olie, oven, over, &c.* en in veele anderen van dienzelfden aart. —

Onder de beroemde nederlandsche Taalkenners, zijn 'er veelen, die ook aan deze *Vocaaal*, zeer onderscheidene klanken toekennen; welk gevoelen ik almede toegedaan ben, en hier zal trachten overtuigend aan te toonen; terwijl ik van gedagten ben, dat men aan de *o* kan toeëigenen:

- 1e. Een zwaaren of langen,
- 2e. Een helderen en korten, en
- 3e. Een zeer doffen klank. —

Het eerste, naamelijk het zwaare of lang geluid, meen ik te ontdekken en duidelijk te hooren, in de volgende en soortgelijke woorden: *Govert, boven, hoven, lover, toveren, over, honig, koning, Molen, vogel, kogel, toren, toebel, mode, of klederdragt, mogelijk, zomer, &c.* —

Daar worden 'er gevonden die de *o* in deze woorden met eenen *accent* tekenen; waarvoor ik geene de minste noodzaaklijkheid kan zien, omdat dezelve hier in haar natuurlijken klank voortkomt en niet anders kan uitgesprooken

ken worden, dan met eene zwaare drukking van de stem, even alsóf 'er twee *oo* geschreeven waren, — en omdat ik van gevoelen ben, dat men geen *Vocaal* met een' *accent* moet tekenen, dan wanneer zij van haar natuurlijken en gewoonen klank afwijkt; — hetwelk toch hier geen plaats heeft. — Zoo 'er al eenige noodzaaklijkheid mogt gevonden worden (ten behoeve van den Vreemdeling) om deéze *Vocaal*, in de bovenstaande en in dergelijke woorden van een klankteken te voorzien, dan zou ik, ter aanduiding van haar zwaar geluid, dezelve met een blokje, aldus (o) tekenen,

2. De *o* heeft een *holderen* teffens en korten klank, wanneerze tusfchen twee *consonanten* of medeklinkers komt, en een schel geluid vormt, als in de woorden *Arnold*, *agterdógt*; *Bezolding*, *bórd*, *bórgtógt*, *bórl*, *blók*, *bórst*, *blús*; *Dróg*, *dóch*, *dóg*, *dról*, *dólk*, *dóp*, *dróppel*, *dórscht*, *dórst*; *Fók*, *fóppen*, *fórsch*; *Gróf*, *gedrógt*, *gód*, *gról*, *góráijn*, *górdel*; *Hertóg*, *hóf*, *hók*, *hól*, *hólland*, *hóp*, *hórde*; *Jók*, *jékken*, *jél*, *kók*, *kólder*, *klóp*, *knól*, *kóp*, *kórt*, *kórf*, *knór*, *kóppel*, *kóffer*, *kóster*, *kóstvrij*, *kósfem*, *kót*; *Lóf*, *lót*, *lókken*, *lók-ás*, *lólle*, *lóllepót*, *lór*, *lós*, *lósgeíd*; *Mós*, *móstert*, *mól*, *móppen*, *mórgen*, *mórsfen*, *mót*; *Nóg*, *nók*, *nórsch*, *nóp*; *óch*, *oorlóg*, *ókker*, *órgel*, *óster*, *ós*, *órd*, *órdelijk*; *Pókken*, *pól*, *próp*, *pót*, *pórrén*; *Ról*, *rólle*, *rós*, *rót*; *Schók*, *schót*, *stók*, *snól*, *spót*, *sprót*, *stót*, *stóppel*, *sóp*, *stórm*, *spórtter*; *Tógt*, *tróg*, *tól*, *tólk*, *tórtel*, *tót*, *tórsfen*, *trós*, *tróssch*, *tóch*; *Uitdógt*; *Vórsch*, *vót*, *vórst*, *vórm*, *vód*, *vórk*, *vólk*, *vólgén*; *Wórm*; *Zók*, *zólder*, *zóg*, *zórg*, *zórgen*, *zót*, &c.

„Zij, die op het voorbeeld van de Amsterdamsche
„KAMER, IN LIEFDE BLOEIENDE, oordeelen dat men deezen
„klank met een bijteken behoort te merken, schijnen mij
„toe gelijk te hebben, en daarom volg ik hen daarin na;
„want dusdoende maakt men een kennelijk onderscheid tus-
„schen *bol* (zacht,) en *ból* (een kloot;) *dol* (uitzinnig,)
„en *dól* (een roeipen in een boot).” — Zoo lees ik bij
SÉWEL, pag. 38, en TEN KATE, 1e. Deel; pag. 161.

Op eene andere plaats geeft SÉWEL, dit onderscheid niet ouzartig te kennen, wanneer hij de volgende regels, ontleend uit de Vertaaling van HORATIUS DICTHUNDE, door PELS, aanvoert:

*En mag men kindsch met Pains herijmen , Hoord met woest ,
 En kap met krab , als van getijken meeden , vischen
 Words wel en noegelijk herijmd met leden , missen ,
 Maar bot op zót , en vol op bót reijnt gausschtijk niet ;
 Hoewel men in den schijn dezelfde leetert ziet ;
 Omdat wij groot verschil van klank in de O bemerken .*

Hier heeft men dus reeds drie voorname Getuigen voor mij hooren pleiten. — Begeert men 'er meer van denzelfden stempet , men opene MEYERS WOORDENSCHAT en de Werken van 't Kunstgenootschap NIL VOLBENTIVS A R N V A N T M O O N E N is van mijn gevoelen ook niet vreemd , in zijne *Spraakkunst* , pag. 9 en 10. — FRANS DE HZAS , een Taalkundig Dichter , erkent dat de o verscheidende klanken heeft , maar hij is niet voor het gebruik der *voocenten* , om die geluiden te onderscheiden. — SÉWEL heeftempels den klank dezer e , met den naam van *kaad*. — De Vertaaler van BOULEAUX Dichtkunde schijnt dezelve voor *zwaar* te houden , wijl hij de d met den zwaren *accens* tekent ; — en dia komt mij niet ten éenemaal onwaarschijnlijk vóór ; — maar , uit hoofde dat de a niet meer dan één klaptekent wordest , zoo komt het hier niet op de keuze , maar eenvoudig op den *accens* , mer onderschepping , aan. — Of de e ondertraaschen , in de eerstgenoemde lijst van woorden , niet zwaarer is dan in de oomiddeljk hierbovenstaande , geef ik den Leezer in bedenking. — Immers : een letter of *Voort* is *zwaar* af den klank daarvan wordt *zwaar* genoemd , omdat haar uitspraak *langer* is ; — maar de o is lang en zwaar in *over* , *onen* , *open* , *ongewo* is zij laatste zwaar , — en intogendeel , in de laatst-angegooeven woorden kort of helder , als in : *lót* , *tót* , *zót* , enz. —

g: De o heeft een dof geluid in de volghende en dergelijke woorden: *babbet* , *knabbet* , *dof* , *doffer* , *sohaft* , *sohaffet* , *tkoffel* , *blou* , *brammen* , *dom* , *drom* , *édom* , *frons* , *grom* , *kom* , *kou* , *komsel* , *homp* , *hond* , *konger* , *jong* , *jouker* , *konner* , *vonken* , *nommer* , *wommer* , *mond* , *wouwen* , *rom* , *onze* , *onoe* , *pond* , *pronken* , *ronal* , *trommelen* , *soppen* , *donder* , *donker* , *rond* , *vol* , *wond* , *zan* , *zode* , *dommelen* , *hommelen* , *gnommelen* , *swammelen* ; *hammer* , *manwelen* , *gonzen* , *bonzen* , *krom* , *kromte* , *zonder* , *wander* , *wandeling* , *tonder* , *denker* , *vonken* , *bonken* , *schonken* , *ronken* , enz.

Zie hier een spreekend voorbeeld van dezes klank.

— — — — — *Gelijc een donderslagh,*
 „ *Die door den dicken wolck na wil niet breecken magh,*
 „ *Verdubbeld zijn geweld: hij mommeld, dommeld, stommeld,*
 „ *Hij rommeld heen en weer, at greumelende grommeld:*
 „ *Ten lest met dulder kracht, zo schricklijk berstet uyt*
 „ *Dat Hemel, hel en aerd staen 't ziddren door 't geluyd.*

Men kan dit zien in HUYDECOPERS PROEVE, pag. 505.

Nu heb ik wel deezen drieërlei klank der O aangewezen, doch, ten einde mij zelve, zoo veel mogelijk, voorrègen-spraak' te beveiligen, zal het niet ondienstig zijn om mijn gevoelen zoodanig door getuigenissen te ondersteunen, dat het niet gemakkelijc zal vallen om die allen vrugteloos te maaken.

De Neêrduitsche O heeft driederlei getuid;
De zwaarste munt in Bode en Oven uit.
De doffte in bot, mólk, wolk, verbond en slossen;
De schelste wordt zeer blijkbaar aangetroffen.
In Gód, bót, vólk, getékend als men niet,
Want bót op zót (zegt PELS) wijmt gantschlijk niet.
En 't zijn voorwaar wel eeneláchtige ooren,
Die 't onderscheid van Bot en Bót niet hooren.

J. VAN BELLE'S WROWIJZER, bladzijde 14 en 15

In deeze bepaaling ben ik volkomen éénstemmig met deezen laatsten Schrijver; te meer omdat ik met genoogen heb gezien, dat de Schrijvers der TAAL- en DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN, in het 1e. Deel, pag. 79. de verschillenheid dezer letterklanken volmondig erkennen en alzoo mijne aangevoerde stelling bevestigen; schrijvende, ten opzichte van aenen derden, wiens Werk zij recenseren: „ *Gelijke feil begaat de Dichter tegens het rijm, met bosjen op karósen, een doffe o op een harde te rijmen.* ”

Men vergunne mij, om tot verdere staaying van mijns gevoelens, over de verschillende klanken van onzen alléénklinker o, nog een tweetal getuigenissen te voegen bij alle de voorgaanden:

Is

In een Maandwerk, genaamd de VERMAAKLIJKHEDEN VAN MARTEN SCHAGEN, voor de maanden JULIJ, AUGUSTUS en SEPTEMBER, 1733. pag. 161, vindt men geschreeven:

„ De *o* heeft in alle woorden geen en zelfden klank. —
 „ Geheel anders luidt zij in *op*, dan in *Hóp*; — in
 „ *Wolk* en *Vólk*. — De eerste klank is zagt, — de twee-
 „ de *hard*. Om onderscheid te maaken willen beide MOO-
 „ NEN en TEN KATE, dat men de harde klank door dit
 „ teken (*'*) onderscheide, en *hóp*, *vólk*, *flák*, *gebód*
 „ schrijve.

Ook wordt het onderscheiden en zeer verschillend geluid dezer letter erkend en aangetoond, in het TAALBE- RICHT van SAMUEL AMPING, pag. 66. zoo dat alle dezer veréénigde getuigenissen, mijn's oordeels; niet kunnen na- laaten een overtuigenden invloed te moeten hebben, bij de geen en die niet ten ééne maale verbijsterd zijn door het vooroordeel.

Men hebbe, eindelijk, de goedheid, om te beproeven, of men niet, in de volgende uitdrukkingen, het onder- scheidend geluid dezer *Vocaaie*, duidelijk verneemen kan.

Ik kost of kon die kóst niet eeten.

Ik most of moest die móst eens proeven.

Die dikke zog lustte geen zóg. — En dan zal het niet ongepast zijn, bij deese gelegenheid, op te merken, dat ook de bovenstaande *doffe* en *heldere* klank van de *o*, in de Taal der Latijnen, gevonden wordt: Bij voorbeeld in *Frons* (het voorhoofd), en *Vox*, (de stem); in *Icon* (een beeld), en *Arbor* (een boom); — in *Mons* (een berg) en *Scrobs* (een groeve); In het woord *Concordiã*, wordenze beide onderscheidendlijk gehoord.

Het is daarenbóven ook nog noodzaakelijk, dat men de *o*, gelijk de voorige *Vocaaen* *a*, *e*, en *i*, in sommige eigenaamen, met eenen *accent* tekene, om aan te toonen den nadruk die op dezelve valt, en de wijze op welke die woorden in de Dichtkunde gebruikt worden, ter be- vordering der zoetvloeiëndheid en welluidendheid, in den Maatklink: als in: *Areopagus*, *Boãli*, *Diotrephes*, *Doris*, *Hermogenes*, *Hippolitus*, *Neóptolemus*, *Nicopolis*, *Perone*, *Scythopolis*, *Theophanes*, *Thimotheus*, *Troje*, *Zenobiã*, enz. —

Voor

Voor dat ik van de beschouwing der enkele *o* aflappe en tot derzelve verdubbeling overga, moet ik nog het volgende van dezelve terneder stellen:

1. Dat men dezelve ook, gelijk de *a*, *e* en *i*, met twee stippen moet tekenen, wanneer zij, in veele woorden, niet tot de onmiddellijk voorafgaande, maar tot de volgende lettergreep behoort, of daarin op zigzelve eene *Syllabe* maakt; gelijk in: *alām*, *Clō*, *Pharaō*, *Diōne*, *slagōrde*, *milliōen*, *onōverkomelijk*, *verōntwaerdigen*, *verōnāchtzaamen*, *verōntreinsigen*, *rondām*, *aalōud*, *patriōt*, *schorpiōen*, *voorōnder*, *agterōnder*, *bebogen*, *beōordeelen*, *gedōrlōfd*, *beēffenen*, *scipiō*, *verōordeelen*, *verōveren*, *onōntbeerlijk*, *onōrdenlijk*, *onōverwinnelijk*, enz. — In *Clio*, *Pharao*, *Dione*, *Patriot*, *Schorpiaen*, *Scipio*, enz. zijn die stippen op de *o* niet vōlltrekt noodig, omdat de *Vocalen* daarin, ieder afzonderlijk en zonder saamenfmeting uitgesproken worden. —

Voorbeelden hiervan bij te brengen, zou nutteloos tijden papier verkūsten zijn. — In alle de meermaaler door mij genoemde Dichteren, kan men menigvuldige voorbeelden daarvan vinden. —

2. Dat men ze ook, gelijk de *a* en *e*, met een kapje tekenen moet, in zulke woorden, die almede, ter bevordering van den maatklank der dichtkunde, eene *Syllabe* verkort, of ingekrompen worden, ten einde alzoo te maaken van

Doeden . . . *doōn* . . . *Geboden* . . . *Gebōdn*.
Blode . . . *blōd* . . . *Goden* . . . *Goōn*. &c.

Eén voorbeeld voor honderd.

't Had allerhande Goōn, gedochtelijk van stand,
En huis- en haardgoōn, als beschermers van het Land.

HOOGVLIET, in den AARTSVADER, pag. 39.

3. Dat de *ō* met een kapje, alzoo getekend en op zigzelve staande, bij ons het teken is van den vijfden Naamval, of *Vocativus*, in de verbuiging der zelfstandige Naamwoorden, en gebruikt wordt:

R.

• In

• In een ernstig bladen en smeecken :

als.

*Gelet, ô Hellzon! mij op duistere letterpaden!
ô Geest! bestier mijn geest op 's spoor der heilige bladen.*

HOOOVLIET, idem, pagina 3.

b. Zij strekt tot betuiging van medelijden:

ô Zondaar! mijn gemoed is over u aangedaan.

c. Men gebruiktze tot een bits verwijt:

ô Snoode Vleïërije! gehaaste Vijāndin!

d. Zij dient tot bevestiging en ontkenning:

ô Ja! ô neen!

e. Men zegt, om iemand te roepen of uit te noodigen:

ô Jan! hoor hier eens!

ô alle gij dorstigen komt tot de wateren!

f. Men kan, door dezelve, zijne verwondering te kennen geeven:

ô, Wat is dat mooi! ô tijden! ô zeden!

Een naauwzigtend Vitter zal hier zeggen, dat in alle deeze Bedrükkingen, de *ô* als de *roeper* of *vocativus* voorkomt en dat het dus een sijn gesponnen garen is. — Om hem deeze haatelijke aanmerking af te snijden, zeg ik: *dat hij geen ongelijk heeft!*...

Eindeijk, de *o* wordt met de *u* verwisfeld, en die beide letters onverschillig gespeld in *konnen* en *kunnen*; waarvan *konst* en *kunst*; — Zoo ook in *gonst* en *gunst*, waarvan *gonnen* en *gunnen*; doch het laatste woord *gunnen* (en dus ook *gunst*) is thans het meest in gebruik. — *Monnik* en *Munnik* worden ook verwisfeld.

Nu

Nu tot de verdubbelde oo.

— De *o* moet men verdubbelen en alzoo verdubbeld schrijven, in de woorden *loop, nood, noot, vaar*, enz. en in onzijdig veel woorden meer, waarin derzelve verdubbeling geene de minste tegenspraak lijdt, omdatze natuurlijk uit den aart dier woorden vloeit, die niet anders gespeld kunnen worden, — maar

De verdubbeling dezer *Vocale* moet vooral in acht genomen worden en standvastig plaats grijpen, in het meervoudige getal van alle zoodanige zelfstandige Naamwoorden, in wier enkelvoud, die letters, verdubbeld gevonden worden; — gelijk in *Boom, baomen; — droom, droomen; — stroom, stroomen; — brood, brooden; — zoom, zoomen; — zoon, zoanen; — oog, oogen; — boor, boren; —* etiz.

Deze verdubbeling der *oo*, gelijk die der *a* en *e*, moet door alle de afleidingen der Werkwoorden, door derzelve verbuigingen en door alle de tijden der Werkwoorden, plaats grijpen, ten einde alzoo, als een zuivere bron, of onvervalschte beek, uit derzelve oorsprong voort te vloeien, en de regelmaat der taale onvervalscht te behouden en te bewaaren. — Om die reden schrijf ik altijd: *Betoogen, ik betoog, zij betoogen, ik zal betoogen; — Ik beoog, wij beoogen!* — *Ik hoon, zij hoonen; — Ik woon, wij woenen*, enz. —

Ter staaving en bevestiging van deeze mijne spelling, heb ik mij, bij de Verhandeling der twee voorige *Vocalen A* en *E*, beroepen op drie voornaam en met roem bekende Dichtwerken, die met mij daarover volmaakt éénstemmig denken en mijne spelling, in derzelve Werken hebben uitgedrukt. — Immers ontmoet men in hunne *PSALMEN* en in hunne *LIEDEREN* en *GEZANGEN*, bijna op iedere blad zijde, de volgende woorden, met de enkele *o* en de verdubbelde *oo* geschreeven, zoo als dezelve behooren gespeld te zijn; naamelijk, *Eengebooren, hooren, gekooren, verhoogen, gehoogen, gedoogen, oogen, vermogen, beschooren, spooren, bloozen, roekeloozen, ooren, chooren, beloonen, bekroonen, woonen, boozen, godloozen, poeten, zpegeschooten, gebooren, flooren, gezwooren, poogen, geboogen, bewoogen, mededoogen, boven, looven, verdooven, verschooven, loover, geflooten, genooten, stooten, overgooten, rooken, ontflooken, gesproken, losgebroken, ver-*
F 2
kka

kooren, doorbooren, verlooren, bekooren, bezwooren, nooden, gevlooden, Goden, komen, schroomen, stroomen, toomen, vroomen; hollen, verschoolen, Koning, wooning, — en onëindig veelen meer.

V O O R B E E L D E N.

„ *Neem, Heer! mijn bange klagt ter ooren;*
 „ *Zie, als 't aan woorden mij ontbreekt,*
 „ *Wat d'overdenking in mij spreekt;*
 „ *Gewaardig U, uit 's Hemels chooren*
 „ *Mijn stem te hooren.*

PSALM 5. vs. 1. VAN 1779.

*Gij die mij wilt met eeuwig heil bekroonen,
 Zult mij den weg, het pad des levens toonen.*

LAUS DEO, Psalm 16. vs. 5.

*Juich, Aarde, juich, juich met de Hemelchooren,
 D'ëénstemmigheid, door God uit God gebooren,
 Door al wat denkt, en denkend voelt, geprezen,
 Verheft den lof van 't eindloos éénig Weezen!*

GEZANGEN EN LIEDEREN. N°. 12. vers 2.

Uit de aangevoerde voorbeelden blijkt alweder zonneklaar dat men niet schrijven moet *Boom, bomen; Droom, dromen; Zoon, zonen; toon, tonen; noot, noten; ik beloon, wij belonen*, enz. en dat wel des te mindér, om dat 'er, door het verënkelen of verdubbelen van deeze *Vocaal*, een aanmerkelijk verschil ontstaat, in de betekenis van sommige woorden, en men zig gevolgtijk, daardoor ten hoogste zou kunnen vergiften; — gelijk men verneemen kan uit de volgende uitdrukkingen:

„ *Zijt gij de knoper van dat koper?*
 „ *Ik heb een Lot getrokken, op één van de vier Loten,*
 „ *die ik in de Loterije heb genomen.*

„ *De*

„ De Looten van dien Boom beginnen uit te borten.
„ De Sloten of Kasteelen zijn omringd van Slooten of
„ Gragten.

TOREN , is een hoog gebouw.

TOORN , is gramschap. —

VOOREN , die zaak kwam mij te *vooren*.

VOOREN , zijn groeven in den akker, die door de ploeg
gemaakt worden. —

VOORN , is een bekende riviervisch.

KOORN , is Graan , Veldgewas , waarvan meel gemaal
en brood gebakken wordt.

KOOREN , een zeker geluid , 't welk iemand maakt onder
het braaken. — SIEGENBEEK schrijft deeze woorden beide
Koren. —

KOOREN , Zang-Chooren , *Choor* van de Kerk ; ontleend
van 't fransche woord *choeur* , schrijf ik *chooren* en niet
koren , gelijk opgamelde Schrijver. — Zie de twee hier-
vooren aangevoerde dichterlijke voorbeelden.

HOOREN , doet men met de *ooren*.

HOORN , is een uitwas aan 't hoofd der Dieren , en heeft
veelerlei andere berekenisten. —

De noodzaaklijkheid van het verdubbelen deezer *Vocaaie* ,
blijkt nog nader uit de volgende regelen :

- „ De dubble oo (om niet van Poten, Pót
- „ Te doen verstaan, noch ook van Goten, Gót.)
- „ Dient om 't meervoud van Poot te spellen Pooten,
- „ van GIETEN, goot te schrijven en gegooten.”

J: VAN BELLE, WEGWIJZER, pag. 19. —

Het zij mij vergund , om , bij deeze gunstige gelegen-
heid , nog eenige oogenblikken te blijven staan , bij de ver-
dubbeling der klinkletteren , en de noodzaaklijkheid daar-
van , ter bevordering der regelmaatigheid , nader aan te
dringen. —

Behalven alles wat daarvan , onder de *Vocaaalen a* en *e*
reeds is aangevoerd , kan het volgende nog tot nadere op-
heldering daarvan verstrekken.

De taalkundige Hoogleeraar A: KLUIT , in deszelfs
spelling der Nederduitche Taale , te vinden in de NIEUWE

BYDRAGEN, 1e. Deel, pag. 285. over de verdubbeling der
 klínkletteren sprekende, toont dat de Latijnsche Dichters,
 als zij een lange Syllabe te schrijven hadden, daarvoor twee
 Vocaalen schreeven. ('t welk verhaald wordt door PONTOP-
 PIDANUS, in de GRAMMATICA DABICA, pag. 17 en bij
 L. TEN KATE, 11e. Deel, pag. 118, ook nagezien kan
 worden.) — Dat FABÍUS QUÍNTILIÁNUS mede van dat
 gevoelen was, — en dat het CÍCERO behaagd heeft, met
 eene verdubbelde *ii* te schrijven. — TURNEBUS, (zegt hij)
 verklaart, dat als de oude Latijnen eene lange Vocaal wilden
 schrijven; zij dezelve verdubbelden, en dat die verdubbe-
 ling hun diende voor een lang schryfken, (-) 't welk het
 kenmerk eener lange Syllabe was. — Dat die verdubbeling,
 bij de Latijnen, plaats heeft gehad, kan men beweezen
 zien bij REINESIUS en bij anderen, door hem genoemd. —
 De Grieken, die eertijds hunne lange Vocaalen uitdrukten,
 hebben naderhand die verlenging of verdubbeling ook inge-
 voerd. — De Latijnen gebruikten de *aa*, *ee*, *ii* of *j*
 voor eene lange *a*, *e*, *i*, en schreeven, (volgens het ge-
 tuigenis van VICTORINUS AFER) *aaa*, *voocem*, *feelix*, of
 anders streepten zij die letters, ten teken hunner langheid,
 met een streepken, *ā*, *ē*, *ī*. —

Vervolgens toont de Heer KLUIT, dat naderhand, bij de
 Latijnen, aan deeze verdubbeling den schop gegeven is,
 en dat onze alleréérste Taal, nooit anders dan met eene
 enkele Vocaal is gespeld geworden; maar dat 'er, in vervolg
 van tijd, eene regelmaatige, doch meer naar onze taal
 geschikte verdubbeling van Vocaalen, heeft plaats gehad; —
 nooit echter zoo algemeen, of men heeft deeze verdubbe-
 ling weder laten vaaren, en verwisfeld voor eene, die
 met de verdubbeling der Grieken en Latijnen overéénstem-
 de; — Zoo nogtans, dat men bleef vasthouden aan de al-
 leróudste gewoonte, om geene Vocaalen in het duitsch te
 dubbelen, ten wate zij op een Consonant nederkwamen. —
 Van welk laatste, de Heer L. TEN KATE, 1e. Deel, pag.
 118 gezegd heeft: „ Dit kan niet voldoende in 't critieke,
 „ alwaar langheid en korthed albtós haare aanwijzing be-
 „ geeren, zoo wel, wannér in dezelfde lettergréep, geen
 „ medeklinker volgt, als wannér een medeklinker de let-
 „ tergréep sluit.”

Dit alles alzoo beredeneerd hebbeude, belljdt Professor
 KLUIT verder, dat, daar de geenen die, in de vroege
 eeuwen, de nederlandsche pen voerden, meest allen Mon-
 ni-

niken waren, die (aan de Latijnsche taal zig min of meer gewend hebbende) zekerlijk de schrijfgewoonte der Latijnen op onze taal zullen overgebracht hebben.

Zulks nu waar en als gewis verondersteld zijnde, dan vloeit daaruit vanzelve voort, de volgende redekaveling:
 „ De Latijnen en Grieken, gebruikten in de alleréerste
 „ tijden, in plaats van eene enkele *Vocaal*, altijd *verdub-*
 „ *belde klinkers*. De laater Latijnen lieten die verdubbe-
 „ ling, *gemakshalve* of misfchien uit *spaarzaamheid*, vaa-
 „ ren. — De eerste nederduitsche Penvoerders waren Mon-
 „ niken, aan die nieuwgevormde Latijnsche spelling, min-
 „ of meer, gewoon, zoo wel als aan *gemak- en spaar-*
 „ *zaamheid*. — Zij volgden dus de nieuwigheid der
 „ Latijnen, in het gebruiken der enkele *Vocaaalen*, —
 „ wonden daar door tijd en moeite uit, ten beste van hun
 „ vadzig leeven, en leidden alzoo derzelve spelling af van
 „ eene verbasterde en verstopte bron!”

Hadden zij nog maar gedaan, gelijk zij tevens van de Latijnsche Schrijvers hadden kunnen leeren, en de *enkelvoudige klinkers*, ten bewijze van *verdubbeling*, met een streepken (-) getokend, dan had men, naar den zin hunner woorden, niet menigmaal behooven te raaden of te gissen. — Immers is dit alléén een bewijs van de *langheid* aller klinkeren (en anders zijn 'er geene *lange Vocaa-len*) datze door de verdubbeling der klinkeren gemaakt worden, en die de ouden gebruikten in de plaats van een bovengesteld streepken (-) of *apex*. — Zie de NIEUWE BIJDRAGEN, 1^c. DEEL, pag. 298. —

Na al het geene ik nu reeds, onder de behandeling van drie *Vocaaalen*, over derzelve noodwendige en doorgaande verdubbeling aangetekend en met bewijzen gestaafd hebbe, durf ik aan den bescheiden Leezer overlaaten, om te beslissen of dezulken, die heden ten dage, uit zoogenaamde *spaarzaamheid*, deezen onbetwistbaaren regel der Taale, trachten te vernietigen, niet mogen gehouden worden als *Monnikenwerk* verrigtende?...

Het strekt tot eeuwigduurenden roem onzer Voorvaderen (en dit getuigen de Geschiedschrijvers van alle Volken) dat zij, door vlijt en *spaarzaamheid*, hun Land en hunne Nakomelingen groot en rijk hebben gemaakt; — maar, dat de Nakomelingen, die gezegd worden, door pragt en verkwisting, zigzelve en het Land vermagerd en verärmd te hebben, de *spaarzaamheid* in eenige Lette-

ren der Taale nu eindelijk willen invoeren, is eene bezuiniging die althans geen voordeel kan aanbrengen, — zoo min in de beurs als in de keuken.

Men moet de dubbele *oo* somtijds met accenten tekenen, om den nadruk der woorden in de Dichtkunde of ook wel in ongebonden stijl, aan te toonen. Bij voorbeeld:

*Zij heeft haar zwaai en spoor,
Den gantschen Hemel dóór.*

LAUS DEO, Psalm 19. vers. 3.

Ach! zult gij nooit mijn heilzaam dóór doen breeken?

Idem, PsALM 22. vers. 1.

Men dient vooral in acht te neemen, om de *oo* met accenten te tekenen, in het woordje *vóór*, wanneer hetzelfde eene eerderheid van tijd, van gebeurtenis of van eene daad te kennen geeft, (gelijk het *ante* der Latijnen) zoo wel als de hooge waardigheid van de eene zaak boven de andere; waarvan de twee volgende voorbeelden ten bewijze strekken:

„ *De Batavieren hebben dit Land bewoond vóór de Franken.*
„ *De Godsdiensst gaat vóór ons tijdelijk beroep, en dit laatste vóór ons vermaak.*”

Maar in het woordje *voor*, wanneer hetzelfde, (gelijk het Latijnsche *pro*) eene daad aanwijst, welke ten nutte, ten behoeve, ten gevalle of ten verzoeke van eenen anderen persoon of van eene andere zaak verrigt wordt, behoeven de *oo* niet getekend te worden; — gelijk in:

*Wij strijden voor het Vaderland.
Wij vegten voor de Vrijheid.*

Ik heb lust om te beproeven, of ik hieróp niet een vasten regel vinden kan, volgens denwelken men, in dit geval, op goede gronden kan te werk gaan. —

„ 1. De

„ 1. De oo is *hard* en *lang* en moet getekend worden in de voorzetsels *dóór* en *vóór*, van zoodanige Werkwoorden, die door de tijdvoeging of *Conjugatie*, die voorzetsels van het werkwoord afscheiden en verplaatsen. Bij voorbeeld: *Vóórzeggen*, iets zeggen hetgeen door een ander nagezegd moet worden; want dit maakt: *ik zeg vóór*, — *Gij zegt vóór*; — en 't deelwoord is *vóórgezegd* of *vóórgezeid*.

„ 2. De oo daarentegen is *lang* en *zagt*, zonder accent, in dezelfde voorzetsels *dóór* en *voor*, van gelijkvloeiende Werkwoorden, welken idie voorzetsels, door alle de tijdvoegingen behouden, en van dewelken het deelwoord gemaakt wordt, zonder het tuschenwerpsel *ge*. — Bij voorbeeld in het werkwoord *voorzeggen*, vooraf bepalen, iets dat gebeuren zal. — Dit maakt (niét gelijk het voorgaande, *ik zeg vóór*, maar) *ik voorzeg*, *ik voorzeide*, *ik heb voorzegd*, *ik zal voorzeggén*, en *voorzeggende*, *voorzegd* of *voorzeid*, &c.” —

Het een en ander zal, uit de hieronder volgende voorbeelden, nader blijken:

De óó is <i>hard</i> en <i>lang</i> , in de ongelijkvloeiende Werkwoorden.	De oo is <i>lang</i> en <i>zagt</i> , in de gelijkvloeiende Werkwoorden.
Dóórbreeken. Ik brak <i>dóór</i> . Dóórgebrooken. De dag brak <i>dóór</i> .	Doorbladeren, <i>doorbladerde</i> , <i>doorbladerd</i> . —
Dóórbrengen, <i>dóórgebragt</i> .	Doorzoeken, <i>doorzocht</i> , <i>doorgronden</i> , <i>doorgrond</i> .
Dóórhaalen. Ik haalde het <i>dóór</i> , <i>dóórgahaald</i> .	Dooreeëren, <i>dooreeërde</i> , <i>dooreeërd</i> .
Dóórhelfen, ik hielp <i>dóór</i> , <i>dóórgelholpen</i> .	Dooreeëren, <i>dooreeërd</i> , <i>dooreeërd</i> .
DóórrEIZEN, reisde <i>dóór</i> , <i>dóórgereisd</i> . Ik reisde <i>dóór</i> dat vlek. —	Dooreeëren, <i>dooreeërd</i> , <i>dooreeërd</i> . Ik heb dat gantsche Land <i>dooreeërd</i> .
Dóórschrabben, <i>dóórgeschrabd</i> .	Doorsnijden, <i>doorsneden</i> .
Dóórstraalen, <i>dóórgestraald</i> .	Doorsnuffelen, <i>doorsnuffeld</i> .
Dóórstrijken, <i>dóórgestreeken</i> .	Doorvlegten, <i>doorvlogt</i> , <i>doorvlogten</i> .
Dóórwaađen, <i>dóórgewaad</i> .	

In: *door* mij geaan, de een *door* d'ander, zijn de *oorkort*; maar in: *dóór* en *dóór* nat, hij stak hem *dóór* en *dóór*, zijne lang. —

Vóórkomen, kwam <i>vóór</i> , <i>vóór</i> -gekomen. —	Vooraspellen, <i>voorspelde</i> , <i>voorspeld</i> .
Vóórlichten, <i>vóórgelicht</i> .	Voorzeggen, <i>voorzeide</i> , <i>voorzeid</i> .
Vóórneemen, <i>vóórgenomen</i> .	Voorzien, <i>voorzag</i> , <i>voorzien</i> .
Vóórrijden, <i>vóórgereeden</i> .	

De *oo* zijn lang in *vóór*naam, doopnaam; maar kort in *voor*naam, aanzienlijk. — Dit zij genoeg om een' oplettenden stof ter verdere naspeuring te geeven.

Laatenwe ons hier, gelijk bij de *ee*, nu nog eenige oogeblikken bezig houden, in het naspeuren der harde en zachte lange *oo*; agtervolgens de handleiding van VAN HEULEN; AMPZING, de BIJDRAGEN; maar voornaamelijk volgens den leidraad van den Heer TEN KATE.

De harde lange *óó* wordt gevonden in de woorden.

Bóóg (*arcus*) schiet*óó*g. — in onze ongelijkvloeiende werkwoorden komt ze niet te pas, dan alléén in *KÓÓPEN*, *DÓÓPEN*, *STÓÓTEN*.

Dróóp (*stilla*) een vallende droppel. — *DRÓÓPEN*, drop-pelen, druipen. *DRÓÓPSEL* (liquamen) sap, vogt, 't welk ergens uit druipt of dróópt.

De zachte lange *oo* komt voor in de woorden.

Boog, van *Buigen*. Als *méde* in *bedroog*, *bood*, *dook*, en in alle de deelwoorden der ongelijkvloeiende werkwoorden, inwelken men *o* of *oo* onverschillig gebruikt, als *bévolen* of *bevoolen*, *bewoogen*, *gebroken*, *genoomen*, *geschooven*, *gestooken*, *gestoolen*; *gewaagen*, *gewraaken*, *gezwooren*, *verhoolen*, *verschoolen*, *verschooven*, enz.

Droos, komende van *Druipen*. 't deelwoord *gedroopen*. —

GE-

GENÓÓT , (<i>socius, compar</i>) Bezitter, Medgezel, gelijkflchtig. — Speelgenóót, veennóót, speelnoót, nattingenóót, enz.	GENOOT , van <i>Genieten</i> . Deelw. <i>genooten</i> . — <i>Goot</i> van <i>gieten</i> . Kloof van kluitven. Kloof van kleren.
BÓÓT . Een schuit.	BOOD , van <i>Bieden</i> . Gebooden.
LÓÓP . Schuurwater.	LOOG , van <i>Liegen</i> . Geloogen.
LÓÓK . Huislóók, Bieslóók.	LOOK , van <i>Luisen</i> . Geloooken.
PLÓOS , bast, schil van eenen boom.	PLOOS , van <i>Pluisen</i> . Geploozen.
RÓÓK . (<i>vapor, fumus</i>) róók van den schoorsteen.	ROOK , van <i>Ruiken</i> ; gerooken.
SCHÓÓF of schoove, saamgebonden bondel; koornschóóf.	ROOK , reuk. (<i>odor</i>)
SCHÓÓL (<i>infurnibulum</i>) een ovensgiffel.	SCHOOF , of schoof, van <i>schuiven</i> ; gefchooven.
SCHÓÓT , (<i>gremium</i>) de boezem, 't hart, 't midden.	SCHOOL , van <i>schuilen</i> ; gefchoolen. <i>School</i> voor de Jeugd.
SCHÓÓT , scheid van een Slot. — SCHÓÓTVEL.	SCHOOT , van <i>schieten</i> ; gefchooten. — <i>Sloot</i> , van <i>sluiken</i> ; geslooken. —
SCHÓÓTKLEED . SCHÓÓT van het zeil.	SLOOF , van <i>sluipen</i> ; gefloopen. <i>Sloopen</i> , verbergen.
SLÓÓP , van een kussen; overlóóp. SLÓÓPEN , vernielen.	SLOOT , van <i>sluiten</i> . <i>Snoof</i> , van <i>snuiven</i> . <i>Snoot</i> van <i>snutten</i> .
SLÓÓT , (<i>fossa</i>) Gragt of graft. In de slóót vallen.	SPOOT , van <i>spuiten</i> . <i>Sproot</i> , van <i>spruiten</i> .
TÓÓG , betóóg, vertóóg (<i>demonstratio</i>) aantooning.	TOOG , van <i>Tuigen</i> , trekken. (<i>trahere</i>). — <i>Verdroot</i> , <i>verdrieten</i> .
LÓÓS , (<i>expers</i>) daar iets aan ontbreekt. Havelóós , bloedelóós, hulpelóós. — Een LÓÓZE bloem. Een LÓÓZE deur.	LOOS , verloos, verloor, van <i>verliezen</i> . <i>Vlood</i> , van <i>vlieden</i> , <i>vloog</i> , van <i>vliegen</i> . <i>Vloot</i> , van <i>vlieten</i> . <i>Vroor</i> , <i>vroos</i> , van <i>vriezen</i> . — <i>Zood</i> , van <i>zieden</i> .
LÓÓS , doortrapt, valsch. Een LÓÓZE glimp ergens aan geeven.	LOOS , schijnbaar, niet weezenlijk. Een <i>loos</i> gevegt, <i>spiegelgevegt</i> .
LÓÓS , (<i>astutus</i>) schrander	

VOOR-

om zijne schade te verhoeden. — (*)	
Vóórnaam, doopnaam. <i>Jan is zijn Vóórnaam.</i>	VOORNAAM, aanzienlijk. Een <i>voornaam</i> Man.
Zóóc, <i>zog</i> , zóógzél uit de borsten.	ZOOG, van <i>zuigen</i> , gezoogen, van <i>zoogen</i> , gezoogd.
Zóóp, (<i>haustus</i>), waterputting. — Zóór, een teug in't drinken; waarvan waar-schijnlijk een <i>zóópje</i> .	ZOOP, van <i>zuipen</i> , gezoopen, verzoopen. —

Hetzelfde onderscheid tuschen de *lange* en *korte* oo vindt men ook nog in de volgende zelfstandige Naamwoorden:

Bóóm, (<i>arbor</i>) een Eikenbóóm.	Boóm, eene verkorting van <i>bodem</i> .
Dóór, (<i>stultus</i>) gek, dom. <i>Dóórheid</i> , <i>dóór</i> schap. Dit is een bijvoeglijk woord.	Door, ergens <i>door</i> . Hij ging <i>door</i> de deur in het huis.
Hóóp, stapel, menigte.	Hoop, verwagting, uitzigt.
Kóól, (<i>caulis</i>) een Tuingewas; roode of witte <i>kóól</i> .	KOOL, (<i>carbo</i>) kool van 't Vuur. Houtskool, turf kool.
Nóór. Eene boomvrugt.	Nood, zwaarigheid, gevaar.
Róók, (<i>fumus</i>) van den schoorsteen.	Rook of reuk; <i>odor</i> .
Róóf, diefstal, buit. Hij leeft van den róóf.	Roof, een korst op een zweer.

Dit alles vindt men ook in de AMSTERDAMSCHÉ KAMER IN LIEFDE BLOEIËNDE; *pagina 25.*

Agtervolgens eene nauwkeurige opgaafe van den Heer L: TEN KATE, wordt de harde lange oo, ook gevonden en gehoord in de navolgende woorden: *altdóó*s, *antwóó*rd, *blóó*t, *bóó*g, *bóó*n, *bóó*r, *bóó*t, (een halsfnoer) *bóó*t (*scapha*) *bóó*tsgezel, *bóó*tsman, *bróó*d, *dóó*d, *dóó*f, *dóó*p, *dóó*r, *dóó*s, *dróó*m, *gelóó*f, *góó*r, *gróó*t, *hóó*fd, *hóó*g, *hóó*gtijd, *hóó*n, *hóó*p, *jóó*t, *kleinóó*d, *klóó*ster, *klóó*t, *knóó*p, *kóó*n, *kóó*p, *króó*s,

(*) Over de woorden met den uitgang in *óó*s, zal agter of aan het slot deezer Letter O breeder gesproken worden.

króds, kródst, lóó, (Eeklóó, venlóó, zongerlóó,) kóó, lóóf
 van de boomen, *lóófwerk, kóóg, lóók, lóón, lóóp, (zoalóóp,*
buiklóóp,) lóós, móór, móó, móómoed, móóg, móók, móóm, móór,
óórbaar, óórdeel, óórlóóf, óórlóóg, óórspróng, óóst, póóót, róóó,
flóóót, stróóm, zóóm, zóón, zóós, ksejóór, tróóót, vóóót, vróón,
wóórd, zóó, zóóm, zóór, enz: —

De hiervoreen opgegeevene staaltjes kunnen voldoende geacht worden, om een denkbeeld te geeven van de *diálekt*-spelling. Dit alles intusfchen te willen navolgen, zou gewis met veele zwaarigheden gepaard gaan; — 't welk vermoedelijk ook de reden is, waaróm de Heeren Hooft en PELS, die begonnen hadden, zulks in hunne schriften in te voeren, naderhand daarvan hebben afgezien, omdat het hun aan griffe onderscheidinge ontbrak; volgens de aantekening te vinden in de *TAALE EN DICHTKUNDIGE BIJDRAGEN*, 1e. Deel, *pagina 212.* — Intusfchen heeft de Heer MARTEN SCHAGEN, deeze onderscheiding van de *hárde* en *zágte lange* *ee* en *oo* waargenoomen, in deszelfs *Vertaaling van HANWAYS REIZEN.*

Voor en aléer wij van de *Verhandeling* deezer *Vocaaale* afscheiden, zal ik mij nóg eenige oogenblikken bezig houden, met eenige aantekeningen over de lange en korte enkele *o*.

Van dit onderscheiden gefuid, kunnen we, als eén vasten regel opgeeven, naamelijk dat de *o* lang is, in de voorzetsfels *onder* en *over*, in zoodanige ongelijkvloeiéndewerkwoorden, die de gemelde voorzetsfels, in de tijdvoeging, van het zaaklijke deel des werkwoords afscheiden, en alzoo het déelwoord met het tusfchenwerpsel *ge* vormen; — terwijl de *o* integendeel zagt is, in de gelijkvloeiéndewerkwoorden, in wier deelwoord dan ook dat tusfchenwerpsel niet gevonden wordt.

De *o* is lang in:

ÖNDERhouden, onderdrukken,
 ondergehouden.

ÖNDERstaan, op de onderfte
 plaat staan, Öndergestaan.

De *o* is kort in:

ONDERhouden, in weezen be-
 houden. Ik zat hem onder-
 houden, het deelwoord is
 onderhouden.

ONDERstaan, onderneemen; na-
 vorschen, — onderstaan.

Om

ÖNDERKRUIPEN; öndergekroopen.	ÖNDERKRUIPEN, benadeelen. <i>Onderkroopen.</i>
ÖNDERHAALEN, öndergehaald.	ÖNDERHAALEN, berefken. <i>Onderhaald.</i> —
ÖVERTREEDEN, overheenftappen. <i>Overgetreeden.</i>	ÖVERTREEDEN, ongehoorzaam zijn. Een bevel <i>overtreeden.</i>
ÖVERLEGGEN, van de eene op de andere plaats leggen. — <i>Overgelegd.</i>	ÖVERLEGGEN, beraadflaan, overweegen; — <i>overlegd.</i> —
ÖVERWEEGEN, te veel gewigt geeven, ten tweedemaal weegen. <i>Over-gewoogen.</i>	ÖVERWEEGEN, beraadflaan, een zaak <i>overweegen.</i> — <i>Overwoogen.</i> — Iets in <i>overweeging</i> neemen, alvorens daarop te befluiten. —
ÖVERWEEGEN, naar de eefe zijde överhellen. De eigenliefsde zal altijd <i>överwoogen.</i> —	
ÖVERLOOPEN, met de voeten ergens overheenloopen; <i>Övergeöloopen.</i>	ÖVERLOOPEN, iets met zijne gedagten, ter viugs <i>överzien.</i>
ÖVERLOOPEN, tot den vijänd <i>defarizeeren.</i>	ÖVERLOOPEN, te veel bezoeken aan iemand geeven, en hem daardoor laftig vallen. Ik heb hem nooit te veel <i>överloopen.</i>
ÖVERLOOPEN, over den rand ftorten.	
ÖVERKOMEN, ergens <i>överheen</i> komen. <i>Övergekomen.</i> —	ÖVERKOMEN, gebeuren, bejagenen. Dat ongeluk is mij nu, ten tweedemaal <i>överkomen.</i>
ÖVERKOMEN. Een bezoek geeven aan een' afweezig vriend.	
ÖVERZETTEN, <i>övervaaren</i> over eene Rivier. Laat u met de <i>Schnit överzatten.</i>	
ÖVERZETTEN, van de eene taal in de andere <i>överzatten.</i> —	

Onder de oude Dichteren worden 'er gevonden, die met fomnige woorden van deezen aart, op eene zeer ongerogelde wijze omgefprongen hebben; — als fchrijvende bij verkorting, *överbleeven*, voor *övergebleeven*; — *överbrogten*,

ten, VOOT overgebragten touw, dat is zoo veel als verduurden; — overkomen, voor overgekomen of wedervaa-ken. — Overgeeven booswicht, voor overgegeven booswicht. Zie de PROEVE VAN TAAL- EN DICHTKUNDE van HUYBOOPER, vermeerderd door van LELIEVELD, 1e. Deel, pag. 119, en 120, en zijt bedagt dat dit geen navolging verdient.

De gelijkkluidende woorden, welken ik, onder deeze Letter heb kunnen opspuren, zijn de volgende:

- OMSLAG. M. Couverts van eenen Brief. Ik zend U deezèn brief, onder omslag of couvert.
- OMSLAG. M. Belemmering, omstandigheid. Maak tog geen omslag.
- OMSLAG. M. Wordt ook gebruikt in den zin dener belasting op Landerijën, bijwijze van omslag.
- OMSLAG. M. In een gemeenen stijl, is keekenbak.
- ONDERHOUD. O. Levensbehoefte, kost en kleederen.
- ONDERHOUD. O. Saamspraak. Dat onderhoud duurde lang.
- ONDERHOUDEN. Benadeelen, onderdrukken in iemants beroep.
- ONDERHOUDEN. In leeven behouden, van alles voorzien.
- ONDERHOUDEN. Gehoorzamen, nakomen. Gods geboden onderhouden. Zie Hoofts Waarneemingen, agter het 1e. Deel van TEN KATE, pag. 726. —
- ONDERHOUDEN. In onderhandeling komen. Ik zal hem daar over ernstig onderhouden. Hooft maakt ook onderscheid tusschen de woorden omzien (circumspicere) en omzien (advidendum.)
- ONGELIJK. Hobbelig, niet effen. Die weg is ongelijk.
- ONGELIJK. Ongelijkvormig. Gij zijt uzelven ongelijk.
- ONGELIJK. O. Onbillijke behandeling; verongelijking.
- OORD. M. Gewest, hoek, Landstreek. Hij woont in dien oord.
- OORT. O. Een vierdepart van een Gulden. Oorsje, een vierde van een' stuiver.
- OORDEEL. O. Kennis, begrip, redelijk vermogen der ziels.
- OORDEEL. O. Vonnis, uitspraak. Het oordeel is geveld.
- OORDEEL. O. Wordt genomen voor zwaare straffen en plaggen, van Gods wege, over een Land of Volk. — In den Bijbel wordt gesprooken

- ken van het *laasste oordeel* of het *oordeel des grooten dags*.
- OOR-DEEL. O.** Een gedeelte van het *oor*; — gelijk *oor-rand*, *oor-zoom*. — Een mijner vrienden herinnert zig; in eene oude nederduit-sche Vertaaling van de *PASSIE*, geleezen te hebben: *Ende Petrus sloeg den Dienst-knecht des Hoogenpriesters, ende hiew hem een OORDEEL af.*
- OPHOUDEN.** Niet afneemen. Zijn hoed *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Niet voortvaaren. Van werken *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Onderhouden. Iemant den mond *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Insluiten, tegenhouden. Het water tuschen sluizen *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Vertoeven, blijven. Zig ergens te lang *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Verletten, ongelegenheid aan doen. Ik zal u niet lang *ophouden*.
- OPHOUDEN.** Aan de praat houden. Gij zult hem wel wat *ophouden*.
- OPHOUDEN.** In een' kwaaden zin, is huisvesten, herbergen. Dieven *ophouden*.
- OPSCHIKKEN.** Vercieren, optooiën. Zij kan zig wat netjes *opschikken*.
- OPSCHIKKEN.** Plaatsmaaken. Wilt gij wat *opschikken*?
- OPSTEEKEN.** Opensteeken. Een vat *opsteeken*.
- OPSTEEKEN.** Opheffen. De handen *opsteeken*.
- OPSTEEKEN.** Wegsteeken. Den degen *opsteeken*.
- OPSTERKEN.** In pragt en weelde toeneemen; het hoofd verheffen.
- OPTREKKEN.** Naar omhoog haalen. De brug *optrekken*.
- OPTREKKEN.** Opvoeden, onderwijzen. Kinders *optrekken*.
- OPTREKKEN.** In de Wapen komen. De Burgers zullen morgen *optrekken*.
- OPTREKKEN.** Onrustig en slaaploos den nagt doorbrengeu.
- OPVOLGEN.** In rang op elkander volgen.
- OPVOLGEN.** In iemants plaats een ampt bekomen.
- OPVOLGEN.** Nakomen, gehoorzaamen. De bevelen *opvolgen*.
- OPVOLGEN.** Inwilligen, toelaaten. Gij moet den wil van een kind niet altijd *opvolgen*.
- OPVOLGEN.** In een eigenwilligen, lijdelijken of *passiven* zin, zonder eenig bevel, iemants *aart*, *begeerte* of *humeur* opvolgen.

- ORDE. V. Schikking, nette plaatsing. Schikt die Boeken in *orde*.
- ORDE. V. Tugt, onderwerping, gehoorzaamheid. Die Meester onderhoud een goede *orde*.
- ORDER. V. Bevel, last. Hebt gij mijne *order* volbragt? VAN ORDE komt ORDELIJK of (zooformigen schrijven) *ordentlijk* met den nadruk op de ó, en vooral niet *ordentelijk*, zoo als men wel eens geschreven vindt, en veelal in de dagelijksche taal hoort spreken, welke laatste ten eenemaal af te keuren is. —

Het zal (zoo ik vertrouw) den taallievenden Leezer niet onaangenaam zijn, omtrent dit fraaië stuk onzer spelling het volgende in overweeging te neemen, als ontleend zijnde van den beroemden HUYDECOPER, op wiens gezag alle taalkundige Schrijvers zig beroepen, en die daar over aangekond heeft, hetgeen hieronder volgt:

„ Zoo schrijft men *ordenloos*, zonder order en *ordentlijk*, niet *ordentelijk*. De Heer TEN KATZ, (dus vervolgt hij)

„ in zijn GRONDSLAG VAN GEREGLDE AFLEIDING, Verhandling I. § 5. maakt een fraaië opmerking omtrent de eigenschap onzer duitfche Taaktakken, (reeds meermaalen door ons aangevoerd) naamelijk: *datze' altoos den klemtoon op het zaakelijke deel der woorden laaten vallen*. Op deezen regel, en niet zonder grond, roemende, belijdt hij echter dat dit wankel in het woord ORDETELJK.

„ Wij zullen hier, voor dien Heer pleiten, gelijk we nu dikwils voor ons zelfs gedaan hebben, zeggende dat het tegenwoordige bedorven gebruik van spreken, niet magtig is het gezag van welgestelde regelen te doen wankelen; vooral wanneer men verschilt van het gebruik onzer beste Schrijveren. — Als we met die raadleeven, is het zeker, dat ook in dit woord, de klemtoon valt op het zaakelijke deel. Bij voorbeeld:

„ J: REVIUS, in het JAARDICHT op de VERLOSSING van DEVENTER, pag. 256.

Als 't heijr aan wederzij was ordentlijk gefchaert.

„ Hooft in Velzen, Act. II. Sc. I. vs. 8.

G

Hij

*Hij is gevangen; en zal hier haast weezen, met
De schaar van Edellien en Heeren Bondgenooten,
Hem voerend' ordentlijk: ik koom vooruit*

„ Ep Act. III. v. 81. — *Wie kan ordentlijk verquikken
Een' Staat ter doot toe krank en weer in orde schicken
Als d'opperoverheid onordlijk words beliedt?*

„ Noch eens Act. V. aan 't einde

In vrijheid ordentlijk uw burgerij laat treên.

„ G. Brandt, Poëzij pag. 502. — *het ordentlijk bestieren.
En eendragt van den staat.*

„ A. Hoogvliet, Abraham den Aartsvader. B. V. pag. 109.
*'s Alpratende gerucht, dat waarheid met de logen
Onordentlijk vermengt.*

„ Doch de t heeft hierin weder net zo veel te doen, als
„ in om *uwent wil*, te vinden v. 619. Zo zegt men ook
„ *Naamentlijk*, voor *Naamelijk*, en *Gezaamentlijk*, voor
„ *Gezaamelijk*. Wij hebben voorheenten iemand gekend,
„ die ook dit woord uitsprak *gezaamenslijk*. Doch een
„ kwaade uitspraak vernietigt geen goede regelen. Van
„ *orde*, of *orden* komt *ordelijk* of *ordenlijk*. Zo dit mede
„ waardig is bepaald te worden, houden wij 't laatste be-
„ ter, omdatwe bij de Ouden doorgaands vinden *ordene*, of
„ *oordene*, even gelijk *redene*; nu bij ons, op dit spoor,
„ *orden* en *redn*: echter schrijftmen altijd *redelijk* doch
„ *ordenlijk* vindenwe al bij Kiliaen; hoewel ook Plantijn
„ reeds voor hem, *ordentlijk* geschreeven had. — Van
„ *weezen*, komt ook op diezelfde wijze, *weezentlijk*. schoon
„ nu ook al veeltijds *weezendlijk*.” Men zie deeze ver-
„ dediging van TEN KATE; door HUYDECOPER, in den
„ ouden druk der PROEVE VAN TAAL- en DICHTKUNDE, pag.
„ 356 en 357. Ik ben, na eene oplettende beschouwing van
„ het ternédergestelde, van gedagten dat men schrijven moet,
„ van *orden*, *ordenlijk* en *ordenloos*; waardoor de klemtoon
„ op het zaaklijk oel: des woords blijft vallen. — SIENEN-
„ BREK heeft *ordelijk*. — Tegen de spelling van *ordentlijk* en

onordentlijk heb ik niets, omdat het woord daardoor niets verliest. — Ik schrijf bij *naame* of *naamelijk*; — van *open*, wordt *opentlijk* en *openbaar*; — van *weezen*, *weezendlijk*; — van *bescheiden*, — *bescheidenlijk* en *bescheidenheid*; — van *geneegen*, *geneegenheid*. — Men moet spellen *welleevendheid*, met insluiting van de *d*, omdat men zegt en schrijft *welleevend*. (*)

Het zal niet ongepast gerekend of geoordeeld kunnen worden, dat ik, vóór het sluiten der Verhandeling van deeze Letter, nog het een en ander ternerde stelde, over het gebruik der woorden, die den uitgang hebben in *loos*, en wáár van reeds met een enkel woord gesproken is; — woorden, die door deezen uitgang, aanduiden eene *bérooving* of een *gemis* van het geene allenthalve zeer noodzaakelijk is. — Immers, zoo betekent: *Baardeloos*, zonder *baard*; — *Broodeloos*, zonder *brood*; — *Eerloos*, zonder *eer*; — *Eindeloos*, zonder *einde*; — *Ouderloos*, zonder *ouderen*; — *Moederloos*, zonder *Moeder*; — *Vaderloos*, zonder *Vader*, enz. — En wat nu verder. *Breidelloos*, *grondeloos*, *handeloos*, *hoofdeloos*, *kinderloos*, *kunsteloos*, *hefdeloos*, *maateloos*, *magteloos*, *naameloos*, *neeringloos*, *noodeloos*, *nutteloos*, *peilloos*, *zaadeloos*, *reddeloos*, *roerloos*, *rusteloos*, *rijmloos*, *schadeloos*, *schrijfeloos*, *schuldeloos*, *smelteloos*, *spraakloos*, *staareloos*, *straffeloos*, *tongeloos*, *toomeloos*, *trouweloos*, *troosteloos*, *verstandeloos*, *vlekkeloos*, *vrugteloos*, *weerloos*, *wetteloos*, *zielloos*, *zorgeloos*, *zouteloos* en meer andere woorden van deezen aart, beduiden moeten, acht ik *noodeloos* den leezer vóór te stellen; wíl dezelve allen den bovengemelden regel volgen, — volkomen goed zijn en alzoo geschreeven en gebezigd moeten worden. — Intusfchen worden 'er Schrijvers en zelfs voornaame Dichters onder ons gevonden, die van sommige deezer woorden, mijnes oordeels, een verkeerd gebruik gemaakt hebben. — Onder anderen vindt ik ergens de uitdrukking geboekt van een *talloos tal*, waarvan geen ander denkbeeld te maaken is dan van een *getal zonder getal*, 't welk eene ongerijmdheid insluit, en waarvoor ik liever schrijven zou een *onafelbaar getal*, een *getal* dat *niet geteld* kan worden. — Deene uitdrukking ontbater men in het volgende:

Voor.

(*) Een fraai Vertoog vindt men hieróver in de nieuwe *Vaderlandche Letteroeffeningen* 1805. N°. 8. pag. 342. enz. MENGELWERK.

Voorbeeld.

*Om den oorsprong van 't heelal,
Door ons talleloos getal
Talleloozen lof te geeven.*

TIJDWINST IN LEDIGE UUREN, 1e. Deel, blad 235.

Hetzelfde vind ik ook in de dikwils aangehaalde LIEDEREN, en GEZANGEN, — en wel in de volgende dichtregelen.

*D'onpeilbre Zee bergt in haar' ruimen schoot
Een talloos tal van schepselen, klein en groot,
Die in haar kreits al weemlend speelenvaaren.*

— GEZANG 4. vers 13.

Dan, daar het schijnt dat die bewoording hier gebezigt is, ter bevordering van de voetmaat in het vers, zoo blijkt het aan den anderen kant, dat de Schrijvers zelve daarvan overtuigd zijn, en dat ook mijne, te voren, hierop gemaakte aanmerking, gegrondt en zeer gepast is geweest. — Men leest in het vierde vers van hetzelfde vierde GEZANG, de volgende woorden:

*'t Ontelbaar tal van vrugtbre dalen daalde,
Ter juiste plaats, die Gods bevel bepaalde.*

In de HISTORIE DER WALDENZEN VAN M: SCHAGEN, pag. 32. leest men: *Een ONTELBAAR GETAL van onnozele en godvrugtige Menschen werdt hierdoor op allerlei wijze, van goed en bloed, lijf en leeven beroofd.*

Wijders vindt men in deeze GEZANGEN, in de PSALMEN van LAUS DEO en anderen, gewaagd van *Gronklooze Oceaën*, van *eindelooze Eeuwigheid*, — ook van *onmeetbaare Eeuwigheid* en *onuitputbren lof*, enz. —

Behalven de opgegeevene woorden, is ter nog één van dien aart en mede in *loos* uitgaande, waarmee al vrij zonderling omgesprongen wordt, — naamelijk met het woord *Rokeloos*. — In den HARTSPIEGEL, bladzijde 55, vindt men *Ruakeloos* en bladzijde 52 *Rokeloos*. — Bij BOON VAN
Ex-

ENGELANDT, in de opdracht voor AMINTAS, leest men *Rekeloos*, en *Roekeloos* in 't VERBOND DER GENADE en 't LIED VAN SION van SELS, bl. 281. — *Reukeloos* is zonder *reuk*, en sommigen hegten aan dat woord de betekenis van *vermesel*, waarvoor ik liever gebruik liet eerste woord *Roekeloos* en dit laatste vindt men ook alléén bij SIRGENBEEK. —

5. DE V O C A A L U.

Deeze onze vijfde *Vocaal* of alléénklinker, geeft een klank van zigzelve en maakt een lettergreep of *Syllabe*, in de woorden *u*, *uwe*, *uwer*, *uwes*, *uma*, *tot uwent*, *uslieden*, *uriās*, *uberlingen*, *uso*, *usingen*.

De *u*, op zigzelve alléén, is eeh persoonlijk vóórnaamwoord, aanwijzende den persoon tot wien men spreekt; bij voorbeeld:

Onnozele Izaäk, 't geld U, 't geld U, mijn Zoon!

HOOGVLIET, in den AARTSVADER, 10e. Boek.

De *u*, vergezeld van eene *w*, en alzo *uw* vormende, is een bezittend vóórnaamwoord, aantoonende iemants hoedanigheden, bezittingen, onderdaanen, of het geen hem verder mogt toebehooren, ofte aan hem toegeëigend kan worden:

Beide de aangevoerde stellingen, zal men duideljik bevestigd vinden, in het volgende

Voorbeeld.

*Omhelst den Zoon, van ouds U toegezeid,
Eer dat zijn toorn U weervell' voor onz' oogen;
U op uw weg tot stof doe wederkeeren,
Wanneer zijn wraak, gewekt door uw gedrag,
U, onverhoeds, zou door haar gloed verteeren,
Tot slaaving van zijn langgehoond gezag.*

LAUS DEO, PSALM 2. vers 6.

G 3

U

U alléén, noemen de Latijnen *Propositiu subſtantiuum*. Uw, *pronomen adiectiuum*. Séwel noemt U 't *pronomen demonſtratiuum*, en Uw 't *pronomen poſſeſſiuum*, in dezelfde Spraakkonst, pag. 145. Ik vertrouw dat niemand mijner Lezers zoo min als ik om de voorkeur van het eene boven het andere, van den haatebalk zou wijzen vallen.

Uw', met eene affnijding, vindt men veeltijds geſchreeven, zoo wel in *proſa* of in ongebonden ſtijl, als in de *Poëzie* of in *dichtmaat*, zonder dat de Jeugd of een éénvoudig Leezer weet, wat zulks beteként.

Dit woordje, aldus (uw') geſpeld, is eene verkorting of inkrimping van het bezittende voornaamwoordje **UWEN**, en wordt, op die wijze, alléén gebruikt in de verbuiging van manlijke enkelvoudige zelfſtandige Naamwoorden, in den *tweeden*, *derden*, *vierden* en *zesden* naamvalle, ter bevoorſpering van de voetmaat, of van den maatklank in het rijm. Bij

Voorbeeld.

„ *Neem uwen Inakk, (dus ſprak de Majefteit.)*

„ *Uw' Zoon, uw' eenigen, uw' lust en welbehagen;*

HOOGVLILT, in het 10e. Boek.

Hier ſtaan die woordjes allen in den vierden naamval of in *accuſatiuo*.

Intuſſchen móet men dezelve nimmer anders alzoo gebruiken, dan voor manlijke zelfſtandige naamwoorden, zoo als hierboven is gezeld en aangewezen; — want *uw* en *uwe* worden onverſchillig gebézigd, — *uw* voor manlijke en onzijdige naamwoorden, in den *Nominatiuo* of eerſten naamval, dat is den *Noemer*; waarmede de zaak genoemd wordt, — *uw* en *uwe* voor alle vrouwelijke naamen, in denzelfden *caſus*; — bij

Voorbeeld.

„ *Is dan uw Zegen in een' vloek, uw gunst in haat?*

„ *En al uw min verkeerd in wonderenden toren?*

„ *Kan Menſchen-offer uw meldoogend oog bekoren!*

DEZELFDE, alsboven.

No.

Nota. De Dichter gebruikt hier, om de voetmaat, het woord *toeren*, voor gramfchap; — 't welk *toorn* moest *weezen*, (volgens het voorafgaande voorbeeld uit L' A U S D E O. — Want *toeren* beteekent een hoog en *doorgaands* fpijs gebouw. — *Doorgaands*, zeg ik hier met overlêg, om dat men ook *fompe torens* vindt!.

De U, zig tusfchen twee medeklinkers gefield vindende, heeft een kort en fchel geluid, en wordt fchielijk en kort uitgesproken, in de volgende woorden: *dubbel, dul, dun, durven, dus, dutten, duffel, truffel, burgt, fnuf, fnug, plug, rug, ruk, druk, kruk, kruk, ful, vullen, fullen, kunne, druppel, knuppel, huppelen, fchurft, turf, fchulp, fchuttan, fufen, fchurk, wulpsch, zult, enz.* —

Men moet de U, even zoo als de voorige klinkers, met twee flippen tekenen, wanneer dezelve, in eenige woorden, niet tot de onmiddellijk voorafgaande, maar tot de volgende lettergreep behoort; gelijk in de volgenden te zien is: — *waaruit, daaruit, vaaruit, agteruit, alcinous, Virgilius, Marius, ovuitspreeklijk, vrijuit, ronduit, Décius, Palladium.*

Sommigen gebruiken *uy*, in plaats van *ui*, en fchrijven *duyt, luyt, fuyver*, zoo als Séwel ook heeft gedaan; maar deeze spelling is verouderd en verworpen, nithoofde dat de *y* of *ipfilon*, voor geen nederduifche letter wordt erkent en althans voor geen alléénklinker kan gehouden worden. Van hetwelk, meer zal worden aangetekend, onder de letter IJ.

De *u* heeft in sommige woorden onzer taal, de plaats van de *e* ingenomen, en is daarvan dus de plaatsvervanger geworden. — Eertijds fchreef men *gold, holt, kolt, old*, zoo als nog heden de Duifchters doen; maar wij spellen heden *goud, hout, kout, oud*, en hebben nog ons *old-amp* in het Departement van Groningen. — De Franfchen ook fchreeven voordeezen, *col, fol, fol*; maar thans fchrijven zij: *cou, fou, fou*, — fchoon zij nog behouden *colier, foldere en folder*.

De *u* en *o* worden onverschillig gefchreeven, in *kürk en kork; — wurm en worm; — druppel en droppel; — uchtend en ochtend; — truffel en troffel; — volmolen en volmolten.*

Onder onze nederlandfche Schrijvers zijn 'er bekend die voor *duur* en *muur*, gefchreeven hebben *duer* en *maer*, enz. Dan dit is eene verouderde spelling, die ten eeuwigen

dage behoort verbannen te blijven uit de bataafche taal. —

EU intusfchen fchrijft men, en te regt, in de woorden, *deugd, jeugd, jeukte, vreugd*, enz. —

. Deze *diphthong* of tweeklank heeft in sommige onzer woorden, de plaats ingenomen en bezet van de zachte *o* der voorige Schrijveren. — *Molen* en *Meulen* fpeelt men nog onverschillig. — Voor *loze* fchrijft men thans *leuze*; — voor *opsporen*, *opspuren* en *nafpuren*; — voor *volen*, *veulen*; — voor *fove*, *feuve*; — voor *floren*, *fleuren*; — voor *kozelen*, *keuzelen*, terwijl men alle de bovengenoemde woorden nog beurtelings gebruiken kan, zonder merkelfijken aanftoot; — en de volgenden, die men nooit bezigen moet, nog maar enkel gehoord worden uit den mond van 't gemeen, en die althans in geen openbaar Gefchrift zouden voegen, naamelijk *deur*, voor *door*; — *weunen* voor *wonen*; — *heutig* voor *hontig*; — *zeun* voor *zoon*; — *Greuningen* voor *Groningen*; — *Keuning* voor *Koning*; — *zeumer* voor *zomer*; — *geweunte* voor *gewoonte*, en *fleuren* voor *flooren*, &c.

De onderftaande woorden, almede met *eu* gefpeld, kan men gebruiken, zoo wel in de verkeering als in gefchrift, als wettige en ftemgerechtigde leden onzer taale, — naamelijk *breuk*, *deugen*, *deur*, *dreunen*, *geur*, *geus*, *heuvel*, *heugel*, *heugen*, *jeukte*, *keuken*, *keuvel*, *keutel*, *kneuzeren*, *keur*, *leure*, *peuteren*, *preuzelen*, *reuk*, *zeuzel*, *fcheur*, *feutel*, (eertijds *fofel* van *fof*) *zeusteren*, *verbeuren*, *vleugel*, *zeug*, enz. — Welken ook allen eertijds met de zachte *o* pleegen gefchreeven te worden. — Men zie de NIEUWE BIJDRAGEN, 1°. Deel, pag. 330 en 331, en vergelijkte daarmede de Werken van TEN KATE, 1°. Deel, pag. 279 en 11^e. Deel, pag. 22.

De *u* fchrijft men verdubbeld (*uu*) en men moet dezelve, (zoo wel als de *a*, *e* en *o*) verdubbeld fchrijven, in het meervoud van alle zoodanige woorden, in wier enkelvoud de verdubbelde *uu* noodzaaklijk moet gefchreeven worden. — Agtervolgens deeze bepaaling, fchrijf-ik, omdat ik oordeel alzoo te moeten fchrijven: *fchuur*, *fchuuren*; — *ik zal fchuuren*; — *muur*, *muuren*, *bemuurd*; — *luur*, *luuren*; — *kuur*, *kuuren*, *gekuurd*; — *vuur*, *vuuren*, *ik vuur*, *zij vuuren*; — *uur*, *uuren*; — *ik gluur*, *ik verduur*, *zij gluuren*, *zij verduuren*; — *ik huur*, *wij huuren*, *gehuurd*, enz.

Voor.

Voorbeelden.

- „ 't Eeuwig Alvermogen,
- „ Bragt de Hemelboogen,
- „ Door zijn woord, in 't licht;
- „ 't Heeft de flonkervuuren,
- „ Die den tijd verduuren,
- „ Door zijn Geest geficht.

LAUS DEO, Psalm 35. vers 3.

- „ Die zich, ook in zijn bezig' uren,
- „ Door zuivren Godsdienst laat befluuren.

LIEDEREN EN GEZANGEN, 70. vers 5.

Volgens de wet der spaarzaamheid, zouden de bovenstaande woorden geschreeven moeten zijn *vuren, verduren, uren, vuren*; waarvan het enkelvoud alsdan gevolgiijk ook zou worden: *ik vur, ik verdur, ur en vur*, ofte zoo die ecanomisten willen; *ik vure, ik verdure, ik vurd* &c.

Niettegenstaande ik voor de verdubbeling der *uu*, in de bovenstaande woorden, mij, op gronden van taalkunde, heb verklaard, zoo ben ik nogtans niet van het gevoelen van sommige openbaare schrijvers, die in de woorden *huuwelijk, afschuwelijk, gruwelijk*, de *u* verdubbelen, — omdat ik zulks niet noodig achte, als zijnde dezelve aan geene verbuiging of tijdvoeging onderworpen; en omdat de enkele *u* hier alléén voldoende is.

Bij voorbeeld.

- „ *Wat is de moedwil gruwlijk,*
- „ *Als hij in kragt verschijnt;*
- „ *Wat is 't vernuft afschuwlijk,*
- „ *Als 't wordt door haat versijnd.*

GEZANG 123. vers 1.

Ik schrijf *zuur*, *zuurdeeg*, *zuuring*, *verzuuren*. Eindelijk, onder de Verhandeling van deeze *Vocaal*, tot de gelijkkluidende woorden genaderd zijnde; heb ik de volgende aangetekend:

UIT.	Niet te huis. Mijnheer is <i>uit</i> .
UIT.	In, met, door middel van, <i>uis</i> een glas drinken.
UIT.	Geëindigd, gedaan, geblascht, ledig. Mijn schrift, de kermis, 't vuur, het glas is <i>uit</i> .
UIT.	Ergens van daan. Brieven <i>uit</i> den Haag.
UIT.	Door, vanwege. <i>Uis</i> kragte van 't <i>Plaacaat</i> .
UITBREEKEN.	Losraaken, ontvlugten. De Gevangenen zullen <i>uitbreeken</i> .
UITBREEKEN.	Uitflaan, uitkomen. Het zweet zal hem <i>uitbreeken</i> .
UITBREEKEN.	Staaen, verpoozen. Ik zal wat van mijn tijd <i>uitbreeken</i> .
UITDOEN.	Blusfchen. De <i>koers</i> , het vuur <i>uitdoen</i> .
UITDOEN.	Uitwischen. Een vlak <i>uitdoen</i> . Een streep <i>uitdoen</i> .
UITDOEN.	Bewijzen, betoogen. Die drogredenen zullen ter zaake niets <i>uitdoen</i> .
UITDRUKKEN.	Uitpersen. Citroenen <i>uitdrukken</i> .
UITDRUKKEN.	Uitpreeken. Hij kan sig wel <i>uitdrukken</i> .
UITERLIJK.	Uitwendig. Men kan 'er <i>uiterlijk</i> niets aan bespeuren.
UITERLIJK.	Ten langsten. Maandag <i>uiterlijk</i> is hij hier.
UITGELEEZEN.	Doorgelezen. Ik heb dat Boek geheel <i>uitgelezen</i> .
UITGELEEZEN.	Van groote waarde, voortreffelijk. <i>Dat is uitgelezen goed</i> .
UITLEGGEN.	Wijder of ruimer maaken. Ik moet mijn rok laten <i>uitleggen</i> .
UITLEGGEN.	Verklaaren. Den Bijbel <i>uitleggen</i> . — UITLEGGER is een Verklaarer van duistere zaken, en UITLEGGER is een kusbewaarer, een Vaartuig op stroom liggende. — Ook is <i>uitlegger</i> een lange rib van 't Galjoen.
UITLEKKEN.	Lekkende leegloopen. Het bier zal <i>uitlekken</i> .

UIT-

- UITLEKKEN.** Aan den dag komen. Dat geheim zal wel *uitlekkén*.
- UITMAAKEN.** Saamenstellen. Dat zal die som wel *uitmaaken*.
- UITMAAKEN.** Schelden. Zij zal u *uitmaaken* voor alles wat lelijk is.
- UITMAAKEN.** Ten einde brengen. Ik zal den twist wel *uitmaaken*.
- UITRUSTEN.** Zig verfrischen. Ik moet wat *uitrusten*.
- UITRUSTEN.** Gereedmaaken. Schepen *uitrusten*.
- UITRUSTEN.** Iemant voorzien van al het noodige tot de reis.
- UITSLAG. M.** Uiteinde, uitkomst. Die zaak zal wel een goeden *uitslag* hebben.
- UITSLAG. M.** Verkoop van goederen, stuksgewijze.
- UITSLAG. M.** Een behoorlijk overwigt op de Schaak.
- UITSLAG. O.** Vuurigheid aan de handen of elders.
- UITSTEEKEN.** Voorwaars schieten. Dat zal te ver *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Berooven. Iemant de oogen *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Uitmuntén, overtreffen. Zij wil altijd boven een ander *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** Raaden. Wij zullen er om *uitsteeken*.
- UITSTEEKEN.** De handen toereiken om iets aan te bieden of over te neemen.
- UITSTEEKEN.** Aanvallen, beledigen. — De handen naar iemant *uitsteeken* om hem te slaan.
- UITTREKKEN.** Losmaaken, uitrukken. Ik zal dien tandlaaten *uittrekken*. — Een spijker uit den muur *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Zig ontdoen, afleggen. Zijn kleederen *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Verlaaten. De Soldaaten zullen morgen van hier *uittrekken*.
- UITTREKKEN.** Uittreksels maaken. Ik zal de goede gedagten van dien Schrijver, uit deszeifs Werken *uittrekken*.
- UITVALLEN.** Een *uitval* doen uit een belegerde Stad.
- UITVALLEN.** Geschieden, gebeuren. Hoe zullen toch die zaaken *uitvallen*?
- UITVALLEN.** Wegvallen. Zijne haren zullen *uitvallen*.
- UITVLUGT. V.** Een middel om te ontkomen.
- UITVLUGT. V.** Toevlugt tot een Leugen, kwinkslag of loopje. Hij weet altijd een *uitvlugt*.

Uit.

UITVLUGT. V.	Uitspanning, verkwikking. Zij houdt veel van een <i>uitvlugt</i> .
UITVLUGT. V.	Een verzet of wéér van Rechten. Affand doende van alle <i>uitvlugten</i> en weeren van Rechten.
UITVOEREN.	Verzenden, vervoeren naar andere Landen. Koopgoederen <i>uitvoeren</i> .
UITVOEREN.	Verrigten. Ik zal dat wel alléén <i>uitvoeren</i> , ter uitvoer brengen. —
UITWIJZEN.	Aantoonen, doen blijken. Zijne daaden zullen het wel <i>uitwijzen</i> .
UITWIJZEN.	Uitspreken, vonnis velten. Een geding <i>uitwijzen</i> . —
UUR. O. en V.	Een tijdsgedeelte; het vier-en-twintigste deel van eenen dag.
UUR. V.	Eene der heidensche Godinnen, die gezegd worden, den Zonnewagen, dansfende te volgen. —

Ik heb het eerste woord UUR, als onzijdig en Vrouwlijk en dus onder twee geslachten opgegeeven; — omdat men zegt: *het uur* en *de ure*; — even zoo als men zegt: *het oog* en *de ooge*; — *het oor* en *de oore*. — In de PROEVE van HUYDECOPER, bladzijde 47, leest men: „ dat de „ ouden, omdat hun tongslag veel zagter was, schreeven „ *de antwoorde, de ure, de ooge, de oore, de avontuur*; „ maar dat onze scherpeid nu zegt: *het antwoord, het „ uur, het oog, het oor*.” — Intusfchen hoort men nog dikwils zeggen, en men vindt ook geschreeven: *in de ure des doods, ter goeder ure*.

6. DE VOCAAL. IJ.

Bij de voorgaande vijf *Vocaalen* of alléénklinkers, heb ik aangetoend en (zoo ik vertronw) beweezen, dat zij allen, hoofd voor hoofd en alzoo ieder op zigzelve, niet slegts een zuiveren klank geeven, maar ook tevens een *Syllabe* maaken, — 't welk het voornaame en egenlijke kenmerk van eenen klinker is. — Terwijl 'er nu onder de Schrijvers geweest zijn, die deeze onze letter IJ, voor geen *zesde Vocaal* erkennen wilden, en dezelve van haar burgerrecht hebben willen berooven, maar alléén de eerstgenoemde vijf daarvoor gehouden hebben, vind ik mij verplicht om aan te toonen, dat men dezelve, niet dan op de onrechtmaagigste wijze van haar wettig stemrecht kan berooven.

Alvoorens deesen grondslag op goede bewijzen te doen rusten, moet ik eene bepaling maaken van de Letter IJ op zigzelve, omdat sommigen daardoor de *y* of *ypsilon* verstaan, — over het gebruik van welke twee letters, de taalkundige Schrijvers nimmer éénsgezind hebben gedacht.

Door onze *zesde Vocaal* versta ik de letter IJ, met twee stippen getekend, en ik blijf nog volkomen van gevoelen, gelijk ik zulks reeds voor zes-en-dertig Jaaren ben geweest, dat men geen andere, dan deeze, in onze zuiver nederduitche Taal gebruiken moet; welk een en ander ik zal tragten aan te toonen en te staaven. —

„ Groot (zegt Profesfor KLUIT, in deszelfs aantekeningen op HOOE STRAATENS NAAMLIJST, pag. 510 en 516.)
 „ mag ik met den Heer HUYDECOPER zeggen, is sint
 „ eenige Jaren, de onkunde in een stuk, dat zoo gering
 „ is als dit. Dat deeze uitlandsche *y* (dat is de *ypsilon*
 „ waarvan hierboven gesproken is) in onze taal niet
 „ alléén niet voege, maar in 't geheel uit de lijst der nederduitche Letteren behoorde te worden uitgewischt,
 „ toont ons de Heer HUYDECOPER, in zijne PROEVM,
 „ pag. 664; en L: TEN KATE, 1e. Deel, pag. 116, zegt
 „ er dit van:

„ De Latijnsche *y*, schoon die van de Grieksche
 „ *ypsilon* ontleend zij, hebben onze Drukkers, seedert
 „ eenige Jaaren, hetzelfde doen gelden als onze lang-
 „ klinker *ij*.”

„ Scham!

„ Schande is 't (vervolgt de Heer KLUIT) dat goede
 „ Schrijvers hunne Schriften dus van de Drukkers be-
 „ zoedelen laten. Hunner lofheid is de oorzaak, dat
 „ dit algemeen taalbederf zich ten dezen dage, door alle
 „ nederduitsche Schriften verspreid hebbe; — als een
 „ kanker zij voortgektopen, en wat moeite men aan-
 „ wende, men niet in staat zij om 'er zijne Schriften to-
 „ gen te bewaren.”

„ Of dit bovenstaande intussehen, voor traage verstanden
 niet genoeg ware, zal ik 'er nog bijvoegen, het volgende,
 naamelyk:

„ Dat de *y* geen Duitfche-letter is, maar eene Latijnsche,
 vervangende in die taal de Griekfche *Υ*; — als in *Pythagoras*,
Cyprus, *Tyrannus*, *Polydemon*; enz. Haar klank zweemde
 vtrijds naar die der *u*; — waarom de Hoogleeraar A. KLUIT,
 denkelijk gefchreeven heeft *Murthe*, *Cyprus*, in fte van
Murthe, *Cyprus*. — Tegenswoordig fpreekt men haar niet
 anders hie, dan als een enkele *u*. — Zie AMPZINGO TAAL-
 BERICHT, pag. 46 en HUYDEGGER'S PROEVE, pag. 644. —
 De Nederduitsche *f* is door verbastering der Schrijf-
 kunst, in *y* veranderd; door het omhaalen van het bo-
 venfte ftreepje, en *i* en *j* en *y* zijn dus maar ééne letter.
 „ Dat men voornamlyk de *y* gebruikt heeft, getuigt NILOË,
 pag. 42. — Sr AMPZINGO, ziende dat de *y* overal de plaats
 bezet en ingenomen heeft, heeft daarom wel willen goed-
 vinden, om ze als den langklinker, in plaats van de *u*
 der Ouden te gebruiken; in *pijlen*, *stijlen*, *rijke*, *myne*,
fiyne, *tijden*, enz. (*) De Schrijvers der Nieuwe Bron-
 nen (†) zeggen, „ eindelijk zien wij ook met vermaak,
 „ dat deze Berijmer verworpen heeft, die verbasterende
 „ teekening der letter *y*, die dus lange, tot groot achter-
 „ deek van nete Taalkunde, de plaats heeft ingehouden
 „ van de rechte en echte dubbale klinker *ij*, gelijk over-
 „ vloedig getoond is.” — „ Dat de *y* uit onzen Letterlijst
 behoorde te worden verworpen, gevoelden reeds voor lang
 verfehede groote Taalkundigen. — Ten tijde van VAN HEULEN,
 bijna anderhalve eeuw geleden, was de *y* nog voor de

(*) Taalbericht, pag. 51.

(†) II, Deel, bl. 345.

enkele f algemeen gangbaar, en daarom zegt hij dat HUYTERUS AMPZINGIUS en VAN DER MIJLE, in zijne Spraakbeschrijvinge, dit zeer wel waarnamen; schrijvende *zaey, maey, rym, mooy, heyl*, enz. en hij was van gedagten, dat, indien men daar voor schreef, *zaei, moet, rein, moei, heil*, enz. men niets aan de volkomenheid der woorden ontfeemen zoude (§).

• *ij* wierdt bij de Aalouden dikwils gebruikt, en meestl voor *ij* als blijkt uit WILLERAMUS: *ille zu mir*, ijt tot mij. — Zoo schreeven de Vlamingen, *vercrijgt zijn goed*, (**). *Mijn, fin*, sprak men uit als *mijn, fin* (††), en daarom worden die geenen billijk bestraft, die *ij* bij de Ouden aanzagen voor *u*, en schreeven *zun, dut, gesluck*, voor *zijn, dit, gelick*, of *zijn, tijt, gelijk*. — *Rijmrondek* hetekende *Rijmeronijck*, en deeze *ij* is naderhand onder het maakfel van *ij* geschreeven geworden.

• Dit zij, ééns vooral, genoeg ter slaavinge van het gebruik der *ij*. Wij zullen nu overgaan om aan te toonen in welke woorden men dezelve bezigen moet. —

• De *ij* moet geschreeven worden:

• re. In de volgende werkwoorden, die ik met derzelver vervoegingen en verbuigingen, ten nutte en tot oederrigting van mijnen Lezer, ter neder heb gesteld:

Bedijden	bedeeg . . .	bedeegen . . .
Bedrijven	bedreef . . .	bedreeven . . .
Beijden, belijdenis	beleed . . .	beleeden . . .
Benijden	benijdde . . .	benijd . . .
Bedijken	bedijkte . . .	bedijkt . . .
Beklijven	beklijfde . . .	beklijft . . .
Beflijken	beflijkte . . .	beflijkt . . .
Bezwijmen	bezweem . . .	bezweemen . . .
Bijten met den mond	beet . . .	gebeeten . . .
Bijten, een gat in 's ijs maaken	bijtte . . .	gebijt . . .
Blijken	bleek . . .	gebleeken . . .
Blijven	bleef . . .	gebleeven . . .

Cijf

(§) Zie zijne Néderd. Spraakk. 1633. pag. 11.

(**) TUINMAN, oude en nieuwe Spreekwijzen. pag. 13.

(††) NIEUWE BIJDAGEN, I. Deel. pag. 331.

Cijfferen	cijfferde	gecijffend . . . . .
Dijen	deeg	gedeegen . . . . .
Drijven	dreef	gedreeven . . . . .
Frijten	frijte	gefrijt . . . . .
Gelijken, gelijkenis	geleek	geloeken . . . . .
Genijven	gerijfde	gerijfd . . . . .
Grijnen	green	gegreenen . . . . .
Grijpen	greep	gegreepen . . . . .
Grijzen, grijs worden	grijsde	gegrijsd . . . . .
Grijzen, een afgrijzen hebben	grijsde	gegrijsd . . . . .
Gijzelen	gijzelde	gegijzeld . . . . .
Hijgen	hijgde	gehijgd . . . . .
Hijfschen	hijfschte	gehijfscht . . . . .
Hijliken	hijlikte	gehijlikt . . . . .
Kaftijden	kaftijdde	gekafstijd . . . . .
Kijken	keek	gekeeken . . . . .
Kijven	keef	gekeeven . . . . .
Krijfschen	krijfschte	gekrijfscht . . . . .
Knijpen	kneep	gekneepen . . . . .
Krijgen, ontyangen, neemen	kreeg	gekreegen . . . . .
Krijgen, oorlogvoeren	krijgde	gekrijgd . . . . .
Krijgen, huilen, weenen	kreet	gekreeten . . . . .
Krijten, met krijt beſchrijven	krijtte	gekrijt, bekrijt . . . . .
Kwijnen	kwijnde	gekwijnd . . . . .
Kwijten	kweet	gekweeten . . . . .
Lijden	leed	geleeden . . . . .
Lijken	leek	geleeken . . . . .
Lijmen, met lijm ſmeeren	lijmde	gelijmd . . . . .
Lijmen is ook teemen met de ſtem	stem	— . . . . .
Lijnen	lijnde	gelijnd . . . . .
Lijſten	lijſtte	gelijſt . . . . .
Mijden, vermijden	mijdde	gemijd . . . . .
Mijgen	mieg	gemeegen . . . . .
Mijten, op mijten zetten	mijtte	gemijt . . . . .
Mijmeren	mijmerde	gemijmerd . . . . .
Mijnen, ondermijnen	mijnde	gemijnd . . . . .
Mijnen, mijn roepen op eene Verkoopſing	Verkoopſing	— . . . . .
Nijgen	nijgde	genijgd . . . . .
Nijpen	neep	geneepen . . . . .
Ontlijven	ontlijfde	ontlijfd . . . . .
Onderwijzen	onderwees	onderweezen . . . . .
Ontbijten	ontbeet	ontbeeten . . . . .

Oa-

Ondermijnen	ondermijnde	ondermijnd
Overlijden	overleed	overleeden
Prijzen, <i>roemen</i>	prees	gepreezen
Prijzen, <i>prifeeren</i>	prijde	geprijsd, <i>geprifeerd</i>
Pijnen	pijnde	gepijnd
Rijden	reed	gereeden
Rijgen	reeg	gereegen
Rijten	reet	gereaten
Rijven	rijfde	gerijfd
Rijzen	rees	gereezen
Rijmen	rijmde	gerijmd
Rijpen	rijpte	gerijpt
Rijfselen	rijfselde	gerijfseld
Schijnen	scheen	gescheenen
Schrijden	schreed	geschreeden
Schrijven	schreef	geschreeven
Slijpen	sleep	gesleepen
Slijten	sleet	gesleeten
Smijten	smet	gesmeeten
Snijden	sneed	gesneeden
Splijten	spleet	gespleetan
Spijgen, <i>Spuyven</i>	speg	gespeegen
Spijten	speet	gespeaten
Stijgen	steeg	geteegen
Stijven, <i>'t linnen</i>	steef	gesteeven
Stijven <i>in 't kwaad</i>	stijfde	gestijfd
Srijden	streed	gestreeden
Srijken	streek	gestreeken
Spijzen	spijsde	gespijsd
Trijfselen	trijfselde	getrijsfeld
Twijffelen	twijffelde	gerwijffeld
Twijgen	twijgde	getwijgd
Twijnen	twijnde	getwijnd
Tijën	teeg	geteegen
Verlijden	verlijdde	verlijd
Verdwijnen	verdween	verdweenen
Verwijzen	verwees	verweezen
Vrijden	vrijdde	gevrijd
Vrijën	vrijde	gevrijd
Vrijven of Wrijven	wreef	gewreeven
Verwijden	verwijdde	verwijd
Verflijmen	verflijmde	verflijmd
Verwijderen	verwijderde	verwijderd

Verbrijselen	verbrijselde	verbrijseld . . . . .
Verblijden	verblijdde	verblijd . . . . .
Verfjuen	verfjnde	verfjnd . . . . .
Verrijken	verrijkte	verrijkt . . . . .
Verbijsteren	verbijsterde	verbijsterd . . . . .
Verwijlen	verwijlde	verwijld . . . . .
Verwijven	verwijfde	verwijfd . . . . .
Verijsen	verijsde	verijsd . . . . .
Vijlen	vijlde	gewijld . . . . .
Vlijen	vlijde	gevlijd . . . . .
Vlijmen	vlijmde	gewlijmd . . . . .
Wijken	week	geweeken . . . . .
Wijken	weet	geweeten . . . . .
<i>Wijzen is verwijzen</i>		
Wijzen	wees	gewezen . . . . .
Wijden, toewijden	wijdde	gewijd . . . . .
<i>Wijden is wijdermaaken.</i>		
Wijchelen	wijchelde	gewijcheld . . . . .
Wijpelen	wijpelde	gewijpeld . . . . .
Ijken	ijkte	geijkt . . . . .
Ijlen	ijlde	geijld . . . . .
Ijzen	ijsde	geijsd . . . . .
Zijgen	zeeg	gezeegen . . . . .
Zwijgen	zweeg	gezweegen . . . . .
Zwijken	zweek	gezweeken . . . . .
<i>Zwijken is bezwijken</i>		
Zwijmen	zweem	gezwemen . . . . .
Zijpen	zijpte	gezijpt . . . . .
Zwijmelen	zwijmelde	gezwijmeld . . . . .
Zwijnen	zwijnde	gezwijnd, &c. . . . .

2. De *ij* moet geschreeven worden, in de onderstaande woorden, die meerendeels afgeleidt zijn van de voorige werkwoorden: *Blijde, blijk, brij, brijke, brijne, bij, bijbel, bijl; Cijffer, cijnsbaar, cijs, cijsken; Dozijn, drijven, dwijl; Flerectijn, francijn, fijn; Gelijk, getij, grijn, grijns, gij; Hij; Knijf, krijt, kwijl, kijker, kijkgat, kijnboow, kijzel; Lijf, lijn, lijn, lijst, lijfere; Mij, mijl, mijn, mijster; Nijd, nijdtg, nijptang, nijper; Onvrij, ontijdig; Plijster, partij, plij, prij, prijs, ptj, pijl, pijn, pijp, pijper, pijzel; Rhijn, Rhijnsburg, rijk, rijkdom, rijm, rijp, rijs, rijst; Slijpsteen, spijker, spijt, spijzig, slijk, slijm, strijd, stijl; Termijn, terwijl, trijn, trijp, tijd,*

tijd, tijm, tijk, tijtel, twijffel; Vrij, vrijdom, vrijheid, vijt, vijver, vijzel, vlijm, vlijt, vlijtig, vlijg, vlij; Wij, wijd, wijde, wijk, wijl, wijn, wijting; IJl, ijk, ijs, ijsfel, ijsfelijk, ijskelder; Zwijn, zwijn, zij, zijde, zijn. —

3. In de volgende verouderde, uitheemsche, en bijna half-genaturaliseerde woorden, moet ook de zuiver nederduitsche *ij* geschrteven worden, — als daar zijn *armezijn, armijne, antijk, artijkel, bagijn of begijn, baldewijn, bandijt, calmijn, camijn, cappelijne, carbijne, carlijne, carmosijn, casijne; chirurgijn, colijk, clemijnssteen, confijt, dijle, fluwijn, gordijn, gijsbert, heremijt, hermelijn, jasmijn, konijn, levijn, lijstand, lupijn, medicijn, magazijn, muzijk, mijs, nijl, olijve, onijkel, paradijs, parijs, patrijs, parvijs, pelerijn, perijkel, pepijn, polijs, practijn, profijt, pijlaar, pijnboom, quintijn, quirijn, sardijn, satijn, saufsjs, schrijne, sijle, spijke, stertijn, tamborijn, tapijt, tarriynvogel, turijn, tijber, tijger, tijmboom, valencijn, vijnen, vermaledijden, wijnand.* —

Onder deeze laatste woorden, die men eertijds met *ij* gespeld heeft, zijn 'er eenigen die men, in vervolg van tijd met *ie* begonnen heeft te schrijven, of ook met de enkele *i*, als *antiek, bandiet, heremiet, muzzek, subtiel, traftek, Iperen, Riga, Tiber of Tyber.* — Sommigen schrijven, *anticq, trafick.*

De *ij* maakt, op zigzelve, eene Syllabe of lettergreep, in de woorden *ijzer, ijzerwerk, het IJ, ijstad, ijen, ijzeren, ijzendoorn, ijstroom, ijzen, ijzelen, ijzerkruid, ijzendijk, ijverig, ijveraar, verijdelen, enz.* —

Wij hebben de gewoonte om in sommige woorden onzer taale, die met de letter *ij* eindigen, nog eene *e* agter dezelve te voegen, en alzoo te schrijven *ije*, aan het slot van de volgende woorden: *Abtdije, alverije, artillerije, avarije, babbekarije, beuzelaarije, boekerije, burgerijs, caucolaarije, castelenije, cleressije, danserije, femelaarije, glanzerije, haasperije, harpije, haverije, haspelaarije, heerschappije, hoererije, huichelaarije, jokkerije, jeukerije, Kladderije, kokerije, koppelaarije, kraamerije, kwisterije, landvoogdije, lazerije, lekkernije, meesterije, meijerije, malvesije, mwitterije, mengelerije, mesterije, maatschappije, melodije, plakkerije, pavije, poëzije, pluimstrijkerije, posterije, rooverije, sacristije, slaavernije, slaaverije, specerije, strooperije, schilbartje, talmerije, trefortje.*

soverije, vleizije, vlijmerije, veinzerije, vodderte, woortzegerije, wicklaarije, &c. SIEGENBERG schrijft ABDIJ, &c. zonder e.

In alle deeze woorden wordt de *ije*, éénsgalms en als een enkele *ij* uitgesproken; maar in de woorden *Lombardijë, Normandijë, Picardijë, Tartarijë, Turkijë*, enz. worden die twee letters, afzonderlijk gehoord en uitgesproken; om welke reden de *ë* daarin met twee stippen wordt getekend; hetwelk somtijds in andere woorden ook moet gedaan worden, wanneer men dezelve, ter bevordering van de voetmaat der dichtkunde, eene lettergreep langer maakt, door het vormen van de laatste letter, tot eene *Syllabe* op zigzelve. —

Dat de Spelling der hiervooren opgegeeven woorden met *ije*, de eigenlijke en algemeen erkende spelling is, zal ik betoogen, uit de manier en wijze, op dewelke men van dezelve gebruik maakt in de Poëzij:

Voorbeelden.

- „ *ë Letterhelden! die, als wak'ere hovenieren,*
- „ *De nutte geuren zult der Letterlekkernij'.*

KORTEBRANT, LOF DER DRUKKUNST

- „ *Opdat al't edelste uit Egipte word' verkoren,*
- „ *Van kostlijkheden en van dierbre lekkernij'*
- „ *En tot sieraaden van de bruiloftsfeest gedij'.*

HOOGVELDT, in ABRAHAM.

- „ *Niet om de flauwe schets van mijne Poëzij',*
- „ *Maar om het voorwerp van mijn woorden schilderij'.*

KORTEBRANT, als boven.

Uit de afshijding agter de *ij*, in de opgegeeven voorbeelden, bespeurt een opmerkend Liefhebber der Taale, dat de *e* weggelaaten is, die 'er anders bij behoorde, maar die 'er nu, om geene andere reden van weggelaaten is, dan om

om de voetmaat van het rijm; gelijk zulks altijd geschieden moet, in de verbuiging van soortgelijke zelfstandige Naamwoorden; maar, ten einde het ook blijkten moge, dat men diezelfde woorden ook gebruikt, met uitdrukking van de *ij* en *e* ieder afzonderlijk en op zigzeive, (almede om dezelve voetmaat) voeg ik nog het navolgende voorbeeld hierbij:

„ *Al lost hij, met één' slag, uit harde slavernij,*
 „ *Al wat moest bukken voor de wreede dwingelandij.*

HOOGVLILT, in ABRAHAM.

In de NAGELATEN GEDICHTEN en SRAAKKONST van P. DE HAES, op bladzijde 10. en in alle de Werken onzer beroemste Dichteren, vindt men hiervan menigvuldige blyken. En hierbij laten we de behandeling der woorden berusten, die met de letters *ij* en *ije* geschreeven moeten worden; — vandaar overgaande tot de zoodanigen die men met *ei* moet spellen, en door het algemeen gebruik thans zoodanig gespeld worden; terwyl die verëenigde letters, daarin een klank geeven, zeer overëenkomstig met dat der *ij*. —

Dezelven zijn, onder anderen: *eenertel, drieertel, geenerlet, honderderlet, allerlet, menigerlet, veelerlet, vierderlet, zesderlet, vijftienderlet*, enz.

Behalven in de voorgemelde woorden, moet men de *EI* ook gebruiken:

1. In de volgende gelijkvloeiende werkwoorden, die in de tijdvoeging aan geene verandering van letteren onderhevig zijn, maar de *ei* door alle de tijden behouden; als *arbeiden, ik arbeidde, gedrheid*, enz., alsmede: *beleiden, beiden, bereiden, bleiken, breidelen, deilen, deinzen, dreigen, dweilen, eigenen, eindigen, eischen, etzen, feilen, geïnsteren, greinzen, heien, heilen, hetnen, heiten (hieten) heiten (genaamd zijn, heeten) keilen, klappeien, kleinen, kleinzen, kreiten, leiden, meinen (meenen) neigen, ontweiden, peilen, peinzen, plaveien, pleiten, preien, rammeien, reiden (bereiden, reeden) reiken, reien, reinigen, reizen, schreien (Schreiden) seipen (sleepen), spelymeien, spreiden, steigen, stellen, teikenen (tekenen), tweinen, veilen, veiligen, veinzen, verkteinen, verpeizen, verreiken, verreizen*.

nen, verspreiden, vleiën, weiden, (w:ken) weiffelen, we-
geren, zeilen, enz.

2. In de volgende woorden, van de bovengemelde Werk-
woorden meêrendeels afgeleidt, als: *arbeid, beir (beer),*
beitel, beieren, beleid, bedreiging, bleik, breidel, brein,
bockweil, dweil, ek, eik, eiland, ei-lieve, einde, eisch,
feil, geit, geneigdheid, gepeins, gerammei, geveinsd, ge-
vlei, grein, heide, heike, heil, heilig, heining, heir,
keile, klei, klein, kleinzing, kreis, leiband, mei, meid,
meineed, onrein, onveilig, peil, prei, reiger, rein, retni-
ging, reipel, reis, stein, steil, spreij, steiger, teiken, treën,
veil veilig, veiling, verkleining, vermeiden, (zig verlustigen)
verspreiding, wei, weinig, weite, weiffeling, weigering,
zeil, zeide, zeisen, zweidler, enz. — Alsmêde in alle
de Naamen in *Heim* eindigende, *Iffelsstein, Ravestein, enz. —*
met alle de naamen in *heid*, als *dolheid, zothoid, boosheid,*
zagtheid, hardigheid, zinnelijkheid, enz.

3. De EI moet geschreeven worden in de onderstaande
uitheemsche woorden, waarvan eenigen ten éénemaat ver-
ouderd en geheel in onbruik zijn geraakt, zoodanig datze
zelden, in onze hedendaagsche schriften gevonden worden;
en anderen, min of meer, genaturaliseerd zijn en alzoo
eenig burgerrecht verkreegen hebben. — Zie hier dezelve,
in eene alphabetische orde: *Balleis, beïerd, bleië, bleine,*
breissem; Capitein, castellein, cicorei, contrefeit, contreië,
carcië; Dein, deininge, digniteit, domeine; Eiffel, eilbot;
Fontein, forneis, freissel, fusië, fustein; Gelei of jelei,
gleië; Heide, heinze; Kersei, kerweij, Lakkei, lamprei,
lauweit, lavei, livrei, leiden, leië; Mazeik, mapleine,
massepein, meier, mein of stuifmeel, meinard, meinder,
meinken, meissen; Nerein; Omejsse; Pâlei of polei, passei,
pais of vrede; paleis, peilieren, plein, pleite, pomei,
porrei, porcalein, purrei; Refrein, reims, reinier, retn-
ken; Schalmei, scharlei, seine, sizeine, speivogel, steiger-
wald, steir; Teile, tierelein, teis; Veinoot, vesperein, vi-
lein, vleissem, Vogelheim; Waardein, weidsch, weipe, wei-
tel, weiten, weitruid, zeide, enz. —

Ik heb deeze woorden niet aangetekend, om dezelve
weder ter taale in te voeren, — Dat dezelve intuschen
alzoo geschreeven zijn geworden, kan men beweezen vin-
den bij TEN KATE, 1e. Deel, pag. 176-210.

Het is daarenboven van eene volstrekte noodzaaklijkheid,
dat men weete een onderscheid te maaken tusschen veele

woor-

woorden onzer taale, die met *ij* of met *ei* gespeld moeten worden, omdat, door die onderscheiden spelling, een overgroot verschil ontstaat, in de betekenissen van dezelve; gelijk ik alweder, op het gezag van bovengemelden Taalken-ner zal aantoonen, uit de hietonder volgenden:

Met *ij* schrijft men:

BERIJDEN. Een paerd *berijden*.
BLIJ, blijde, verheugd, blijmoedig, vrolijk, verblijd.
BLJK, teken, bewijs. —
BLIJKEN, aan den dag komen.
KRIJTEN, met krijt besmeeren. ook *hullen, weenen*.
LIJDEN, verdraagen, dulden, smerten *lijden*.
LIJNEN, streepen maaken of *liniëeren*.
MIJDEN, vermijden, ontgaan.
NIJGEN, groeten, gelijk de *juuffers* doen.
PIJLEN, vuurpijlen.
RIJZEN, zig verheffen, hooger worden.
STIJL van éene deurt. *Stijl* van schrijven, *schrijfstijl*.
TIJN, is de naam eener *Vrouwe*.
VERMIJDEN, ontgaan, nalooten.
VERRIJKEN, rijk maaken, geld verzamelen.
VLIJEN, gelijkleggen, zoo als men hout of turf doet.
VIJL, een Werktuig om het ijzer te *vislen*.
WIJDEN, verwijderen, wijder maaken.
WIJKEN, uit den weg gaan, of plaats maaken.
IJKEN, de gewigten en maaten merken.

Met *ei* daarentegen:

BEREIDEN. De spijs *bereiden*.
BLEI, is een visch.
BLEIK, Linnenbleek.
BLEIKEN, het linnen bleeken.
KREITEN, vertoornen, toornig maaken; gram worden.
LEIDEN, geleiden, langs den weg.
LEINEN, leiden, den weg wijzen. —
MEIDEN, dienstmaagden.
NEIGEN, geneigd zijn; waarvan geneigdheid.
PEILEN, de diepte onderzoeken
REIZEN, van de eene plaats naar de andere.
STEIL, hoog opgaande. Een *steilen berg*. —
TREIN, nasleep, stoet, gevolg. —
VERMEIDEN, zig verlustigen.
VERREIKEN, zig verrekken aan armen of beenen. —
VLEIJEN, lief koozen., naar den mond praten. —
VEIL, te koop. Ik ben dat goed *veil*. — te koop *veilen*. —
WEIDEN, graazen, in de weide gaan. —
WEIKEN, weeken in 't water.
EIKEN, een *Eikenboom*, *Eikenhout*.

Ijs, water dat door de koude bevrooren is.	Eis of <i>eisch</i> , begeerte. — <i>aus</i> spraak op iets.
ZIJDE, voortbrengfel van de Zijwormen. Zijde, kant, gaat aan de rechterzijde.	ZEIDE, van zeggen. <i>Menzide</i> niets daarop. —

Zie hieröver TEN KATE, 1e. Deel, van pag. 181, tot 206. —

Het wordt eindelijk tijd om aan te toonen, in welke woorden men de *y* of *ipsilon* gebruiken kan, — naamelijk alléén in de zoodanigen die uit andere Taalen zijn ontleend en in de onze met dezelfde letteren, en dus ook met dezelfde spelling, behooren gebruikt te worden. — dat is in: *Abydus*, *Asyriën*, *Clytemnestra*, *Cymbel*, *Cypres*, *Cyânt*, *Cybel*, *Egypte*, *Hydaspes*, *Hysop*, *Myseenen*, *Monosyllabe*, *Pyrrhus*, *Pyramide*, *Scylle*, *Sylabe*, *Synode*, *Thymber*. — Uit den klank derzelven kan men hooren, dat de *i* alléén daarin voldoende zoude zijn, bijaldien men ze, op die wijze, wilde naturaliseeren; terwijl ik nogtans oordeele dat men beter doe dezelve te laten zoo ze is, naamelijk een vreemdeling. —

In veele andere en eigen woorden onzer Taale, waarin men eertijds de vreemde *y* gebruikte, (en waartegen wij, hiervooren, gezien hebben dat Profesfor KLUIT zoo sterk heeft geijverd) heeft men naderhand de enkele *i* ingevoerd en voor *duyt*, *tuyt*, *uyt*, &c. geschreeven *duit*, *luit*, *nit* en veelen meer; — welke laatste spelling dan nu ook alléén de gewettigde spelling is.

Hetzelfde lot is aan de *y* te beurt gevallen in de fransche taal, en daaruit is gemelde vreemde Letter, even als bij ons, ten eenemaal verbannen en vervangen, door de enkele *i* in de woorden *esfay*, *luy*, *icy*, *loy*, &c. Zoo als men eertijds schreef, maar die thans geschreeven worden *esfai*, *lui*, *ici*, *loi*, &c. — Intusschen wordt de *y* in de fransche Taal nog als een Voocaal gebruikt, in de woordjes *y*, *il y a*, *il y va*, *yvraie*, *yvoire*, *yvre*, *yvrogne*, &c. en als een Consonant (even als een *j*) in *yeux*, &c.

Eindelijk; vermits 'er veelen gevonden worden, die met de twee vóórnaamwoordjes *mij* en *mijn*, op eene zeer zondertlinge en zeer flordige wijze te werke gaan, en daardoor

der-

derzelver onbedrevenheid in hunne eigen Moedertale ver-
raaden, zal het niet ongepast zijn, om hier te laten vol-
gen een bepaling van de wijze, op welke men zig be-
hoorlijk en gepast van dezelve kan en moet bedienen.

1.) *Mij* is een persoonlijke vóórnaam, betrekkelijk alléén
tot den geenen die spreekt en het woord voert.

2.) *Mijn* is een bezittende vóórnaam; ziende op iemants
eigendom of op hetgeene daartoe maar eenige betrekking
heeft.

De volgende dichtregelen zullen beide deeze stellingen
nader ophelderen :

- „ *Als mij! hoe klopt mij 't hart! ó ijselijke woorden!*
 „ *ó Hemel! moet ik dan mijn' eigen zoon vermoorden!*
 „ *Moet ik mijn' denigen, mijn' Izaäk, ó smart!*
 „ *Op 't oufer koelen! moet ik 't harte van mijn hart!*
 „ *Doorboren met het staal, en met verwoede handen!*
 „ *'t Ommenschlijk wroeten in mijn eigen ingewanden!*
 „ *ó Ijselijk bevel! ó God! mijn toeverlaat!*
 „ *Is dan uw zegen in een' ypek, uw gunst in haat!*
 „ *En al uw min verkeer'd en donderende toren!*
 „ *Kan menschenijfer, uw meddogen' oog, bekoren!*
 „ *Welaan! eisch mij: ik zal verheugd en aubeyant!*
 „ *Mijn leden strekken op het heilig offerhoft!*
 „ *En zelfs als offraar van mijzelven, aubeweken!*
 „ *'t Vuur in den stapel, 't mes mij in den hoesem, stekant!*
 „ *Terwijl ik stervende u mijn Heilverbontsgod noem!*
 „ *En in de hoope van mijn zaligh erfdeel roem!*”

HOOGVLIELT X. Boek van den AARTSVADER.

En alzo heb ik, onder de Verhandeling van deeze let-
ter, en over het algemeen van de zes *Vocaalen*, getragt om
alles te zeggen, wat daarvan, met eenige mogelijkheid ge-
zeid kon worden. — Gelijk agter de voorige vijf, zal ik nu
hier ook agter de zesde, nog eenige gelijkkluidende woor-
den laten volgen, met derzelver uitleggingen. — Dit
getal is gering, en bestaat enkel uit de volgende:

IJDEL. O.	Leedig. De Wijsgeeren of <i>Philosophen</i> twisten over het ijdele in de natuur.
IJDEL.	Onnut, vrugteloos. Alle uwe pogingen zullen <i>ijdel</i> zijn.
IJL.	Uitzinnig. — De zieken is <i>ijl</i> of ijlhoofdig.
IJL. V.	Haast. Hij liep in aller- <i>ijl</i> naar hem toe.
IJLEN.	Snellen, haastig loopen.
IJLEN.	Raaskallen. De koors doet hem <i>ijlen</i> .
IJVERIG.	Jaloers minnenijdig. Het is een <i>ijverig</i> Minnaar.
IJVERIG.	Voortvaardend, werkzaam. Die man is <i>ijverig</i> in zijn werk.
IJZEN.	Een affchrik of vrees ergens voor hebben.
IJZEN.	Ijzelen, hijzelen, verijzen; waaryan <i>ijzel</i> , <i>hijzel</i> .

¶ Komende allen (volgens TEN KATE, 1e. Deel, pág. 186.) van het woord *vreezen*. Men schrijft het eerste woord ook *Ezen*, waarop HUYDECOPER ongetwijfeld doelen zal, wanneer hij zegt dat *Eisfelijk* betekent *verschrikkelijk*; 't welk men alleen behoort te gebruiken in den zin van *schrikken*; *ijzen* of *ijsen*, komende van *bevriezen* of *koud worden*, ook alléén in deezen zin; Zie de PROEVE, bladzijsde 354.

't Is wel waar, dat zig hier ééning verschil schijnt op te doen; maar, mijn's oordeels, kan men niet *ijzen* of *schrikken*, zonder te *ijzen* of *koud te worden*; — als zijnde deeze twee omstandigheden zeer naauw met elkander vermaatschapt en verbonden.

JAN 1771

—

J. J.

VAN

VAN DE
DIPHTONGEN EN TRIPHTONGEN.

1c. van de DIPHTONGEN.

Nadat ik, in de vorige Bladen, met mijne Leezers, het gebruik der *Vocaaalen* of *Alléenklinkers* afgehandeld, en derzelver onderscheiden en zeer uitgestrekt gebruik, met alle mogelijke naauwkeurigheid, aangewezen heb, is 'er niets natuurlijker of eigenaartiger, dan dat ik nu ook aan dezelve voordraage, op welk eene wijze men gewoon is, om uit diezelfde *Vocaaalen*, saamen te stellen de zogenaamde *Tweeklanken* en *Drieklanken*, aan het hoofd dezer bladzijde, met derzelver uitheemsche benamingen van *Diphthongen* en *Triphthongen* opgegeeven.

Een onzer oudste taalkundige Schrijveren, naamelijk *A. L. KOK*, in deszelfs *ONTWERP DER NEDERDUITSCHER LETTERKONST*, uitgegeeven in den Jaare 1655, beschrijft een *DIPHTONG* of *Tweeklank*: als een „*Zaamgevoegde klank, uit den klank van twee verscheidene Klinkletters.*” — Eene *definitie* of zinsbepaaling, waarop men aanmerkingen zou kunnen maaken en beweerden dat dezelve niet overeenkomstig is met de regelen der *Logica*. — (eene weetenenschap, opwelke die Schrijver, vermoedelijk niet bedagt is geweest) — terwijl eene *definitie* gebrekkelijk is, wanneer in derzelver omschrijving, de naam van de zaak zelve voorkomt, die men bepaalen of *definieren* wil. — Intusfchen stemmen met hem hoofdzakelijk overéén, de Schrijvers van een Werkje, bekend onder den naam van de *AMSTERDAMSCHER KAMER IN LIEFDE BLOEIËNDE*, — ZOO OOK *LEUPENIUS*, *MOONEN*, en *TEN KATE*, enz. — De *Hoogleeraar SIEGENBREG* beschrijft de *Diphthongen* als: „*Zulke klanken, welke uit twee onderscheidene klinkletters zamengesteld, het geluid van beide; doch, door de naauwe verwantschap en de schielijkheid der uitspraak, onderengemengd, doen hooren.*” Zie deszelfs *VERHANDLING*, bladzijde 137. —

Maar, (zal de Leezer mogelijk vraagen) terwijl gij hier alweder schermt met de gevoelens van anderen, en daardoor ons in 't onzekere schijnt te laaten, ontrent de
mee-

meening van Uzelve; — Wat vertelt gij ons van de
DIPHTONGEN?

Mijn's beduinkens zou men de bepaaling van dezelve;
aldus kunnen opgeeven, naamelijk dat „een Tweeklank
„bestaat in een gemengd geluid van twee onderscheiden
„Vocaalen; welken, in dezelfde lettergreep, éénsgalms
„uitgesproken worden;” — latende ik het nu verder
aan den Leezer over, om te beslissen, in hoe verre wij
Schrijvers onderling verschillen, en vraage of iemand wel,
om de keur des onderscheids, van den haanebalk zou wil-
len vallen?...

De Tweeklanken of Diphtongen onzer Nederduitsehe
Taal, zijn de volgende:

AE. Waarvan ik gebruik maak en die ik schrijf in de woorden
laeten, boetvaardig, gaerne, hovaerdig, paerd, paerl, rechtvaardig, staert, vaers, waerdig, waereld,
enz. Eene spelling, die ik, onder de Verhandeling van
de Letter A: van bladzijde 9 tot 12, voorgedraagen
en gepoogd heb te staaven.

AI. Die men gebruiken moet in de woorden *hair, en koornair,*
en waarin de *i* nogtans weinig wordt gehoord,
zoodanig dat de *ai*, in dezelve zeer veel overéénkomst
heeft met het zuivere geluid van de verdubbelde *aa*.
Om deeze reden verkiest de Heer SIEGENBEEK te
schrijven *haar van 't hoofd*, in zijne VERHANDELING,
bladzijde 335, en *aar, korenaar*, bl. 339. — Een
gevoelen, waarin ik met den Hoogleraar verschille
en waarover ik mijne gedagten tenneder heb gesteld,
in dit mijn Werk, bl. 27, met bewijzen, uit
verscheide Schrijvers ontleend. Men schrijve
eens, of men leeze ergens: De *kapper sneed haar 't haar,*
— en oordeele dan of hier eenig onderscheid te
vinden zij in die twee woorden, — zoo ook in:
HAAR HAAR is door de ziekte uitgevallen! —
Mogelijk zegt iemand: *wel, schrijf dan, heur haar!*...
Die zulks verkiest te doen, dien geef ik volle vrijheid,
— zonder hem te volgen.

Voordeezén pleeg men met *ai* te schrijven *klai, hailig, kaizer, vaelig;* — maar heden ten dage worden
die woorden gespeld met *ei, klei, heilig, keizer, veilig,*
uithoofde van onzen verzagten tong-
val

val en ter bevordering der welluidendheid en zoetvloeïendheid.

Eertijds spelde men ook *Mai*, met *ai*, zoo als nog heden de Franschen doen; — maar thans schrijft men met *ei*, *Mai*, de vijfde in rang der maanden van het jaar. Van *zu* zal onder de *AAU* gesproken worden. —

21. Deze Tweeklank wordt gevonden in de woorden: *deining*, *deinzen*, *dweil*, *einde*, *geil*, *heil*, *hebr*, *klei*, *klein*, *leiden*, *meinen* (meenen) *neigen*, *pellen*, *reis*, *reizen*, *sein*, *veil*, *zeil* — De naam alléén der Stad *LEYDEN* wordt doorgaans nog met *ey* geschreeven, niettegenstaande de *ey* ten éénemaal uit onze hedendaagsche Taal verbannen is. — Terwijl nu het geluid van deze diphtong *ei*, zeer veel overeenkomst heeft met den klank van onze *ij*, heb ik, onder de Verhandeling van deze laatste, de onderscheidene Woordlijsten opgegeeven, waarin men het verschil van die Spelling in acht moet neemen. — Een verschil van Spelling, hetwelk onwederspreekelijk gesmaad wordt, door het gezag van alle nauwkeurige Schrijveren, van den eersten aanvang onzer Letterkunde, tot op deezzen tijd, die allen de *ei* en *ij* zorgvuldig onderscheiden hebben. — Zie de VERHANDELING van Profesfor *SIRGENBERG*, *bladzijde* 137 en 138.

20. Deze korte Diphtong komt voor in de woorden *beul*, *deur*, *geur*, *heul*, *keur*, *kleur*, *peul*, *reuk*, *reus*, *rautsl*, *scheur*, *scheut*, *teug*, *treurig*, *vleugel*, *vreugd*, *zeug*, *zeulen*. Men zie wat over deze Diphtong reeds breeder gezeld is, hiervooren *bladzijde* 104.

12. Gebruiken wij in de woorden *bier*, *cier*, *dief*, *dier*, *fielt*, *gier*, *hiel*, *hier*, *kiel*, *klier*, *lied*, *lier*, *liet*, *mier*, *nier*, *pier*, *riet*, *schier*, *tier*, *viel*, *vier*, *wiel*, *wien*, *wierd*, *ziel*, *zier*.

De klank van deze *ie* is in alle de opgegeevene en meer dergelijke woorden, bijna niet anders dan eene verlenging van de *i*, gelijk de *a* van *aa*; de *e* van *ee*; de *o* van *oo*, en de *u* van *uu*, terwijl men die woorden uit spreekt, even als ofze geschreeven waren *hiir*, *ciir*, *diif*, enz. — Nogtans is de aangewezen spelling van *ie*, in alle onze Schriften gewetigd, en, schoon men in de *ie* geen onderscheidend geluid kan hooren in de uitpraak, zoo is dezelve nogtans algemeen aangenomen en erkend voor eenen Tweeklank van verschillende

de *Vocalen*, zoo wel als de *ei*, schoon die den klank van *ij* hebbe. — De Zeeuwen alleen (zegt de Heer *SIGONBEEK*) laten in huane uitspraak der *ie*, duidelijk een gemengd getuid opmerken. —

- OE. Vindt men in de woorden *boer*, *doen*, *goed*, *hoed*, *hoet*, *koel*, *koen*, *loeren*, *moed*, *moet*, *noest*, *poel*, *poes*, *toest*, *roet*, *stoel*, *stoet*, *toon*, *toets*, *voeden*, *voelen*, *voeten*, *woeden*, *woelen*, *woest*, *zoel*, *zoon*, *zoet*, enz. — In dezelfen is den gemengden klank van *oe* duidelijk te verneemen, en aanmerklijk verschillende van *oor*, *door*, *ik hoor*, enz. —
- OU. Vindt men in *bout*, *bouwen*, *goud*, *hout*, *koud*, *kout*, *louter*, *mout*, *mouw*, *rouw*, *schant*, *schouw*, *zouw*, *wouw*, *zout*, enz. —
- UI. Treft men aan in de woorden *buit*, *duit*, *fluit*, *guit*, *huid*, *kuil*, *kuip*, *kuit*, *luid*, *luit*, *muis*, *muiten*, *puilen*, *puin*, *puist*, *ruilen*, *ruimen*, *ruit*, *schuim*, *schuins*, *tuil*, *tuin*, *tuit*, *vuit*, *vuist*, *wuiven*, *zuivel*, *zuiver*, enz. —

A A N M E R K I N G E N.

In mijne *REGELMAATIGE NEDERDUITSCH E SPELKONST*, gedrukt en uitgegeeven in den Jaare 1769, heb ik, als *Diph- tongen* of *Tweeklanken* opgegeeven, en als zoodanig genoemd,

1. AA. Die gevonden wordt, zoo als ik daar zeide, in de woorden *aan*, *baan*, *daar*, *gaan*, *haan*, *kaas*, *laan*, *maan*, *naam*, *paar*, *raad*, *staal*, *taal*, *vaal*, *waal*, *zaal*, enz.
2. EE. Die men aantreft in *eed*, *een*, *eer*, *geer*, *heer*, *keer*, *leer*, *meer*, *neet*, *peet*, *reet*, *steel*, *teef*, *teer*, *veel*, *weelde*, *zeep*, *zeer*, &c.
3. OO. Welke men ontmoet in de woorden *boon*, *door*, *doos*, *goor*, *hoos*, *kool*, *lood*, *moot*, *nood*, *noot*, *pool*, *rood*, *roos*, *school*, *toorn*, *toren*, *voorn*, *wooning*, *zool*, *zoon*, *zoor*, enz. —
4. UU. Waarmede geschreeven worden de woorden *buurt*, *duur*, *guur*, *huur*, *kuur*, *muur*, *schuur*, *zuur*, *zuuring*, *bezuuren*, *verzuuren*,

Over

Over deezzen vierledigen voordragt, was destijds, (zoo als men zégt) holland in last, en men heeft mij daaróver vimnig dóorgehaald en gehékeld; — onder gediensfuge verklaríng, dat ik, tegen mijne eigene bepaaling en beschrijving van de Tweeklanken, te werk was gegaan; uit-hoofde dat de verlengde klinkers AA, EE, OO en UU, geen verzamelingen van twee klinkers, maar ieder slegts twee klinkers waten, *tweemaal verdubbeld* genomen. — Intusfchen heb ik mij over die bestraffing niet gebelgd, noch belachelijke aanmerkingen willen maaken op de uitdrukking van *twee klinkers*, *tweemaal verdubbeld!* 't welk dan zooveel als *zesklinkers* zouden zijn. — Liever heb ik, in het VERVOLG op mijne SPÉLKONST, in den Jaare 1772 in het licht verscheenen, bladzijde 202, mijne dwaaling willen erkennen, en volvaerdig toegestemd dat *aa*, *ee*, *oo*. en *uu*, geen eigentlijke *Diphthongen* of *tweeklanken*, maar slegts dubbele of verlengde klanken zijn; terwijl ik teffens in bedenking heb gegeven, of men evenwel die Letters, in het afgetrokkene, niet zou kunnen beschouwen als *Diphthongen*, in zoodanige woorden, waarin dezelve eertijds, als tweeklanken zijn gebruikt, bij wijze van verwisfeling met andere *Vocaaalen*, welken een wezentlijke *Diphthong* of Tweeklank vormen en saamenstellen.

Ten einde deeze bedenking eenigermaate smaakelijk te maaken, ten minste aan overweeing voor te draagen, stéet de ik terneder: dat de

- AA. Kon worden aangemerkt en beschouwd als een Tweeklank, in woorden, waarin die twee letteren verwisfeld kunnen worden met *ae*; — gelijk in *paard* en *paerd*; — *zwaard* en *zwaerd*; — *staart* en *staert*; — *maart* en *maert*; en welke verschillende spelling men dezelve geboekt vindt inde TWEESPRAAK van de *Amsterdamsche Kamer in liefde bloeiende*, pag. 28. — Immers, daar zijn verscheide taalkundige Schrijvers, die de verdubbeling van de *aa* ten éénemaal verwerpen, en de *ae* daarvoor in de plaats gesteld willen hebben; aan welke twee laatste en verschillende letteren, zij nog daarenboven, een ongemengden en zuiveren klank toeschrijven. — Ondanks deeze hoedanigheid van een ongemengd geluid, aan de *ae* toegeëigend, willen zij dezelve voor eenen Tweeklank of voor eene *Diphthong* gehouden hebben; waardoor zij immers in dezelfde dwa-

dwaaling vervallen, waarin men beweeren wil dat ik gevallen ben. — Is een zuiveren en ongemengden klank geen *Diphthong*, dan is *huane ee* zoo min als mijne *ee*, voor een Tweeklank te houden. —

Bij het Leydsche GENOOTSCHAP, zoo beroemd onder den naam van KONST WORDT DOOR ARBEID VERKREGEN, waarvan ik de eer heb gehad een Lid te zijn, en aan hetwelk ik het VERVOLG mijner SPRAAKONST heb opgedraagen, heeft men aan eene nederduitsche SPRAAKONST geërbsids, die ik niet weet dat ooit tot stand gekomen is, maar van dewelke ik destijds verscheidne afgedrukte bladen in handen heb gehad. — In dezelve heb ik het volgende gelezen: „*Wij hebben tweederlei Diphthongen, waervan de eerste twee, en de tweede drie Klinkers insluiten. — Van het eerste soort zijn dezee: een, staen, waereld, een, eer, heil, peil, geur, bier, doer, duit.*” — Deeze Kunstgenooten nu, waren voor de spelling van *ee*, als een ongemengden klank, en zij maaken evenwel een *diphthong* van dezelve, zoo wel als van de *ee*, in *een* en *eer*. Een misflag, waardoor de mijne eenigzints te verschoonen was.

Maar nu moet ik verder gaan en den geneegen Loezer verzoeken mij te willen volgen:

22. Zou als een *Diphthong* kunnen worden aangemerkt, in woorden, waarin men die twee Letters pleeg te verwisfelen met den tweeklank *ei*, en wel in de volgende:

Alleen, Beer, Deel, Meer, Heer

Allein, Beir, Deil, Meir, Heir, enz. — Maar

de eerstgemelde of de bovenstaande woorden, zijn thans alleen bezitters van het nationaale burgerrecht, — terwijl dezulken, onder de Nedenlanderén die met bijzondere *dialecten* of Tongvallen zijn begaafd, zig met de andere kunnen vermaaken, onder beding en voorwaarde van dezelve niet in openbaare Schriften te gebruiken. —

Dezelfde ze zou men verder, als een *diphthong* kunnen beschouwen, in de onderstaande woorden, in dewelken die twee letters pleegen vervangen te worden door *eu*, als in

Lee-

Leunen, Sneevelen, Speelen,
Leunen, Sneyelen, Spenten. Terwijl de

50. Door mij, in mijn vorig Werk, almeede als een *Diptong* opgegeeven, voor zodanig zou kunnen gehouden worden; in zulke woorden, waarin zij voor deezen, door eene *oe* uitgedrukt en geschreeven wierd; Als daar zijn:

Groot en Groet, Genoot en Genoet. —

Ook in dezulken, waarin de *oi* haar plaatsvervanger pleeg te zijn, naamelijk in:

Poort, voort, oorkonde.

Poirt, voort, oirkonde. Welk laatste woord nog dikwils zoo geschreeven wordt, terwijl men ook nog zegt: *Hij is van 't mannelijk oir,* — in oirkonde *der waarheid,* enz.

En eindelijk ook in zulke woorden, waarin de zuivere en verlengde *oo* pleeg vervangen te worden, door *oa*, — zoo als blijkt uit

Ook, Geloof, Kkoopman.
Oak en Oack Geloaf, Koapman, enz.

Met dit alles vind ik mij, in gemoede verplicht, om mijn Leezer ernstig te waarschouwen, dat alle die voorbeelden, door mij niet worden aangevoerd, met een oogmerk om dergelijke verouderde en verbannen woorden, weder in onze hedendaagsche zoetvloeiende en welluidende Taal in te voeren, en alzoo aan dezelve te verleenen *rappel van Ban*; — 't welk van geen ander gevolg zou kunnen zijn, dan om de Taal te bederven en tot een *barbarismus* te herscheppen!... Ik heb deezen voordragt enkel en alléén gedaan, om te toonen, hoedanig men een *kwaade zaak* kan *poogen* goed te maaken. — Men eete dus niet van die bedorven vrugten; — als zijnde *Champignons* of *Paddesloelen*, die den dood der Taal zouden na zig sleepen!

I

uu.

uu. Zou men ook nog daarenboven, en op den gelegden wankelbaren grond, een *diphthong* kunnenoemen, en alzoo met den naam van Tweeklank bestempelen, wanneer men dezelve als zoodanig wilde beschouwen in de woorden *duur*, *muur*, *vuur*, — die men eertijds schreef *duer*, *muur*, *vuur*, en welk laatste woord men ook pleegte schrijven *vuor*, *vuor* en *vuir*. Volgens TUINMANS FAKKEL, pag. 422. — *Vuur* is, in de hedendaagsche Taal, het beste woord; en moet thans alléén gebruikt en alle de andere verworpen worden. Zie ALBERTHOMA, in de *Voorreden* voor deszelfs MENGELDICHTEN.

26. Van de TRIPHTONGEN.

Boven en behalven de opgegevene *Diphthongen* of Tweeklanken, hebben we ook in onze Taal, zoogenaamde *Triphtongen* of Drieklanken; — „Zijnde „een gemengd geluid van drie onderscheidens *Vocallen*, die *simultaan* uitgesproken worden.” — Van dezelve hebben wij niet meer dan de volgende twee; naamelijk:

LEU. Die zeer zeldzaam voorkomt en enkel gevonden wordt in de woorden *hieuw*, *kiauw*, *nieuw* en eenige daarvan afgeleide of saamengestelde woorden, als *nieuws*, *nieuwsgierig*, *nieuwigheid*, *nieuwstijding*, enz.

Zonderling is, en het verwekt opmerking, dat men gewoon is te schrijven *hieuw*, de voorleeden tijd van het Werkwoord *Houwen*, — daar men eigenlijk, volgens de regelmaat zou behooren te schrijven *houwde*; want de Werkwoorden *Bouwen*, *Brouwen*, *Schouwen*, en meer anderen van dien uitgang, maaken *bouwde*, *brouwde* en *schouwde*, enz. Mischien wel dat het kenmerklijk hoorbaar geluid in de uitoeffening van dit Daadwoord, de oorspronkelijke reden geweest zij van die vreemde uitzondering; — Want het is zeker dat veele woorden, naar den klank der werkzaamheid, welke zij betekenen, in de Taal gebragt zijn, als onder anderen *Loeien*, *Brommen*, *Piepen*, enz. — *Hieuw* is intuschen niet maar onlangs, in onze Taal gekomen. — Men vindt hetzelfde reeds gebruikt, in onze Bijbelvertaling MATTH. 26. vers 51. MARCUS 14. vs. 47.

LU.

LUCAS 22. vs. 50. en JOHANNES 18. vs. 10. — In de HANDELINGEN DER APOSTELEN, Hoofdstuk 27. vs. 32. leest men dat de Krijgsknegten de touwen *af hieuwen*, — waarvoor men, ten huidigen dage, schrijven zou, *afkaptien* of *kaptien*, op zijn Zeemans.

OEI. Zijnde een zuivere of echte Drieklank, wordt gevonden in de woorden *bloei*, *boei*, *groei*, *moei*, *moette*, *geloei*, *geschroeid*, *geboeid*, *geloeid*, *hij floeit*, *hij moeit mij*, *het zaad bloeit*. — Ook in de Werkwoorden *boeiën*, *bloeiën*, *groeiën*, *moeiën*, *loeiën*, *schroeiën*, *roeiën*, *knoeiën*, *schoeiën*, *inoeiën*, enz. —

A A N M E R K I N G E N.

In mijn vorig Werk, (waaruit ik hierboven, zandleiding gekreegen en genomen heb, om breeder uit te weiden over de *Diphthongen*) had ik ook, onder de *Triphthongen* of Drieklanken gerangschikt, de volgende, naamelijk *AAI*, *AAU*, *EEU* en *OOE*, — 't welk eigenlijk niet anders dan verlengde Tweeklanken zijn, en die gevonden worden:

AAI. In de woorden *baai*, *fraai*, *haai*, *saai*, *taai*, *zwaai*, en in veele anderen meer. — Woorden, die door de Liefhebbers en begunstigers van de spelling met *ae*, boven die van *aa*, geschreeven en alzoo tot echte *Triphthongen* gevormd worden, wanneer ze gespeld worden *baei*, *fraei*, *haei*, *saei*, *zwaei*, enz.

AAU. Worden gevonden en geschreeven in *baau*, *blaauw*, *braauw*, *daauw*, *daauwel*, *faauw*, *gaauw*, *graauw*, *kaauw*, *kraauw*, *klaauw*, *paauw*, *raauw*, *snaauw*, &c. Profesfor SIEGENBEEK verklaart te schrijven *dauw*, *dauwel*, *Heraut*, *lauwer*, *kauw*, *klauseren*, en *Paus* en *Rabauw*, zonder verlenging van de *aa*, en maakt daarvan alzoo een enkele *diphthong*; waardoor deeze woorden korter en schielijker uitgesproken worden dan de voorigen, waarin de verlengde *aa* gevonden wordt, en waarin Hij dezelve behoudt. — Mogelijk is deeze spelling gegrondt in den tongval van sommige Nederlanderen, die de opgamelde woorden uitspreken, als warenze geschreeven met *ou*, en zegen *douwel*, *louwer*, *Pous*, *keuw*, *klauseren*, met

denzelfden klank als *ouwel*, *ouders*, en *Outaar*, voor *Autaar* of *Altaar*.

EEU. Deze verlengde tweeklank vindt men in de woorden *breeuw*, *eeuw*, *leeuw*, *meeuw*, *schreeuw*, *sneeuw*, *spreeuw*, *zeeuw*, enz. woorden, in dewelken het geluid der *u* veelminder wordt gehoord en zager doorstraalt dan in de woorden *deur*, *geur*, *keur*, *leus*, *peulen*, *reuk*, *zeug*, enz. en alléén moet worden toegeschreeven aan de verlenging van de *ee*. —

OOI. Treft men aan in de woorden, *dooi*, *fooi*, *gooi*, *hooi*, *kooi*, *looi*, *vooi*, *ooit*, *plooi*, *strooi*, *tooi*, *vlooi*, *berooïd*, *gehooïd*, *gekooïd*, *gelooid*, *geplooid*, *gestrooid*, *getooïd*, *gevlooid*, enz. en in alle de werkwoorden van dien aard, als *dooïen*, *plooïen*, *tooïen*, *strooïen*, enz. —

Profesor SIEGENBEK, in deszelfs VERHANDELING OVER de SPELLING, pag. 140 tot 143, de verdubbeling der klinkletteren erkend hebbende in de verlengde Tweeklanken, hierboven opgegeeven, en in gevolge van dien, de AA, EE en OO gebruikende in de woorden *blaauw*, *laauw*, *flaauw*; — *eeuw*, *leeuw*, *sneeuw*; — *hooi*, *ooit* en *strooijen*, maakt zigzelve daaruit eene tegenwerping, en spaart even daardoor aan anderen de moeite om zijn Edele die te maaken, naamelijk: „ dat die verdubbeling „ der Vocaalen, in lange tweeklanken, aan sommigen mis „ schien strijdig zal voorkomen; met de door hem aange „ prezene regelmaat der Vocaalspelling, volgens welke „ in lettergreepen, niet op een medeklinker sluitende, „ nimmer eene Vocaalsverdubbeling behoort plaats te grijpen „ dan in woorden, welke de lange harde *e* en *o* „ hebben.” — Deze gemaakte tegenwerping verplicht hem, tot het maaken eener uitzondering, op deszelfs vastgestelden regel. — Eene uitzondering, die de algemeenheid van zijnen vastgestelden regel, aanmerkelijk doet verzwakken en verlammen, terwijl immers de Hoogleraar niet ontkennen zal, dat, hoe meer een taalregel aan uitzonderingen onderhevig is, dezelve ook, naar die maate, van deszelfs regelmaatigheid wordt beroofd; — te meer, daar zijn Edele zelfs erkent en met ronde woorden zegt: „ dat „ de opgegeeven verdubbeling, door het gezag van verre de „ meerderheid onzer taalkenners en keurige Schrijve „ ren

„ren bevestigd wordt.” — Eene erkenenis, waarmee ik mij volkomen veréénige, en welke niet kan misfen om mij en anderen te versterken en te bevestigen in het standvastig gebruik der *Vocaaals-verdubbeling*, zonder eenige uitzondering, zoo als ik die vootheen; in mijne voorige Werken, gepoogd heb te verdedigen, en thans bij vernieuwing heb getragt te doen. — Eene *verdubbeling*, die zig zeer gemakkelijk laat begrijpen, en geene redekavelingen noch overredingen, op oud of nieuw gezag gegrondt, van nooden heeft. — Eene *verdubbeling* die haar oorsprong neemt en afgeleidt wordt, uit eene zagtvloeiënde Beek, zonder kronkelstroomen; — alles bevoigtigende en besproeiënde, wat op derzelver regstreekfchen weg gevonden wordt, en zig in haare zuiverheid en éénvoudigheid verlustigen en vermaaken wil. — Eene *verdubbeling* nogmaals, welke de Heer SIEGENBEEK zelve erkent, dat alleréerst en doorgaande, in onze Taal is ingevoerd, door den doorluchtigen Drosfaard HOOFT, een man voorzeker, aan wien de nederduitsche Taalkunde ten duurste verplicht is; — die denkkelijk ook wel de oudste Schriften, in onze Taal geschreeven en voorhanden, zal gelezen en de *Spelling der dertiende en veertiende Eeuw*, waarin de enkele *Vocaaal-spelling* gebezigd is, zou hebben nagevolgd, bijaldien hij dezelve zulks waardig had gekeurd!...

Reeds in het begip van de agttiende Eeuw, (zegt Professor SIEGENBEEK, op de 100ste bladzijde van deszelfs *VERHANDELING*.) wierd de dubbele *Vocaaal-spelling* verdedigd door MOONEN en SÉWEL, maar door anderen bestreeden. — De groote HUYDECOPER is vervolgens oorzaak geweest, dat dezelve meer en meer is doorgedrongen, terwijl die zoo beroemde Taalgeleerden nogtans minder navolgers zou gehad hebben, zoo niet de doorluchtige WAGENAAR de opgemelde schrijfwijze (van HOOFT, van MOONEN, van SÉWEL, van HUYDECOPER en van anderen) door deszelfs voorbeeld, bekrachtigd had!...

Hoe 't zij, ik heb reeds in mijne voorige Werken, de verdubbeling der klinkletteren in de woorden onzer Taale, op het gezag van bovengenoemde en van meer andere doorluchtige Mannen, ondernomen te staaven, en deeze regemaatige schrijfwijze, in deeze *VERHANDELING*, bij vernieuwing aangedrongen. — Dezelve met een oppartijdige aandracht leezende, zal niemant mij kunnen beschuldigen, dat ik met mijne pen, op eene willekeurige wijze, tegen de

Spelling van den Hoogleeraar SROONDEK; in het tijdperk ben getreden; daar ik immers niet anders dan mijne eigen gevoelens, met alle bescheidenheid, ter nadere toets breng en ter beoordeeling van de Natie, volkomen overgeeeft. — Eene vrijheid en bevoegdheid, die niemand mij betwisten kan en ook niemand mij betwisten zal. — Bene vrijheid, die ik gaerne ook aan anderen overlaat, om zig daarvan, wederkeerig tegen mij te bedienen, en mijne gevoelens te wederleggen, ten einde alzoo, door wederzijdsche pogingen, tot eene gewenschte éénpaarigheid en regemaatigheid te komen, en dezelve éénmaal vast te stellen. —

Had Professor SROONDEK, in naam en op gezag van de, door zijn Edele zoo hoog gesprezen en onsterfelijke Taalgeleerden; als door hem in de nabijheid op de voorige bladzijde met naamen zijn gespeld, de verdubbeling der Klinkletteren, in de woorden onzer Taale, voorgesteld en aangedrongen, — en als verkieslijk boven de Spaarzaame verénkeling van dezelve, smaakelijk gemaakt, nimmer zou ik de pen tegen zijn Hooggeleerde hebben opgevat; veelmin zou ik mij ooit de minste eer, of den geringsten roem hebben laten aanleunen; dat zijn Hooggeleerde mijne Spelling wate nagevolgd. — Veelêer zou ik, met den *Recensent*, in de NIEUWE VANDERLANDSCHE LETTEROEFENINGEN; voor den Jaare 1865, N°. 4. bladzijde 176, (schoon met denzelven ook de onwaarschijnlijkheid erkennende, dat de gronden, bij des Professoors spelling aangenomen, aan allen zullen behaagen) mijne nog verder van zijn Edele verschillende spelling; en de gronden die ik vermeen daarvoor te hebben, aan de zijnen ondergeschikt hebben gemaakt en daaraan onderworpen.

De Profesfor had mijn naam en mijne schriften ongenoemd kunnen laten; even gelijk hij dezelve nu ook, in geheel zijne VERHANDELING niet verwaerdigd heeft te spellen; — niettegenstaande het, op veele plaatsen, blijk dat hij dezelve geteet heeft, en alzoo daarmede niet onbekend is geweest.

Zulks nu niet geschied zijnde en ik alzoo mijzelve in de noodzaakelijkheid gebragt vindende, offi de verdubbeling der Vocaalen, tegen den Hoogleeraar te verdeddigen, in dit tegenswoordig stuk, — zal niemand zig verwonderen, dat ik ook; in een volgend Vertoog, over het gebruik der *Melleklinkers*, mijne gevdelens vóór zal draagen; — in.

inzonderheid over de verwantschappen Letteren B en P; — D en T; — Ch en G; — F en V; — Kw en Qu; — S en Sch; — S en Z; Ks en X; en over zooveele andere onderwerpen meer. — Onder anderen ook over de uitlaating en inlasching van sommige Letteren, ter bevordering van zoetvloeiendheid en weltevredenheid. — Voornaamelijk over de spelling van *uitheemsche* woorden, uit andere Taalen in onze spraak overgenomen; — woorden, waarmede men, sedert eenigen tijd, ongemeen willekeurig begonnen heeft te werk te gaan, en in onze Taal zoodanig te hervormen, datze voor den buitenlander geheel onkenbaar moeten zijn geworden; in wier Taalen, de Werken der Geleerden worden gedrukt *in quarto* of *octavo*, maar bij ons thans *in quarto*, gelijk ik onlangs in een openbaar geschrift, met verwondering, heb gelezen!...

Met alle daeze bedoelingen en oogmerken voor het gevolg, bevangt mij geen den minsten schroom, dat deeze mijne tegenswoordige VERHANDELING, zoo min als het geene daarop moegt komen te volgen, aan den Hooggeleerd-
 aar SIEGENBEEK eenig misnoegen zal kunnen verwekken, terwijl zijn Edele met ronde woorden heeft verklaard, in het VOORBERICHT zijner Verhandeling, bladzijde XVIII,
 „ dat hij ten volke bereid is, om de gegrande bedenkingen,
 „ welken tegen zijn werk mogten ingebracht worden. (*)
 „ met

(*) „ Maar is dit nu niet reeds te laat? vraagt hie. *Recoeft* in het „ VIII. Nummer van de HEDENDAAGSCHE VADERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, voor den Jaare 1805. pag. 367. Heeft de Regering deze „ Spelling niet reeds als de beste Nederduitsche gewettigd, en verklaard dezelve aan te neemen, en bevolen om haar in te voeren „ overal, waar het gezag geldt? — Maar daar in het rijk der letteren zulk een gezag toch niet erkend kan worden, dunkt ons „ dat men, met de uitgave van deze Verhandeling, hoe schoon en keurig ook, tot het bedoelde doel, het verkrijgen eener eenparige „ spelling onder de nette Schrijveren en liefhebbers d'r taal, „ geenen stap gevorderd is. — Zullen zoo vele geleerden, die de „ geheele andere spelling volgen, en reden waten, waarom, nuop het gezag des Staatsbewinds deze spelling aannemen? — Het is niet te verwachten, gelijk men ook geenen grond heeft om het te vergen. Het rijk der wetenschappen moet onafhankelijk zijn van „ alle Staatkundige magt. — De punten in geschil moesten eerst „ openlijk behandeld, beredeneerd, en door een gezelschap van
 Taal-

„ met erkentelijkheid, ten zijnen nutte, en tot volmaking
 „ van hetzelfde aan te wenden. — onder toestemming nog.
 „ tans van het hooge Bestuur in ons Vaderland, 't welk
 „ door zijne (*deszelfs*) bekrachtiging, zich dit Werk heeft
 „ toegeëigend"!...

Een prijzenswaardig voorneemen inderdaad, van den Heer SIEGENBERK, ter volbrenging van betwelke dan ook inzonderheid zullen kunnen bevordertijk zijn, de Aanmerkingen op des Profesors taalkundige Schriften, te vinden in de reeds genoemde NIEUWE VADERLANDSCHE LETTER-OEFFENINGEN, N°. 4, 6, 7, 8, 9 en 10. — Aanmerkingen, die doorslaande blijken en bewijzen opleveren; van de ongemeene kunde en bedrevenheid des Stellers, in onze schoone vaderlandsche Taal, en die ik met het grootste vermaak en nut, ook voor mijzelven gelezen en herleezen heb. — Zoo ook de beide Recensien in de HEDENDAAGSCHE VADERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, N°. 7 en 8.

Intusschen kan het den Hoogleerzâr SIEGENBERK niet dan tot een streelend vermaak verstreken, wanneer Hij verneemt, dat reeds andere Mannen van taalkunde en geleerdheid, zig naar zijne Spelling begonnen hebben te schikken, en even daardoor van derzelver te vooren aangenomen schrijfwijze, waarin zij-versehiden Werken, in openbaaren druk, aan de Waereld hebben meêgedeeeld, zijn afgeweeken en alzoo dezelve hebben laten vaaren..... Hiervan vindt men een overtuigend bewijs in het *Tiende* stukje van het zoo- even genoemd voortreffelijk MAANDWERK, genaamd de LETTER-OEFFENINGEN, bladzijde 429, agter de beoordeeling of de *Recensie* van een Werk, genaamd de BRIEF VAN JACOBUS, in LEERREDENEN, door den

---

„ Taalkundigen, uit alle gewesten des Vaderlands gekozen, op
 „ eenparige gronden beflist zijn. — Zoo daar al Jaaren mede ver-
 „ loopen waren, wat schaadde het? Het heil des Vaderlands hing
 „ van de enkele of dubbele Vokalspelling niet af, en men zou kans
 „ gehad hebben, om de verschillen te vereffenen door een gezag,
 „ het welk bij de liefhebberen meer gelden zou, dan *in dazem* (*sic*
 „ *venia verbis!*) het gezag der Regering gelden kan: namelijk dat
 „ van algemeen en bij de verschillende partijen geachte Voorga-
 „ gere n.

den Heer M: STUART, *Christen-Leeraar bij de Remonstrantsch-Gereformeerde Gemeente te AMSTERDAM*; — na welks beoordeeling de *Recensent* laat volgen, deezs woorden:

„Wij merken hier nog aan dat de Eerw. STUART, in „de nu afgegevene twee Deelen, zich geschikt heeft naar „de nu onlangs vastgestelde spelling.”

Eene groote *inschikkelijkheid*, voorwaar! tuschen twee zoo beroemde Letterkundigen!.. — Voor deezzen zag men niet zelden, dat Mannen van dergelijken stempel, onderling, jaaren lang, onafgebroken twisteden over den zin en 't verband van een enkel woord, of over een vermeende kwalijk geplaatste zinnijding in de *dode Taalen*; — maar, deezze tijden van hairklooverijë zijn voorbij!.. en nu offert men, uit loutere *inschikkelijkheid*, een geheel, te vooren gevormd plan van *spel- en taalkunde* in een *leevendige Taal*, aan den smaak van een ander op, en dat wel in een stuk, 't welk door Profesfor SIGENBEEK zelve, *het belangrijkste van de gantsche Taal wordt genoemd*, naamelijk de verdubbeling der *Vocaaalen*. — Eene *inschikkelijkheid* intussehen, die den Heere STUART, tot geen geringen roem verstrekt, wanneer dezelve gegrondt is in volkomen overreeding; door dewelke zijn Eerwaerde alsdan belijdt en erkent, dat hij te vooren heeft gedwaald, en deezze zijne dwaaling nu herroept en verbetert; maar door welke *inschikkelijkheid* en zichtbare verandering van taal en spelling, deezs zelfs laatste Schriften, vergeleeken met de voorgigen, bij den Buitenlander in het oog moeten loopen en bij den Vreemdeling groote verwondering te wege brengen; — als zijnde zijne gedrukte Werken daardoor hoogstmoeiëlijk gemaakt voor eenen Vertaaler van deezelven; die, in de voorige Schriften van dien geleerden en welspreekenden Man, de woorden onzer Taale, doorgaans heeft *gespeld* gevonden, met *verdubbeling der Vocaaalen*, en die nu, in de latere Werken van denzelfden Schrijver, alle de voorige woorden, *half ontkleed* en met eene enkele *Vocaaal*, geschreeven vindt!.. Welk eene *taalkundige ommewenteling* in een *wentelend Gemeenebest*!..

Eene niet minder groote *inschikkelijkheid*, vindt men in het gedrag van den gewezen Schoolonderwijzer, thans Schoolopziener H: WESTER, een man van beproefde kunde in zijn vak, die (hoewel dier nieuwe of liever van *hoogerhand bekrachtigde Spelling* van den Hoogleerëaar SIE-

WERK niet toegedaan) nogtans onderscheidt. *Spellsboekjes* heeft uitgegeven, geschoeld op de Spelling van den bovengenoemden Professor, ten einde de eerstbeginnenden alzoo daarin behulpzaam te zijn! Zie de aangehaalde *LETTEROEFFENINGEN*, N°. XI. pag. 516. —

Intusschen blijkt het nog niet uit beide die berichten in de *LETTEROEFFENINGEN*, dat de *Recensent* die zelfde *in-schikkelijkheid* gebruikt, maar integendeel zig van de *Vocaals-verdubbeling* blijft bedienen.

Tot geene mindere voldoening moet het den Hoogleeraar *SIEGENBEEK* voorál verstreken, in het laatste *PROGRAMMA* van de *BATAAFSCHE MAATSCHAPPIJ* van *TAAL- en DICHTKUNDE*, gelezen te hebben de volgende woorden: (a)

„ *De Eerwuarde Heer P. WEILAND* bragt ter Tafel de
 „ *afgedrukte bladen zijner Nederduitsche Spraakkunst, en*
 „ *de getuigschriften van goedkeuring en aanbeveling, zoo*
 „ *der Gelastigden dezer Maatschappij, als der Maatschap-*
 „ *pij van Nederlandsche Letterkunde; gelijk ook het Besluit*
 „ *van het STAATSBESTOOR, om dit Werk uitgegeven, onder*
 „ *den titel van Nederduitsche Spraakkunst, door P. WEI-*
 „ *LAND, uitgegeven in naam en op last van het Staatsbe-*
 „ *stuur der Bataafsche Republiek, en derhalve geheel*
 „ *overdeénkomstig al dat geen, hetwelk ten aanzien der*
 „ *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling van den*
 „ *Hoogleeraar M. SIEGENBEEK heeft plaats gehad. — De*
 „ *Spraak-kunst van den Eerwuarde Heer P. WEILAND,*
 „ *even gelijk te voren de Verhandeling van den Hoogleeraar*
 „ *SIEGENBEEK voor een Werk der Maatschappij erkend en*
 „ *aangenomen zijnde, werd besloten, beiden den acht-en-*
 „ *waardigen vervaardigers dier opstellen, en grondloggers*
 „ *eener eenpaartige Spelling onzer Moedertale, als een*
 „ *blijk van erkentenis voor het loffelijk vervullen hunner*
 „ *opgenomen taak, het LIDMAATSCHAP VAN VERDIENSTEN*
 „ *aan te bieden, bij den GOUDEN EEREPENNING van*
 „ *den Stempel der Maatschappij.*” —

Een streelende belooning, inderdaad, ter vergelding van eenen arbeid, welke men zou kunnen beschouwen als tot niets minder strekkende, dan om drie *uimantende, voor-tref-*

(a) Te vinden in de *ROTTERDAMSCHÉ COURANT* van den 20. October 1805. N°. 118. —

treffelijke en boven allen taalkundigen lof, verheven Mannen, (door Professor SIEGENBEEK zelve, op veelv. bladzijden van deszelfs VERHANDLING, met die verheven eernaamen bestempeld) naamelijk HOOFD, HUYDEGONER en J: WAGENAAR; — Mannen die men, ten allen tijde, als OVERLIEDEN der NEDERLANDSCHE TAAL, heeft beschouwd en behandeld, van derzelve, met zoo veel roems en zoo lang bekleedde eminente posten te verlaten en (als door een revolutionairen schok) (a) te verwijderen; — van allen invloed, voor 't vervolg, op derzelve en op onze eigen Vaderlandsche taal te berooven, en, (als 't ware) tot den rang van Weetnieten te vernederen! Eene behandeling, die men niet alléén, op dit uitmuntend *Driemanschap*, maar ook op een *Legioen* hunner Navolgeren zou kunnen roepasfen, die in alles, derzelve voetspoor hebben betreden en hun taalkundig gezag erkend en geëerbiedigd; — die nu immers ook, als Leiden van het taalgeleerde *Gild*, in de ontzetting van derzelve Hoofdmannen en Overlieden, van alle Steun schijnen beroofd, en, als onwetenden, naar den kring der vergeetenheid schijnen verweezen te worden!

Intuschen is de hoop op *redres* in dit gewigtig stuk, waarop de nederlandsche *Natie* het oog gevestigd heeft, en het welk, van *deezem* gunstig, — van *anderen* ongunstig beschouwd wordt, nog niet geheel verlooren, — ten minste is 'er nog herziening van te hoop! Immers in hetzelfde PROGRAMMA der genoemde *taalkundige* MAATSCHAPPIJE wordt ten besluite van hetzelfde, het volgende merkwaardig slot gelezen.

„ Eindelijk werd besloten eené Commissie uit de onderscheiden Maatschappelijke Afdeelingen te benoemen, ten einde zijne Excellentie, den Heere RAADPENSIONARIS DER REPUBLIEK, wiens loffelijke kunstliefde te over bekend is, het Lidmaatschap van verdiensten optearagen, en Hoogstedenzelven te verzoeken tot Beschermheer der Maatschappij. ”

Een besluit als dit bovenstaande, kan der Maatschappij niet anders dan tot eer en roem verstreken, — en derzelve

(*) Zie d. Aanteeking uit een Stukje van M. ROEFOSWAERT, in deze Verhandeling, bladzijde 31.

ver luistert zal niet weinig vermeederen en toeneemen, door aan derzelve hoofd, als BESCHERMHEER te zien geplaatst, een MAN, tot wiens welverdienden en bekenden lof, eene beroemde Nederlandsche Dichteresse, onlangs gezongen heeft:

Daar Nederland, met sturende oogen,
Op U, (a) haar aandacht heeft gevest:
De hoop elks geest houdt opgetogen,
Ter redding van 't Gemenebest. . . .
Daar Uwe taal elks hart deed gloeijen!
Reeds tranen van gevoel deed vloeijen,
Uit eerbied aan U toegewijd;
Zou dan mijn Zangster ook niet delen,
In 't heil dat Nederlands volk mag strelen?
Daar Gij reeds haar Beschermster zijt.

Nooit spande zij de Cythersnaren,
Voor de ijdele Grootten dezer aard ———
Die eigenbaat met trotschheid paren,
Wier deugd in hersenschim ontaart:
Maar huldigt braafheid, zuivre zeden,
Eerbiedigt trouw in pligt en eeden;
Waardeert verdienste in elken stand:
En huldigt grote en achtbre Mannen,
Die 't zelf belang geheel verbannen ———
Voor 't heil van 't dierbaar Vaderland. . . .

o Nederland! vestig dan uw oogen,
Op uw zo achtbaar Opperhoofd!
Dat, met uw rampen diep bewogen,
U heil en redding heeft beloofd.
Zich zelv' altijd gelijk gebleven,
En boven vleitsaai verr' verheven
Werd Hij door grootheid nooit verblind:
Oprecht, gulhartig en zagtaartig
In elken kring elks achting waardig,
Alleen om eigen deugd bemind.

1/2 Ge.

(a) Naamelijk op R: J: SCHIMMELPENNING, wiens naam in't Programma niet gespeld wordt.

't Gevoel van eer — meer waardig te achten,
 Dan 't leven zelfs — deed Hem zijn' pligt
 In elken post getrouw betrachten:
 Hoeveel heeft reeds zijn zorg verricht?....
 Getuig hier, groote BONAPARTE!
 Gij kent, en acht het edel harte
 Dat door uw vriendschap woeds verzeerd. —
 Getuigt ook hier, Amiens en Londen,
 Hij werd onwankelbaar bevonden,
 Als de Eik, die 't woën des Storms trotsfeert.

Als Staatsman reeds gewoon te fiaven
 Op de onafmetelijke wucht,
 Van 't schitterend hoofd der Adeloren!
 Dat rampen, noch gevaaren ducht,
 Tracht Hij diev Ad'laar naar te streven,
 En zal u grootsche blijken geven,
 Dat ge u, met grond, op Hem verlaat:
 Zijn moed, Zijn kracht, ja heel zijn wezen,
 Zijn deugd op 't kaln gelaat te lezen,
 Wijdt zich aan Neerlands kranken staat.

Toen Frankrijk, op 't diepst aan 't dalen,
 Niets dan een duistre Chaos scheen:
 Rees aan zijn kim een Zonl wier stralen,
 Zich bringend door dien warklomp heen,
 Dien weer bezielden, — Zandwoeflijnen,
 Voor 't heerlijkst Eden doen verdwijnen.....
 De Stervling dringt door 't noodlot niet —
 Doch daar we, aan onze duistre kimmen
 T'ans ook een heldre Zon zien klimmen.
 Laat ons de hoop een blijd verschieet.....

Gehijk de rans, in halligheden—
 Dits hemels wilden daaru bewaart:
 Wiens vocht, de klare afgegladen,
 Een aangest van beekjes baart:
 Die, onbemerkt langs de zwoeven,
 In éenen vloed te samen stromen;
 Daar haer getal aankhoudend groeit:
 En 't prachtig Metr. ons doet ontwaren!...
 Dus zult ge al de adren zien vergaren
 Waar bron lang vruchtloos heeft gevloeid.....

'k Zie door verbeelding, reeds de vruchten
 Van 't wijs Bestuur thans ingeseld,
 Bataven! Hoop den 't rijkelijk vruchten,
 De ondraagbare last die u nog knelt,
 Zal niet meer we schandken drukken;
 Gij zult de vrucht van 't arbeids stukken:
 Nu 't gantsch Bestuur, meer éénheid heeft.
 'k Zie spaarzaamheid in alle vakken
 Aanmoediging in alle takken;
 't Gaen ook der kunst wech verkracht geeft.

Verbeelding wordt de regering
 Van Nederlands roem alreeds gewaar!
 De forsche Leeuw schudt fier zijn manen
 Wijkt niet in moed voor de Adelaar!...
 Verbeelding ziet, voor 't oog der Volken,
 De vrede dalen uit de wolken,
 Haar naam weergalmt van strand tot strand!
 Zij stuurt de Floten, op de haren,
 Gereed naar Oost en West te varen,
 Elk roept U 't werksuig in Gods hand...

Gij;

Gij, tot den hoogsten rang verheven!

Die nooit op eigen krachten bouwde

Aan God alleen al de eer wilt geven

En de uitkomst aan Zijn zorg vertrouwt, e...

God onderskoue Uw Ziekvermogen,

Bekrone in gunst Uw ijvrig pogen,

Toen 't heerlijkst loon U in 't verschiet!

Gun dat mijn Zangster U vereere,

Uw doud in 't hoog Bestuur waardeere —

Versma haar zwakke poging niet!..

N. C. BRINKMAN, *Wid. C. VAN STREEK.*

Amsterdam

26 Meij, 1805.

Deeze voortreffelijke Man nu, die reeds sedert den korten tijd van deszelfs Bestuur, zoo veel nuts voor het Vaderland gewrogt en de Natie aan zig verplicht heeft gemaakt, zal vervolgens almede, als Beschermheer van de Maatschappij, met Professor SIEGENBEEK en anderen erkennen, dat de *TAAAL* vooral *het eigendom der Natie* is, en de aanmerkingen van de NEDERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, hiervooren op bladzijde 135 deezzer Verhandeling, in eene *Noot* aangehaald, niet ongemerkt over het hoofd zijn; maar, in deszelfs wijsheid en verlicht oordeel, in zoo verre het deszelfs menigvuldige staats- en den Vaderlande heilbevorderende bezigheden, go-dooogen zullen, zoodanige maatregels neemen als strekken kunnen tot genoegen van de *schrijvende en lezende Natie*, en waar naar alsdan een legelijk zal behooren zig te schikken.

Alvoorens van deezze mijne Verhandeling af te stappen en dezelve te besluiten, vihd ik het niet ongepast om nog een zeer gewigtig stuk onzer spelling te laten volgen, hetwelk ik vertoonw dat den Leezer niet ongevallig weezen zal, en voornaamlijk bestaat in de regelmaatige scheiding onzer lettergreepen of *Syllabes*, &c. waarin veele Nederlanders zeer onkundig zijn en welke *scheiding* nogtans *onafscheidelijk* is van een goede spelling.

Zoodra men de woorden wel weet uit te spreken, is men ook bekwaam om dezelve wel te spellen. Bij voorbeeld: *al-ler-on-be-grij-pen*

ge-lijk-ste. — De letter, waarmede een woord in het enkelvoud na twee vocaalen eindigt, wordt in het meêrvoud altijd aan de tweede syllabe verbonden, als *hoed*, *hoeden*; *ik laat*, *wij laaten*, *ik eet*, *wij eeten*; *boot*, *booten*; *buur*, *buuren*, enz. — *Gemakkelijk*, spelt men *gemakke-lijk*; maar dit woord wordt somtijds tot drie lettergreepen verkort, en dan schrijft men *gemak'lijk*, mer behouding van de tweede *k*, ter aantooning dat 'er eene *e* uitgelaaten is. Zoo ook maakt men van *zaakelijk*, *zaak'lijk*. Van *gewisfelijk*, *gewis'lijk*, enz. Gelijk men breeder zien kan in *TUINMANS Rijmproeve*, bl. 257. In zulke woorden, die in het meêrvoud twee consonanten hebben, behoort de eerste aan de voorste, en de tweede aan de agterste lettergreep; als: *bed-den*, *el-len*, *mes-sen*, *net-ten*, *pak-ken*, *zon-nen*, *schop-pen*, *kar-ren*, enz. — Zoo scheidt men ook de Werkwoorden *dans-sen*, *bak-ken*, *mes-ten*, *bid-den*, enz. — *Duister*, *vrijster*, *eerste*, *naaister*, scheid ik dus: *dui-ster*, *vrij-ster*, *eer-ste*, *naai-ster*, enz. maar *naaste*, *haasten*, *meester*, *vasten*, *tasten*, *rusten*, enz. schrijve ik: *naas-te*, *haas-ten*, *mees-ter*, *vas-ten*, *tas-zen*, *rus-ten*; gelijk ook *hoes-zen*, *roes-ten*, *bees-ten*, *gees-ten*, omdat die woorden in het enkelvoud met eene *e* eindigende, dezelfde in het meêrvoud, in de tweede lettergreep aanneemen. — Séwel intuschen wil dat men schrijve *hoe-sen*, *roe-sen*, *bee-sen*, *gee-sen*, eene spelling, doorwelke men het wortelwoord geheel vernietigt en kwijt raakt. — De woorden die met eene enkele vocaal beginnen, als *adel*, *egel*, *oder*, *uwe*, *ijdel*, spelt men *ad-el*, *ê-gel*, *o-der*, *u-we*, *ij-del*, enz. omdat die enkele vocaalen daarin ieder op zigzelve, eene lettergreep maaken. — Of het ook, volgens MOONEN, kan goedgekeurd worden, dat men spellé: *vonst-en*, *appel-en*, *loogen-aar*, *loop-er*, *roep-er*, en dergelijke woorden meer, mogen de Leezers oordeelen; ik voor mij spel liever *vor-sen*, of *vor-ten*, *ap-pe-len*, *loo-ge-naar*, *loo-per*, *roe-per*. — Allé de Werkwoorden met de voorzetsels *Be*, *Ge*, *Mis*, *Ont*, beginnende, laaten die voorzetsels op zichzelve eene syllabe maaken, als *Be-graa-ven*, *Ge-draa-gen*, *Mis-tas-ten*, *Ont-van-gen*. — Zoo is 't ook met de woorden die het woordje *on* vooraf hebben, als *on-êere*, *on-dienst*, — Desgelijks met de geenen waarin *wan* voorafgaat, als *wan-schaapen*, *wan-schepsel*, *wan-gunst*. Denzelfden gang gaan ook de woorden met *bij* beginnende, als

als *bij-brengen*, *bij-slaapen*; ook de geenen die met *toe* beginnen, als *toe-kruid*, *toe-staan*, enz. Desgelijks de zulken die met *na* beginnen, als *na-gaan*, *na-loopen*; *na-jaagen*, *na-gedagtenis*, enz.

Laat ik hierbij nog voegen, hetgeene ik welêer in een zeer oud Manuscript gevonden hebbe, en van den volgenden inhoud is.

„ Om wel te spellen, worden de volgende regelen gemeenlijk voorgeschreeven:

„ 1. Als tusschen twee klinkers staat een medeklinker, zoo behoort dezelve tot den volgenden klinker, gelijk *d* in *va-der*; *f* in *ta-fel*; *n* in *zo-nen*; *g* in *ploc-gen*.

„ 2. Als tusschen twee klinkers staan twee of meer medeklinkers, die saamen met den volgenden klinker niet uitgesproken kunnen worden, zoo behooren dezelve ten deele tot den voorgaanden, ten deele tot den volgenden klinker, gelijk men ziet in *bak-ken*, *zet ten*, *vel-den*, *han-den*, *warm-te*, *eng-te*, *smal-ste*, *men-schen*, *ern-stig*.

„ 3. Als tusschen twee klinkers staan twee of meer medeklinkers, die saamen met den volgenden klinker kunnen uitgesproken worden, zoo behooren die alléén tot den volgenden klinker, gelijk in *A-dri-aan*, *A-pril*, *Fe-bru-jaar*, *A-bri-coos*.

„ 4. Gelaschte of saamengestelde woorden, moeten in het spellen wederom gescheiden worden. Zoo spelt men *on-edel*, *weder-om*, *ver-achten*, *melk-ëmmer*, *waar-achtig*; hoewel men spellè *zoo-nen*, *nede-rig*, *tove-raar*, *mel-ken*, *waa-ren*. Zie de Aanmerkingen van *Leupold nius* op de Nederduitsche Taale, *bl. 26*.

„ Maar als men de voorschreeven derde regel in het spellen volgt, dan komt de spelling dikwils te strijden met de uitpraak, gelijk men merken kan in de woorden: *vaste*, *beste*, *kiste*, *kosten*, *zuster*, *haspel*, *gespe*, *mispel*; want spellende *va-ste*, *be-ste*, *ki-ste*, *ko-sten*, *zu-ster*, *ha-spel*, *ge-spe*, *mi-spel*, zoo behoorde en schijnt de uitpraak te zijn, *vaaste*, *beeste*, *kiiste*, *koosten*, *zuuster*, *haaspel*, *geespe*, *miispel*, daar nogtans de uitpraak is: *vas-te*, *bes-te*, *kis-te*, *kos-ten*, *zus-ter*, *has-pel*, *ges-pe*, *mis-pel*. Hierom dunkt mij dat men deezen regel niet behoort te volgen, wanneer de uitpraak verëischt dat de medeklinkers, tusschen de klinkeren staande, van malkander gescheiden worden. —

K

„ En

„ En op deeze manier zoude ik de medeklinkers ook scheiden in uitheemliche woorden *Sep-tember, Oc-tober, Doc-ter, Ac-tie, Afzig-natie, Condam-natie, Excep-tie*, schoon dit strijde tegen de manier van de Latinisten.

„ In *haagfen, meester, priester, rooster, koesteren, woelijn*, kan men den voorschreven derden regel volgen, zonder dat de spelling tegen de uitspraak komt; strijden; maar ik zoude ook in dusdanige woorden; de medeklinkers liever scheiden, omdat *ß* alhier, in het uitspreken, zoo wel tot den voorgaanden als tot den volgende klinker behoort,

„ *Cornelius Plempius*, in zijne *Orthographia Belgica*, is van gevoelen dat de meeste uitgangen ofte Lettergreepen der woorden, beginnen met een klinker, en brengt dus de medeklinkers, tusschen de klinkers staande, gemeenlijk tot den voorgaanden klinker, spellende *raads-aam, zover-aar, vriendsch-ap, munt-e, voogd-es, waard-in, onder-aan, togen-aar, vrees-elijk, schoon-er, ons-er, smeer-ig, guls-ig, herberg-ier, afgod-ist*.

„ Ziet hem bl. 11 en 12.

„ Op denzelfden grond, van dat de uitgangen met klinkers beginnen, verwerpt hij de verdubbeling der medeklinkeren, in *hebben, bakken, willen, minnaar, Amsterdammer, zonnen, luttel*, en spelt *heb-en, bak-en, willen, min-aar, Amsterdam-er, zon-en, lut-el*.

„ Hieruit blijkt dat deeze Schrijver, tegen den eerste voorschreeven regel, zoude spellen, *zon-en*, niet *zonen; ploeg-en*, niet *ploegen*, en dat hij zoude schrijven *taafel, vaader*, in plaats van *tafel, vader*. — Het blijkt ook dat hij tegen den tweeden regel spellen zou *veid-en, hand-en, smaalt-e, mensch-en, ernst-ig*; alsmede dat hij niet zoude spellen *va-sie, be-sie, haasten, mee-ster*, noch *vas-te, bes-te, haas-ten, meester*; maar *vast-e, best-e, haast-en, meest-er*.

„ Volgens de gewoonlyke manier van spellen geeft men aan de medeklinkers, voor en agter de klinkers, denzelfden naam. Men zeid *te, i, ti*; en *i, te, it; el, i, li*; en *i, el, il*. — Men noemt ook alle de medeklinkers bijzonder, als 'er veel in eene lettergreep komen, als: *schrikt, dwingt*.

„ Maar deeze manier wordt gantsch verworpen door CASPER VAN DEN ENDE, in zijne Voorrede voor zijn Fransch en Duitsch Woordenboek. In plaats dat ande-

„ ren

ren spellen, *wé i té wit*, zoo spelt hij *wé i et wit*; en hoeveel medeklinkers dat 'er ook voor een' klinker komen, of agter een klinker volgen, hij spreekt die in het spellen saamen éénsgeluids, of onder ééne naam uit. Aldus spelt hij *dwingt*, *dwé i engt*, *dwings*; *schrikt* aldus *schré i ekt*, *schrikt*. — Zoo doende zaid VAN DEN ENDE valt 'er tusschen de letternoeming en het waare geluid der woorden geen verschil; en de leerling wordt met weinig moeite tot volkomene kennis van leezen en schrijven gebragt, gelijk hij zegt door dagelijksche ondervinding hem gebleeken te zijn.

Ten deezen einde stelt hij in zijne Lettertafel, in ééne rij, bij malkander, de scheidelijke geluiden of voorkleefzels, daar de woorden mede beginnen, als: *bl, br, cr, chr, dr, dw, fl, fr, gl, gr, kl, kn, kr, pl, pr, ps, fl, sm, sn, sp, spl, spr, st, str, sch, schr, tr, tw, vl, vr, wr, zw*. —

In eene andere rij stelt hij de onderscheidelijke geluiden of Nakleeffzels, waarmede de woorden eindigen, als: *bs, bt, ch, chs, cht, ds, dt, fs, ft, gs, gt, ks, kt, ld, lf, lfs, lft, lg, lgt, lk, lkt, lm, lms, lmt, lp, lps, lpt, ls, lst, lt, lx, md, mp, mps, mpt, ms, mt, mts, nd, ndt, ng, ngs, ngt, ngts, nk, nkt, nkts, ns, nucht, ps, pt, rd, rdt, rf, rfs, rst, rg, rgs, rgt, rk, rks, rkt, rt, ris, rit, rm, rms, rmt, rn, rns, rust, rp, rps, rpt, rs, rst, rts, rw, sch, scht, sp, spt, st, ts*.

De Medeklinkers die een woord of lettergreep beginnen, zonder van een' ander medeklinker gevolgd te worden, noemt hij *be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, que, re, se, te, ve, we, xe, ze*. En de Medeklinkers die een woord of lettergreep eindigen, noemt hij *eb, ed, ef, eg, ik, el, em, en, ep, er, es, et, ex, ez*. —

Maar ik geloove niet dat deeze nieuwe vond groote nuttigheid heeft, en als men de letternoeming met het waare geluid der woorden zoude willen doen overeenkomen, zoo zoude men moeten spellen, niet gelijk VAN DEN ENDE doet, *wé i et, wit*, maar *wé i it, wis*.

Aangaandé de Nakleeffzels; Van den Ende heeft 'er veelen op zijn lijst vergeeten, naamelijk die van de volgende woorden: *gelubt, knecht, sichts, breedst, zweedsch, beleefd, beleefdst, last, krefst, slaafsch, verslaagdst, kragtigt, zwakst, grieksch, veld, meldt*.

„gevolgs, vermoëmd, smalst, valsch, vervalscht, hemds,
 „bekwaamst, schands, gezondst, neerlandisch, verlengd;
 „hengst, banks, schoonst, flapst, beknopst, paapsch;
 „wreedst, aardsch, geleerdst, herfst, argst, tweernt, ge-
 „tweerd, zerpst, dorpsch, varsch, korst, dotsch, ver-
 „baasd, duitsch, wilst, uws, en anderen meer, want het
 „is niet wel mogelijk die allen te bedenken.”

Profesfor SIEGENBEEK heeft geen het minste gewag ge-
 maakt van deeze manier van spellen, en schijnt, door zijn
 stilzwijgen daaromtrent, weinig gezags aan dezelve toe te
 schrijven en althans niet bij te zetten, — Eene *Spelling*,
 waarmede men, sedert eenigen tijd, magtig ingenomen is
 geweest en de hersens der Leermeesters, der Leervrouwen
 en der Kinderen afgepijnigd heeft. — Eene *Spelling*, waar-
 door ons *Alphabeth* of onze Letterlijst tot een heele *Le-
 terkas* is aangegroeid, — waarmede ik mij nooit heb kun-
 nen veréénigen en mij nimmer veréénigen zal. — Eene
Spelling, waarvan de Wel Eerw: Heer LAMBERTUS VAN
 BOLHUIS, Predikant te Groningen, die in den Jaare 1792,
 door de Maatschappij TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN alme-
 de met een OUDEN EERPRIJS is beloond, wegens eene be-
 knoote NEDERDUITSCH E SPRAARKUNST, ook geen gewag
 heeft gemaakt, — en met welke voorstelling ik deeze
 mijne tegenswoordige Verhandeling besluite, — aan de-
 welke nu verder niets meer ontbreekt, om in alles de ge-
 daante van een welverördend Boek te hebben, dan een
 zoogenaamd ERRATA; 't welk ik derhalven zal laten volgen.

Wat is een

E R R A T A ?

Vraagt mischien een onkundig Leezer, die niet weet
 dat het woord *Errer*, in het Fransch, betekent *Dwaalen
 van het regte spoor* of ook *mislagen begaan* of *in gebrú-
 ken vervallen*, — en dat dus het Latijnsche woord *Erra-
 ta*, waarvan het Fransche ontleend is, beduiden moet eene
 bevinding en aanwijzing van mislagen of fouten in een
 gedrukt Boek; — bij welke aanwijzing, de Auteur of
 Schrijver, dezelve doorgaans toeschrijft, of aan zijne ver-
 wijdering van de drukpers, of aan onöplettenheid van den na-
 leezer der Proeven of *Corrector*; — met gediensig verzoek
 om dezelve te willen door de Vingers zien en, naar zijne
 opgaave, te verhelpen. ————— Zeer

Zeet zelden komt een gedrukt Boek, van onder de persse, en in de openbaare Waereld, 't welk van misstellingen en gebreken bevrijdt is. — Hiervan heb ik reeds bewijzen aangevoerd in de VOORREDEN mijner SPELKONST, in den Jaare 1763. — met eene aanhaaling uit de Werken van wijlen Profesfor P. HOËSTEDÉ, die getuigt dat de *gewijde Bladen* daarvan niet verschoond zijn gebleeven. — En, voor eenige Jaaren heb ik de Proeven nagezien eenes nieuwen Druks van een klein Fransch *Testament* met de *Psalmen*, — waarin ik (in den ouden druk) ontdekte eene drukfout van het hoogste aanbelang, alléén door de verwisseling van twee letteren; terwijl in HEBREËN XI, daar van MOSES geleezen moest worden, in het laatste gedeelte van het 26 vers: *Car il regardoit à la remunération*, dat is: *Want hij zag op de vergeldinge des loons*, integendeel gedrukt stond *à la renumérasson*; door welke verplaatsing van *n* en *m*, in de betekenis van die twee woorden, een hemelsbreed verschil te wege wordt gebragt.

De Drukfeilen in dit mijn klein Geschrift, kunnen alweder ten bewijze strekken van de onvolmaaktheid der menschelijke voortbrengfelen, — en, schoon dezelve weinig zijn in getal, zoo heb ik nogtans goedgevonden om mijn Leezer 'er van te verwittigen, en denzelven te verzoeken om ze, op de volgende wijze te willen verhelpen, of te plooiën.

Op Bladzijde 35 wordt geleezen:

AMBT. O. En AMPT worden veelal, met *b* en *p*, onverschillig geschreeven. — Met SIEGENBEEK verklaar ik mij voor 't laatste. —

In deeze laatste woorden is eene onbedagtzaame misstelling, die op tweederlei wijze kan verholpen worden. Dat is, om te leezen: „Met SIEGENBEEK verklaar ik mij voor 't EERSTE;” want die schrijft AMBT, — of

„Tegen SIEGENBEEK verklaare ik mij voor 't LAATSTE.”

En terwijl ik nu over de voorkeur in het gebruik van *b* of *p*, in de bovenstaande woorden AMBT en AMPT, geen harnas wil aantrekken, zoo laat ik in deezen ook de vrije keus aan den Leezer over, en verklaar mij als onzijdigt in

’t geval. — Een *Ambagtsheer* zal ik toch nimmer worden en met een *AMPT* ben ik reeds begiftigd; als zijnde *ENREGISTRATEUR* bij het Fransche *COMMISSARIAAT*, in den *HAAG*! —

Bladzijde 53, op eenige regels na vanönder, leest men de volgende woorden:

„ *Terwijl ik ze alléén zāl terneder stelle.*”

Eene uitdrukking die geheel van taalkunde ontbloot is, en almede, gelijk de voorige, op tweederlei wijze kan verbeterd worden; — of, dat men leeze, met uitlating van het woordje *zal*:

„ *Terwijl ik ze alléén terneder stelle.*”

Of, met inlating van dat woordje: aldus

„ *Terwijl ik ze alléén zal terneder stellen.*”

Waarmede dan de fouten verholpen zijn, die de voorname mislagen in mijn werk uitmaken. Een enkele Letterfout zal immers wel versooning vinden bij den bescheiden Leezer, — den welken zij toegewensch

H E I L!

*

Bij

Bij den Uitgever dezès is ook gedrukt of
te bekomen:

Reis van de Heeren VAN HUMBOLDT en BONPLAND naar de Keerkringen in de Jaren 1799, 1800, 1801, 1802, 1803 en 1804. Een uittreksel uit hunne Aanteekeningen van J. C. DELAMETHERIE, uit het Fransch, in gr. 8vo. à 11 St. Nimmer maakte de onderneming van eenig Reiziger zo veel geruchts, als die van den Heer ALEXANDER VAN HUMBOLDT; nimmer verlangde men sterker naar het uitkomen van eens Reizigers Dagboek, dan naar het zijne. Het valsch gerucht van zijnen dood, wekte een algemeen beklag, en men beschouwde dien als een onherstelbaar verlies voor de Natuur- Land- en Volkkunde. — De Heer van HUMBOLDT, hoewel een Duitscher, begaf zich, bij zijne terugkomst in *Europa*, het eerst naar *Frankrijk*, maar 'er was ook geen volk, dat voor en gedurende zijne Reis een zo levendig deel in zijn lot nam en dat hem zijne Reis zelve, zoo veel maar mogelijk, wilde verligten, terwijl zijn Reisgenoot zelf een Fransman was. Nauwelijks drong men zich zoo van alle kanten naar den eersten ontdekker van *Amerika*, als men te *Parijs* naar HUMBOLDT deed, en het was de beroemde DELAMETHERIE, Lid van het Nationaal Instituut, die aan het Fransch Publiek, dat met zoo veel verlangen naar eenig berigt van den Reiziger uitzag, daar deszelfs Dagboek, uit hoofde der menigvuldige Platen en des rijken inhouds, nog zoo spoedig het licht niet zien zal, voor de hand een uittreksel of beknopt overzicht mededeelde; van het geen men in het Dagboek zelve te verwachten heeft. Men heeft gemeend, dat eene getrouwe Vertaling van dit Verslag des Heeren DELAMETHERIE ook onze Landgenoten, die op wetenschap prijs stellen, niet onaangenaam zou weezen; te meer, daar hetzelfde eensdeels tot een voorbereidende Inleiding kan dienen voor het te wachten groot geheel, maar ook anderdeels als een op zich zelve staande Werkje kan worden aangemerkt, dat de hoofdzaken van het eerstgenoemde in zich bevat.

MERKWAARDIGE VOORBEELDEN, ter bevordering der kennis van de ZIELSVERMOGENS DER DIEREN, voor de meer gevorderde Jeugd en Weetgierige beminnaars van Dieren;
Ver-

Verzameld, gerangschikt en verklaard, door J. G. TRIMOLT. Uit het Hoogduitsch. In 8vo. à f 1: - Dit belangrijk Werkjen voornaamlijk ten dienst der Jeugd ingericht, *oordeelen de Schrijvers der nieuwe Vaderl. Bibliotheek*, dat in allen opzichte aanbeveeling verdient. — De kennis der Natuur, is belangrijk en aangenaam tevens voor de Jeugd. — Zoo ergens, bij de Dieren straalen Gods magt, wijsheid en goedheid duidelijk door. — In agt Hoofdstukken wordt gehandeld over: de *Zielsvermogens der Dieren, hunne Gewaarwording, Denkbeelden, Opmerkzaamheid, Verbeeldingskracht, Gewoonten, Leerzaamheid, Taal en Schranderheid*. De Schrijver bewijst zeer voldoende, dat de Dieren Zielen bezitten, en bepaalt; door een aantal treffende Voorbeelden van allerlei aard, hoe verre hunne verstandelijke Vermogens reiken, en waarin zij voornaamlijk, in vergelijking van waarlijk redelijke Wezens, te kort schieten.

VERVOLG EN TWEDE VERVOLG VAN J. G. TRIMOLTS *merkwaardige Voorbeelden, ter bevordering der Kennis van de Zielsvermogens der Dieren*. Met deze beide allerbelangrijkste Vervolgen, die elk 18 Stuivers kosten, is nu dit ganse zoo aangenaam als nuttig Werkje, het welk men Compleet voor f 2 : 16 : bekomen kan, voltooid; terwijl men in het zelve niet slechts alles bij een vindt, wat ons met de *vermogens, de werkzaamheden, de zoogenaamde deugden en ondeugden, de bestemming en de nuttigheid der Dieren* voor den Mensch, mitsgaders met de pligten, die den Mensch jegens deze Schepzels te betrachten heeft, kan bekend maken, maar dit Werkje, de Dieren steeds met den Mensch vergelijkende, zelfs de Menschennis ten uiterste bevordert, en dus zoo wel door bejaarden als door de ontluikende Jeugd dient gelezen te worden.

D. WILLIAM HENRY, CHEMIE, voor beginnende Liefhebbers. OF AANLEIDING, *om de nuttigste Scheikundige Proeven, zonder groote kosten en een wijdoopige roefel, in het werk te stellen, benevens eene Aanleiding, tot het onderzoek der Minerale Wateren, der Mineralen, der Vergiften, der Pharmaceutisch Chemische Bereidingen, en 's gebruik der Scheikundige Probermiddelen, ten nutte van Pachters en Landeigenaars, gelijk ook tot verschei-*
de-

dene andere untsige oogmerken. Uit het Engelsch, naar de Tweede oorspronkelijke uitgave, vertaald en met de Aanmerkingen van den Heer J. B. TROMMSDORFF, vermeerderd, uitgegeeven door ADOLPHUS YPEY, A. L. M. Philos. et Med. Doct. Gewoon Hoogleeraar in de Geneeskunde, voornaamlijk in de Ziektekunde en Prædyk, aan de Bataafsche Hooge Schole te Franeker. In gr. 8vo à f1: 18:

SIJSTEMATISCH HANDBOEK der beschouwende en Werkdaadige SCHEIKUNDE; Ingericht volgens den leiddraad der CHEMIE, voor beginnende Liefhebbers; door W. HENRY. Om te dienen, tot opheldering en uitbreiding van gemelde Werkje. Door ADOLPHUS YPEY. Twee deelen. In gr. 8vo. f 7: 16:

Was een Scheikundig Handboek immer eene begeerlijke zaak, het zelve moet zulks thands inzonderheid wezen, daar 'er, zedert kort, zoo vele oude maar verkeerde begrippen in dit gewigtig vak verbeterd, zoo vele nieuwe ontdekkingen gedaan zijn: ja al ware men voorheen ook van een toen bruikbaar Handboek voorzien geweest, een nieuw zou, uit aanmerking van het laatst gezegde, alzins wenschlijk en noodzaaklijk wezen. Tot op den tijd echter van onzen geleerden Landgenoot P. J. Kastelein, wiens verdiensten nog lang zullen erkend worden, was 'er, in onze taal, geen werk van dien aard te vinden: in 1786 gaf hij het eerste Deel zijner *beschouwende en werkende Chemie* in het licht; doch de dood verraste hem bij dit werk en het bleef onvoltooid; ook was het, hoe schoon op zich zelve, nog te zeer met thands verworpene denkbeelden vervuld, dan dat het tegenwoordig nog bruikbaar zijn zou. Hierom ondernam de bekwame Hoogleeraar YPEY, in het jaar 1803, de vertaling van eene *Chemie voor beginnende Liefhebbers der Scheikunde*, geschreeven door W. HENRY, en, daar dezelve zeer gunstig bij onze Landgenooten ontvangen werd, zoo werd de Hoogleeraar aangemoedigd tot het vervaardigen van een meer uitvoerig werk, een volledig Scheikundig Handboek naamlijk, waarbij hij gemelde werkje van HENRY ten grondslag legt, van de beste In- en Buitenlandsche Schrijvers in dit vak gebruik maakt, daar mede zijne eigene onderzoekingen verbindt, en van welk uitmuntend geschrift reeds twee Deelen het licht zien.

Het eerste Deel, met het keurig Portret van den Schrijver-

ver aan het hoofd, volgt enkel de *eerste* Afdeeling van HENRY's werk benevens de *zestien* eerste Onderverdeelingen van de *tweede* Afdeeling. Wat HENRY in voornoemde eerste Afdeeling, over de algemeene gronden der Scheikunde, slechts gedeeltelijk had aangestipt, wordt hier zoo juist en uitvoerig als onderhoudend verhandeld, toonende de Heer YPEY niet alleen aan, wat eigenlijk Scheikunde is, maar weidende hij ook over de verdeelingen en het nut dier wetenschap uit, leverende te gelijk eene beknopte geschiedenis van dezelve in verschillende tijdperken.

In de *tweede* Afdeeling wordt hier op alles breedvoeriger ontwikkeld, wat de bijzondere deelen der Chemie aangaat. Dus geeft de *eerste* Verdeeling ons verslag van den aard der Scheikundige verwantschappen, met eene beschrijving der voornaamste Scheikundige Kunstbewerkingen; treft men in de *tweede* eene juiste redeneering ran over de eigenschappen en werkingen der warmtestof, en levert de nieuwste ontdekkingen in dit vak; beaagt ons de *derde* kortlijk, iets aangaande de gazen of uchtvormige vloeistoffen in het algemeen; handelt de *vierte* uitvoerig over de eigenschappen der Zuurstof en van het Zuurstofgaz; gaat de *viijfde* over de Stikstof, hare hoedanigheden, de middelen, om haar zuiver te bekomen enz. De *zesde* handelt over de Dampkringslucht, derzelve zwaarte, veerkragt en samenstelling uit Zuurstofgaz, Stikstofgaz en een weinig Koolstofzuur; de *zevende* over het Waterstofgaz; de *agste* over de samenstelling en ontbinding van het water, met eene nauwkeurige beschrijving der proeven, deswege in Frankrijk en elders genomen; de *negende* over de eigenschappen van het water, als ijs, vloeibaar water en damp. De *tiende* over de loogzouten; de *elfde* over de Zuren, die opgesomd worden; de *twaalfde* over de Koolstof, het Koolstofzuur, en deszelfs verbindingen; de *dertiende* over de Zwavel, het Zwavelzuur, de Zwavelzure lichamen en de dubbele verbindingen der Zwavel; de *veertiende* over het Salpeterzuur en Zoutzuur; de *vijftiende* over den Phosphorus en het Phosphorzuur; de *zestiende* over het Boraxzuur en deszelfs verbindingen, de *zeventiende* Verdeeling der *tweede* Afdeeling dezes Werks, waar mede het tweede Deel begint, handelt hij, na eene beknopte Inleiding over de Aarden in 't algemeen, zeer volledig over derzelve bijzondere soorten, als over de
Kei-

Keiiaarde, Klei- of Aluinaarde, Zirconaarde, Beriiaarde, Ijteraarde, Agustaarde, Okeraarde, Talkaarde, Kalkaarde, Zwaaraarde en Srontiaanaarde. De *achttiende* levert eene vrij breedvoerige Verhandeling over de Metalen in het algemeen, derzelve eigenschappen en werkingen, vereeniging met en ontbinding door de Zuurstof, enz. In de *negenziende* handelt hij bijzonderlijk over het Goud en beschrijft deszelfs algemeene eigenschappen, de Gondersten, de vereeniging van het goud met de gewone brandbare stoffen, de Metalen en de Zuren, het Dondergoud, het Goudpurper van Casius en het Vergulden. De *twintigste* gaat over de Platina op dezelfde wijze. De *een-en-twintigste* over het Zilver. De *twee-en-twintigste* over het Kwikzilver, en de *drie-en-twintigste* over het Yzer. En hier mede dit tweede Deel afgeloopen zijnde, besluit de Schrijver hetzelfde met nog eenige bijvoegfels, over het Harger Zand, de verbeterde bereiding der Zoutzure Zwaaraarde en Srontiaanaarde en de nieuwe Metalen in de Platina, die kennelijk blijk dragen van 's mans zucht, om zijne onderzoekingen gestadig voort te zetten, het steeds tot meer volkomenheid te brengen en zijne Lezers van de nieuwste ontdekkingen te onderrigten.

Hartlijk wensch men, met alle Liefhebbers der Natuur- en Scheikunde, dat de Hoogleeraar steeds kragten, lust en aanmoediging genoeg mogen behouden, om het door hem begonnen voortreffelijk Werk geheel te volvoeren.

BANSERIL OF LEVENSGESCHIEDENIS VAN EENEN ZELFBEVLEKER, waarin bijzonderlijk het nadeel wordt aangewezen, ontspruitende uit het stilzwijgen van Ouders en Opvoeders jegens de Jeugd, ten aanzien der teeldrift en het geen daar op betrekking heeft. *Uit het Hoogduitsch.* In gr. 8vo. à f 2:-

Daar dit Werk in den vorm eener geschiedenis geschreeven is, waar in een jongeling, die tot het bewuste euvel verwallen was, zijnen levensloop, inzonderheid met betrekking tot het hoofdonderwerp, van zijne vroegste jeugd af, beschrijft, terwijl de noodige onderrigtingen telkens in het verhaal gevlochten zijn en met de geschiedenis afwisselen, zoo houdt deze manier van voorstel reeds van zelf steeds de aandacht levendig; en hoewel aan den anderen kant de heillooze gevolgen eener voor ligchaam en ziel zoo verderfelijke ondeugd, als de hier

be-

beschrevene is, met de levendigste kleuren worden afgeschetst, zoo kan men den Schrijver evenwel geenszints het verwijt doen, hetwelk anderen, die dit onderwerp behandelen, meermalen niet zonder reden gemaakt is, van namelijk de zaak overdreven en dus meer kwaads dan goeds gesticht te hebben.

Veel meer vindt men nog in dit boek, dan de Titel belooft, en wel zeer belangrijke onderzoekingen, gelijk zij voorbeeld, een onderzoek, van waar het kome, dat bij, die uit dwaling zondigen, in de menschelijke Maatschappij een veel ongelukkiger lot ontmoeten; dan de eigenlijke ondeugenden; voorstellen, hoe men zwaarmoedige menschen behandelen moet om hen te genezen, troostgronden voor zwaarmoedigen, die ongeneeslijke lichaamskwalen of ongemakken met zich rondragen; een betoog op geneeskundige gronden, dat de dood zoo smartelijk niet is, als men zich gewoonlijk verbeeldt.

Dit Boek kan verbazend veel nut stichten, daar het, over het tederst onderwerp, zoo kiesch geschreven is, dat men het, in handen van ieder Ouder en Opvoeder verdienende te zijn, elken jongling mede durft in handen geven.

J. P. BRISSOT, Nieuwe Reize in de Verëenigde Staaten van Noord-America. Drie Deelen. In gr. 8vo. (in plaats van f 7:12) voor . . . . . f 3:16:-

P. L. S. MULLER, veel Hoofden, veel Zinnen, of *Wijsgeerig Onderzoek*, over het verschil der menschelijke gemoederen. Twee Deelen. in gr. 8vo. - 3:18:-

Het Geheimvol Kasteel, of de Ouderlooze Erfgenaam. *Twee Deelen*. In gr. 8vo. . . . . - 2: 4:-

G. VAN DER VOORT, Grondbeginselen der Menschkunde. Twee Deelen. In gr. 8vo. . . . . - 2: 4:-

— — — — — *Wijsgeerige Verhandelingen*.
In gr. 8vo. . . . . - -:18:-

J. F. HENNERT, *Verhandelingen over de Wijsbegeerte en fraaije letteren*. Zes Deelen. In gr. 8vo. . . . . - 7:16:-

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 01412 3999

B 707,546

